

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ
ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ
ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ
ΛΕΥΚΑΔΑΣ

ΔΟΥΚΑΤΑ ΜΑΡΙΑ

A.M. 529

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΨΑΡΟΜΗΛΙΓΚΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ, 2016

Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

*“Δεν είναι διαβατάρικο πουλί, που για μια μέρα
σχίζει τα νέφη και περνά γοργό σαν τον αγέρα,
ούτε κισσός, π’ αναίσθητος την πέτρα περιπλέκει
ούτ’ αστραπή, που σβύνεται χωρίς αστροπελέκι,
δεν είναι νεκροθάλασσα, βοή χωρίς σεισμό,
νοιώθω για σε, πατρίδα μου, στα σπλάχνα χαλασμό”*

ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

ΑΛΛΑΦΡΟΙΣΚΙΩΤΟΣ - Ο ΒΑΘΥΣ ΛΟΓΟΣ

*“Νησί,
αβασίλευτη στο πέλαο δόξα,
ω ριζωμένο
στο πολύβοο διάστημα,
και στου Ομήρου το στίχο
λουσμένο,
βυθισμένο στον ύμνο!”*

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία γίνεται στο πλαίσιο των υποχρεώσεων για την απόκτηση πτυχίου στο τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πειραιά και στοχεύει στην μελέτη και παρουσίαση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της νήσου Λευκάδος, καθώς και στην εξέταση των τρόπων εφαρμογής των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί. Το συγκεκριμένο ζήτημα έχει απασχολήσει κατά καιρούς τους αρμόδιους φορείς τουρισμού. Η μελέτη φιλοδοξεί να καλύψει όλες τις πτυχές του πολυδιάστατου θέματος, μέσα από μελέτη συγκεκριμένης βιβλιογραφίας και ενδελεχή αναζήτηση έγκυρων ηλεκτρονικών πηγών. Για την πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του θέματος, στο τέλος της εργασίας διεξήχθη μια SWOT ANALYSIS του τουριστικού φαινομένου της Λευκάδας. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και καταδεικνύουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την αναπτυξιακή πορεία που πρέπει να ακολουθήσει ο τουρισμός στο νομό, σύμφωνα πάντα με τα σπάνια φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της Λευκάδας. Στα πλαίσια της εργασίας, δημιουργήθηκε επίσης ο διαδικτυακός τόπος <http://lefkasisland.weebly.com/>, όπου συγκεντρώνονται τα στοιχεία της εργασίας σε ηλεκτρονική μορφή. Περισσότερες πληροφορίες για το site παρουσιάζονται στο παράρτημα.

SUMMARY

The current paper is within the requirements for a degree in the department of Tourism and Hospitality Business School of Economics and Management of the Technological Educational Institute of Piraeus and aims the study and presentation of Lefkada's island rich cultural heritage, as well as the examination of the implementations of special and alternative forms of tourism on the island. This question has occasionally occupied the relevant bodies of tourism. The study aims to cover all the aspects of this multidimensional issue, through specific literature study and a thorough search of valid electronic resources. For the more comprehensive approach of the subject, at the end of the work was conducted a SWOT ANALYSIS of the tourist phenomenon of Lefkada. The conclusions are of particular interest and demonstrate in the best possible way the development path to be followed by tourism in the province, according to the rare natural and cultural characteristics of Lefkada. Within the requirements of this thesis was created also the website <http://lefkasisland.weebly.com/>, where the details of the work were collected electronically. More information on the site is presented in the Annex.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
SUMMARY.....	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Η νήσος Λευκάδα	
1.1 Γενικά.....	14
1.1.1 Η προέλευση του ονόματος.....	15
1.1.2 Γεωγραφική θέση.....	15
1.1.3 Μέγεθος.....	16
1.1.4 Προσέγγιση στο νησί.....	16
1.1.5 Διοικητική διαίρεση.....	17
1.1.6 Πληθυσμός.....	17
1.1.7 Κλίμα.....	18
1.1.8 Ακτογραφία.....	19
1.1.9 Μορφολογία.....	19
1.1.10 Γεωλογία.....	19
1.1.11 Χλωρίδα – Πανίδα.....	21
1.2 Η ζωή στη Λευκάδα.....	22
1.2.1 Η καθημερινή ζωή των κατοίκων.....	22
1.2.3 Η αρχιτεκτονική της πόλης.....	23
1.2.4 Η απασχόληση των κατοίκων	24
1.2.5 Οι πολιτισμικές δραστηριότητες και ο αθλητισμός.....	25
1.3 Σημεία Ενδιαφέροντος.....	27
1.3.1 Αξιοθέατα.....	27

1.3.2 Παραλίες.....	31
1.3.3 Αρχαιολογικοί χώροι.....	33
1.3.4 Εκκλησίες και μοναστήρια.....	36
1.4 Διαδρομές.....	37
1.4.1 Η πόλη.....	37
1.4.2 Δυτική Λευκάδα.....	38
1.4.3 Νοτιοδυτική Λευκάδα.....	40
1.4.4 Κεντρική Λευκάδα.....	50
1.4.5 Ανατολική Λευκάδα.....	51
1.4.6 Νότια Λευκάδα.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Ιστορία της νήσου Λευκάδος

2.1 Μυθολογία.....	56
2.1.1 Η παράδοση.....	56
2.1.2 Λευκάς: Η ομηρική Ιθάκη.....	57
2.2 Ιστορία.....	59
2.2.1 Οι προϊστορικοί χρόνοι.....	59
2.2.2 Οι ιστορικοί χρόνοι.....	61
2.2.3 Οι χρόνοι μετά την Ένωση.....	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Πολιτισμική κληρονομιά της νήσου Λευκάδος

3.1 Ομαδική πολιτιστική προσφορά.....	74
3.1.1 Οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης.....	74
3.1.2 Το φεστιβάλ Φολκλόρ.....	82
3.1.3 Ο Αντώνης Τζεβελέκης.....	83
3.1.4 Έκθεση ενθυμημάτων του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ.....	84
3.1.5 Η Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδος.....	101

3.1.6 Ο Ορφέας.....	102
3.1.7 Η γιορτή της φακής.....	105
3.1.8 Η γιορτή της ριγανάδας.....	109
3.1.9 Η γιορτή μελιού.....	109
3.1.10 Η γιορτή κρασιού.....	109
3.1.11 Η γιορτή σαρδέλας.....	109
3.1.12 Η γιορτή ψαριού.....	109
3.1.13 Η γιορτή λαδόπιτας.....	110
3.1.14 Η γιορτή κρασιού και τρύγου.....	110
3.1.15 Αναπαράσταση τοπικών εθίμων.....	110
3.1.16 Άλλες γιορτές.....	112
3.1.17 Τοπική παράδοση στο χορό και στο τραγούδι.....	113
3.1.18 Η παραδοσιακή λευκαδίτικη φορεσιά.....	115
3.1.19 Τοπικές ενδυμασίες της Λευκάδας.....	115
3.1.20 Τα εκθέματα των γιορτών.....	122
3.2 Ατομική πολιτιστική προσφορά.....	129
3.2.1 Η λογοτεχνία και η ποίηση.....	130
3.2.2 Η καλλιτεχνία.....	143
3.2.3 Ιστορία και φιλολογία.....	143
3.2.4 Ο αθλητισμός.....	143
3.2.5 Άλλες επιστήμες.....	144
3.3 Ποιήματα για το νησί της Λευκάδας.....	145
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Λαογραφικά της νήσου Λευκάδος	
4.1 Η γέννηση του παιδιού.....	149
4.2 Το βάπτισμα του παιδιού.....	150

4.3 Τα έθιμα του θανάτου και της ταφής.....	151
4.4 Χριστουγεννιάτικα έθιμα.....	151
4.5 Τα πασχαλινά έθιμα.....	152
4.6 Απόκριες και Σαρακοστές.....	152
4.6.1 Οι Απόκριες.....	153
4.6.2 Οι Σαρακοστές.....	153
4.7 Οι φωτιές του Αι Γιαννιού.....	154
4.8 Δυο βασικές εκδηλώσεις αλληλοβοήθειας στα χωριά της Λευκάδας.....	154
4.9 Το ασβεστοκάμινο.....	154
4.10 Το καρβουνοκάμινο.....	155
4.11 Η φουρνάρισσα.....	155
4.12 Ο ονειροκρίτης του Άγγελου Σουμίλα.....	155
4.13 Περιγελαστικά δημοτικά άσματα.....	155
4.14 Λαϊκές συνάξεις και συμβιβαστικά συμβούλια.....	156
4.15 Παραμύθια και μύθοι με ζώα.....	156
4.16 Αινίγματα και γλωσσοδέτες.....	157
4.17 Ευχές, Χαιρετισμοί, Βρισιές – Απειλές, Επιφωνήσεις, Όρκοι..	157
4.17.1 Ευχές.....	157
4.17.2 Χαιρετισμοί.....	158
4.17.3 Βρισιές – Απειλές.....	158

4.17.4 Επιφωνήσεις.....	159
4.17.5 Όρκοι.....	159
4.18 Προλήψεις και δεισιδαιμονίες.....	159
4.19 Τα λευκαδίτικα παιχνίδια.....	160
4.20 Ιδιωματικές λέξεις.....	160
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Θρησκευτική ταυτότητα της νήσου Λευκάδος	
5.1 Ειδωλολατρικά ιερά στη Λευκάδα.....	164
5.1.1 Το ιερό του Λευκάτα Απόλλωνα.....	164
5.1.2 Το ιερό της Άρτεμης.....	171
5.1.3 Το ιερό της Αινειάδας Αφροδίτης.....	171
5.1.4 Ο ναός στο Ροδάκη αγνώστου Θεού.....	171
5.1.5 Αγνώστου θεού ιερό στη θέση Σωτήρος.....	172
5.1.6 Το ιερό της Αθηνάς.....	172
5.1.7 Το Ηραίο.....	172
5.1.8 Λατρεία θεών και ηρώων.....	172
5.1.9 Άντρα νυμφών.....	172
5.2 Ο Χριστιανισμός στη Λευκάδα.....	172
5.2.1 Ιερά Μονή Φανερωμένης.....	176
5.2.2 Ιερό ησυχαστήριο των Αγίων Πατέρων.....	177
5.2.3 Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Ιράς.....	180
5.2.4 Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου (στο λιβάδι).....	183
5.2.5 Ιερά Μονή Κόκκινης Εκκλησιάς.....	185
5.2.6 Ιερά Μονή Ασωμάτου Μιχαήλ.....	188
5.2.7 Ο Άγιος Γεώργιος στους Σκάρους.....	189

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Τουρισμός στη νήσο Λευκάδα

6.1 Το τουριστικό φαινόμενο στη Λευκάδα	195
6.2 Τουριστικές υποδομές	196
6.3 Τουριστική κίνηση	198
6.4 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	203
6.4.1 Πολιτιστικός τουρισμός	205
6.4.2 Θρησκευτικός τουρισμός	206
6.4.3 Αθλητικός τουρισμός	208
6.4.4 Θαλάσσιος τουρισμός	209
6.4.5 Οικοτουρισμός – Φυσιολατρικός τουρισμός	210
6.4.6 Οικολογικός τουρισμός	211
6.4.7 Αγροτουρισμός	211
6.4.8 Περιηγητικός τουρισμός	211
6.4.9 Τουρισμός υπαίθρου	212
6.4.10 Συνεδριακός τουρισμός	212
6.4.11 Κοινωνικός τουρισμός	213
6.4.12 Μαθητικός τουρισμός	214
6.4.13 Γαστρονομικός τουρισμός	214
6.4.14 Οινοτουρισμός	215
6.5 Ανάλυση SWOT	216
6.6 Συμπεράσματα έκτου κεφαλαίου	219
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	222
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	224
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	241

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Άγγελος Σικελιανός στον Αλαφροΐσκιωτο περιγράφει τη Λευκάδα σαν νησί δοξασμένο, ριζωμένο στο πολύβοο διάστημα και στου Ομήρου το στίχο, βυθισμένο στον ύμνο. Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης στο ποίημά του «Η προς την αγάπη πατρίδα μου» δοξάζει το νησί με την πάντα επίκαιρη και συγκλονιστική φράση του «Νιώθω για σε, πατρίδα μου, στα σπλάχνα χαλασμό». Παρόλο που από την εποχή των μεγάλων ποιητών μέχρι σήμερα έχουν αλλάξει πολλά πράγματα, η Λευκάδα αναμφισβήτητα κρατά ακόμα τον τίτλο του νησιού των ποιητών. Οι έντονες εναλλαγές βουνού και θάλασσας, το μπλε στο πράσινο, το άσπρο στο γαλάζιο αποτελούν την σπάνια φυσική ομορφιά του νησιού. Τα αξιοθέατα, τα γραφικά χωριά, οι καταπράσινες πλαγιές και οι μοναδικές στον κόσμο καταγάλανες παραλίες είναι μερικά από τα στοιχεία που έχουν κάνει γνωστή τη Λευκάδα στα πέρατα του κόσμου. Όλα αυτά τα ειδυλλιακά τοπία συνθέτουν την λευκαδίτικη γη.

Σε αυτή την εργασία θα γίνει μια παρουσίαση της τεράστιας πολιτιστικής και θρησκευτικής κληρονομιάς που κατέχει το νησί της Λευκάδας, καθώς και των υπόλοιπων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου. Η παρουσίαση στοχεύει στη διερεύνηση των τρόπων που μπορεί να βοηθήσουν το νησί, έτσι ώστε μέσα από τα παραπάνω χαρίσματα να προωθήσει και να αναπτύξει τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν τη δυνατότητα, από τη μια πλευρά να ενισχύσουν οικονομικά το νησί της Λευκάδας, αλλά και την ευρύτερη ελληνική οικονομία και από την άλλη, να προστατέψουν το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του νησιού και να αναδείξουν την πλούσια πολιτιστική του κληρονομιά. Η Λευκάδα έχει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης προς αυτές τις μορφές τουρισμού διότι διαθέτει πλήθος φυσικών και πολιτιστικών αξιοθέατων, τα οποία αναφέρονται στη συνέχεια της εργασίας, με σκοπό τη συγκέντρωση όλων εκείνων των ιδιαίτερων στοιχείων που κάνουν το νησί να ξεχωρίζει. Η εργασία απευθύνεται σε ντόπιους και μη, που ενδιαφέρονται να έρθουν σε επαφή με την πλούσια ιστορία του νησιού, στην θέσπισή του ως ιδανικού προορισμού σε ανθρώπους που έλκονται από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, καθώς και στην ευαισθητοποίηση των αρμόδιων φορέων.

Για να αναδειχθεί η πλούσια κληρονομιά της Λευκάδας, συγκεντρώθηκαν οι απαραίτητες πληροφορίες, τόσο από συγκεκριμένη βιβλιογραφία, όσο και από το

διαδικτυακό χώρο. Η εργασία δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί δίχως την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση των αρμόδιων φορέων. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, αντλήθηκαν σχεδόν εξ' ολοκλήρου από την πλούσια συλλογή βιβλίων της Χαραμόγλειου Ειδικής Λευκαδιακής Βιβλιοθήκης, της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Λευκάδας, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Αγίου Πέτρου και από προσωπικές πηγές. Το εξίσου πλούσιο φωτογραφικό υλικό προήλθε από τη Μόνιμη Έκθεση Ενθυμημάτων της πενήντάχρονης πορείας του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ Λευκάδας, που λαμβάνει χώρα στο Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας, καθώς και από προσωπική συλλογή.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια παρουσίαση του νομού Λευκάδος και δίνονται κάποιες γενικές πληροφορίες για το νησί, όπως γεωγραφική θέση, μέγεθος, διοικητική διαίρεση, πληθυσμός, κτλ. Επίσης γίνεται μια αναφορά στην καθημερινή ζωή και απασχόληση των κατοίκων του νησιού, ενώ αναφέρονται τα σημεία ενδιαφέροντος που απαρτίζουν τα αξιοθέατα, οι παραλίες, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι εκκλησίες και τα μοναστήρια. Στο τέλος του κεφαλαίου συντάσσεται ένας συνοπτικός οδηγός που περιλαμβάνει τις βασικές διαδρομές που μπορεί να ακολουθήσει ένας επισκέπτης στη Λευκάδα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται η μακρά ιστορία του νησιού από τους προϊστορικούς χρόνους έως τις μέρες μας. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στους χρόνους που ακολούθησαν μετά τη δημιουργία της Επτανήσου Πολιτείας (1800-1807). Παράλληλα, γίνεται μια αναφορά στην μυθολογία που περικλείει το νησί, καθώς και στο πολυσυζητημένο ζήτημα «Ιθάκη».

Το τρίτο κεφάλαιο, που αποτελεί το βασικό κεφάλαιο της εργασίας, αφορά την πολιτιστική κληρονομιά της νήσου Λευκάδος. Το τρίτο κεφάλαιο χωρίζεται σε δυο μέρη, με το πρώτο να αναφέρεται στην ομαδική πολιτιστική κληρονομιά και το δεύτερο στην ατομική. Στο πρώτο μέρος καταγράφονται όλες οι γιορτές που λαμβάνουν χώρα στο νησί, με μακροβιότερες τις Γιορτές Λόγου και Τέχνης και το Φεστιβάλ Φολκλόρ. Επίσης, γίνεται αναφορά στους σημαντικότερους συλλόγους και ανθρώπους που συντέλεσαν στη δημιουργία της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου και παρατίθεται το φωτογραφικό υλικό που συγκεντρώθηκε από την Έκθεση Ενθυμημάτων. Επιπλέον, καταγράφονται τα υπόλοιπα ιδιαίτερα παραδοσιακά

χαρακτηριστικά του νησιού, που έγκεινται στο χορό, το τραγούδι, τα έργα λαϊκής χειροτεχνίας και τις τοπικές παραδοσιακές γεύσεις.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έντονη λαογραφική ταυτότητα της Λευκάδας μέσα από την καταγραφή των λευκαδίτικων λαϊκών δρώμενων, με ξεχωριστά εκείνων των Χριστουγέννων, του Πάσχα και των Αποκριών. Παράλληλα, καταγράφεται η ιδιαίτερη ομιλία των Λευκαδιτών, που περιλαμβάνει ιδιοματικές λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται έως σήμερα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η πλούσια θρησκευτική παράδοση της νήσου Λευκάδος, μέσα από την καταγραφή των σημαντικότερων ειδωλολατρικών ιερών και χριστιανικών μνημείων του τόπου. Επίσης, γίνεται μια εκτεταμένη αναφορά στο πιο σημαντικό αρχαίο μνημείο της Λευκάδας, το κάβο «Δουκάτο», καθώς και μια συνοπτική αναφορά στην ιστορία των πιο σημαντικών χριστιανικών μνημείων.

Στο τελευταίο κεφάλαιο εξετάζεται το τουριστικό φαινόμενο στη νήσο Λευκάδα. Καταγράφεται η ιστορία του τουριστικού φαινομένου, καθώς και οι τουριστικές υποδομές του νησιού. Παράλληλα, γίνεται μια καταγραφή και ανάλυση των στοιχείων τουριστικής κίνησης που αφορούν την τελευταία πενταετία. Στη συνέχεια, αναφέρονται οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού που δύναται να αναπτυχθούν στη Λευκάδα. Ειδικότερα, εξετάζονται οι δυνατότητες ανάπτυξής τους και τα περιθώρια βελτίωσης. Τέλος, χρησιμοποιείται το μεθοδολογικό εργαλείο SWOT ANALYSIS (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) για την καταγραφή και την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του νησιού. Η ανάλυση εστιάζει στη διατύπωση συμπερασμάτων και στη θέσπιση στόχων και αξόνων προτεραιότητας στον τομέα του τουρισμού για το νησί της Λευκάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΝΗΣΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑ

1.1 ΓΕΝΙΚΑ

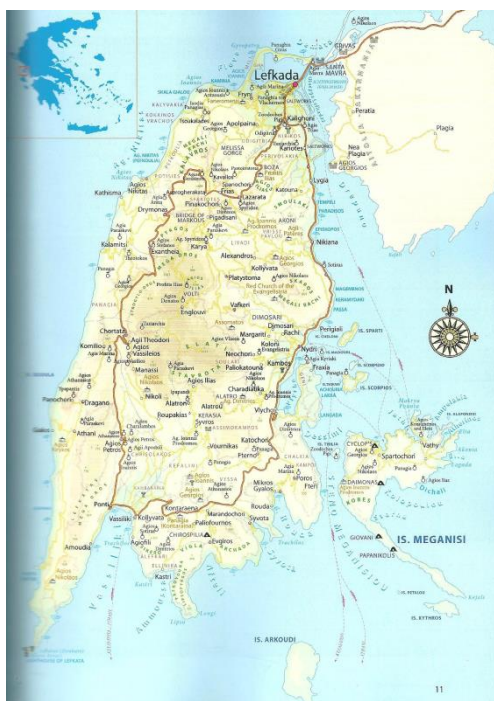
Φωτ. 1: Η είσοδος της Λευκάδας

Η Λευκάδα ή Λευκάς είναι το τέταρτο σε έκταση νησί του Ιονίου Πελάγους, με έκταση περίπου 302,5 τ.χλμ. και το τέταρτο σε πληθυσμό, με περίπου 24.000 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Η Λευκάδα μαζί με τα νησιά Κέρκυρα, Κεφαλονιά, Ιθάκη, Ζάκυνθο και Παξοί, αποτελούν την περιφέρεια Ιόνιων Νήσων. Βάσει του σχεδίου Καποδίστριας η Λευκάδα μαζί με τα νησιά Καστός, Κάλαμος και Μεγανήσι αποτελούσε το νομό Λευκάδας, με έδρα την ομώνυμη πόλη της Λευκάδας, έως το 2011. Έκτοτε, με την εισήγηση του προγράμματος Καλλικράτης, η Λευκάδα μαζί με τα προαναφερθέντα νησιά, εκτός του Μεγανησίου, αποτελεί δήμο με έδρα τη πόλη της Λευκάδας, ενώ το Μεγανήσι αποτελεί ξεχωριστό Δήμο, με έδρα το Κατωμέρι. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι η πόλη της Λευκάδας είναι «αδελφοποιημένη» με την πόλη Εμαμπόντα της Σουηδίας (1985), την πόλη Στρανζίτσε της Τσεχίας (1987), το Παραλίμνι της Κύπρου (1989), την πόλη Σιντζούκου της Ιαπωνίας (1985), την πόλη Ναχαρίγια του Ισραήλ (1992), την πόλη Πλοέστι της Ρουμανίας (1997), το Λεκάτ (Leucate) της Γαλλίας (2000) και την περιοχή Primorskiy του δήμου Οδησσού της Ουκρανίας (2010).

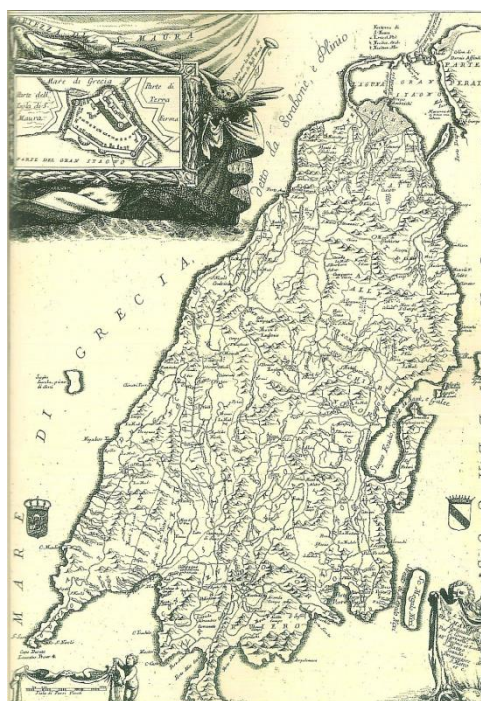
1.1.1 Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ

Η λέξη **Λευκάς** προέρχεται από το επίθετο λευκός και υποδηλώνει τις λευκές πέτρες-άκρα που διασχίζουν τη Λευκάδα. Το όνομα Λευκάς δόθηκε πρώτα στο νοτιότερο άκρο του νησιού, το ακρωτήριο Λευκάτας, το οποίο ονομάστηκε Λευκάς πέτρα ή Λευκάς άκρα. Από το ακρωτήριο πήρε το όνομα αρχικά η αρχαία πόλη που ίδρυσαν οι Κορίνθιοι στη Λευκάδα, η λεγόμενη πόλη Νηρικός, η οποία σύμφωνα με τον γεωγράφο Στράβωνα μετονομάστηκε Λευκάδα, και έπειτα ολόκληρο το νησί. Τόσο το νησί, όσο και η πόλη ονομάζονταν επίσης και Αγία Μαύρα, χάρη του κάστρου που βρίσκεται στην είσοδό του. Από την λέξη Λευκάς σχηματίστηκε επίσης το επίθετο Λευκάτης ή Λευκάτας, το οποίο δηλώνει τον κύριο ή κάτοχο της Λευκάδος πέτρας, που στην συνέχεια δόθηκε ως προσηγορικό στον Απόλλωνα, τον κύριο του ακρωτηρίου. Το νησί ονομάζεται αλλιώς και Λευκαδία γη ή χώρα, λέξη που προέρχεται από την ονομασία Λευκάδιος. Ο Λευκάδιος, σύμφωνα με την ιστορία, ήταν γιος του Ικάριου και της Πολυκάστης, και μαζί με τους δυο γιους του, υπήρξαν κύριοι της Ακαρνανίας.

1.1.2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ

Φωτ. 2: Χάρτης της Λευκάδας

Φωτ. 3: Χάρτης της Λευκάδας του 1687

Η **Λευκάδα βρίσκεται** στο κέντρο των Επτανήσων, κατά μήκος των ακτών της ΒΔ Ακαρνανίας. Η απόσταση του νησιού από την Ακαρνανία είναι 78 μέτρα. Την

Λευκάδα με την Ακαρνανία χωρίζει ο ιστορικός πορθμός του Δρεπάνου, ενώ μεταξύ τους συνδέονται με μια πλωτή γέφυρα μήκους περίπου 20 μέτρων. Μαζί με την Εύβοια είναι το μοναδικό νησί στην Ελλάδα, όπου η πρόσβαση γίνεται οδικώς. Η Λευκάδα απέχει από την Πάτρα περίπου 60 ναυτικά μίλια, από τον Πειραιά 170 ναυτικά μίλια και από την Αθήνα περίπου 400 χλμ.

1.1.3 ΜΕΓΕΘΟΣ

Το μέγεθος της Λευκάδας είναι 34,2 χλμ. και το μέγιστο πλάτος της είναι 15,5 χλμ. Η έκτασή της είναι 302,51 τ.χλμ., η επιφάνειά της 325.000 στρέμματα και το μήκος των ακτών της 116,7 χλμ.

1.1.4 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

1. **Οδικώς:** Η Λευκάδα συνδέεται με την Αιτωλοακαρνανία με μια πλωτή γέφυρα. Απαιτούνται περίπου 5 ώρες οδήγησης από την Αθήνα και 4 από την Θεσσαλονίκη.
2. **Αεροπορικώς:** Υπάρχουν, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, πτήσεις εσωτερικού και εξωτερικού για το αεροδρόμιο του Ακτίου που βρίσκεται στην Πρέβεζα, το οποίο απέχει 18 χλμ από το νησί της Λευκάδας.
3. **Με φέρυ:** Από Ιθάκη και Κεφαλονιά.
4. **Με ιδιωτικό σκάφος:** Παροχές στην Βασιλική
5. **Με υδροπλάνο:** Σύνδεση με άλλα νησιά του Ιονίου.

Φωτ. 4: Η χαρακτηριστική γέφυρα που βρίσκεται στην πόλη της Λευκάδας

1.1.5 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Μέχρι το 2011 ο Νομός Λευκάδας περιελάμβανε τον Δήμο Απολλωνίων με έδρα τη Βασιλική, τον Δήμο Ελλομένου με έδρα το Νυδρί, τον Δήμο Καρυάς με έδρα την Καρυά, τον Δήμο Λευκάδας με έδρα τη Λευκάδα, τον Δήμο Μεγανησίου με έδρα το Κατωμέρι και τον Δήμο Σφακιωτών με έδρα τα Λαζαράτα, καθώς και τις Κοινότητες Καλάμου και Καστού. Με τη διοικητική μεταρρύθμιση του 2011 ο νομός Λευκάδας μετονομάστηκε σε **Περιφερειακή Ενότητα Λευκάδας** και ανήκει στην **Περιφέρεια Ιονίων Νήσων** με έδρα την Κέρκυρα. Ο νέος Δήμος Λευκάδας αποτελείται από **7 Δημοτικές Ενότητες**, τις οποίες συγκροτούν οι παλιοί Δήμοι Απολλωνίων, Ελλομένου, Καλάμου, Καρυάς, Καστού, Λευκάδος και Σφακιωτών, **4 Δημοτικές Κοινότητες** (Λευκάδος, Νυδριού, Καλάμου και Καστού) και **38 Τοπικές Κοινότητες**. Ο Δήμος Μεγανησίου αποτελεί, πλέον, ξεχωριστό Δήμο με 3 Τοπικές Κοινότητες.

1.1.6 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, κατά την **απογραφή του 2011**, ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφερειακής Ενότητας Λευκάδος ανήλθε σε **23.693 άτομα**, με πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού 66,5 ανά τ.χλμ.. Συγκεκριμένα, ο **Δήμος Λευκάδας** το 2011 είχε **22.652 κατοίκους**, ενώ ο **Δήμος Μεγανησίου** είχε **1.041 κατοίκους**. Ο πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Λευκάδος κατά την απογραφή ανήλθε σε 13.490 κατοίκους, ο πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Απολλωνίων σε 2.768 κατοίκους, ο πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Ελλομένου σε 3.570 κατοίκους, ο πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Καρυάς σε 871 κατοίκους, ο πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Σφακιωτών σε 1.377 κατοίκους, ο πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Καλάμου σε 496 κατοίκους και ο πληθυσμός της Δημοτικής Ενότητας Καστού σε 80 κατοίκους. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την προηγούμενη απογραφή, που πραγματοποιήθηκε το 2001, ο πληθυσμός της Περιφερειακής Ενότητας Λευκάδας ανήλθε σε 22.506 άτομα, με 21.414 κατοίκους στο Δήμο Λευκάδας και 1.092 στο Δήμο Μεγανησίου. Παρατηρείται μια αύξηση της τάξεως του 5,27% στην Περιφερειακή Ενότητα συνολικά, με το ποσοστό των μόνιμων κατοίκων στο Δήμο Λευκάδας να αυξάνεται κατά 5,78% , ενώ στο Δήμο Μεγανησίου κατά 4,67%. Η αύξηση του μόνιμου πληθυσμού αποδίδεται τόσο στο φυσικό ισοζύγιο όσο και στην εισροή μεταναστών, ο αριθμός των οποίων ανέρχεται σε ποσοστό περίπου 8% επί του

μόνιμου πληθυσμού. Όσον αφορά τη διάρθρωση του μόνιμου πληθυσμού, το 36,5% ζει σε αστικές περιοχές και το 63,5% σε αγροτικές περιοχές. Επιπλέον, σε πεδινές περιοχές ζει το 77,64%, σε ημιορεινές το 16,71% και σε ορεινές το 6,65%.

Από την άλλη πλευρά, ο **defacto πληθυσμός**, δηλαδή ο πληθυσμός που βρέθηκε και απογράφηκε κατά την απογραφή στο συγκεκριμένο αυτό τόπο, ανεξάρτητα αν διαμένει μόνιμα εκεί, ανήλθε στα 22.928 άτομα, ενώ ο **νόμιμος πληθυσμός**, δηλαδή ο αριθμός των δημοτών της συγκεκριμένης περιοχής που διαμένει νόμιμα στη χώρα, ανήλθε στα 25.229 άτομα. Ο αριθμός των κατοικιών που καταγράφηκαν ήταν 18.161.

Ακόμα, ο πληθυσμός φαίνεται να εμφανίζει **ίση κατανομή μεταξύ των δυο φύλων**, με 11.399 άντρες και 11.253 γυναίκες. Η ηλικιακή ανάλυση των δεδομένων εμφανίζει ως μέσο όρο ηλικίας τα 44,1 έτη. Συγκεκριμένα, μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 0-9 καταγράφηκαν 2.166 άτομα, μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 10-19 2.138 άτομα, μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 20-29 2.489 άτομα, μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 30-39 3.144 άτομα, μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 40-49 3.200 άτομα, μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 50-59 2.893 άτομα, μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 60-69 2.355 άτομα, ενώ στην τελευταία κατηγορία με 70 και επιπλέον έτη, καταγράφηκαν 4.267 άτομα.

Σχετικά με το **επίπεδο εκπαίδευσης**, που αφορά τα άτομα που γεννήθηκαν από το 2004 και πριν, τα άτομα που δήλωσαν πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν 6.167, τα άτομα που δήλωσαν δευτεροβάθμια-μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν 8.384, τα άτομα που δήλωσαν τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν 3.231 και τα άτομα που δήλωσαν την επιλογή «Λοιπά» ήταν 3.475.

1.1.7 ΚΛΙΜΑ

Το κλίμα της Λευκάδας είναι θαλάσσιο Μεσογειακό, με μέση θερμοκρασία αέρος τους 18°C. Η Λευκάδα έχει μεγάλη ηλιοφάνεια, με μικρές νεφώσεις. Το καλοκαίρι είναι ζεστό με ανέμους που το κάνουν ξηρό και δροσερό, ενώ ο χειμώνας είναι ήπιος με υψηλή θερμοκρασία αέρα, αυξημένη βροχόπτωση, με σπάνια φαινόμενα τον παγετό και το χιόνι. Συγκεκριμένα, ο πιο ζεστός μήνας είναι ο Ιούλιος, με μέση θερμοκρασία τους 27°C και οι πιο ψυχροί ο Ιανουάριος και ο Φεβρουάριος, με μέση θερμοκρασία τους 11°C. Η μέση υγρασία είναι 75% και οι πιο υγροί και βροχεροί μήνες ο Νοέμβριος και ο Δεκέμβριος.

1.1.8 ΑΚΤΟΓΡΑΦΙΑ

Η Λευκάδα συγκεντρώνει έναν αξιόλογο αριθμό όρμων, κόλπων, λιμανιών και ακρωτηριών. Οι όρμοι της Λευκάδας είναι ο Όρμος Δέματα, που βρίσκεται βόρεια από το φρούριο της Αγίας Μαύρας, ο όρμος της Βασιλικής, ο όρμος Αμμούσα, ο όρμος Σκύδι, ο όρμος Δεσίμι, ο όρμος Βλυχού και ο όρμος Νυδριού. Οι δυο κόλποι του νησιού είναι ο κόλπος του Αγίου Ιωάννου και ο κόλπος του Αγίου Νικήτα. Τα λιμάνια που συναντάμε είναι το εξωτερικό της πόλης, βορειοδυτικά της Αγίας Μαύρας, καθώς και το εσωτερικό, που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της πόλης και είναι τεχνητό, ενώ τα σημαντικότερα ακρωτήρια είναι το ακρωτήρι της Γυράπετρας, το ακρωτήρι Ζουάννα, το ακρωτήρι Δουκάτο ή Λευκάτας και το ακρωτήρι Λειψόπυργος. Ενδιαφέρον παρουσιάζει, επίσης, το σύμπλεγμα των μικρών και μεγάλων νησιών που εκτείνεται μπροστά από τον όρμο του Νυδριού. Τα πιο σημαντικά από αυτά τα νησιά είναι το Μεγανήσι, η Θηλειά, ο Σκορπιός, το Σκορπίδι, η Μαδουρή, η Σπάρτη, το Αρκούδι και νοτιότερα τα νησιά Κάλαμος και Καστός.

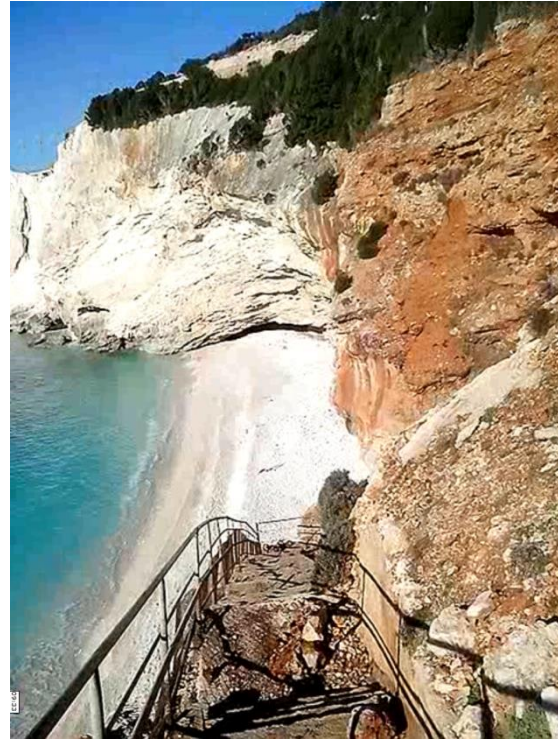
1.1.9 ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Η Λευκάδα είναι νησί ορεινό, με μέσο υψόμετρο τα 500μ. Ειδικότερα, το 72,6% του εδάφους της είναι ορεινό, το 17,2% ημιορεινό και το 10,2% πεδινό. Η επιφάνειά της καλύπτεται κατά το 1/5 από ένα κεντρικό ορεινό συγκρότημα, το οποίο αποτελείται από τα όρη Σταυρωτά, Ελάτη, Αγ. Ηλία, Μέγα Όρος και Άγιο Δονάτο. Τα βουνά του νησιού καταλήγουν σε απότομες και απόκρημνες βραχώδεις ακτές, όπως είναι το Λαινάκι, η Αχράδα, το Σικερό, οι Σκάροι, η Μεγάλη Ράχη και η χερσόνησος Λευκάτα. Πάνω στα βουνά και στα παρακλάδια τους σχηματίζονται στενά οροπέδια, ενώ ανάμεσά τους διαμορφώνονται στενές κοιλάδες. Οι μόνες πεδινές περιοχές του νησιού που βρίσκονται κυρίως προς τα παράλια, είναι η πεδιάδα της πόλεως ή «κάμπος της χώρας» ή «Φλέβα», η κοιλάδα του Νυδριού και η κοιλάδα της Βασιλικής. Επίσης, η Λευκάδα δεν διαθέτει μεγάλα δάση. Τα τρία δάση μικρής έκτασης που διατηρούνται είναι το δάσος των Σκάρων, το δάσος των Τσουκαλάδων και το δάσος του Αθανίου. Ποτάμια δεν υπάρχουν, παρά μόνο χείμαρροι, που πηγάζουν από τα βουνά της Λευκάδας, οι οποίοι διατηρούν ακόμα και τους καλοκαιρινούς μήνες νερό και σχηματίζοντας χαράδρες και φαράγγια, καταλήγοντας στους κόλπους του νησιού.

1.1.10 ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Φωτ. 5: Η σκάλα που οδηγεί στην παραλία του Πόρτο Κατσίκι πριν το σεισμό της 17^{ης} Νοεμβρίου του 2015

Φωτ. 6: Η σκάλα μετά τον σεισμό

Φωτ. 7: Η γέφυρα που οδηγεί στο νησάκι που βρίσκεται στην παραλία Πόρτο Κατσίκι πριν το σεισμό 17^{ης} Νοεμβρίου του 2015

Φωτ. 8: Η γέφυρα μετά τον σεισμό

Η Λευκάδα, όπως και τα υπόλοιπα Επτάνησα, βρίσκεται σε μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από τεκτονικά ρήγματα. Δυτικά του νησιού βρίσκεται το μεγάλο ρήγμα του Ιονίου, στο οποίο οφείλονται τα μεγάλα βάθη και οι απότομες δυτικές ακτές όλης της Επτανήσου. Σεισμοί συγκλονίζουν τον τόπο ανελλιπώς από την αρχαιότητα έως και σήμερα. Πιο καταστρεπτικοί υπήρξαν ο σεισμός του 1825 , καθώς και εκείνος του 1948. Ο πιο πρόσφατος και εξίσου καταστρεπτικός σεισμός για το νησί ήταν ο σεισμός της 17^{ης} Νοεμβρίου του 2015, με εστιακό βάθος 5 χλμ. και 6,5 βαθμούς της κλίμακας ρίχτερ.

Φωτ. 9, 10: Πηγάδια που υπήρχαν στην περιοχή δεκάδες χρόνια διαλύθηκαν εντελώς από τον σεισμό

1.1.11 ΧΛΩΡΙΔΑ - ΠΑΝΙΔΑ

Τα νερά του νησιού είναι λίγα, κυρίως στα ανατολικά και τα νότια, και για αυτό εκτεταμένη δάση δεν υπάρχουν. Η αλέππος πεύκη εμφανίζεται αυτοφυής στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού και στα γύρω νησάκια, ενώ το πιο διαδεδομένο κωνοφόρο είναι το κυπαρίσσι. Από φυλλοβόλα συναντάται κυρίως η βελανιδιά και ο πλάτανος, ενώ τα «φρύγανα», δηλαδή οι θάμνοι, είναι πλούσια, ιδιαίτερα στο νοτιοανατολικό τμήμα του νησιού.

Σε ολόκληρη την έκταση προς τη θάλασσα, σχηματίζονται μικρές λίμνες και καταρράκτες, όπως αυτοί του Νυδριού. Σε ολόκληρο το νησί φύονται είδη όπως η ρίγανη, το θυμάρι, το φασκόμηλο, η μέντα, το κατακκόκινο «παιώνιο» και τα μοναδικά λουλούδια της άμμου. Η περιοχή της λιμνοθάλασσας έχει ενταχθεί στο **δίκτυο NATURA 2000** ως προστατευόμενη περιοχή με ιδιαίτερη οικολογική σημασία, διότι αποτελεί μεταναστευτικό σταθμό πουλιών και υδροβιότοπο διεθνούς σημασίας, με υδροχαρή δέντρα και θάμνους.

Η πανίδα, που αποτελείται από σπάνια ενδημικά και αποδημητικά πουλιά, όπως είναι ο πελεκάνος, ο ερωδιός, οι αγριόπαπιες, οι αγριόχηνες κ.ά., είναι εξίσου σημαντική. Οι αλυκές του νησιού έχουν βραβευτεί από την **UNESCO** και έχουν κηρυχθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως αρχαιολογικό βιομηχανικό μνημείο.

1.2 Η ΖΩΗ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

1.2.1 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Τόπος συνάντησης των Λευκαδιτών είναι η κεντρική πλατεία και η αγορά. Στην πόλη η ζωή συγκεντρώνεται στην πλακόστρωτη πλατεία, όπου συνεχίζεται η παράδοση της βόλτας, που τόσο πολύ αγαπούν οι Λευκαδίτες. Τα παλαιότερα χρόνια, συνήθιζαν να κάθονται στα παλιά καφενεία και στα ζαχαροπλαστεία, που υπήρχαν γύρω από την πλατεία, για να ξεκουραστούν. Σήμερα, τα περισσότερα από αυτά έχουν αντικατασταθεί από πιο σύγχρονες καφετέριες, εστιατόρια και μπαρ. Ωστόσο, διατηρούνται και ορισμένα παλιά. Σε αυτά οι Λευκαδίτες και όχι μόνο, γεύονταν το παλιό ντόπιο αναψυκτικό, τη σουμάδα. Στους καφεενέδες συνήθιζαν και εξακολουθούν μέχρι σήμερα να συγκεντρώνονται οι ψαράδες και οι εργάτες μετά τον κάματο της ημέρας, για να πουν ελληνικό καφέ και αργότερα, το βράδυ, για κρασί. Εδώ διασκέδαζαν, ακούγοντας τις πλάκες του γραμμοφώνου παλιότερα, το ραδιόφωνο σήμερα. Ένας άλλος τόπος συνάντησης αποτελούσαν και τα κουρεία, τα οποία εκτός από τις υπηρεσίες καλλωπισμού προσέφεραν διασκέδαση και χαρά. Σήμερα, ωστόσο, έχουν χάσει τον παραδοσιακό τους ρόλο. Στα χωριά επαναλαμβάνεται το ίδιο σκηνικό, στα καφενεία του κάθε χωριού, αυτή τη φορά. Τέλος, οι Λευκαδίτες, που είναι από τη φύση τους χαλαροί, αγαπούν το διάβασμα, την ωραία συζήτηση, το λευκαδίτικο καλαμπούρι, μιλούν συνήθως ιταλικά, και παίζουν κάποιο όργανο. Αυτά τα χαρακτηριστικά συναντώνται σε

ολόκληρο το φάσμα της λευκαδίτικης ζωής. Η παράδοση και ένα μέρος του χαρακτήρα του Λευκαδίτη βρίσκονται, επίσης, στις γιορτές και στα πανηγύρια κάθε χωριού, όπου ήθη και έθιμα αναβιώνουν και μεταδίδονται από γενιά σε γενιά. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι γιορτές των Λευκαδιτών συνοδεύονται από πανηγύρια, χορό, τραγούδι και φαγητό.

1.2.2 Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η **παραδοσιακή αρχιτεκτονική** των κτιρίων της Λευκάδας. Ο πολεοδομικός ιστός της πόλης της Λευκάδας ακολουθεί την πολεοδομία της μεσαιωνικής Ευρώπης, με ενετικό χωροταξικό σχέδιο που χαρακτηρίζεται από παραδοσιακά πολύχρωμα σπίτια και βασιλικές εκκλησίες. Τα παλιότερα σπίτια ήταν, κυρίως, δώροφα,

Φωτ. 11: Τα χαρακτηριστικά στενά της Λευκάδας γύρω στα 2 μέτρα, με ξύλινο ανώγειο και εσωτερικές ξύλινες επενδύσεις. Αυτά τα σπίτια ήταν μικρά και λιτά. Στη συνέχεια, ακολούθησαν σπίτια με ψηλότερο ισόγειο, δώροφα ή τριώροφα, συνήθως με την σοφίτα στο τρίτο μέρος, η οποία αποτέλεσε αναπόσπαστο στοιχείο τους. Οι παραδοσιακές στοές, δηλαδή οι πεζόδρομοι με τις κάμαρες σε ελάχιστη απόσταση μεταξύ τους, αποτέλεσε επίσης βασικό στοιχείο των σπιτιών της πόλης. Παράλληλα, υπήρξαν και ορισμένα νεοκλασσικά, τα οποία ακολούθησαν την αυστηρή διάρθρωση των νεοκλασικών της εποχής. Οι κατασκευαστικές ανάγκες των σπιτιών είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον σεισμό, το αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής του νησιού. Το ισόγειο πάντα είναι πέτρινο και οι όροφοι ξύλινοι. Οι εκκλησίες της πόλης είναι το μόνα κτίρια που είναι κατασκευασμένα αποκλειστικά από πέτρα. Συγκεντρωτικά, η πολεοδομική δομή και η συγκρότηση της πόλης, καθώς και η αρχιτεκτονική των κτιρίων παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερο χρώμα, αντικατοπτρίζοντας τις εκάστοτε ιστορικές και κλιματολογικές συνθήκες, με μια ανθρώπινη και βαθειά αίσθηση της αναλογίας και της καλαισθησίας. Από την άλλη πλευρά, η θέση των χωριών φαίνεται να έχει επηρεαστεί από την τάση της στροφής του νησιού προς το εσωτερικό, για λόγους ασφαλείας. Τα

χωριά είναι κτισμένα μακριά από τη θάλασσα, έτσι ώστε να μην φαίνονται από αυτήν. Η θέση τους επηρεάστηκε επίσης από άλλους παράγοντες, όπως είναι η ύπαρξη νερού, το κατάλληλο έδαφος, ο καλός προσανατολισμός και η προφύλαξη από τους ανέμους. Τα χωριά που δεν μπορούσαν να προστατευτούν από τις επιδρομές των πειρατών, ήταν κτισμένα σε απότομα εδάφη, έτσι ώστε να παρουσιάζουν δυνατότητες άμυνας, ενώ τα σπίτια διαμόρφωναν στοιχεία αμυντικού χαρακτήρα. Γενικά, τα σπίτια των χωριών της νότιας Λευκάδας, διασώζουν στην αρχιτεκτονική τους μια άνθηση οικονομική, ενώ εκείνα της βόρειας Λευκάδας έχουν έναν μέσο λαϊκό χαρακτήρα, που οφείλεται στη μέτρια οικονομική τους ανάπτυξη.

1.2.3 Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Οι κάτοικοι του Δήμου Λευκάδας, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, εμφανίζουν το μικρότερο κατά κεφαλήν εισόδημα της περιφέρειας των Ιονίων Νήσων και γενικά, χαμηλότερο του μέσου όρου της χώρας. Η τοπική οικονομία βασίζεται κυρίως στον τουρισμό, ο οποίος τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει κατακόρυφη άνοδο, ενώ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τόπου έχει παίξει η ενασχόληση των κατοίκων με την γεωργία, την αμπελουργία, την ελαιουργία και την αλιεία. Ωστόσο, η συμμετοχή στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής έχει μειωθεί αισθητά. Το σύνολο του παραγωγικού δυναμικού υπολογίζεται περίπου σε 8.000 άτομα, με μεγαλύτερη συγκέντρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στη πόλη της Λευκάδας. Συγκεκριμένα, στο πρωτογενή τομέα απασχολούνται 770 άτομα, στον δευτερογενή 1.447 άτομα και στον τριτογενή τομέα 5.646 άτομα.

Όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, η διάρθρωσή του χαρακτηρίζεται από την επικράτηση της φυτικής έναντι της ζωικής παραγωγής. Πρωτίστως η γεωργία και δευτερευόντως η κτηνοτροφία και η αλιεία αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος του τοπικού εισοδήματος. Η στασιμότητα της ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα απασχόλησης οφείλεται βασικά στην έλλειψη εύφορων πεδινών εδαφών και υδάτινων πόρων για αρδεύσεις. Οι Λευκαδίτες, παρότι στο παρελθόν κατάφεραν να κάνουν προσοδοφόρο και αποδοτικό το άγονο έδαφος του νησιού τους, με σκληρή δουλειά, υπομονή και επιμονή, κατά το πέρασμα των χρόνων απέβαλλαν αυτή τους την ασχολία και επιδόθηκαν στην ενασχόληση με τον τουρισμό, επηρεαζόμενοι από τις συνθήκες της εποχής.

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής παρουσιάζει φθίνουσα πορεία τα τελευταία χρόνια και έχει μειωμένη συμμετοχή στην οικονομική ζωή της περιοχής. Σήμερα, η μεταποίηση αποτελεί αντικείμενο για περίπου 200 επιχειρήσεις, με αξιόλογη δραστηριότητα στον οινοποιητικό τομέα και στην ελαιουργία.

Στον τριτογενή τομέα δεσπόζουσα θέση στην οικονομική ζωή της περιοχής κατέχει ο τουρισμός και το εμπόριο. Τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει επίσης αύξηση των δραστηριοποιούμενων σε άλλες υπηρεσίες όπως είναι η εκπαίδευση, οι μεταφορές, η δημόσια διοίκηση, τα χρηματοοικονομικά κλπ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Επιμελητηρίου Λευκάδας, σχεδόν το 95% των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων ανήκουν στον τριτογενή τομέα παραγωγής, ενώ οι επιχειρήσεις που έχουν ως αντικείμενο τον τουρισμό πλησιάζουν το 30%. Από τις 3.503 καταγεγραμμένες επιχειρήσεις, οι 210 ασχολούνται με τη μεταποίηση, οι 1.009 είναι εμπορικές, οι 1.025 ασχολούνται με τον τουρισμό και οι 1.259 με λοιπές υπηρεσίες.

Διαχρονικά, η Λευκάδα αντιμετώπιζε χαμηλά ποσοστά ανεργίας χάρη στη διάρθρωση της παραγωγικής της οικονομίας, η οποία αποτελείται από μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις και την κυρίαρχη θέση του τουρισμού, παρά τον εποχικό του χαρακτήρα και την έντονη κατασκευαστική δραστηριότητα. Ωστόσο, οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής κρίσης αύξησαν τα ποσοστά της ανεργίας και κατέστησαν τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης ως μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις της εποχής. Χαρακτηριστικά, η ανεργία στη Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, στις απαρχές της οικονομικής κρίσης, τα έτη 2010-2011, ξεπέρασε το 20%, με τα ποσοστά να αυξάνονται δραματικά στη συνέχεια της κρίσης έως σήμερα.

1.2.4 ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Φωτ. 12: Το Αρχαιολογικό Μουσείο & το Πνευματικό Κέντρο της Λευκάδας

Φωτ. 13: Το ανοιχτό θέατρο της Λευκάδας

Η Λευκάδα διαθέτει πλούσιο πολιτισμό με ποικίλες παραδόσεις και ήθη, που εμπεριέχουν μια μακρά ιστορία εκατοντάδων χρόνων. Τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά του λευκαδίτικου λαού κρύβονται στην καρσάνικη βελονιά, στα έθιμα των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Θεοφανείων, καθώς και στα Πασχαλινά Έθιμα.

Στη Λευκάδα δραστηριοποιούνται επίσης πολλά σωματεία, σύλλογοι και οργανισμοί που προάγουν τον πολιτισμό. Η **Φιλαρμονική**, που είναι το δεύτερο αρχαιότερο μουσικό σωματείο στην Ελλάδα, με έτος ίδρυσης το 1850, έχει συμβάλλει ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου, ενώ οι **Γιορτές Λόγου και Τέχνης** και το **Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ**, που λαμβάνουν χώρα κάθε καλοκαίρι, αποτελούν έναν από τους παλαιότερους πολιτιστικούς θεσμούς στον ελλαδικό χώρο. Ο **Μουσικοφιλολογικός Όμιλος Ορφεύς** προάγει τον σύγχρονο πολιτισμό με ποικίλες δραστηριότητες, ενώ η «Νέα Χορωδία» και ο Όμιλος «Πήγασος», που διατηρούν μέχρι και σήμερα τις παραδόσεις του παρελθόντος, είναι μερικά μόνο από τα παραδείγματα που αντικατοπτρίζουν την πλούσια πολιτιστική ζωή του τόπου.

Αθλητικές εγκαταστάσεις για κάθε είδους σπορ είναι διαθέσιμες παντού στη Λευκάδα. Σημαντικά αθλητικά γεγονότα αποτελούν ο Πράσινος Ημιμαραθώνιος Λευκάδας, οι **Διεθνείς Αγώνες Θαλάσσιων Σπορ** και οι αγώνες ορεινής ποδηλασίας. Η Λευκάδα αποτελεί, επίσης, έναν αξιοζήλευτο προορισμό για τους λάτρεις των θαλάσσιων σπορ. Η παραλία του Αη Γιάννη και η παραλία Πόντι, στον κόλπο της Βασιλικής, συγκαταλέγονται στις τρεις καταλληλότερες παραλίες της Ευρώπης και στις δέκα καλύτερες του κόσμου για extreme sports. Συγκεκριμένα, η παραλία στον Αη Γιάννη, που ενδείκνυται για kitesurfing, συγκεντρώνει κάθε χρόνο αθλητές από όλο τον κόσμο, ενώ η Πόντι αποτελεί στέκι των windsurfers. Άλλες αθλητικές δραστηριότητες που προσφέρει το νησί είναι οι καταδύσεις, το θαλάσσιο σκι, το παραπέντε, η ιστιοπλοΐα, η ποδηλασία και η ιππασία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η συμμετοχή των κατοίκων τόσο στα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά δρώμενα, όσο και στις αθλητικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο νησί είναι ανυπέρβλητη. Η αφοσίωση και η εργατικότητα όλων των ανθρώπων ως προς αυτές τις δραστηριότητες, φανερώνουν το ξεχωριστό πνεύμα που χαρακτηρίζει το νησί και τους κατοίκους του. Το νησί του **Αγγελου Σικελιανού** και του **Αριστοτέλη Βαλαωρίτη**, το νησί που γεννήθηκε ο εθνικός ποιητής της Ιαπωνίας

Λευκάδιος Χερν μπορεί να νιώθει υπερήφανο για την πνευματική του παράδοση. Σίγουρα η Λευκάδα δεν έχει χαρακτηριστεί τυχαία ως το «νησί του πνεύματος και των ποιητών».

Φωτ. 14: Η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Λευκάδας

Φωτ. 15: Τα Γενικά Αρχεία του Ν. Λευκάδας

1.3 ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

1.3.1 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

1. Η πλωτή γέφυρα

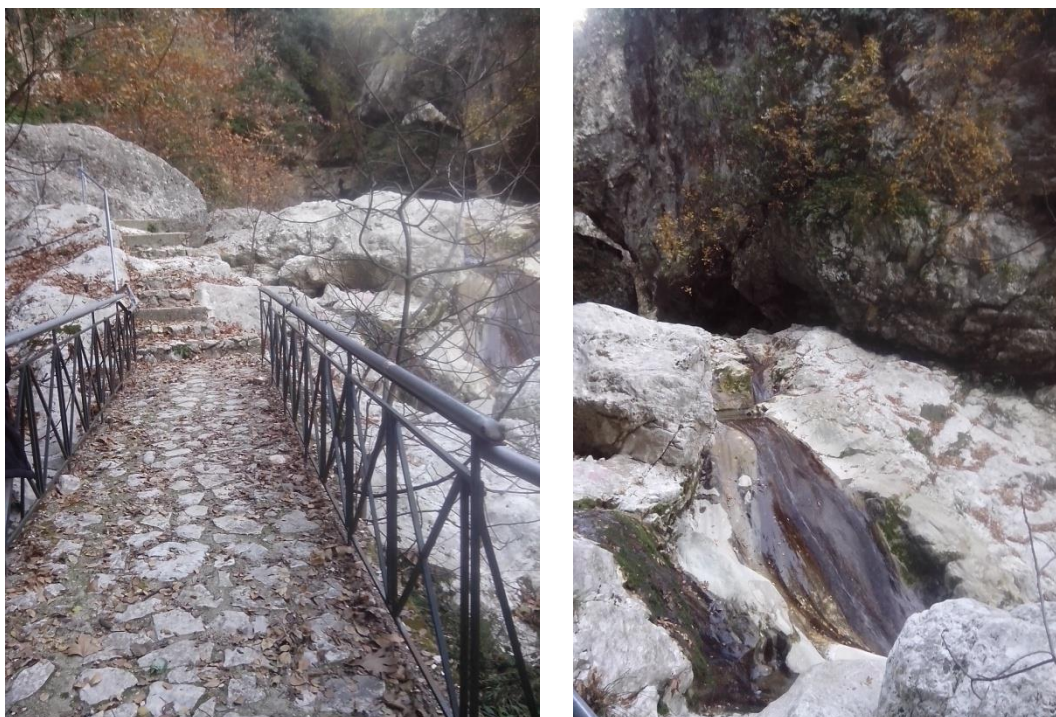

Φωτ. 16: Η πλωτή γέφυρα της Λευκάδας

Η σύγχρονη πλωτή γέφυρα της Λευκάδας ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1986, λύνοντας το πρόβλημα της επικοινωνίας της Λευκάδας με τη Στερεά Ελλάδα. Έχει τη δυνατότητα μεταφοράς 600 οχημάτων ανά ώρα. Τα μικρά σκάφη ύψους έως 2 μέτρων περνάνε κάτω από την γέφυρα, ενώ για τα μεγαλύτερα πρέπει να σηκωθούν οι καταπέλτες και να περιστραφεί ολόκληρη η γέφυρα γύρω από έναν

στρογγυλό άξονα. Η γέφυρα ενεργοποιείται ανά μια ώρα κατά τη διάρκεια της ημέρας, ενώ μετά τις 11 μόνο αν υπάρχει η ανάγκη διέλευσης κάποιου σκάφους.

2. Ο Καταρράκτης Δημοσάρι

Φωτ. 17, 18: Ο Καταρράκτης

Ο Καταρράκτης Δημοσάρι βρίσκεται είκοσι χιλιόμετρα νότια από την πόλη της Λευκάδας και αποτελεί ένα από τα πιο αξιόλογα και εντυπωσιακά αξιοθέατα φυσικής ομορφιάς του νησιού. Για την άφιξη στον προορισμό απαιτείται μια εικοσάλεπτη πεζοπορία μέσα στην άγρια φύση. Κατά την διάρκεια της διαδρομής, μια στενή ξύλινη σκάλα οδηγεί σε ένα τοπίο γεμάτο νερά και πλατάνια και μια φυσική πέτρινη πύλη. Εκεί, οι μικροί καταρράκτες με τη δροσιά και τον χαλαρωτικό ήχο συνθέτουν ένα μοναδικό θέαμα. Λίγο πιο κάτω, μια δεύτερη σκάλα οδηγεί σε ακόμα μεγαλύτερους καταρράκτες και μια λίμνη κατάλληλη για βουτιές. Οι καταρράκτες είναι αναμφισβήτητα ένα μνημείο φυσική ομορφιάς που προσφέρει ένα μοναδικό θέαμα στον επισκέπτη.

3. Το Φαράγγι της Μέλισσας

Στη νότια πλευρά της Λευκάδας, στους Σφακιώτες και συγκεκριμένα στην περιοχή Καβάλου βρίσκεται το Φαράγγι της Μέλισσας. Το Φαράγγι της Μέλισσας κοσμούν

αμέτρητα πλατάνια και δέκα παλιοί νερόμυλοι. Η χλωρίδα του αποτελείται από αγριελιές, φτέρες, πεύκα, κυπαρίσσια, δάφνες, πουρνάρια, κουμαριές κ.ά., ενώ εδώ έχουν βρει καταφύγιο και ζουν γεράκια, κούκοι, κουνάβια, αλεπούδες τρυγόνια, ξεφτέρια, μπεκάτσες, κουνάβια, ασβοί, πέρδικες, μελισσοφάγοι, τσαλαπετεινοί κ.ά. Στην αρχή του φαραγγιού βρίσκεται η «Σπηλιά», σκαμμένη σε έναν τεράστιο βράχο και μια πηγή με υπέροχο κρυστάλλινο νερό, την οποία διασχίζει ένα ορμητικός χείμαρρος.

4. Οι Μύλοι

Φωτ. 19: Ο ένας από τους μύλους

Οι τέσσερις μύλοι βρίσκονται πάνω από την λιμνοθάλασσα, στην παραλία του Αη Γιάννη. Η περιοχή των Μύλων το καλοκαίρι κατακλύζεται από kite surfers και wind surfers. Παλιότερα στην περιοχή υπήρχαν συνολικά δώδεκα μύλοι, αλλά καταστράφηκαν. Τα ονόματά του ήταν ρώσικα και μέχρι τον 20^ο αιώνα άλεθαν δημητριακά και κυρίως σιτάρι, που εισάγονταν παλαιότερα από τη Ρωσία. Σε αυτό το σημείο, επίσης, στις 9 Μαρτίου του 1910, Έλληνες πολεμιστές με αρχηγό τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη,

αποβιβάστηκαν μαζί με τα βρετανικά στρατεύματα, και νίκησαν τους Γάλλους του Ναπολέοντα που κατείχαν, τότε, το νησί.

5. Η Λιμνοθάλασσα

Η λιμνοθάλασσα της Λευκάδας αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά αξιοθέατα οικολογικής σημασίας. Είναι ένα αξιοθέατο φυσικού πλούτου και ομορφιάς του νησιού, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως υδροβιότοπος με ιδιαίτερη οικολογική σημασία. Η λιμνοθάλασσα αποτελεί σταθμό για πολλά σπάνια πτηνά, όπως είναι οι γλάροι, οι πάπιες, οι χήνες και οι κύκνοι ερωδιοί, που συνθέτουν ένα μαγευτικό και μοναδικό τοπίο.

6. Οι Σπηλιές

Το νησί διαθέτει ένα μεγάλο δίκτυο σπηλιών, πολλές από τις οποίες αν και έχουν εξερευνηθεί, δεν είναι επισκέψιμες. Στα νοτιοανατολικά υπάρχουν τρεις σπηλιές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Πρόκειται για την Ασβότρυπα στο Φρύνι, που εικάζεται ότι ήταν άντρο ιερό αφιερωμένο στις Νύμφες, το αλαβάστρινο σπήλαιο στην Απόλπαινα, που πήρε το όνομά του από τον «αλαβάστρινο» σταλαγματικό και σταλακτιτικό διάκοσμό του και το οποίο δεν είναι επισκέψιμο και την Χοιρότρυπα, που αποτελεί το μεγαλύτερο σπήλαιο του νησιού, αλλά παραμένει αναξιοποίητο. Ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης η Χοιροσπηλιά έξω από τον Εύγηρο, στην οποία σύμφωνα με τον Δαίρπφελδ αποβιβάστηκε ο Τηλέμαχος επιστρέφοντας από την Πύλο και η Σπηλιά Καρούχα νοτιοανατολικά του Σύβρου, που συνδέεται με διάφορους μύθους και παραδόσεις. Σε κάθε χωριό σχεδόν της Λευκάδας υπάρχει μια σπηλιά συνδεδεμένη με τοπικούς θρύλους και παραδόσεις.

7. Οι Πηγές

Το νησί έχει αρκετές πηγές, όπως οι ονομαστές Πηγές της Κερασιάς και εκείνες της Δάφνης και του Αντελικού στον Σύβρο.

8. Ο Σκορπιός

Το διάσημο νησί του Ωνάση είναι ένα από τα μοναδικά φυσικά αξιοθέατα στη Λευκάδα. Ο Σκορπιός βρίσκεται ακριβώς απέναντι από το Νυδρί και αποτελεί ένα από τα διασημότερα αξιοθέατα σε ολόκληρο τον κόσμο. Πρόκειται για ένα κατάφυτο νησί με εξωτικές παραλίες. Το 1963, όταν ο Αριστοτέλης Ωνάσης αγόρασε το Σκορπιό, απέκτησε παγκόσμια φήμη και φιλοξένησε πλήθος επισκεπτών και προσωπικοτήτων από ολόκληρη την υφήλιο. Μάλιστα, οι κάτοικοι της περιοχής για να τιμήσουν τον Έλληνα εφοπλιστή, έχτισαν προς τιμήν του ένα άγαλμα, το οποίο κοσμεί την πλατεία του χωριού.

9. Ο Κάλαμος, ο Καστός και το Μεγανήσι

Τα νησιά Κάλαμος, Καστός και Μεγανήσι αποκαλούνται αλλιώς Τηλεβοΐδες Νήσοι ή Τάφιοι Νήσοι και πήραν το όνομά τους από τον αρχαίο τοπικό λαό των Τηλεβόων. Οι Τηλεβόες είχαν σαν βασική τους δραστηριότητα την πειρατεία και είχαν βάση τους το νησί Μεγανήσι. Στο σύμπλεγμα των νησιών συμπεριλαμβάνονται επίσης τα

νησιά Αρκούδι και Άτοκος, καθώς και τα Πριγκηπονήσια Λευκάδας, που είναι ο Σκορπιός, το Σκορπίδι, η Σπάρτη και η Μαδουρή.

Φωτ. 20: Το Μεγανήσι

Φωτ. 21: Οι Τηλεβόες Νήσοι

1.3.2 ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Η Λευκάδα είναι παγκοσμίως γνωστή και πολυβραβευμένη για τις παραδεισένιες παραλίες της με τη λευκή άμμο και τα τουρκουάζ νερά. Οι παραλίες της έχουν βραβευτεί αμέτρητες φορές με γαλάζιες σημαίες και βρίσκονται συνεχώς ανάμεσα στις πρώτες θέσεις των προτιμήσεων σε διεθνείς ψηφοφορίες. Ειδικότερα, φέτος η Λευκάδα τιμήθηκε με **8 γαλάζιες σημαίες** από την ΕΕΠΦ. Οι παραλίες της Λευκάδας που κέρδισαν γαλάζιες σημαίες για το 2015 είναι ο Άη Γιάννης, η Γύρα στη Λευκάδα, τα Πευκούλια στον Άγιο Νικήτα, το Κάθισμα, το Πόρτο Κατσίκι, το Νυδρί, ο Μικρός Γιαλός στον Πόρο, καθώς και η Μαρίνα της Λευκάδας. Στην διαδικτυακή ψηφοφορία του trip advisor για τη φετινή χρονιά οι Εγκρεμοί ψηφίστηκαν ως η δεύτερη καλύτερη παραλία της Ελλάδας και ένατη καλύτερη παραλία της Ευρώπης. Τόσο οι Εγκρεμοί, όσο και το Πόρτο Κατσίκι και το Κάθισμα καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις ανάμεσα στους αγαπημένους προορισμούς των επισκεπτών σε διαδικτυακές και όχι μόνο ψηφοφορίες.

Στα δυτικά

Οι πιο φημισμένες και εντυπωσιακές παραλίες βρίσκονται στη δυτική ακτογραμμή της Λευκάδας. Οι **Εγκρεμοί**, το **Πόρτο Κατσίκι** και το **Κάθισμα** έχουν την τιμή να φιγουράρουν ανάμεσα στα πρωτοσέλιδα των τουριστικών περιοδικών και εφημερίδων. Το Πόρτο Κατσίκι έχει βραβευτεί ως η καλύτερη παραλία της Ελλάδας και ως μια από τις καλύτερες της Μεσογείου. Εδώ, μια λευκή λωρίδα αμμουδιάς ενώνεται με έναν εντυπωσιακό λευκό βράχο. Μια εικόνα παγκοσμίως γνωστή και ένας κατηφορικός δρόμος 100 σκαλοπατιών που οδηγούν στην παραδεισένιας ομορφιάς παραλία. Παράλληλα, οι Εγκρεμοί έχουν βρεθεί ανάμεσα στις καλύτερες παραλίες του κόσμου. Η διάσημη παραλία μήκους 2 χλμ. με τους εντυπωσιακούς γκρεμούς και τα καταγάλανα και πεντακάθαρα νερά, «απαιτεί» μια κατάβαση 350 σκαλοπατιών για τον επισκέπτη. Ενδείκνυται για τους πιο τολμηρούς, το τοπίο, ωστόσο, ανταμείβει τον ταξιδιώτη στο έπακρο. Τον Γιαλό, επίσης, στη δυτική πλευρά του νησιού, προτιμούν κυρίως οι κατασκηνωτές. Η πιο κοσμοπολίτικη παραλία της Λευκάδας, με γαλαζοπράσινα νερά και λευκή βοτσαλωτή άμμο είναι το Κάθισμα. Άλλες γνωστές παραλίες που βρίσκονται στη δυτική πλευρά της Λευκάδας είναι τα Πευκούλια, ο Άγιος Νικήτας, ο Μύλος και στο Καλαμίτσι τα Καβαλικευτά, η Μεγάλη Πέτρα και το Αβαλί. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη δυτική πλευρά της

Λευκάδας ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ένα από τα συγκλονιστικότερα ηλιοβασιλέματα του Ιονίου. Σε οποιαδήποτε πλευρά και αν βρεθεί ο επισκέπτης την ώρα του ηλιοβασιλέματος μπορεί να παρακολουθήσει τον ήλιο να βυθίζεται με έναν μαγευτικό τρόπο στο Ιόνιο Πέλαγος, σχηματίζοντας υπέροχα χρώματα και συνθέτοντας μια εμπειρία μοναδική. Φυσικά το ίδιο ισχύει και για την ανατολή του ήλιου, την οποία μπορεί ο επισκέπτης να παρακολουθήσει στην λιμνοθάλασσα, εκεί όπου πέφτει το πρώτο φως του πρωινού ήλιου.

Στα βόρεια

Στη βόρεια πλευρά υπάρχουν πολλές μεγάλες και υπέροχες παραλίες. Τον Αη Γιάννη και τους Μύλους προτιμούν, κυρίως, οι wind surfers και οι kite surfers. Δυο άλλες δημοφιλείς παραλίες της βόρειας πλευράς είναι η Γύρα, που βρίσκεται απέναντι από τον ομώνυμο οικισμό, καθώς και το Κάστρο, που βρίσκεται απέναντι από την πλωτή γέφυρα και προτιμάται, συνήθως, από τους ντόπιους. Τέλος, απέναντι από τον φάρο βρίσκεται και η παραλία Αμμόγλωσσα, με τη λευκή άμμο και τα γαλάζια νερά.

Στα ανατολικά

Η ανατολική πλευρά της Λευκάδας διαθέτει αρκετές μικρές και μεγάλες βοτσαλωτές παραλίες με κρυστάλλινα νερά. Εδώ οι παραλίες έχουν την ιδιότητα να «ξεφεύγουν» από ενίοτε άστατες συνθήκες του καιρού και για αυτό παραμένουν πάντα γαλήνιες και ασφαλείς. Οι παραλίες Λυγιά, Επίσκοπος, Νικιάνα και Περιγιάλι είναι μικρές και ήσυχες. Από την άλλη πλευρά, το **Νυδρί**, που προτιμούν οι κάτοικοι της περιοχής είναι από τις πιο πολυσύχναστες παραλίες του νησιού. Το Νυδρί αποπνέει έναν κοσμοπολίτικο αέρα και είναι το πιο οργανωμένο θέρετρο του νησιού. Τέλος, το Δεσίμι είναι μια μικρή και σκιερή παραλία που περιβάλλεται από άλλες μικρότερες αμμουδιές και σπηλιές, ενώ φιλοξενεί και κάμπινγκ.

Στα νότια

Στη νότια πλευρά της Λευκάδας υπάρχουν αρκετές αξιόλογες και ήσυχες παραλίες. Ο Μικρός Γιαλός είναι μια ήσυχη και βοτσαλωτή παραλία, με ήσυχα και γαλήνια νερά. Η Αμμούσω, στο χωριό Μαραντοχώρι, είναι επίσης μια ήσυχη, μικρή και βοτσαλωτή παραλία. Η φημισμένη **Βασιλική** του ομώνυμου οικισμού, είναι αγαπημένη των wind surfers, αλλά και όσων προτιμούν τα ήρεμα και ρηχά νερά της. Συγκαταλέγεται στις δέκα καλύτερες του κόσμου και στις τρεις καλύτερες της

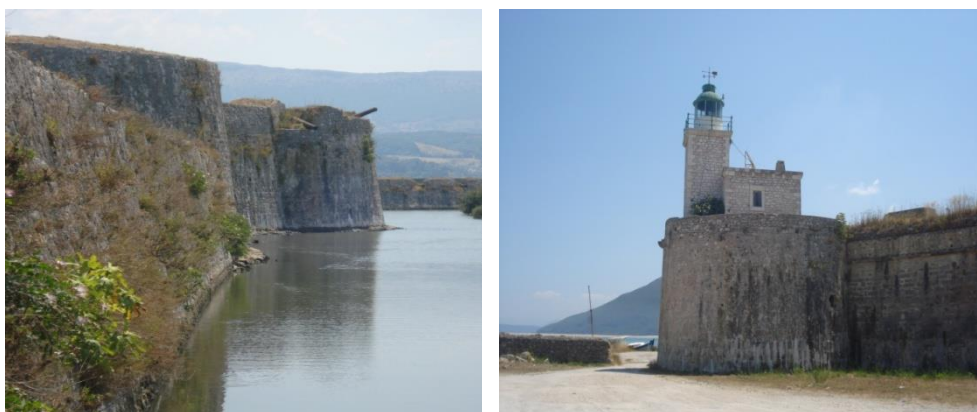
Ευρώπης για wind surfing, ενώ φιλοξενεί και το διεθνές φεστιβάλ water sports. Τελευταία, αλλά όχι λιγότερο σημαντική, είναι η παραλία Αγιοφύλλι, μία από τις ομορφότερες βοτσαλωτές παραλίες του νησιού. Το **Αγιοφύλλι** βρίσκεται σε έναν γραφικό κολπίσκο στην αριστερή πλευρά της Βασιλικής και διαθέτει γαλαζοπράσινα και πεντακάθαρα νερά. Η πρόσβαση γίνεται με το καραβάκι από τη Βασιλική ή με το μονοπάτι που ξεκινάει από τη νοτιοανατολική πλευρά της.

1.3.3 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Τα μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι της Λευκάδας χρονολογούνται από τη νεολιθική εποχή, τα ρωμαϊκά χρόνια, το μεσαίωνα και φτάνουν ως τις μέρες μας.

Το Κάστρο της Αγίας Μαύρας

Από τους χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, ξεχωρίζει το κάστρο της Αγίας Μαύρας, που δεσπόζει στην είσοδο του νησιού. Το Κάστρο χτίστηκε γύρω στο 1.300 από τον Φράγκο ηγεμόνα Ιωάννη Ορσίνι, όταν πήρε τη Λευκάδα ως προίκα για το γάμο του με την κόρη του Δεσπότη της Ηπείρου Νικηφόρου του Α΄. Είναι ένα από τα πιο επιβλητικά μεσαιωνικά κτίσματα στην Ελλάδα, αποτελώντας πρότυπο οχυρωματικής τέχνης εκείνης της εποχής. Το Κάστρο προστάτευε την περιοχή και αποτελούσε σημαντική αμυντική θωράκιση απέναντι στους πειρατές και τους άλλους εχθρούς, από την πρώτη δεκαετία του 14^{ου} αιώνα ως το 1864. Το 1479 το κατέλαβαν οι Τούρκοι, που έχτισαν μια μεγάλη τοξωτή γέφυρα, με 360 κάμαρες. Η γέφυρα διέσχισε τη λιμνοθάλασσα από τη παραλία έως τη θέση Καλκάνη, στηρίζοντας τους σωλήνες του υδραγωγείου που έφερνε νερό στο κάστρο. Το υδραγωγείο, έπειτα, καταστράφηκε από τους σεισμούς, αλλά, ορισμένα ίχνη του σώζονται σήμερα μέσα στη λιμνοθάλασσα.

Φωτ. 22, 23: Το κάστρο της Αγίας Μαύρας

Η αρχαία πόλη «Νηρικός»

Η αρχαία πόλη Νηρικός βρίσκεται δυο χιλιόμετρα ανατολικά της Πόλης, στο Καλλιγόνι. Ο αρχαιολογικός χώρος Νηρικός, περιλαμβάνει τα ερείπια του περιτειχισμένου οικισμού της Αρχαίας Λευκάδας, τα δυο νεκροταφεία της Αρχαίας Πόλης και διάσπαρτα οικοδομικά λείψανα, όπως τάφους, αγροικίες και λιμενικές εγκαταστάσεις. Τα ερείπια του οικισμού, τα νεκροταφεία και τα υπόλοιπα οικοδομικά λείψανα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του προστατευμένου μνημειακού συνόλου της αρχαίας πόλης. Η αρχαία πόλη εγκαταλείφθηκε γύρω στο 1.300, ενώ στη συνέχεια οι συνεχείς σεισμοί σκόρπισαν τα ίχνη της.

Φωτ. 24: Το αρχαίο κτιριακό συγκρότημα που ανακαλύφθηκε στο Αθάνι Λευκάδας

Τύμβοι

Στην πεδιάδα του Νυδριού, η περιοχή που εκτείνεται από τους πρόποδες του όρους Σκάρος ως τη θέση Μαγεμένος της Νικιάνας περιλαμβάνει τους τύμβους της Πρωτοελλαδικής περιόδου στη θέση Στενό, καθώς και λείψανα οικοδομημάτων. Οι τύμβοι είναι κιβωτιόσχημοι και κεραμοσκεπείς. Επίσης, στη συγκεκριμένη θέση σώζονται τα ερείπια ενός πύργου, ο οποίος ήταν αγροικία, καθώς και τα λείψανα ενός αρχαίου ελαιοτριβείου, που χρονολογούνται στον 4^ο π.Χ. αιώνα. Τα παραπάνω

λείψανα εντοπίστηκαν από τις ανασκαφές του Γερμανού αρχαιολόγου Γουλιέλμου Δαίρπφελδ. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Δαίρπφελδ αγάπησε τόσο πολύ το νησί, ώστε θέλησε να ταφεί εδώ. Ο τάφος του βρίσκεται στην κορυφή του λόφου στην χερσόνησο του Βλυχού, πάνω από το εκκλησάκι της Αγίας Κυριακής.

Ο Λευκάτας

Στο ακρωτήριο Δουκάτο ή Λευκάτας βρίσκονται τα λείψανα του ναού του θεού Απόλλωνα. Ο βράχος του Απόλλωνα ήταν ίσως το πιο φημισμένο ιερό της Ελλάδας και ολόκληρου του ελληνορωμαϊκού κόσμου. Ο χώρος συνδέεται με αμέτρητους μύθους, όπως είναι ο μύθος της Σαφούς, το πήδημα από το βράχο και οι ανθρωποθυσίες.

Φωτ. 25: Ο φάρος του Λευκάτα από μακριά

1.3.4 ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Κύριο αξιοθέατο της πόλης και τον ορεινών περιοχών αποτελούν οι εκκλησίες και οι ναοί τους. Σε κάθε γωνιά της Λευκάδας βρίσκονται χτισμένες από τα παλιά αλλά και τα νεότερα χρόνια αμέτρητες εκκλησίες και μοναστήρια. Οι εκκλησίες και οι ναοί της Λευκάδας είναι βασιλικές, επηρεασμένες από την ενετική αρχιτεκτονική, με

επτανησιακή εικονογράφηση και ξυλόγλυπτα τέμπλα. Οι περισσότερες από αυτές ιδρύθηκαν μεταξύ του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα και η διαμόρφωσή τους οριστικοποιήθηκε γύρω στο 1836. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν η **Μονή της Φανερωμένης**, που βρίσκεται τρία χιλιόμετρα δυτικά της πόλης, το **Ασκητήριο των Αγίων Πατέρων**, 5 χιλιόμετρα από το χωριό Νικιάνα, το **μοναστήρι του Αγίου Νικολάου Ιράς**, κοντά στο φάρο του Λευκάτα, η **Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου** στην Καρυά, η **Ιερά Μονή Κόκκινης Εκκλησιάς** στους Σκάρους, η **Ιερά Μονή Ασωμάτου Μιχαήλ** στη Βαυκερή και το **Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου** στους Σκάρους. Άλλα σημαντικά εκκλησιαστικά μνημεία αποτελούν ο ναός του Παντοκράτορα στη πόλη της Λευκάδας, ο Ναός της Κοιμήσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου στα Γύρα, ο Άγιος Ιωάννης ο Ατζούσης στον Αι Γιάννη, το ξωκλήσι του Παντοκράτορα στους Σφιακιώτες, η Μονή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στην Καρυά, το εκκλησάκι του Αγίου Δονάτου στην Εγκλουβή, το εκκλησάκι της Αγίας Κυριακής στον όρμο του Βλυχού, η Φραγκοκλησιά των Αγίων Αποστόλων κοντά στο χωριό Άγιος Πέτρος, η Μονή της Θεοτόκου της Οδηγήτριας στην Απόλπαινα και το μοναστήρι του Αγίου Κηρύκου στο Αθάκι.

4.1 ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

4.1.1 Η ΠΟΛΗ

Φωτ. 26: Οι καφετέριες δίπλα στο λιμάνι

Η πόλη της Λευκάδας καλωσορίζει τον επισκέπτη από την πρώτη ματιά. Ο επισκέπτης περνά από τις ακτές την Ακαρνανίας στο νησί μέσα από μια στενή λωρίδα

γης που καταλήγει στην πλωτή γέφυρα μήκους 50 μέτρων. Στην είσοδο του νησιού δεσπόζει το κάστρο της Αγίας Μαύρας και η παραλία της Γύρας, ενώ στην είσοδο της πόλης τον επισκέπτη υποδέχονται οι μεγάλοι ποιητές της Λευκάδας στο πάρκο των ποιητών. Το ιστορικό κέντρο της πόλης είναι γραφικό και όμορφο με πολύχρωμα ξύλινα σπίτια και πλακόστρωτα σοκάκια. Το καλοκαίρι οι δρόμοι πλημμυρίζουν από τις μυρωδιές των λουλουδιών στα γραφικά μπαλκονάκια των σπιτιών. Ο επισκέπτης μπορεί να κάνει μια ευχάριστη βόλτα στον πεζόδρομο της κεντρικής αγοράς με τα πολλά μαγαζιά και τις καφετέριες που υπάρχουν στη δυτική παραλία του νησιού. Το βράδυ μπορεί να χαρεί το μαγικό ηλιοβασίλεμα δίπλα στο βενετσιάνικο κανάλι, να δειπνήσει στις γραφικές ταβέρνες και να περιπλανηθεί στα στενά σοκάκια υπό τον ήχο της κιθάρας και της καντάδας. Η πόλη της Λευκάδας διαθέτει επίσης πλούσια πολιτιστική υποδομή. Το Αρχαιολογικό Μουσείο, που είναι ένα από τα πιο αξιόλογα της Ελλάδας, η Χαραμόγλειος Ειδική Λευκαδίτικη Βιβλιοθήκη, η ιστορική βιβλιοθήκη του Νίκου Σβορώνου, το μουσείο Μεταβυζαντινής Τέχνης, το Λαογραφικό Μουσείο του «Ορφέα», η δημοτική πινακοθήκη, η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Λευκάδας, με περισσότερα από 55.000 βιβλία, το Μουσείο Φωνογράφου, το Αρχαιοφυλάκιο και το ιστορικό αρχείο Λευκάδας, καθώς και οι εκκλησίες της πόλης και η μονή της Φανερωμένης, αποτελούν την ραχοκοκαλιά της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου και είναι χώροι προσέλκυσης αμέτρητων επισκεπτών. Στη συνέχεια, το μοναδικό τοπίο και ο ξεχωριστός αέρας που αποπνέει προκαλούν τον επισκέπτη σε ένα ονειρεμένο ταξίδι, στο νησί των ποιητών και των λόγιων.

4.1.2 ΔΥΤΙΚΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Λευκάδα - Τσουκαλάδες - Άγιος Νικήτας - Πευκούλια - Κάθισμα - Καλαμίτσι

Η πρώτη διαδρομή οδηγεί σε ένα ιστορικό μοναστήρι και σε δυο από τις ωραιότερες παραλίες του νησιού, αποκαλύπτοντας τη συναρπαστική θέα του Ιονίου με το απέραντο γαλάζιο και τους απότομους βράχους. Στην αρχή της διαδρομής ο επισκέπτης προσπερνά τη Μονή της Φανερωμένης, ενώ ελάχιστα χιλιόμετρα παρακάτω αποκαλύπτεται η συναρπαστική θέα του Ιονίου. Στη συνέχεια ο δρόμος οδηγεί στην πρώτη παραλία της διαδρομής, τα Πευκούλια, και σε απόσταση 12 χλμ. εξαπλώνεται η ξακουστή παραλία του Άγιου Νικήτα. Επόμενος σταθμός είναι η όμορφη μικρή παραλία των Μύλων, ενώ μερικά χλμ. πιο κάτω ο δρόμος καταλήγει στην υπέροχη παραλία Κάθισμα με τη χρυσή άμμο και τα βαθυγάλαζα νερά.

Επόμενος σταθμός είναι το χωριό Καλαμίτσι με τις πολλές εκκλησίες και πιο γνωστή την Παναγία των Κήπων. Ο δρόμος οδηγεί στην αφετηρία μέσω των χωριών Ασπρογεράκατα και Λαζαράτα.

Φωτ. 27: Το Κάθισμα

Φωτ. 28: Ο Άγιος Νικήτας

4.1.3 ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Χορτάτα - Κομηλιό - Δράγανο - Αθάνι - Εγκρεμνοί - Πόρτο Κατσίκι - Λευκάτας

Η δεύτερη διαδρομή ακολουθεί την δυτική ακτή του νησιού και οδηγεί σε δυο από τις καλύτερες παραλίες της Ελλάδας και της Μεσογείου. Προσπερνώντας από το χωριό Καλαμίτσι ο επισκέπτης οδηγείται στο χωριό Χορτάτα με τα γραφικά πέτρινα σπίτια. Έπειτα περνάει από τα χωριά Κομηλιό και Δράγανο με τα πέτρινα σπίτια και το παλιό ελαιοτριβείο και καταλήγει στο χωριό Αθάνι. Το Αθάνι είναι σκαρφαλωμένο σε ένα βράχο για να προστατεύεται από τις επιδρομές των πειρατών, ενώ σήμερα έχει εξελιχθεί σε κέντρο για τους επισκέπτες που κατευθύνονται στις παραλίες του Γιαλού, των Εγκρεμνών και Πόρτο Κατσίκι. Από το Αθάνι υπάρχει πρόσβαση στο Γιαλό, την απέραντη παραλία που διασχίζει όλη τη δυτική ακτή του νησιού. Πέρα από αυτό, βρίσκονται η υπέροχη παραλία των Εγκρεμνών και το Πόρτο Κατσίκι. Μερικά χιλιόμετρα παρακάτω ο δρόμος οδηγεί στην μοναδική παραλία των Εγκρεμνών με τα πεντακάθαρα γαλαζοπράσινα νερά και την βοτσαλωτή άμμο, ενώ λίγο παραπέρα εκτείνεται και η πιο φημισμένη παραλία του νησιού, το Πόρτο Κατσίκι. Τελευταίος σταθμός αυτής της διαδρομής είναι το ακρωτήριο Λευκάτας ή Νηρά ή Κάβος της Κυράς ή Κάβο Δουκάτο. Πρόκειται για τον πιο γνωστό βράχο της αρχαιότητας. Εδώ ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει την καλύτερη θέα σε ολόκληρο το νησί. Το τοπίο με τους απόκρημνους βράχους και τα άγρια απύθμενα νερά κόβουν την ανάσα του παρατηρητή. Σε αυτό το σημείο υπάρχουν επίσης και ορισμένες άγνωστες παραλίες όπως είναι το Αμυγδαλάκι, όπου η πρόσβαση γίνεται μόνο με σκάφος και η Πλάκα, το Σαρακινάρι και το Στενό, στις οποίες οδηγούν απότομα μονοπάτια. Η δεύτερη διαδρομή τελειώνει εδώ και ο επισκέπτης ακολουθεί τον ίδιο δρόμο για να επιστρέψει στην χερσόνησο.

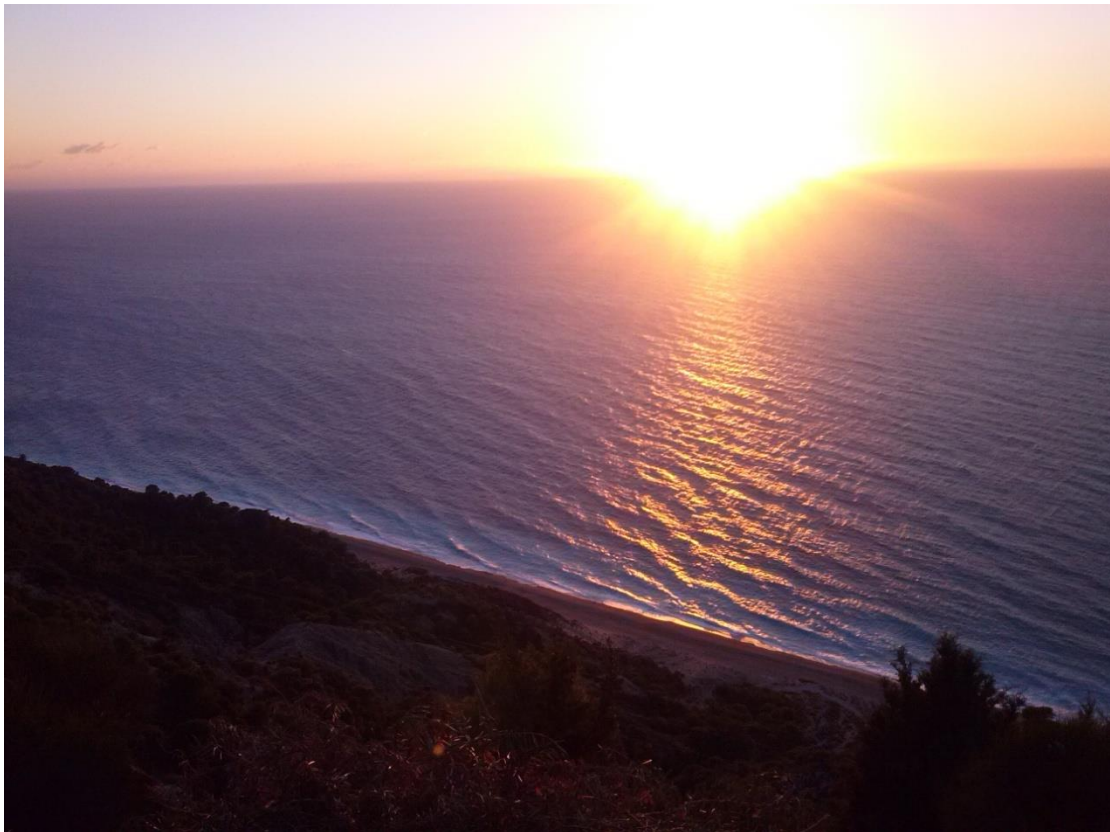

Φωτ. 29, 30: Η παραλία του Γυαλού

Φωτ. 31, 32, 33: Ο Γαλιός από μακριά

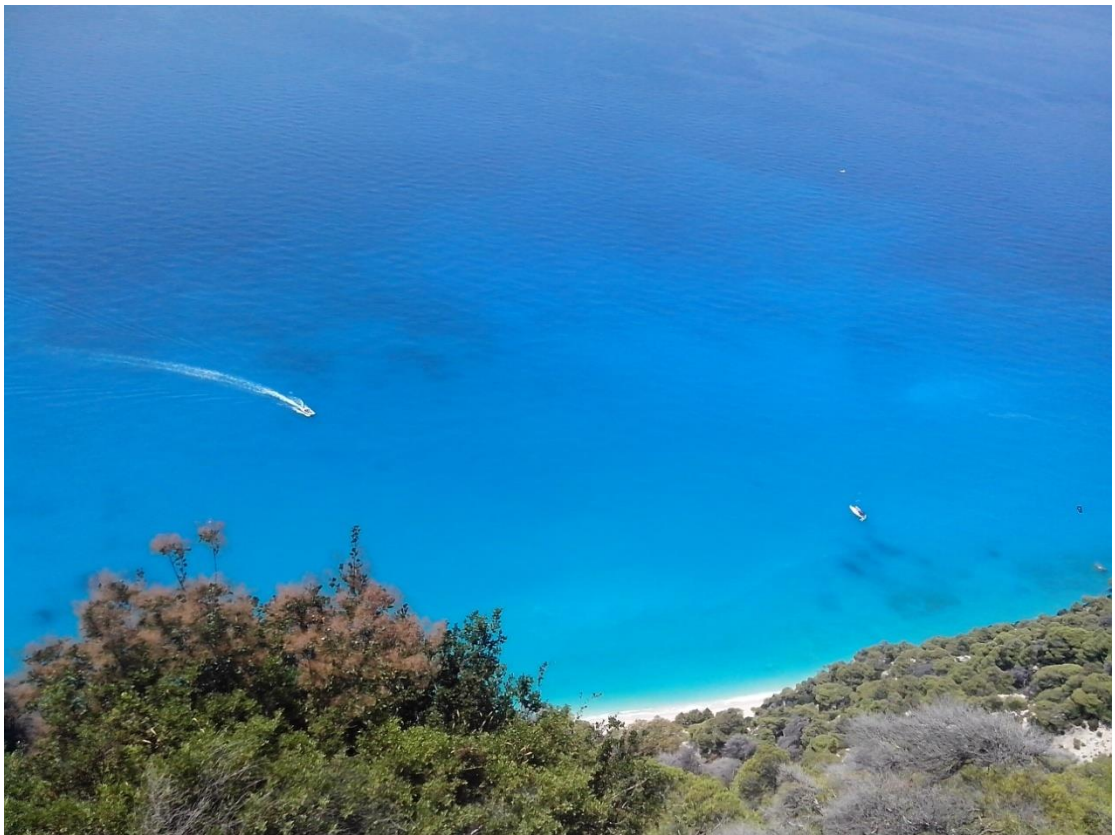

Φωτ. 34: Το ηλιοβασίλεμα στον Γαλιό

Φωτ. 35: Η σκάλα που οδηγεί στην παραλία των Εγκρεμνών

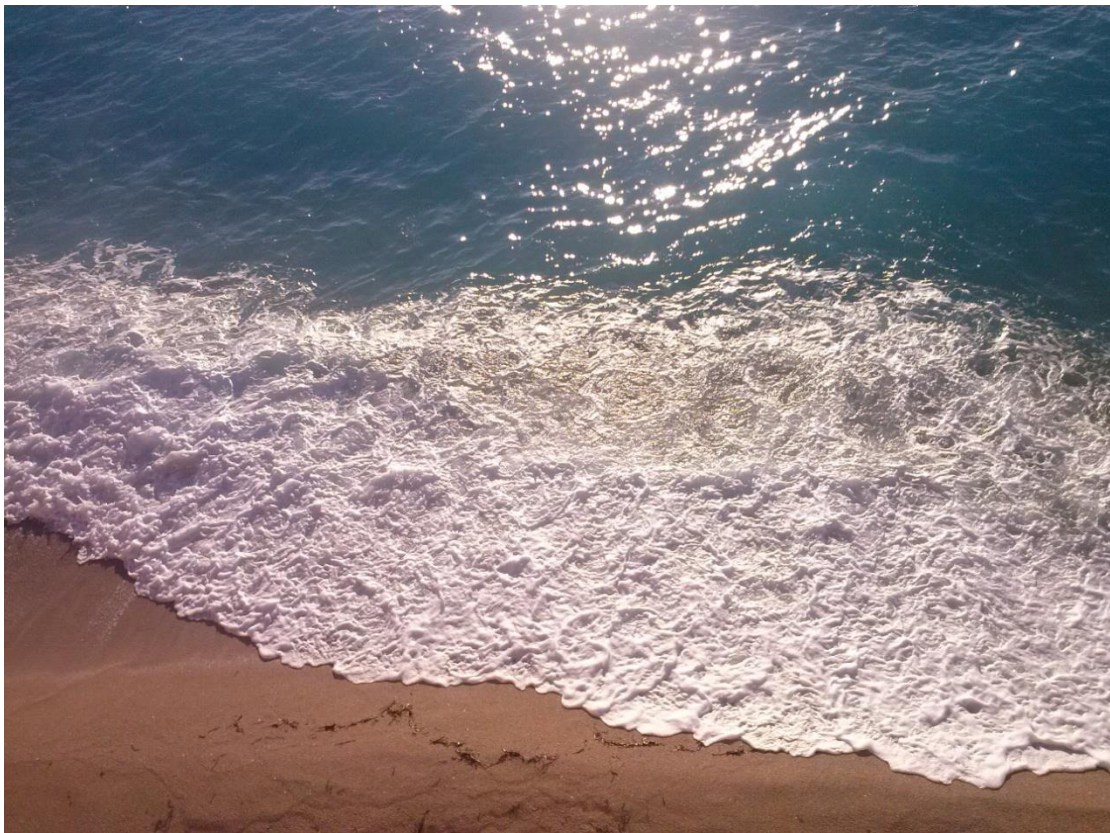
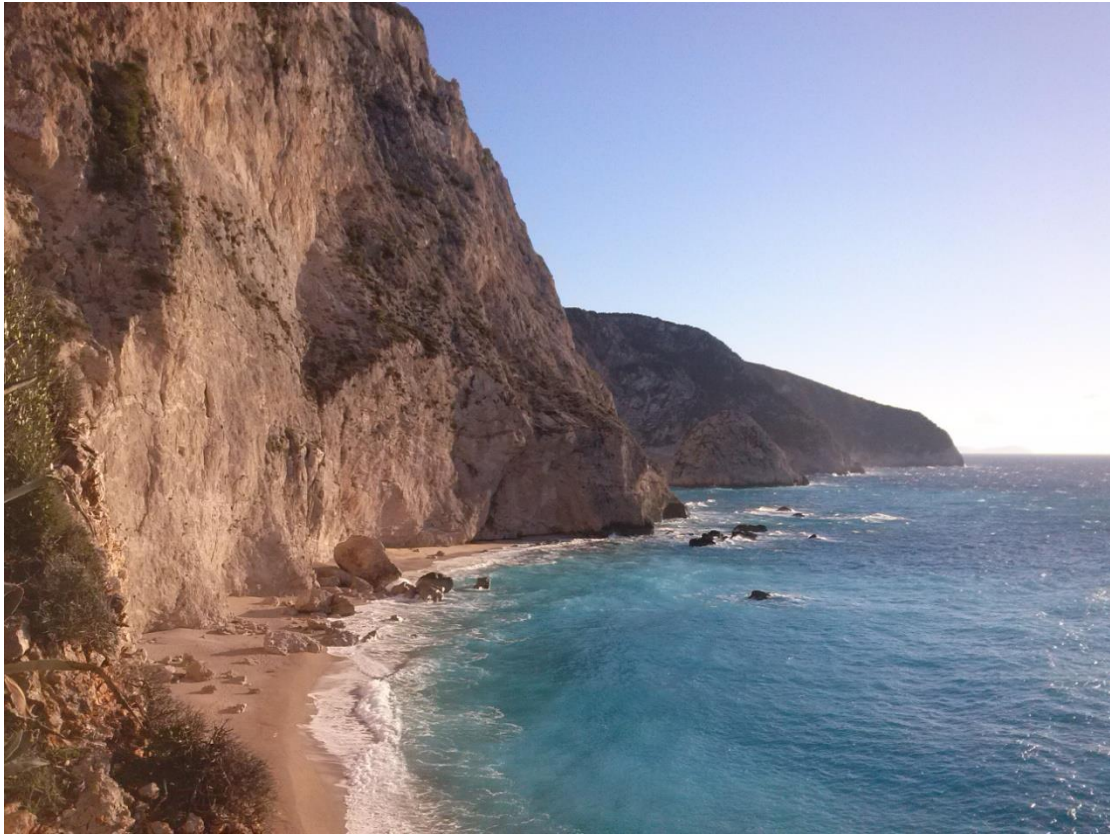
Φωτ. 36 έως 40: Η ξακουστή παραλία των Εγκρεμών

Φωτ. 41, 42: Η παραλία του Πόρτο Κατσίκι από μακριά

Φωτ. 43, 44: Η παραλία του Πόρτο Κατσίκι από την πάνω πλευρά όπου βρίσκονται τα σκαλιά

Φωτ. 45, 46: Η πολυβραβευμένη παραλία του Πόρτο Κατσίκι

Φωτ. 47: Το πανέμορφο ηλιοβασίλεμα στην νοτιοδυτική πλευρά της Λευκάδας

4.1.4 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Λευκάδα - Σφακιώτες - Καρυά - Πλατύστομα - Εγκλουβή - Βαυκερή - Αλέξανδρος

Η επίσκεψη στην κεντρική Λευκάδα παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Εντύπωση προκαλούν τα παραδοσιακά χωριουδάκια, το γραφικό τοπίο και η μοναδική αμπελοκαλλιέργεια που διαμορφώθηκε ανάμεσα στις ξερολιθιές από τον παλιό Λευκαδίτη. Ξεκινώντας από τη Λευκάδα ο επισκέπτης κατευθύνεται προς τους Σφακιώτες και προσπερνάει τα χωριά Σπανοχώρι, Λαζαράτα, Κάβαλο, Ασπρογεράκατα και Πινακοχώρι, τα οποία αποτελούν τον Δήμο Σφακιωτών. Στη συνέχεια, απλώνεται ο κάμπος της Καρυάς. Η Καρυά είναι το ορεινό κεφαλοχώρι της περιοχής, με μια κεντρική πλακόστρωτη πλατεία, πολλά δέντρα και πίστη στις συνήθειες του τόπου. Εδώ ξεχωρίζουν η αναπαράσταση του λευκαδίτικου γάμου που γίνεται κάθε καλοκαίρι, καθώς και τα λευκαδίτικα κεντήματα και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης. Αμέσως μετά ο επισκέπτης περνάει μέσα από το χωριό Εγκλουβή, με τις περίφημες φακές και την ξακουστή γιορτή της φακής. Τέλος, περνά μέσα από το

εγκαταλελειμμένο χωριό Πλατύστομο, το ιστορικό χωριό Βαυκερή και το μελαγχολικό χωριό Αλέξανδρος. Στην περιοχή των Σκάρων βρίσκεται το ιστορικό Μοναστήρι της Κόκκινης Εκκλησιάς, καθώς και το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου και το Ασκητήριο των Αγίων Πατέρων. Η επιστροφή προς το οροπέδιο μπορεί να γίνει μέσω του χωματόδρομου που διασχίζει την Εγκλουβή.

4.1.5 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Λευκάδα - Νικιάνα - Νυδρί

Η ανατολική πλευρά της Λευκάδας είναι η περισσότερο ανεπτυγμένη τουριστικά και προσφέρει πλούσια βλάστηση και ωραίες αμμουδιές. Κατά μήκος της διαδρομής στο δρόμο προς το Νυδρί, οι εναλλαγές θάλασσας και στεριάς συνθέτουν ένα εντυπωσιακό θέαμα. Στα 2 χλμ. από την πόλη της Λευκάδας ο επισκέπτης φτάνει στο Καλλιγόνι, όπου βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας πόλης Νηρικός. Στα 4 χλμ. ο δρόμος περνά μέσα από τους Καρυώτες, ενώ λίγο πιο κάτω βρίσκεται το ορεινό χωριό Κατούνα και το χωριό Λυγιά, με το μικρό λιμανάκι. Μετά από διαδρομή 9 χλμ. ο επισκέπτης φτάνει στη Νικιάνα, με τις πολυάριθμες τουριστικές εγκαταστάσεις και την υπέροχη θέα. Εδώ βρίσκονται και οι παραλίες Τεμπέλης, Παράδεισος και Επίσκοπος. Από τη Νικιάνα ο δρόμος οδηγεί προς τον Αλέξανδρο και το Περιγιάλι, με την όμορφη παραλία. Κατά μήκος της διαδρομής βρίσκονται και οι παραλίες Μαγεμένος, Κρεμμυδάκι και Πασσά. Σε απόσταση 17 χλμ. από την χώρα βρίσκεται το Νυδρί, το πρώτο χωριό που προσέλκυσε τουριστική κίνηση πριν από 20 χρόνια. Εδώ, σύμφωνα με τον Δαίρπεφελδ βρισκόταν η πρωτεύουσα του Οδυσσέα. Το καλοκαίρι το χωριό σφύζει από ζωή, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα πολιτιστικά δρώμενα που λαμβάνουν χώρα στον τόπο. Στη συνέχεια, απλώνεται ο όρμος του Βλυχού και η διαδρομή συνεχίζεται μέσα από τα χωριά Δεσίμι και Χαραδιάτικα. Η περιοχή των Χαραδιάτικων είναι ξακουστή για το φαράγγι της, ενώ στην κορυφή του λόφου βρίσκεται και ο τάφος του Δαίρπεφελδ. Ο δρόμος της επιστροφής περνάει και πάλι μέσα από το Νυδρί. Με ορμητήριο το Νυδρί, ο επισκέπτης μπορεί να προσεγγίσει τα Πριγκιπωνήσια με τα καΐκια που πραγματοποιούν συχνές θαλάσσιες διαδρομές από και προς αυτά.

Φωτ. 48: Η πόλη της Λευκάδας

Φωτ. 49: Το Νυδρί

4.1.6 ΝΟΤΙΑ ΛΕΥΚΑΔΑ

Νυδρί - Πόρος - Σύβοτα - Βασιλική - Αγιοφύλλι - Σύβρος - Άγιος Πέτρος

Στα 22 χλμ. από την χώρα, διασχίζοντας το Νυδρί και τη Νικιάνα, ο επισκέπτης φτάνει στο μικρό χωριό Κατοχώρι, με τα όμορφα πέτρινα σπίτια και την όμορφη θέα προς την πλούσια βλάστηση του νησιού. Στη συνέχεια, ο δρόμος περνάει μέσα από το χωριό Πόρος, ένα μικρό γραφικό χωριό, σχεδόν άθικτο από την τουριστική κίνηση και καταλήγει στην όμορφη παραλία Μικρός Γιαλός. Έπειτα, ο δρόμος οδηγεί στο χωριό Φτέρνο και σε ελάχιστη απόσταση ο επισκέπτης φτάνει στα Σύβοτα. Τα Σύβοτα είναι ένα χωριό με ήρεμη και ζεστή θάλασσα, πολλά κότερα και ξακουστά για τις καλύτερες ψαροταβέρνες της Λευκάδας. Αμέσως μετά, ο δρόμος περνά μέσα από τον Εύγηρο, όπου βρίσκεται η Χοιροσπηλιά που ανακάλυψε ο Δαίρπεφελδ, και τα χωριά Μαραντοχώρι και Κοντάραϊνα. Εδώ το τοπίο γίνεται πιο αγροτικό, καθώς απλώνεται ο κάμπος της Βασιλικής. Σε απόσταση 40 χλμ. από τη Χώρα, ο επισκέπτης φτάνει στη Βασιλική. Η Βασιλική είναι η πρωτεύουσα του Δήμου και τα τελευταία χρόνια έχει εξελιχθεί σε κέντρο παραθεριστών. Ο όρμος της Βασιλικής προσφέρεται για wind surfing, ενώ οι μικροί ορμίσκοι καταλήγουν στην παραλία Αγιοφύλλι. Στο τέλος της παραλίας, στο συνοικισμό Πόντι, ο δρόμος οδηγεί στο χωριό του Αγίου Πέτρου, έναν αγροτικό οικισμό σε πολύ όμορφη θέση και με εντυπωσιακή θέα. Λίγο πιο πάνω βρίσκεται το χωριό Ρουπακιάς, ενώ ακολουθώντας τον κύριο δρόμο πίσω προς το Νυδρί ο επισκέπτης περνά μέσα από τον Σύβρο, όπου βρίσκεται η Μονή του Αγίου Ιωάννη και η σπηλιά Καρούχα και καταλήγει στο χωριό Άγιος Ηλίας και στο όρος Σταυρωτά, την ψηλότερη κορυφή του νησιού. **Εδώ ολοκληρώνεται η περιήγηση στο ήρεμο νησί της Λευκάδας και η εξερεύνηση του ανθρώπινου και φυσικού κόσμου της.**

Φωτ. 50: Ο κάμπος της Βασιλικής

Φωτ. 51, 52: Η παραλία της Βασιλικής

Φωτ. 53: Το Αγιοφύλλι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ

2.1 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

2.1.1 Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ

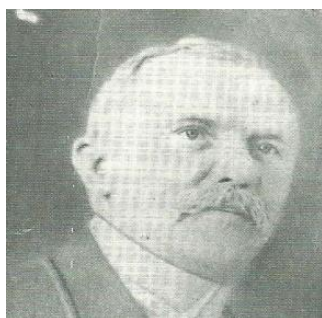
Φωτ. 54: Χάρτης της Ελλάδας με ομηρικά ονόματα

Οι παλαιότεροι κάτοικοι, που η παράδοση αναφέρει μέσω των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων ως κάτοικους της Λευκάδας, ήταν οι Λέλεγες και οι Τηλεβόες. Οι Λέλεγες κατοικούσαν στη δυτική Ακαρνανία και σε άλλες περιοχές της Στερεάς και νησιά και θεωρούνταν γηγενείς. Οι Τηλεβόες και οι Τάφιοι, που θεωρούνταν διάδοχοι των Λελέγων, ήταν λαοί ναυτικοί και πήραν το όνομά τους από τον Τάφιο και τον Τηλεβόα, που ήταν γιοι της Ιπποθόης, η οποία με την σειρά της ήταν κόρη

του Λευκάδιου Λέλεγα. Δυο αιώνες μετά την εγκατάσταση των Τηλεβόων, ο Αμφιτρύωνας εκστράτευσε εναντίων των νησιών τους, τα κατέλαβε και στη συνέχεια τα δώρισε στον Έλειο και στον Κέφαλο, οι οποίοι έχτισαν τις ομώνυμες πόλεις. Ο Κέφαλος είχε γιο τον Αρκεΐσιο και αυτός με τη σειρά του τον Λαέρτη, βασιλιά των Κεφαλλήνων, ο οποίος πάντρεψε τον γιο του, Οδυσσέα, με την Πηνελόπη. Ο Λαέρτης έδωσε στον πατέρα της Πηνελόπης, Ικάριο, δώρο τη Λευκάδα και ο Ικάριος, έπειτα, δώρισε το νησί στον γιο του Λευκάδιο, ο οποίος έδωσε και το όνομά του στον τόπο. Εδώ, η ιστορία και η παράδοση φαίνεται να συμπίπτουν, καθώς σύμφωνα με την πρώτη, κατά την υστερομυκηναϊκή περίοδο τα νησιά του Ιονίου κατείχαν οι Κεφαλλήνες, ενώ και σύμφωνα με τη δεύτερη οι υπήκοοι του Οδυσσέα ήταν οι Κεφαλλήνες.

2.1.2 ΛΕΥΚΑΣ: Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΙΘΑΚΗ

Η θεωρία του Γουίλιαμ Δαίρπφελδ

Φωτ. 55: Wilhelm Dörpfeld

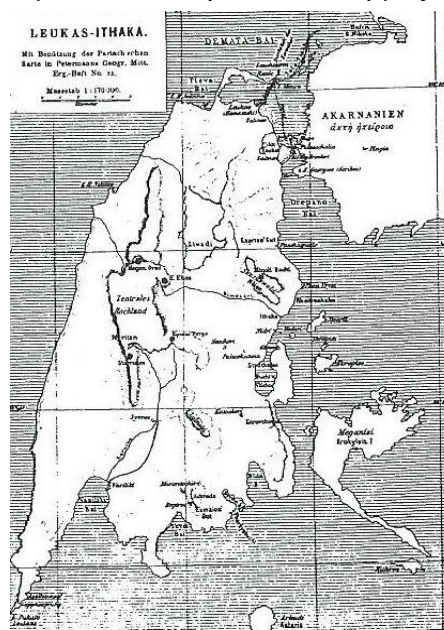
Σύμφωνα με την θεωρία του Δαίρπφελδ, η Ομηρική Ιθάκη είναι η Λευκάδα. Ο Γ. Δαίρπφελδ στο βιβλίο του “Alt-Ithaka” περιγράφει τις ανασκαφές του στη Λευκάδα, στον κάμπο του Νυδριού και τα σπουδαία ευρήματα αυτών. Το πρόβλημα «Ιθάκη» προκύπτει από τη σύγχυση που επικρατεί σχετικά με την ονομασία των τεσσάρων νησιών του ομηρικού έπους. Αυτά ήταν η Ιθάκη, το Δουλίχιο, η Σάμη και η Ζάκυνθος. Δεδομένου ότι στην κλασσική αρχαιότητα, μόνο η Ιθάκη και η Ζάκυνθος είχαν τα ομηρικά τους ονόματα, το Δουλίχιο και η Σάμη θα έπρεπε να ταυτίζονται το ένα με την Κεφαλληνία και το άλλο με τη Λευκάδα. Η Λευκάδα, όμως, κατά την Ομηρική Εποχή, δεν θεωρούνταν νησί, αλλά χερσόνησος της Ακαρνανίας, ως το άνοιγμα του Ισθμού από τους Κορίνθιους.

Όταν το 1900, ο Δαίρπφελδ αποφάσισε να αναζητήσει την Ιθάκη στη Λευκάδα μαζί με άλλους αρχαιολόγους, εξεπλάγη από την ανταπόκριση του νησιού στα δεδομένα του έπους. Οι ανασκαφές στη Λευκάδα και τα ευρήματα αυτών, επιβεβαίωσαν τη θεωρία του. Ο Δαίρπφελδ μετά την εξιστόρηση του προβλήματος «Ιθάκη» εκθέτει τις αποδείξεις για την ορθότητα της θεωρίας του και εξετάζει τις τοπικές, φιλολογικές και γεωγραφικές βάσεις για να βρεθεί η λύση. Κατά πρώτον, σύμφωνα με την παράδοση, από την αρχαιότητα έως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η σημερινή Ιθάκη θεωρούνταν από όλους η πατρίδα του Οδυσσέα. Η παράδοση όμως, ορισμένες φορές χάνει την αξία της, διότι και πολλές άλλες ομηρικές πόλεις και νησιά, κατά το πέρασμα των αιώνων, έχασαν την ονομασία τους. Στην περίπτωση αυτή, για να επαληθεύσουμε ή να αγνοήσουμε την παράδοση, πρέπει με ανασκαφές να την ελέγξουμε. Δεύτερον, πρέπει να εξετάσουμε αν τα τέσσερα αυτά νησιά ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Πράγματι, η σειρά των ονομάτων τους, Ιθάκη, Δουλίχιο, Σάμη, Ζάκυνθος, παρουσιάζουν τη σημερινή γεωγραφική τους θέση. Τρίτον, όσον αφορά τη θέση που πολλοί κατά καιρούς έχουν υποστηρίξει, ότι δηλαδή η Λευκάδα δεν ήταν νησί κατά την ομηρική εποχή, μέσα από τα ιστορικά γεγονότα διαπιστώνεται ότι αυτή ποτέ δεν έχασε τον νησιώτικο χαρακτήρα της.

Η λύση του προβλήματος «Ιθάκη» προκύπτει, καταρχάς, από τα χαρακτηριστικά αυτής, που αναφέρονται στα Ομηρικά Έπη. Σύμφωνα με αυτά, η Ομηρική Ιθάκη βρίσκεται κοντά στη στεριά, στη δυτική πλευρά του χάρτη και γύρω της βρίσκονται τα δυο μεγάλα νησιά το Δουλίχιο και η Σάμη, ενώ το τρίτο βρίσκεται νοτιότερα. Αυτές οι προϋποθέσεις ισχύουν επακριβώς για το νησί της σημερινής Λευκάδας, αλλά όχι για την σημερινή Ιθάκη. Έτσι, ο Δαίρπφελδ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ζάκυνθος είναι αναμφίβολα το νησί που έχει και τώρα αυτό το όνομα, ενώ το ζευγάρι των νησιών Δουλίχιο και Σάμη αναφέρονται στην σημερινή Κεφαλονιά και Ιθάκη, με την Λευκάδα να είναι η ομηρική Ιθάκη. Δηλαδή:

1. Ομηρική Ζάκυνθος ⇒ Σημερινή Ζάκυνθος
2. Δουλίχιο ⇒ Κεφαλονιά
3. Σάμη ⇒ Σημερινή Ιθάκη
4. Ομηρική Ιθάκη ⇒ Σημερινή Λευκάδα

Στη συνέχεια, ο Δαίρπφελδ για να επιβεβαιώσει τη θεωρία του ελέγχει τα τοπογραφικά γνωρίσματα της Ομηρικής Ιθάκης και την ανταπόκριση αυτών στο νησί της Λευκάδας. Καταρχάς, το όρος Νήριτον, που συναντάται στην Οδύσσεια αναφέρεται στην οροσειρά της Ελάτης, στην ψηλότερη οροσειρά της Λευκάδας. Έπειτα, το όρος Νήιον αναφέρεται στους σημερινούς Σκάρους, το λιμάνι του Φόρκυνος στον όρμο Σύβοτα, το χοιροστάσιο του Ευμαίου στα Σύβοτα και ο όρμος που αποβιβάστηκε ο Τηλέμαχος στον όρμο Σκύδι. Ακόμα, σύμφωνα πάντα με τον Δαίρπφελδ, το λιμάνι της πόλεως Ιθάκης αναφέρεται στον όρμο του Βλυχού, το λιμάνι Ρεϊθρο στο Δημοσάρι, η κρήνη της Ιθάκης στην πηγή κάτω από την Παλαιοκατούνα, ο Έρμαιος λόφος στο όρος Αμαλή και το αγρόκτημα του Λαέρτη στο κτήμα Πασά. Τέλος, η Λευκάς Πέτρη αναμφίβολα σχετίζεται με το ακρωτήριο Δουκάτο, η ομηρική Νηρικός με την πόλη Πάλαιρο και τα ομηρικά νησιά των Ταφίων με τα νησιά Κάλαμος και Καστός.

Φωτ. 56: Leukas-Ithaka

Συμπερασματικά, ο Δαίρπφελδ υποστηρίζει ότι η Λευκάδα έχασε το προηγούμενο όνομά της, Ιθάκη, όταν στα τέλη του 12^{ου} αιώνα, κατά την κάθοδο των Δωριέων, απωθήθηκαν από τη στεριά, όπου κατοικούσαν τότε, οι Κεφαλλήνες προς το νησί Δουλίχιο, το οποίο από αυτούς πήρε το όνομα Κεφαλονιά. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι Δωριείς εκτοπίσανε και τους Αχαιούς κατοίκους της Ομηρικής Ιθάκης, σημερινής Λευκάδας, προς την γειτονική Σάμη, σημερινή Ιθάκη, όπου ίδρυσαν μια πόλη στην οποία έδωσαν το όνομα της παλιάς πατρίδας τους, της Ιθάκης. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι οι κάτοικοι των νοτιότερων νησιών, δηλαδή της Ιθάκης, της Κεφαλονιάς και της Ζακύνθου, κατά την κλασική εποχή, ήταν Αχαιοί, ενώ της Λευκάδας Δωριείς. Έπειτα, η Ομηρική Ιθάκη, που έχασε το όνομά της, πήρε από το βουνό της το όνομα Νηρικός, το οποίο χάθηκε εξίσου, με την αποίκηση των Κορίνθιων. Το νέο όνομα του νησιού Λευκάς, προήλθε από το όνομα της πόλεως που ίδρυσαν στο νησί οι Κορίνθιοι, κατά τον 7^ο π.Χ. αιώνα.

2.2 ΙΣΤΟΡΙΑ

2.2.1 ΟΙ ΠΡΟΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Α) Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ

Παλαιολιθική Εποχή

Έρευνα του προϊστοριολόγου Αυγούστου Σορδίνια το 1967 έφερε στην επιφάνεια πυρολιθικά εργαλεία και παλαιολιθικές λιθοτεχνίες που μαρτυρούν την παρουσία ανθρώπου στη Λευκάδα κατά τη παλαιολιθική περίοδο. Κατά την προϊστορική περίοδο το νησί φαίνεται να φιλοξενούσε ανθρώπους που μετακινούνταν από θέση σε θέση για τις ανάγκες της διατροφής τους, οι οποίοι ήταν κυνηγοί και συλλέκτες τροφής. Τα εργαλεία που βρέθηκαν, είναι έργα του ανθρώπου του Νεάντερταλ και τυπολογικά ανάγονται στην τεχνοτροπία Λεβαλουάζο -Μουστερίνου. Παρόμοια εργαλεία βρέθηκαν στην Ακαρνανία, τη Θεσσαλία, την Ήπειρο και τα Ιωάννινα και είναι πολύ πιθανό να υπάρχουν και άλλα θαμμένα στο νησί. Τον άνθρωπο του Νεάντερταλ διαδέχθηκε ο «Έμφρων Άνθρωπος», που πιθανώς προήλθε από τη νοτιοδυτική Ασία.

Νεολιθική Εποχή

Την ύπαρξη ανθρώπινης ζωής στη Λευκάδα κατά τη νεολιθική περίοδο πιστοποιούν οι έρευνες του Γουίλιαμ Δαίρπφελντ στη Χοιροσπηλιά Ευγήρου, στη θέση Σωτήρος, στον κάμπο του Νυδριού και στα Χορτάτα. Από τα ευρήματα των παραπάνω περιοχών φαίνεται ότι η Λευκάδα είχε κατοίκους κατά την Αρχαιότερη, Μέση και Νεότερη Νεολιθική περίοδο. Τα νεολιθικά λείψανα που βρέθηκαν στη Χοιροσπηλιά είναι κυρίως εργαλεία και αγγεία, πέτρινες αιχμές δοράτων, είδη υφαντικής χρήσης, βαρίδια για δίχτυα και κοντάρια, που ανήκουν και στις τρεις φάσεις της νεολιθικής περιόδου. Στη θέση Σωτήρος βρέθηκαν κεραμικά ευρήματα που ανήκουν στο τέλος της νεολιθικής περιόδου και αποτελούν κατάλοιπα ενός διαφορετικού πολιτισμού, συγγενικού με εκείνου της Κέρκυρας της Ιταλίας και της Αλβανίας. Τα παραπάνω στοιχεία μαρτυρούν μια εμπορική επικοινωνία μεταξύ Λευκάδας, Κέρκυρας, Ιλλυρίας και Απουλίας, που συνεχίστηκε και την εποχή του χαλκού. Τα υπόλοιπα ευρήματα που βρέθηκαν μαρτυρούν την εμπορική και πολιτιστική σχέση της Λευκάδας με τον ευρύτερο ελληνικό κόσμο. Όλα τα πολιτιστικά κατάλοιπα που βρέθηκαν αποτελούν ένδειξη πως από τον χώρο πέρασαν πολλές ομάδες νεολιθικών ανθρώπων, διαφορετικών εποχών και προελεύσεων, καθώς η Λευκάδα αποτελούσε υποχρεωτικό πέρασμα για όσους μετακινούνταν βόρεια ή νότια. Οι κύριες απασχολήσεις των νεολιθικών ανθρώπων στη Λευκάδα, ήταν κυρίως το κυνήγι, το ψάρεμα, η κτηνοτροφία, η γεωργία και σε κάποιο βαθμό το εμπόριο.

B) Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Πρώιμη εποχή του χαλκού (2.800/2.700 - 2000/1900 π.Χ.)

Τη νεολιθική εποχή ακολούθησε η εποχή του χαλκού, κατά την οποία διαδόθηκε η χρήση του χαλκού και του μπρούτζου στην κατασκευή όπλων και εργαλείων. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης περιόδου είναι ορισμένοι οικογενειακοί τάφοι στον Κάμπο του Νυδριού, ορισμένοι ατομικοί τάφοι σε διάφορα σημεία της πεδιάδας και διάφορα χάλκινα αντικείμενα. Οι ταφικοί περίβολοι, καθώς και ο τρόπος κατασκευής των τάφων και ταφής των νεκρών παρουσιάζουν συγγένεια με ταφικούς τύμβους που βρέθηκαν την ίδια εποχή στην Αλβανία, στη δυτική Μακεδονία και σε άλλες περιοχές της νότιας Ελλάδας και της Πελοποννήσου. Οι άνθρωποι που τάφηκαν στους οικογενειακούς τάφους στο Νυδρί ήρθαν από το Βορρά, ήταν ινδοευρωπαίοι και μιλούσαν ιλλυρικά και ελληνικά σε πρωτόγονη μορφή. Στη συνέχεια, η προελληνική

γλώσσα των Kurgan εξελίχθηκε σε τρεις διαλέκτους: την Ιωνική, την Αχαική και τη Δωρική.

Μέση εποχή του χαλκού (2000/1900 - 1600 π.Χ.)

Η μέση εποχή του χαλκού χαρακτηρίζεται από πολλές καταστροφές. Μνημεία της συγκεκριμένης εποχής αποτελούν οι ταφικοί περίβολοι S και R, καθώς και μεμονωμένοι αρχαίοι τάφοι που ανάσκαψε ο Δαίρπφελδ στο Νυδρί και σε άλλες θέσεις. Τα κεραμικά λείψανα μαρτυρούν μια κάθοδο λαών με μακεδονικές επιρροές από τη κεντρική Αλβανία και τη νότια Ήπειρο. Η εισβολή τους συνοδεύτηκε από καταστροφές και απόθεση των παλαιότερων ποιμενικών λαών. Όσον αφορά τον πολιτισμό, παρατηρείται μια πολιτική στασιμότητα εξαιτίας της καταστροφής που προκάλεσε η εισβολή των νέων φυλετικών στοιχείων. Οι εισβολείς ήταν κτηνοτρόφοι και ασχολήθηκαν με το εμπόριο, την εμπορική συναλλαγή και τη θάλασσα.

Ύστερη Χαλκοκρατία (1600 - 1100 π.Χ.)

Τα ευρήματα των ανασκαφικών ερευνών που ανάγονται στη μυκηναϊκή περίοδο είναι ελάχιστα και συγκεκριμένα ανάγονται σε ορισμένα όστρακα που βρέθηκαν από τον Δαίρπφελδ και μαρτυρούν την εγκατάσταση μυκηναϊκών στοιχείων. Μετά την καταστροφή του μυκηναϊκού κόσμου, κύριοι της Λευκάδας, από το 16^ο μέχρι το 13^ο αιώνα ήταν οι Κεφαλλήνες.

Οι Σκοτεινοί Χρόνοι για τη Λευκάδα (1100 - 625 π.Χ.)

Η συγκεκριμένη περίοδος είναι η πιο σκοτεινή για τη Λευκάδα, γιατί οι αρχαιολογικές έρευνες είναι ελάχιστες. Νέοι κύριοι της Λευκάδας είναι οι Ακαρνάνες, οι οποίοι έδωξαν ή εξόντωσαν τους προηγούμενους κατοίκους του νησιού. Η κατοχή των Ακαρνάνων διήρκεσε μέχρι τον αποικισμό του νησιού από τους Κορίνθιους περίπου το 625 π.Χ. Οι σκοτεινοί χρόνοι για τη Λευκάδα είναι μια περίοδος ταραχώδης και ακαταστάλακτης.

2.2.2 ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

A) ΟΙ ΚΟΙΡΙΝΘΙΟΙ

Η ιστορία αρχίζει για τη Λευκάδα με τον αποικισμό των Κορίνθιων. Οι Κορίνθιοι ίδρυσαν μια παραθαλάσσια πρωτεύουσα με το όνομα Νηρικός, η οποία

γρήγορα μετατράπηκε σε μια πόλη πλούσια, πολυάνθρωπη και στρατιωτικά ισχυρή και έδωσαν στο νησί την ονομασία «Λευκάς». Οι Κορίνθιοι έχτισαν το προστατευτικό τοίχος της πόλης, τη διώρυγα, το μεγάλο λιμάνι, καθώς και άλλα χρήσιμα έργα και έζησαν ως έμποροι και ναυτικοί. Κατά τη συγκεκριμένη περίοδο η Λευκάδα αποτελούσε αυτόνομη αποικία της Κορίνθου και το πολίτευμα άλλαξε από τιμοκρατικό σε δημοκρατικό. Έπειτα, από το 338 έως το 197, ακολούθησαν σκληροί πόλεμοι μεταξύ Ακαρνάνων και Μακεδόνων και η μακεδονική κυριαρχία επιβλήθηκε σε ολόκληρη την Ελλάδα. Στη συνέχεια, μετά τον δεύτερο μακεδονικό πόλεμο, από το 197 έως το 395, η κυριαρχία της Λευκάδας πέρασε στους Ρωμαίους. Κατά την περίοδο των ρωμαϊκών χρόνων έγιναν στη Λευκάδα ορισμένα σπουδαία έργα με σημαντικότερα την ανοικοδόμηση του αρχαίου τείχους και τη κατασκευή της γέφυρας μεταξύ Λευκάδας και Ακαρνανίας. Από τον πέμπτο έως τον δωδέκατο αιώνα μετά Χριστού η Λευκάδα αποτέλεσε μέρος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ενώ από το 1204 έως το 1294 υπήρξε τμήμα του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Έπειτα από το 1294 έως το 1479 η Λευκάδα βρέθηκε υπό τους δυτικούς δυνάστες, και συγκεκριμένα από το 1294 έως το 1331 υπό τους Ορσίνι, από το 1331 έως το 1362 υπό τους Ανδηγαυούς και από το 1362 έως το 1479 υπό τους Τόκκους. **Συγκεκριμένα:**

1. **Η Λευκάδα υπό τους Κορίνθιους (625 π.Χ. - 338 π.Χ.)**
2. **Η Λευκάδα υπό τους Ακαρνάνες (338 π.Χ. - 197 π.Χ.)**
3. **Η Λευκάδα υπό τους Μακεδόνες (197 π.Χ. - 395 μ.Χ.)**
4. **Η Λευκάδα υπό τους Ρωμαίους (395 μ.Χ. - 5^{ος} αι.)**
5. **Η Λευκάδα μέρος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (5^{ος} - 12^{ος} αι.)**
6. **Η Λευκάδα τμήμα του Δεσποτάτου της Ηπείρου (1204 - 1294)**
7. **Η Λευκάδα υπό τους Δυτικούς Δυνάστες (1294 - 1479)**

B) ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ (1479 - 1684)

Η τούρκικη κατοχή διήρκησε από το 1479 έως το 1684, με διακοπή δυο χρόνων, όταν το νησί πέρασε στους Ενετούς. Η συνθήκη ειρήνης του 1479 έδωσε τέλος στον πόλεμο μεταξύ Τούρκων και Ενετών, αλλά δεν περιελάμβανε όρο που να αναφέρεται στη τύχη της επικρατείας των Τόκκων. Έτσι, οι Τόκκοι έμειναν απροστάτευτοι και σε συνδυασμό με την αδιαφορία των Ενετών, ο Μωάμεθ Β' είχε την ευκαιρία να επεκτείνει την επικράτειά του στο Ιόνιο. Το 1478 κατέλαβε δια θαλάσσης τη Λευκάδα, ενώ ο Λεονάρδος δεν προέβαλλε καμιά αντίσταση. Ακολούθησε σφαγή

των αξιωματούχων, αιχμαλώτιση των κατοίκων, φοβερή λεηλασία στο νησί και βανδαλισμοί. Με την τούρκικη εισβολή εξοντώθηκαν οι μεγάλοι και μικροί γαιοκτήμονες και τα κτήματά τους πέρασαν στα χέρια των Τούρκων. Σαν συνέπεια λύθηκαν από τα δεσμά της γης οι δουλοπάροικοι και οι δούλοι. Έτσι, το καθεστώς της φεουδαρχίας μεταβλήθηκε και η κοινωνική δομή άλλαξε. Παράλληλα αυτή την εποχή εγκαταστάθηκαν στο νησί αρκετοί Έλληνες από τη Στερεά, την Ήπειρο, τη Πελοπόννησο και τη Κρήτη. Την περίοδο αυτή ιδρύθηκαν και όλα τα μοναστήρια του νησιού, που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη θρησκευτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου. Επιπλέον, κατά την Τουρκοκρατία χτίστηκε το φημισμένο υδραγωγείο, που ύδρευε για τέσσερις αιώνες τους κατοίκους της εποχής. Όσον αφορά την πνευματική ζωή στο νησί, αυτή δεν φαίνεται να υπάρχει, καθώς επικρατούσε η βαρβαρότητα και η αμάθεια. Οι χωρικοί ήταν κυρίως φτωχογεωργοί και τσοπάνηδες, ενώ οι κάτοικοι της πόλης ναυτικοί, ψαράδες, έμποροι και μικροί η μεγάλοι κτηματίες. Η τούρκικη κατάκτηση, ωστόσο, δεν άφησε βαθιά ίχνη στον τόπο, εκτός από ορισμένα τοπωνύμια και ελάχιστες λέξεις.

Γ) ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ (1684 - 1797)

Η Λευκάδα έμεινε υπό την κατοχή των Ενετών από το 1684 έως το 1797, με διακοπή ενός χρόνου, το 1715-1716, όταν το νησί πέρασε και πάλι στους Τούρκους. Η ενετική κατοχή αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα της ιστορίας της Λευκάδας. Υπό την εξουσία των Ενετών οι Λευκαδίτες απέκτησαν για πρώτη φορά επτανησιακή συνείδηση. Η Λευκάδα ένωσε και πάλι την ιστορία της με τα υπόλοιπα νησιά του Ιονίου και βρέθηκε υπό την επιρροή του επτανησιακού πολιτισμού και του πνεύματος της μητροπόλεως. Το μεγαλύτερο αγαθό της ενετικής κατάκτησης ήταν η μόνιμη και ατάραχη διαβίωση των κατοίκων του νησιού, διότι έλειψαν οι φοβερές λεηλασίες του παρελθόντος και οι μετακινήσεις πληθυσμών. Ωστόσο, οι Ενετοί επανέφεραν το καθεστώς της φεουδαρχίας. Με την εγκατάσταση νέων αποίκων από την Ήπειρο και τη Στερεά αυξήθηκε και ο πληθυσμός του νησιού. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτο γεγονός της περιόδου είναι η μεταφορά της πρωτεύουσας του νησιού από το κάστρο της Αγίας Μαύρας, στη σημερινή της θέση, που τότε ονομαζόταν Αμαξική. Η νέα πρωτεύουσα έγινε περισσότερο προσιτή στους κατοίκους της υπαίθρου και αποτέλεσε σημαντικό οικονομικό και διοικητικό κέντρο. Η μεταφορά, όμως της πρωτεύουσας ζημίωσε σημαντικά την οικονομία των κατοίκων της πόλης, διότι αποκλείστηκε από τη θάλασσα, και έτσι οι κάτοικοί της αναγκαστικά έπαψαν να είναι

ναυτικοί και έμποροι. Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας, οι Ενετοί πέτυχαν να αποκόψουν τους Λευκαδίτες από τη θάλασσα και να πάρουν το εμπόριο στα χέρια τους. Έτσι, οι κάτοικοι της Λευκάδας αποτραβήχτηκαν από τη θάλασσα και στράφηκαν στη γη τους. Με αυτό τον τρόπο το βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο, ιδίως των κατοίκων της πόλεως, μειώθηκε αισθητά. Δημιουργήθηκε ένα νέος τύπος Λευκαδίτη, που ονομάστηκε «μπουρανέλλος» και αποτέλεσε σύμβολο της ηθικοοικονομικής αθλιότητας της μητροπόλεως. Ο «μπουρανέλλος» και ο «χωριάτης», ο κάτοικος δηλαδή της υπαίθρου, ήταν οι δυο χαρακτηριστικοί και χτυπητά αντίθετοι λαϊκότεροι τύποι της Λευκάδος, στα χρόνια της ενετοκρατίας. Ο «αφέντης» από την άλλη πλευρά, ήταν ένας σχετικά σημαντικός γαιοκτήμονας, επηρεασμένος από τους Βενετσιάνους, που είχε σπουδάσει στην Ιταλία και διέθετε έπαρση έναντι του «μπουρανέλλου» και του «χωριάτη». Έτσι, δημιουργήθηκε μια τάξη που ξεχώριζε οικονομικά και πολιτιστικά, αλλά δεν προσέφερε στην πνευματική ιστορία του τόπου. Επιδράσεις της ενετοκρατίας παρατηρούμε στην αρχιτεκτονική, στην αγιογραφία και στη χωριάτικη νυφιάτικη λευκαδίτικη φορεσιά, αλλά η ενετική κατάκτηση δεν κατάφερε να νοθήσει τη γλώσσα των κατοίκων. Οι Ενετοί, επίσης, που δεν ενδιαφέρονταν για τα θρησκευτικά ζητήματα, άφησαν πλήρη ελευθερία στη τέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων των Λευκαδιτών και διευκόλυναν το χτίσιμο εκκλησιών. Παρά την έλλειψη παιδείας που διέκρινε την εποχή, αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξε για πρώτη φορά οργάνωση στην κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου, ενώ εμφανίστηκαν οι πρώτοι διανοούμενοι και επιστήμονες του τόπου, που ήταν δικηγόροι, γιατροί και συμβολαιογράφοι.

Δ) Η ΛΕΥΚΑΔΑ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΓΑΛΛΟΥΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥΣ (1797 - 1798)

Προς το τέλος του 18^{ου} αιώνα η Ενετική Πολιτεία βρισκόταν σε μεγάλη κατάπτωση και ο Ναπολέων, που προηγουμένως είχε υπογράψει το Σύμφωνο του Λέομπεν, στο οποίο ένα μυστικό άρθρο προέβλεπε διαμελισμό του ενετικού κράτους, βρήκε σαν αφορμή την ουδέτερη στάση που κράτησαν οι Ενετοί στον πόλεμο μεταξύ του ίδιου και των Αυστριακών, για να κηρύξει τον πόλεμο εναντίον τους. Οι Γάλλοι κατέλαβαν τα νησιά αμαχητί και τον Ιούλιο του 1797 και τη Λευκάδα, και έγιναν με ενθουσιασμό δεκτοί από το λαό της Επτανήσου. Οι άρχοντες, ωστόσο, έδειξαν κάποια εχθρότητα. Τον Νοέμβριο του 1797 ο Ναπολέων όρισε με διάταγμα τους τρεις νέους νομούς του Ιονίου: το Νομό Κέρκυρας, το Νομό Ιθάκης, όπου υπαγόταν και η Λευκάδα με έδρα τη Κεφαλληνία και το Νομό Αιγαίου Πελάγους. Η νέα διοικητική

θέση της Λευκάδας δημιούργησε μεγάλη δυσαρέσκεια στους κατοίκους, καθώς η επικοινωνία με την Κέρκυρα ήταν δύσκολη και πολυέξοδη. Εν τω μεταξύ, άρχισε να γίνεται μεταστροφή των διαθέσεων και των δημοκρατικών τάξεων, όχι μόνο εξαιτίας της υπαγωγής της Λευκάδας στο Νομό Ιθάκης, αλλά και εξαιτίας της αντιγαλλικής προπαγάνδας των ευγενών και της κακής οικονομικής κατάστασης. Τον Αύγουστο του 1798 η Ρωσία υπέγραψε συμμαχία με την Τουρκία εναντίον των Γάλλων και αμέσως ο Ρωσοτούρκικος στόλος ξεκίνησε εκστρατεία κατά των νησιών. Παράλληλα και ο Αλή-Πασάς κήρυξε τον πόλεμο εναντίον των Γάλλων, ο οποίος κάλεσε τους Λευκαδίτες να συμμαχήσουν μαζί του. Οι Λευκαδίτες, όμως, αποφάσισαν να συμπράξουν με τους Γάλλους έναντι του Αλή. Οι Γάλλοι, αφού απέρριψαν τη δωροδοκία του Αλή για την παραχώρηση του νησιού, έπειτα από γενναία μάχη έναντι του Ρωσοτούρκικου Στόλου, αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν και παρέδωσαν το φρούριο στις 14 Νοεμβρίου του 1798.

Ε) Η ΛΕΥΚΑΔΑ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΣΟΤΟΥΡΚΟΥΣ (1798 - 1800)

Μετά την κατάληψη της Λευκάδας οι δυο Ναύαρχοι, Ουσακώφ και Καδηρμπές, διόρισαν τον Όριο διοικητή Λευκάδος και Ιθάκης, τον εξουσιοδότησαν να στρατολογήσει 60 ενόπλους για την τήρηση της τάξεως, ενώ κάλεσαν τους Λευκαδίτες να εκλέξουν από τους ευγενείς και τη δεύτερη τάξη πρόσωπα κατάλληλα για τη διαχείριση των κοινών. Στις εκλογές του 1798 εκλέχθηκαν 64 λέκτορες στα χωριά και 64 στην πόλη. Οι ναύαρχοι ύστερα από την κατάληψη και της Κέρκυρας, αποφάσισαν την ένωση των επτά νησιών του Ιονίου Πελάγους σε μια ενιαία ομόσπονδη πολιτεία, που θα την κυβερνούσε 14μελής ντόπια κυβέρνηση με το όνομα Γερουσία. Στη Γερουσία δόθηκε η εντολή να καθορίσει το πολίτευμα της Επτανήσου, ενώ ο Όριο συνέταξε τον Καταστατικό Χάρτη της νέας Πολιτείας.

Το Σύνταγμα του Όριο – Ουσακώφ

Ο Καταστατικός Χάρτης που σχεδίασε ο Όριο, ψηφίστηκε στις 16 Μαΐου 1799 και αποτέλεσε το πρώτο ελληνικό Σύνταγμα. Σύμφωνα με τον Χάρτη, τα Επτάνησα αποτέλεσαν ένα κράτος ομοσπονδιακό με τοπικές κυβερνήσεις σε κάθε νησί και μια κεντρική κυβέρνηση με το όνομα Γερουσία, που είχε έδρα τη Κέρκυρα. Η Γερουσία διέθετε νομοθετική και εκτελεστική εξουσία

ΣΤ) Η ΕΠΤΑΝΗΣΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ (1800 - 1807)

Οι αντιπρόσωποι της Επτανήσου στην Κωνσταντινούπολη

Οι αντιπρόσωποι της Επτανήσου υπέβαλλαν υπόμνημα με τα αιτήματα τους στους πρέσβεις των δυνάμεων στην Κωνσταντινούπολη, ζητώντας την αναγνώριση της Επτανήσου και των εξαρτημάτων της στην Ήπειρο σαν ελεύθερης και ανεξάρτητης ομοσπονδιακής πολιτείας. Γρήγορα, όμως, δημιουργήθηκαν έριδες μεταξύ των αντιπροσώπων, οι οποίοι χωρίστηκαν σε δυο παρατάξεις. Στα μια επικεφαλής ήταν ο αντιπρόσωπος Λευκάδας Όριο και Κεφαλληνίας Γεράσιμος Κλαδάς και στην άλλη ο αντιπρόσωπος Κέρκυρας Αντώνιος Καποδιστρίας και Ζακύνθου Γροδερίνος Σιγούρος. Οι πρώτοι δεν δέχονταν την απόσπαση των εξαρτημάτων της Επτανήσου στη Στερεά από τη Πολιτεία της Επτανήσου, ενώ οι άλλοι ήταν ενδοτικοί στις αξιώσεις των Τούρκων. Τελικά η Πύλη επέλεξε να διαπραγματευτεί μόνο με τον Καποδιστρία και τον Σιγούρο.

Οι Ρωσοτουρκικές διαπραγματεύσεις και η δημιουργία της Επτανήσου Πολιτείας

Η Τουρκία πρότεινε στη Ρωσία τρία σχέδια: α) να παραχωρηθούν τα Επτάνησα σε μια δύναμη δεύτερης τάξεως, β) να τεθούν υπό την προστασία της Ρωσίας και της Τουρκίας και να κυβερνηθούν με πολίτευμα αριστοκρατικό σαν της Ραγούζας, γ) να αποτελέσουν ηγεμονία υποτελή στην Τουρκία. Στη Λευκάδα είχε δημιουργηθεί αναστάτωση σχετικά με τον κίνδυνο να παραχωρηθεί το νησί στην Τουρκία. Στις 21 Μαρτίου 1800 ο Πρεσβευτής της Ρωσίας στην Κωνσταντινούπολη γνωστοποίησε στη Γερουσία της Επτανήσου τη συνθήκη που θα καθόριζε το μέλλον της. Η Συνθήκη όριζε πως τα νησιά του Ιονίου θα αποτελούσαν πολιτεία αριστοκρατική με τίτλο «Πολιτεία των Επτά Ηνωμένων Νήσων» ή «Επτάνησος Πολιτεία», που θα την κυβερνούσαν οι πρόκριτοι και επιφανείς. Το πολίτευμα θα εγκρίνανε οι δυο συμβαλλόμενες δυνάμεις, ενώ η πολιτεία θα είχε δική της σημαία, στρατό και διπλωματική αντιπροσωπεία, αλλά θα ήταν υποτελής στην Τουρκία. Τα πρώην εξαρτήματα των Ιονίων νήσων στη Στερεά παραχωρήθηκαν στην Τουρκία.

Το «Βυζαντινό Σύνταγμα»

Στη συνέχεια, οι αντιπρόσωποι Ζακύνθου και Κέρκυρας, υπέβαλλαν προς έγκριση ένα νέο Σύνταγμα της Πολιτείας, με το οποίο επεδίωκαν να επανακτήσουν τα χαμένα προνόμιά τους. Το νέο Σύνταγμα εγκρίθηκε στις 20 Οκτωβρίου 1800, ονομάστηκε «Βυζαντινό» και είχε δυο μέρη: το Γενικό, που όριζε τα καθήκοντα της Κυβέρνησης

και το Ειδικό, που όριζε την εσωτερική διοίκηση. Κατά το «Βυζαντινό» Σύνταγμα, τα νησιά του Ιονίου αποτέλεσαν Ομόσπονδο πολιτεία υπό την κυριαρχία της Πύλης. Στη Λευκάδα η κατάσταση δεν ήταν ομαλή, λόγω των σκληρών συνθηκών της συνθήκης.

Z) Η ΛΕΥΚΑΔΑ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥΣ ΓΑΛΛΟΥΣ (1807 - 1809)

Δυο μυστικά άρθρα της συνθήκης του Τιλσίτ, καθόριζαν ότι ο ρώσικος στρατός θα παραδώσει στον γαλλικό τα Επτάνησα, πράξη που υλοποιήθηκε χωρίς αντιδράσεις από τους Επτανησιώτες. Έτσι, τα νησιά του Ιονίου κηρύχθηκαν επαρχίες της γαλλικής αυτοκρατορίας και οι κάτοικοι τους υπήκοοι των Γάλλων. Η κυβέρνηση των Γάλλων θεωρήθηκε από τους Λευκαδίτες ως η πιο δίκαιη, διότι οι Γάλλοι κανόνισαν τα οικονομικά και διοικητικά θέματα με τρόπο συνετό, ενώ ήταν και οι πρώτοι που ενδιαφέρθηκαν για τη Δημόσια Παιδεία. Οι Άγγλοι, όμως, που όλο αυτό το διάστημα αγωνίζονταν εναντίον του Ναπολέοντα, ξεκίνησαν πολιορκία και έπειτα από πολλές μάχες το 1815 κατέλαβαν τα Επτάνησα.

Η) ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑ (1810 - 1864)

Μεταβατική Περίοδος (1810 - 1815)

Η συνθήκη των Παρισίων

Μετά την οριστική ήττα του Ναπολέοντα στο Βατερλό, στις 5 Νοεμβρίου 1815, οι χώρες Αγγλία, Ρωσία, Γαλλία, Αυστρία και Πρωσία, υπέγραψαν τη συνθήκη των Παρισίων, που σύστησε το «Κράτος Των Ηνωμένων Ιονίων Νήσων». Σύμφωνα με τη συνθήκη, το νέο κράτος θα διοικούνταν από τον «προστάτη» βασιλιά της Μεγάλης Βρετανίας και έναν αντιπρόσωπο, τον «Μεγάλο Αρμοστή». Η διάρκεια της αγγλικής «Προστασίας» στη Λευκάδα με κριτήριο τη στάση της Ιονίου Βουλής στο Σύνταγμα του 1817, μπορεί να χωριστεί σε τρεις περιόδους:

- 1. 1816 - 1832**
- 2. 1832 - 1848**
- 3. 1849 - 1864**

Κατά την πρώτη, περίοδο οι βουλευτές της Ιονίου Βουλής δέχονταν υποτακτικά της εισηγήσεις των αρμοστών και ψήφιζαν ασυζητητί τα δημοψηφίσματα τους. Κατά τη δεύτερη, περίοδο διεξάγεται αγώνας για τη μεταρρύθμιση του Συντάγματος και οι βουλευτές διαφοροποιούνται σε μεταρρυθμιστές και συντηρητικούς. Κατά τη τρίτη περίοδο, ο αγώνας διεξάγεται πλέον για την Ένωση.

1. Πρώτη Περίοδος Της «Αγγλικής Προστασίας» (1816 - 1832)

Ο Αρμοστής Θωμάς Μάιτλανδ (1816 - 1824)

Ο πρώτος «Λόρδος Μέγας Αρμοστής» των Ιονίων νήσων ήταν ο στρατηγός Θωμάς Μάιτλανδ, κυβερνήτης της Μάλτας και αρχηγός των δυνάμεων της Μεγάλης Βρετανίας στη Μεσόγειο. Ήταν άνθρωπος δραστήριος και πολιτικά έμπειρος αλλά και τυραννικός και βίαιος. Το 1817 συνέταξε ο ίδιος το Σύνταγμα της Επτανήσου Πολιτείας, με το οποίο τα Ιόνια Νησιά αποτελέσαν και πάλι ομόσπονδη πολιτεία. Το Σύνταγμα του 1817 έφερε μεγάλη αντίδραση στους λαούς της Επτανήσου, οι οποίοι πάλεψαν για να κερδίσουν την εθνική τους κυριαρχία και την Ένωση με την Ελλάδα.

Ο Αρμοστής Αδάμ Φρειδερίκος (1824 - 1832)

Στις 17 Ιανουαρίου 1824 ο Μάιτλανδ πέθανε στη Μάλτα και τον διαδέχθηκε ο στρατηγός Φρειδερίκος Άδαμ, αρχηγός των βρετανικών δυνάμεων στη Μεσόγειο. Ο Φρειδερίκος συνέχισε την πολιτική του προκατόχου του και παύθηκε το Μάρτιο του 1832 κατόπιν αναφοράς εναντίον του Προξένου της Ρωσίας στην Κέρκυρα.

2. Δεύτερη Περίοδος της Προστασίας (1832 - 1848)

Ο Αρμοστής Μακδόναλντ

Τον Αρμοστή Φρειδερίκο διαδέχθηκε ο στρατηγός Μακδόναλντ, που πέθανε πριν προλάβει να αναλάβει τα καθήκοντά του.

Ο Αρμοστής Νόυγεντ (1832 - 1835)

Ο Νόυγεντ ήταν άνθρωπος φιλελεύθερος και φιλέλληνας. Έθεσε ευνοϊκότερους όρους στις εκλογές, αλλά πιεζόμενος από τους συντηρητικούς αναγκάστηκε το 1834 να διαλύσει τη Βουλή και να παραιτηθεί. Η συγκεκριμένη Βουλή αποτέλεσε σταθμό στην ιστορία της Επτανήσου, καθώς εγκαινίασε τη μαχητική στάση της εθνικής αντιπροσωπείας των Επτανησίων έναντι της «Προστασίας».

Ο Αρμοστής Ντούγκλας (1835 - 1841)

Ο Ντούγκλας συνέχισε τη πολιτική του Μάιτλαντ και του Άδαμ. Ήταν άνθρωπος συντηρητικός και αγωνίστηκε να καταργήσει ότι προοδευτικό είχε αποφασιστεί στην προηγούμενη Βουλή. Κατάφερε να εξαλείψει κάθε φιλελεύθερο στοιχείο από τη Βουλή, δίνοντας δικαίωμα υποψηφιότητας μόνο σε ανθρώπους της «Προστασίας». Ο Ντούγκλας έφυγε το 1840, όταν έληξε η θητεία του.

Ο Αρμοστής Μακένζυ (1841 - 1843)

Ο Μακένζυ ήταν άνθρωπος μετριοπαθής που είχε σταλεί για να μετριάσει την οξυμένη κατάσταση μεταξύ «Προστασίας» και Επτανησίων. Παραιτήθηκε το 1843, γιατί η κυβέρνηση της Μ. Βρετανίας δεν ενέκρινε την αντικατάσταση του προέδρου που έκανε. Κατά την περίοδο της αρμοστίας του υπήρξε πάλι κάποια μεταβολή προς τον φιλελευθερισμό.

Ο Αρμοστής Σίτων (1843 - 1849)

Τον Μακένζυ διαδέχθηκε ο Σίτων, που ακολούθησε τακτική μετριοπάθειας. Προσεταιρίστηκε τους φιλελεύθερους και έδειξε ενδιαφέρον για την Παιδεία της Επτανήσου. Η περίοδος την αρμοστίας του Σίτων συνδέθηκε με τις πρώτες συνταγματικές μεταρρυθμίσεις και ήταν πιο ταραγμένη, διότι οι αντίπαλες κοινωνικές και πολιτικές ομάδες αναπτύζανε μεγάλη δραστηριότητα προς αντίθετες κατευθύνσεις. Σε όλα τα νησιά της Επτανήσου υπήρχαν πλέον συντηρητικοί, μεταρρυθμιστές και ριζοσπάστες, που επιδίωκαν την Ένωση.

3. Τρίτη Περίοδος Της Προστασίας (1849 - 1864)

Ο Αρμοστής Ουάρδος Ερρ. (1849 - 1855)

Η αγγλική κυβέρνηση έστειλε διάδοχο του Σίτων τον οξύθυμο και εύπιστο Γεώργιο Ουάρδο. Η περίοδος της αρμοστίας του Ουάρδου θεωρείται η απαισιότερη. Ο Ουάρδος δεν εφάρμοσε τις μεταρρυθμίσεις του Σίτων, ενώ έθεσε κάποιες νέες με όρους. Μετά την εισαγωγή των νέων μεταρρυθμίσεων και τη λειτουργία της νέας Βουλής, ιδρύθηκαν δυο κόμματα: το Μεταρρυθμιστικό, από την κοινωνική μερίδα των «τιμοκρατών» και το ριζοσπαστικό, από τη λαϊκή μερίδα. Ύστερα από τη διακήρυξη της αξίωσης της Ένωσης των νησιών με την υπόλοιπη Ελλάδα, ο Ουάρδος εξαπέλυσε τρομοκρατία κατά των αντιπολιτευόμενων. Εκμηδένισε και διέγραψε τους ριζοσπάστες από τη Βουλή, ενώ ενίσχυσε τους μεταρρυθμιστές. Έτσι, η διάσταση μεταξύ Πολιτείας και ριζοσπαστών μεγάλωσε.

Ο Αρμοστής Ιωάννης Γιουγγ (1855 - 1858)

Όταν έληξε η αρμοστία του Ουάρδου, νέος αρμοστής ορίστηκε ο Γιουγγ. Οι ολοένα και μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετώπιζε η αγγλική διοίκηση στα Επτάνησα, αλλά και η ίδια η βρετανική κυβέρνηση από την επίμονη αντιπολίτευση στη Βουλή και την αντίσταση του Επτανησιακού λαού, αλλά και η αξίωση να αποδοθούν τα

Επτάνησα στην Ελλάδα, ανάγκασαν τον Αρμοστή να προτείνει ως λύση του επτανησιακού προβλήματος την παραχώρηση στην Ελλάδα των λιγότερο χρήσιμων νησιών και τη διατήρηση από τη Μεγάλη Βρετανία της Κέρκυρας και των Παξών ως αποικιών. Όλοι σχεδόν οι βουλευτές δήλωσαν πως επιθυμούν την Ένωση, αλλά η πρόταση αυτή δεν πήρε τον τύπο ψηφίσματος.

Ο Αρμοστής Γλάδστον (1858 - 1859)

Έπειτα από την εγκατάλειψη της προηγούμενης πρότασης, η αγγλική κυβέρνηση έστειλε σαν έκτακτο απεσταλμένο τον Γεώργιο Γλάδστον. Αποστολή του Γλάδστον ήταν να ηρεμήσει τα πνεύματα με τις κατάλληλες μεταρρυθμίσεις. Στις 25 Ιανουαρίου 1859 ο Γλάδστον έδωσε στον Πρόεδρο της Βουλής να διαβάσει το διάγγελμα της βασίλισσας της Μεγάλης Βρετανίας, το οποίο ενέκρινε τις αξιώσεις του λαού. Το διάγγελμα διαβάστηκε στις 27 Ιανουαρίου και η Βουλή όρθια επικύρωσε την διακήρυξη, φωνάζοντας «**Ζήτω, Ένωσις**».

Ο Αρμοστής Ερρίκος Σταρξ (1859 - 1864)

Διάδοχος του Γλάδστον ήταν ο στρατηγός Ερρίκος Σταρξ. Η αγγλική κυβέρνηση που δεχόταν πιέσεις εξαιτίας των δυσμενών επιπτώσεων των πολιτικών μεταβολών και της μείωσης της στρατιωτικής σημασίας της περιοχής, είχε ήδη προσανατολιστεί στη παραχώρηση των νησιών. Ύστερα από πολύμηνες διπλωματικές συζητήσεις, στις 23 Οκτωβρίου 1863 ο Πρόεδρος της Βουλής διάβασε το ψήφισμα της Ενώσεως στη Βουλή, η οποία υπογράφηκε στις 14 Νοεμβρίου από την ελληνική κυβέρνηση. Λίγο αργότερα υπογράφηκε η πράξη άρσεως της Βρετανικής Προστασίας και στις 16 Μαΐου 1864 έγινε η τελετή παράδοσης των νησιών, ενώ η αγγλική σημαία υπεστάλη από το φρούριο της Αγίας Μαύρας και αντικαταστάθηκε από την ελληνική.

2.2.3 ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

Α) 1864 - 1909

Κατά την πρώτη περίοδο διαμορφώθηκε η αστική τάξη του τόπου με τη δημιουργία μιας σειράς μικροεμπόρων, μεγαλεμπόρων και εμποροπλοιοκτητών, που αναπτύχθηκαν οικονομικά σε βάρος των μικροαγροτών του τόπου. Σπίτια, ελαιώνες, αμπέλια και περιβόλια συγκεντρώθηκαν στα χέρια τους. Στην τάξη των αστών άνηκαν επίσης και οι επιστήμονες του τόπου, οι οποίοι ως ένα βαθμό συμφιλώθηκαν με τους άρχοντες. Οι αγρότες της πόλεως αλλά και της υπαίθρου, που ως το 1900 δεν

είχαν αμαξιτούς δρόμους, ζούσαν φτωχικά και αποκομμένοι από τους αστούς. Αυτή τη περίοδο έγιναν και αρκετές μεταναστεύσεις στον Καναδά. Κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά αυτή η περίοδος ήταν πολύ δύσκολη για τον λαό της Λευκάδας και ιδιαίτερα για τους κατοίκους της επαρχίας.

B) 1910 - 1950

Τη δεύτερη περίοδο επικράτησε σημαντική πολιτική αστάθεια και οι κάτοικοι χωρίστηκαν σε δυο βαθιά εχθρευόμενες μεταξύ τους πολιτικές τάξεις: τους «βασιλικούς», οπαδούς του Κωνσταντίνου ΙΑ' και τους «βενιζελικούς», οπαδούς του πρωθυπουργού Ελ. Βενιζέλου. Έτσι, ο τόπος διχάστηκε με αντιμαχόμενες δυνάμεις και λαό διαιρεμένο. Παράλληλα, η ενδιάμεση μικρασιατική καταστροφή με την εγκατάσταση 5.000 προσφύγων στο νησί, δυσχέρανε ακόμα περισσότερο το δημόσιο βίο. Από την πολιτική αστάθεια περάσαμε στις 4 Αυγούστου του 1936 στη δικτατορική κυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά και από τις 28 Οκτωβρίου του 1940 στον πόλεμο κατά του Μουσολίνι και του Χίτλερ. Η τρίχρονη κατοχή των ιταλογερμανικών δυνάμεων οδήγησε στην εκμηδένιση της οικονομίας του τόπου και τη δημιουργία σκληρών κοινωνικών προβλημάτων, αλλά και σε μια νέα εθνική διαίρεση και στην έκρηξη ενός εμφυλίου πολέμου. Από το 1930 και μετά δημιουργήθηκε και μια τρίτη πολιτική παράταξη με αριστερό προσανατολισμό.

Η Ιταλογερμανική Κατοχή (1941 - 1944)

Στην μετά την Ένωση ιστορική περίοδο τα δυσκολότερα χρόνια για τη Λευκάδα ήταν τα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, κατά την κατοχή του νησιού από τους Ιταλούς του Μουσολίνι (1/5/1941 - 11/9/1943) και στη συνέχεια από τους Γερμανούς ναζί ως τις 11/9/1944. Η πρώτη ιταλική στρατιωτική δύναμη της εποχής έφτασε στη Λευκάδα στις 1 Μαΐου του 1941 δια θαλάσσης και η κατάληψη της πόλης έγινε χωρίς επεισόδια, αλλά με παγερή στάση εκ μέρους των κατοίκων. Κατά τα χρόνια της ιταλικής κατοχής στη Λευκάδα υπήρξε μεγάλη κοινωνική δυστυχία και οικονομική εκμετάλλευση του τόπου. Στις 25 Ιουλίου του 1943, όταν ο Ιταλός δικτάτορας νικήθηκε, οι Γερμανοί κατευθύνθηκαν αμέσως προς τη Λευκάδα, ζητώντας την παράδοσή της. Στη συνέχεια, η Ιταλική δύναμη διαλύθηκε χωρίς αντίσταση και παρέδωσε τον οπλισμό της. Μετά τη διοικητική διάλυση των Ιταλών, ακολούθησε έξαρση της πολιτικής ανωμαλίας με εμφύλιες ένοπλες συγκρούσεις, σημαντική

τρομοκρατία και οικονομική δυσπραγία. Οι Γερμανοί έφυγαν από τη Λευκάδα στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1944.

Γ) 1950 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Από το 1950 και μετά η κοινωνική ζωή στο νησί βρήκε σιγά σιγά το ρυθμό της. Στην πόλη της Λευκάδας βρίσκονται τώρα οι παλιοί έμποροι που κατάφεραν να επιβιώσουν, καθώς και πολλοί κτηματίες κάτοικοι χωριών, που με σκληρές οικονομίες ή εμβάσματα ξενιτεμένων και πουλώντας τις περιουσίες τους, μετοίκησαν εδώ και δημιούργησαν δικές τους μικροεπιχειρήσεις. Οι παραπάνω μαζί με τους επιστήμονες αποτελούν τη νέα αστική τάξη της Λευκάδας. Παράλληλα δημιουργείται και μια νέα τάξη, με καταγωγή κυρίως από τα χωριά, που ασχολείται με τη διακίνηση ταξιδιωτών και αγαθών. Αξίζει επίσης να σημειωθεί η οικονομική δραστηριότητα και η τουριστική κίνηση που λαμβάνουν χώρα στο νησί. Στην πόλη, από το 1978 και μετά κατασκευάζονται ορισμένα μεγάλα ξενοδοχεία και τουριστικά καταστήματα, ενώ η τουριστική ανάπτυξη προκαλεί επίσης μετοικεσία ενός μεγάλου μέρους των κατοίκων του νησιού, από τα χωριά προς τις παραθαλάσσιες περιοχές. Το συγκεκριμένο γεγονός, σε συνδυασμό με την μετακίνηση των αγροτικών στοιχείων έξω από το νησί, στην Αθήνα, την Πάτρα, την Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις και την μετανάστευση στο εξωτερικό, δημιουργούν σοβαρότατο πρόβλημα στα χωριά, τα οποία ερημώνονται. Επιπλέον, η γη εγκαταλείπεται και οι καλλιεργημένες εκτάσεις φθείρονται, διότι υπάρχει έλλειψη εργατικών χεριών. Έτσι, η γη που αποτέλεσε το σημαντικότερο κοινωνικό στήριγμα, χάνει τη σημασία της και θυσιάζεται πλέον στα πλαίσια της τουριστικής αξιοποίησης. Οι κοινωνικές μεταβολές που λαμβάνουν χώρα, συμβάλλουν στη δημιουργία μιας «Επτανησιακής ατμόσφαιρας», με αρκετά λεπτή και καλλιεργημένη πολιτιστική ζωή. Αυτή την ατμόσφαιρα συντηρούν οι καλλιτεχνικοί και πνευματικοί σύλλογοι που δημιουργούνται, με κυριότερους τη «Φιλαρμονική», τον «Ορφέα» και τις **Γιορτές Λόγου και Τέχνης**. Τα εξελιγμένα μέσα συγκοινωνίας και επικοινωνίας και το η εξάπλωση του φαινομένου του τουρισμού διαπλάσσουν πλέον ένα νέο άνθρωπο, πολύ διαφορετικό από τον άνθρωπο της προηγούμενης εποχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ

ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Κατά τη μακρά παράδοση από την Ένωση έως σήμερα στη Λευκάδα αναπτύσσεται μια αξιόλογη πνευματική δραστηριότητα με αξιόλογα επιτεύγματα, που συγκριτικά με τον πληθυσμό του νησιού, μόνο λίγα δεν μπορούν να θεωρηθούν. Αυτά τα επιτεύγματα βελτιώνουν τον κοινωνικό βίο και εξυψώνουν την πολιτιστική και πνευματική στάθμη του τόπου. Γίνονται μεγάλη προσφορά στην Ελληνική Επιστήμη, τις Τέχνες και τα Γράμματα και ενίοτε απηχούν και έξω από τον ελληνικό χώρο. Το σύνολο αυτών των δραστηριοτήτων αποτελούν την πνευματική ιστορία και την πνευματική ζωή του τόπου, η οποία αναμφίβολα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εξέλιξη της Παιδείας στο νησί. Εδώ αξίζει να αναφερθεί η πορεία της εξέλιξης της Παιδείας, η οποία χωρίζεται σε πέντε περιόδους. Η πρώτη διαρκεί περίπου ως το 1911, η δεύτερη από το 1912 ως το 1922, η τρίτη από το 1923 ως το 1929, η τέταρτη από το 1930 ως το 1963 και η τελευταία από το 1964 ως σήμερα. Κατά την πρώτη περίοδο συστάθηκαν και λειτούργησαν τα λεγόμενα Δημοτικά Σχολεία. Κατά τη δεύτερη, ύστερα από τους νικηφόρους πολέμους, ένα αίσθημα εθνικής ευφορίας πλημμύρισε το νησί, με συνέπεια την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1917, που έφερε θετικές αλλαγές στη Δημοτική και Μέση εκπαίδευση. Στα σχολεία φοιτούν, πλέον, και κορίτσια. Αυτή τη περίοδο εμφανίζονται, επίσης, και οι πρώτοι διακεκριμένοι επιστήμονες στο νησί. Κατά την τρίτη περίοδο παρατηρείται μια αύξηση του αριθμού των μαθητών, οι οποίοι πλέον, συνεχίζουν τις σπουδές τους στις Ανώτερη και Ανώτατη εκπαίδευση, ενώ κατά την τέταρτη περίοδο το εξατάξιο σχολείο διαιρείται σε τριτάξιο Γυμνάσιο και Λύκειο. Τέλος, την τελευταία περίοδο καθιερώνεται η «δωρεάν» παιδεία στο νησί. Αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο μετά την Ένωση και συγκεκριμένα το 1864, μια ομάδα επιστημόνων συστήσανε στη Λευκάδα ένα Πολιτικό Σύλλογο με το όνομα «Η Αδελφότης», η οποία το 1866 εξέδωσε την πρώτη Λευκαδίτικη εφημερίδα με το όνομα «Λευκάς». Αυτή η πορεία της Παιδείας στη Λευκάδα, αποτέλεσε και την υποδομή της πνευματικής κίνησης και της πνευματικής δημιουργίας στον τόπο, διότι το σχολείο είναι ο πιο σπουδαίος, μεταξύ άλλων, παράγοντας που συντελεί σε αυτό.

3.1 ΟΜΑΔΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Η ομαδική πολιτιστική προσφορά εκφράζεται μέσω των αμέτρητων πνευματικών ιδρυμάτων, σωματείων και συλλόγων του τόπου, που παράλληλα με τα σχολεία, διευρύνουν τον πνευματικό ορίζοντα των κατοίκων και διαποτίζουν με πνεύμα και υψηλή καλλιτεχνική διάθεση τις καλλιτεχνικές τους δραστηριότητες. Τέτοια ιδρύματα είναι η **Φιλαρμονική Εταιρεία**, ο **Μουσικοφιλολογικός Σύλλογος «Ορφεύς»**, η **«Νέα Χορωδία»**, ο **Μουσικοφιλολογικός Όμιλος «Απόλλων Καρυάς»**, ο **«Επιμορφωτικός Καλλιτεχνικός Σύλλογος» Αγίου Πέτρου κ.ά.** Παράλληλα, το πνευματικό στοιχείο διατηρείται και μεταβιβάζεται μέσα από τη **Δημόσια Βιβλιοθήκη**, το **Αρχαιολογικό και Λαογραφικό Μουσείο**, το **Μουσείο Μεταβυζαντινής Τέχνης**, το **Ιστορικό Αρχείο Λευκάδας**, το παράρτημα του Εθνικού Ωδείου Αθηνών, το Εθνικό Ωδείο και την **Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών**. Επίσης, πρέπει να αναφερθούν οι **Γιορτές Λόγου και Τέχνης**, που πραγματοποιούνται κάθε Αύγουστο και αποτελούν ένα αξιόλογο καλλιτεχνικό και πνευματικό γεγονός, που προκαλεί ενδιαφέρον και πέρα από τα όρια του νησιού, καθώς και οι αμέτρητες μικρότερες γιορτές που γίνονται στα χωριά της Λευκάδας κάθε χρόνο, καθώς και τα λαϊκά πανηγύρια.

3.1.1 ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

»Ο γιορτερός Αύγουστος της Λευκάδας δεν είναι ένα τουριστικό κάλεσμα, έχει μέσα του μια μελλοντική προφητεία. Κάποια μακρινή μέρα οι άνθρωποι δεν θα μιλούν μια κατασκευασμένη "Εσπεράντο", αλλά ίσως μια γλώσσα πανανθρώπινη. Τα αγωνιστικά τους προβλήματα λυμένα, η πολεμική τους ανάγκη διοχετευμένη, ας ευχηθούμε, στο "Διάστημα", κι η ζωή τους δημιουργική, ενωμένη, ν' ανασαίνει με τέτοια γιορταστικά διαλείμματα σε στίβους άμιλλας και χαράς, όπως αυτός που σήθηκε σ' ένα άγνωστο, ως λίγο πριν, νησί του Ιονίου".

Φωτ. 57: Απόσπασμα από το βιβλίο 50 χρόνια Γιορτές Λόγου και Τέχνης

Οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης (1955-2015) παρεμβαίνουν για περισσότερο από μισό αιώνα στην πνευματική και πολιτισμική παράδοση του τόπου, συνδέοντας το λόγιο με το λαϊκό, το τοπικό με το παγκόσμιο, την ιστορικότητα του παρελθόντος

με τη «συγχρονία» του παρόντος και συμφιλιώνοντας, παράλληλα, κάθε είδους δυισμούς.

Λευκάδα 1952: Κάτω από τη σκιά του Εμφυλίου Πολέμου δυο καλλιτεχνικά σωματεία συντηρούν την πνευματική ταυτότητα του τόπου και των κατοίκων. Η Φιλαρμονική Εταιρεία (1850) και ο Μουσικοφιλολογικός Όμιλος "Ορφεύς" (1937).

Στην προσπάθεια ανασυγκρότησης της πολιτιστικής και πνευματικής ταυτότητας του νησιού, προς την οικονομική και τουριστική ανάπτυξη, διοργανώνονται το καλοκαίρι του 1952 οι “Εορτές προς τιμήν των Λευκαδίων ποιητών και λόγιων”, ιδέα του παλαιού Σωματείου Ορφεύς. Μέσα στο κλίμα διχασμού, φοβίας και αντιπαλότητας της εποχής, όμως, το σχέδιο ναυαγεί και οι γιορτές δεν πραγματοποιούνται.

Λευκάδα 1955: Οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης, ύστερα από ανυπέβλητα εμπόδια αλλά και μεγαλεπήβολο σχεδιασμό, γίνονται πραγματικότητα. Οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης οριοθετούν την πνευματική και καλλιτεχνική ταυτότητα του νησιού, συνδέοντας το παρελθόν με το μέλλον. Το πρόγραμμα των γιορτών, που διαρκεί από τις 11 ως τις 23 Αυγούστου, περιλαμβάνει διαλέξεις, εγκαίνια περιπτέρου Καλών Τεχνών, εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας, Λαϊκής Τέχνης και εγχώριων προϊόντων, συναυλίες, εκδρομές, λαϊκά πανηγύρια, αναπαράσταση χωριάτικου γάμου και εκδρομές σε ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους. Η αφηρητή των Γιορτών περιλαμβάνει μια σύνθεση πολιτισμικών και ψυχαγωγικών εμπειριών, μια έκφραση της αστικής και αγροτικής ζωής του νησιού, μέσα από γεγονότα υψηλής κοσμικότητας. Καθ’ όλη τη διάρκεια της μακράς ιστορίας τους, οι Γιορτές υπηρετούν την τέχνη, τον λόγο, το θέατρο, τα εικαστικά, τη μουσική, το χορό και τη λαϊκή παράδοση.

Οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης χωρισμένες σε περιόδους:

Α’ Περίοδος

1955 - 1961

Η πρώτη περίοδος των Γιορτών συντελείται μέσα σε ένα μελαγχολικό μεταπολεμικό τοπίο, που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερο ενθουσιασμό για την πνευματική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη του τόπου. Η συντέλεσή τους αποτελεί καθήκον όλων των ανθρώπων. Μέσα σε ένα κλίμα πνευματικότητας και ανιδιοτελούς προσφοράς, οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης αναδεικνύονται σε πανελλήνια κλίμακα. Μέχρι το 1961 οι εκδηλώσεις διοργανώνονται στην Κεντρική Πλατεία της Λευκάδας, από τον Σύλλογο Λευκαδίων Αττικής “Η Αγία Μαύρα” και το Δήμο Λευκάδας και περιλαμβάνουν θεματικές ομιλίες και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, με τη συμμετοχή των πνευματικών ανθρώπων του τόπου. Στο νησί διεξάγονται μουσικές εκδηλώσεις, χοροί, θέατρα, αθλητικοί αγώνες, θρησκευτικές εκδηλώσεις, χοροεσπερίδες, εκθέσεις

βιβλίου και ζωγραφικής, γλυπτικής και προϊόντων, λαογραφικά δρώμενα, εκδρομές και ξεναγήσεις στα αξιοθέατα του νησιού.

Θεματικά Αφιερώματα:

- **1955** Αριστοτέλης Βαλαωρίτης - Άγγελος Σικελιανός
- **1956** 100ετηρίς Ιωάννου Ζαμπελίου
- **1957** 100ετηρίς Διονύσιου Σολωμού
- **1958** Τύπος και Δημοσιογραφία στην Επτάνησο
- **1959** 100ετηρίς Κωστή Παλαμά
- **1960** Ανδρέας Κάλβος
- **1961** Άγγελος Σικελιανός

Β' Περίοδος

1962 - 1967

Κατά τη δεύτερη περίοδο εγκαινιάζεται το “Διεθνές Φεστιβάλ Λαϊκών Χορών και Τραγουδιών στη Λευκάδα”, με τη συμμετοχή πολλών εθνικών μπαλέτων χωρών του εξωτερικού. Παράλληλα η Επταετής δικτατορία επηρεάζει το κύρος και την ποιότητα των Γιορτών, χωρίς, ωστόσο, να υποτάσσει τη συνέχεια τους. Οι Γιορτές συνεχίζονται στη Κεντρική Πλατεία της Λευκάδας, με την ίδια πνευματική γνησιότητα, ενώ εμπλουτίζονται και με το ξακουστό φολκλορικό φεστιβάλ.

Θεματικά Αφιερώματα:

- **1962** Λαογραφία
- **1963** Εθνογραφία
- **1964** 100ετηρίς Ενώσεως Επτανήσου
- **1965** 100ετηρίς Ενώσεως Επτανήσου - 150ετηρίς Φιλικής Εταιρείας
- **1966** Αφιέρωμα στην Κύπρο
- **1967** Ελληνική Παράδοση (Μουσική - Χορός - Τραγούδι)

Γ' Περίοδος

1968 - 1974

Τα ιστορικά γεγονότα επηρεάζουν καταλυτικά τις Γιορτές. Ο λόγος υποχωρεί, οι πνευματικοί άνθρωποι αποσύρονται προς περισυλλογή, ενώ συντηρείται μόνο η φολκλορική φιέστα. Από το 1970 έως το 1973, παρατηρείται μια αναθέρμανση των Γιορτών με τη συμβολή της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών. Το 1971 διοργανώνεται αφιέρωμα στον Άγγελο Σικελιανό και το 1973 στον Γουλιέλμο Δαίρπφελδ. Ωστόσο το 1974, ύστερα από 20 χρόνια, για πρώτη φορά οι Γιορτές ματαιώνονται, λόγω του οικονομικού αδιεξόδου που έχει περιέλθει ο Δήμος. Την ίδια χρονιά, ο Ορφεύς διοργανώνει μουσικοκαλλιτεχνική εκδήλωση με τη συμμετοχή της Φιλαρμονικής και με ένθερμη παρουσία του Λευκαδίτικου λαού, της οποίας τα έσοδα διατίθενται υπέρ των θυμάτων της Κυπριακής τραγωδίας.

Δ' Περίοδος

1975 - 1978

Η πρώτη μεταδικτατορική περίοδος των Γιορτών χαρακτηρίζεται από προσπάθεια ανασυγκρότησης της πνευματικής ζωής του τόπου. Ο λόγος, τα θεματικά αφιερώματα, οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, αλλά και το φεστιβάλ Φολκλόρ, επανέρχονται διανθισμένα. Ωστόσο, το 1978 φανερώνεται ένα αίσθημα κόπωσης και γεννάται ένας γόνιμος προβληματισμός σχετικά με το μέλλον των Γιορτών.

Θεματικά Αφιέρωματα:

- **1975** Αριστοτέλης Βαλαωρίτης
- **1976** 100ετηρίς της Νεοελληνικής Ποίησης
- **1977** Δημοτική Ποίηση
- **1978** Γουλιέλμος Δαίρπφελδ

Ε' Περίοδος

1979 - 1984

Τη διοργάνωση των Γιορτών αναλαμβάνει το “Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας”, στοχεύοντας στην ανάπτυξη κάθε μορφής πνευματικής, πολιτιστικής και καλλιτεχνικής δραστηριότητας των κατοίκων και επιχειρεί θεματική ανανέωση με τη προώθηση νέων προσεγγίσεων. Για πρώτη φορά καθιερώνεται η ελεύθερη συζήτηση με το κοινό και ο θεσμός της απονομής του μεταλλίου ειρήνης.

Θεματικά Αφιερώματα:

- **1979** Αριστοτέλης Βαλαωρίτης
- **1980** Λευκαδίτικος λαϊκός πολιτισμός
- **1981** Άγγελος Σικελιανός και Δελφική Ιδέα
- **1982** Λευκαδίτες ιστορικοί
- **1983** Εθνική Αντίσταση (1941-1944)
- **1984** Ειρήνη και Συνεργασία των λαών της Βαλκανικής

Στ' Περίοδος

1985 - 1995

Η δεκαετία αυτή χαρακτηρίζεται από μια μεταβαλλόμενη κρίση των Γιορτών. Το στοιχείο που πλήττεται κυρίως είναι ο λόγος με την υποχώρηση των διαλέξεων, την απουσία μεγάλων και ενεργητικών ακροατηρίων και με την επικράτηση εξειδικευμένων λόγων. Παράλληλα δημιουργείται και δυσχέρεια σχετικά με τις υψηλές δαπάνες του φεστιβάλ.

Θεματικά Αφιερώματα:

- **1985** Απόδημος Ελληνισμός
- **1986** Ειρήνη και Συναδέλφωση των Λαών
- **1987** Περιβάλλον
- **1988** Ολυμπιακή Ιδέα
- **1989** Ευρωπαϊκή Ενοποίηση
- **1990** Ελληνικός Τουρισμός
- **1991** Καταπολέμηση των Ναρκωτικών
- **1992** Μακεδονία: Ιστορία - Πολιτισμός
- **1993** Πρόοδοι στη σύγχρονη ιατρική
- **1994** “Παρθενώνας του Ελληνισμού”
- **1995** Ρατσισμός - Ανθρώπινα Δικαιώματα

Z' Περίοδος

1996 - 2005

Από το 1996 η διοργάνωση των Γιορτών ανατίθεται στην “Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών”. Οι διοργανώσεις προσανατολίζονται σε ιστορικά και φιλολογικά ζητήματα της πολιτιστικής ιστορίας της Λευκάδας, των Επτανήσων και της ευρύτερης Ελλάδας, υπό το πρίσμα σύγχρονων επιστημονικών θεωρήσεων. Από το 1999 μέχρι το 2002 επιχειρείται “επαγγελματοποίηση” της πολιτιστικής ζωής, με προσπάθεια επιμήκυνσης της διάρκειας των εκδηλώσεων και εμπλουτισμό με εκφράσεις από κάθε περιοχή τέχνης: ποικιλία μουσικών ακουσμάτων, επαγγελματικά σχήματα, ανάδειξη ιδιωτικών εργαστηρίων και σχολείων, αξιοποίηση νέων χώρων. Από το 2003 και μετά οι Γιορτές επανέρχονται στο Πνευματικό Κέντρο και δίνεται έμφαση στο ποιοτικό στοιχείο της Διοργάνωσης.

Θεματικά Αφιέρωματα:

- **1996** Τοπική Παράδοση και Πολιτισμικός Τουρισμός
- **1997** Η Λευκάδα μέσα στο ταξίδι
- **1998** Η χριστιανική Τέχνη στη Λευκάδα, 15^{ος} - 19^{ος} αιώνας - Διονύσιος Σολωμός
- **1999** Οι πρωτεύουσες της Λευκάδας
- **2000** Διαδρομές στο Λευκαδίτικο 20^ο αιώνα - Λευκάδιος Χερν και Λευκάδα - Σύγχρονοι Λευκάδιοι ποιητές
- **2001** Άγγελος Σικελιανός: Πενήντα χρόνια από το θάνατό του - Ο Σωκράτης και η φιλοσοφία του
- **2002** Ποίηση - Πεζογραφία - Γλυπτική: Σύγχρονοι Έλληνες δημιουργοί
- **2003** Ιστορία - Πεζογραφία - Μουσικολογία: Σύγχρονοι Έλληνες δημιουργοί
- **2004** Ποίηση - Βιολογία - Ιστορία, αφιέρωμα στον ποιητή - ολυμπιονίκη Δημήτριο Γολέμη, 100ετηρίς Λευκάδιου Χερν
- **2005** Πενήντα χρόνια Γιορτές Λόγου και Τέχνης στη Λευκάδα

Η' Περίοδος

Φωτ. 58: Το λογότυπο των Γιορτών

2006-2015

Κατά την τελευταία περίοδο γίνεται μια μεγάλη προσπάθεια έτσι ώστε οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης να ξαναβρούν τον παλιό χαρακτήρα τους. Η θεματολογία των θεματικών αφιερωμάτων

είναι κυρίως πνευματική. Τα συνέδρια καλύπτουν, πλέον, και την αρχαιολογική ιστορία της Λευκάδας. Ωστόσο, λόγω των πολλών και διαφορετικών εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται στο νησί, δύσκολα κανείς διακρίνει ποιες περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα των Γιορτών και ποιες όχι.

Θεματικά Αφιέρωματα:

- **2006** Διεθνές Συνέδριο για το Γουίλιαμ Δαίρπελδ
- **2007** Τα Μοναστήρια της Λευκάδας
- **2008** Η Λευκάδα και οι ιστορικοί της
- **2009** Οι αφανείς της λευκαδίτικης ιστορίας
- **2010** Διεθνές Συνέδριο: Νηρικός, Λευκάς, Κάστρο
- **2011** Σύγχρονοι Λευκάδιοι δημιουργοί
- **2012** Επέτειος των 50 χρόνων του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ
- **2013** Σύγχρονοι Λευκαδίτες δημιουργοί: Επιστήμη - Ζωγραφική - Χαρακτική
- **2014** Πολιτισμικές Εκφράσεις της Επτανησιακής Ταυτότητας 17^{ος} - 20^{ος} αιώνας
- **2015** Δίκτυα Κοινωνικής Αλληλεγγύης: Αφιέρωμα στα 60 χρόνια των Γιορτών Λόγου και Τέχνης

Οι Πρωταγωνιστές των Γιορτών:

Ο Σύλλογος Λευκαδίων Αττικής “Η Αγία Μαύρα”, ένα από τα παλαιότερα σωματεία της πρωτεύουσας, με συνεχή πορεία στο κοινωνικό και πολιτιστικό γίνεσθαι του Νησιού. Ιδρύθηκε το 1922 και σήμερα αριθμεί πολλές χιλιάδες μέλη σε όλα τα μήκη και πλάτη της Γης. Ιστορικός πρόεδρος του Συλλόγου το 1954 υπήρξε ο Αντώνης Τζεβελέκης που πρωτοστάτησε μαζί με το Δήμο Λευκάδας και το Μουσικοφιλολογικό Όμιλο Ορφεύς, στη δημιουργία του Θεσμού “Εορτών Λόγου και Τέχνης”.

Ο Μουσικοφιλολογικός Όμιλος Ορφεύς Λευκάδας, ένα σωματείο με πλούσια πολιτιστική δράση και προσφορά. Ιδρύθηκε το 1937 και για την πολυσχιδή δράση του τιμήθηκε το 1993 με το βραβείο Ακαδημίας Αθηνών.

Το Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας. Ιδρύθηκε το 1978 και είχε ως στόχο την άνοδο του πνευματικού και πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων της Λευκάδας, την

ανάπτυξη πνευματικών, καλλιτεχνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, την υποβοήθηση της έρευνας στους τομείς της γνώσης, της τέχνης και του πολιτισμού, τη διατήρηση της παράδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη προώθηση της ειρήνης μεταξύ των λαών. Από το 1979 ανέλαβε το σχεδιασμό και την υλοποίηση των Γιορτών Λόγου και Τέχνης.

Επιστημονικοί Φορείς:

Η Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών. Ιδρύθηκε στις 4 Μαρτίου 1970 και ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Ιανουάριο του 1971. Έχει ως σκοπό τη συλλογή και έκδοση του λαογραφικού, γλωσσικού και ιστορικού υλικού της Λευκάδας και γενικά την έρευνα κάθε ζητήματος που προάγει τον πνευματικό πολιτισμό του νησιού. Η Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών είναι το μόνο καταξιωμένο λευκαδίτικο επιστημονικό σωματείο στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο. Διοργανώνει συνέδρια,

Φωτ. 59: Λογότυπο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών

εκδηλώσεις τιμής, πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις, αποτυπώνοντας τα πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα. Το σημαντικότερο έργο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών είναι οι εκδόσεις της. Μέχρι σήμερα έχουν κυκλοφορηθεί πάνω από 40 τόμοι με σκοπό να αναδείξουν μέσα από έρευνα τις μορφές πολιτισμού της Επτανήσου. Η Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών συμβάλλει ενεργά στον προγραμματισμό των Γιορτών Λόγου και Τέχνης και εργάζεται αθόρυβα για να αναδείξει τον πολιτισμό της Λευκάδας. Πρόεδρος για τα έτη 2015 - 2018 είναι ο Αθανάσιος Δ. Μελάς.

Πολιτιστικά Σωματεία:

Η Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδας, το αρχαιότερο σωματείο της περιοχής, αποτελεί το αυθεντικότερο και παλαιότερο κομμάτι της παράδοσης της Λευκάδας. Ιδρύθηκε το 1850 από επιφανείς Λευκαδίτες με επικεφαλής τη Λαΐδη Ντορίνα Καλκάνη – Πετριτσοπούλου, τον Εθνικό ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, τον Πάνο Στεφανίτση κ.ά.

Φωτ. 60: Το διατηρητέο κτίριο όπου στεγάζεται η Νέα Χορωδία Λευκάδας

Νέα Χορωδία Λευκάδας. Ιδρύθηκε το 1964 με σκοπό τη διατήρηση της Μουσικής Επτανησιακής Παράδοσης και την ανάπτυξη του πνευματικού, καλλιτεχνικού και πολιτιστικού επιπέδου της Λευκάδας.

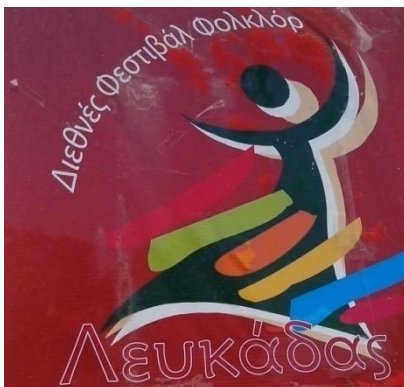
Πήγασος Λευκάδας. Ιδρύθηκε το 1990. Ο Πήγασος στοχεύει στη προώθηση των παραδοσιακών Ελληνικών χορών και τη προβολή της Λευκάδας στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ο Όμιλος αποτελείται από 100 περίπου άτομα και συμμετέχει κάθε χρόνο σε πολλές εκδηλώσεις της Ελλάδας

“Απόλλων” Καρυάς Λευκάδας. Ιδρύθηκε το 1956, ενώ οι καταβολές του εντοπίζονται στη δεκαετία του 1930. Έχει ως σκοπό τη πολιτιστική και πνευματική αναβάθμιση του τόπου και τη προβολή των παραδόσεων της Λευκάδας. Διαθέτει τμήμα μουσικής, χορού και θεάτρου.

Πνευματικό Κέντρο Δήμου Σφακιωτών. Ιδρύθηκε το 1991. Το χορευτικό του τμήμα καλύπτει χορούς από ολόκληρη την Ελλάδα και έχει πάρει μέρος σε παραστάσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό με μεγάλη επιτυχία.

“Αλέξανδρος” Δήμου Ελλομένου. Ιδρύθηκε το 1990, με στόχο την ανάπτυξη του πολιτιστικού και μορφωτικού επιπέδου της περιοχής και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Διαθέτει χορευτικό και θεατρικό τμήμα, βιβλιοθήκη, διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις, αποκριάτικο καρναβάλι και εκδρομές.

3.1.2 ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΟΛΚΛΟΡ

Φωτ. 61: Το λογότυπο του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ

Το Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ φέτος συμπλήρωσε 53 χρόνια ζωής. Στην ίδρυσή του πρωτοστάτησε ο Αντώνης Τζεβελέκης. Από τότε μέχρι σήμερα, το Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ προωθεί την ιδέα της ειρήνης, της φιλίας, της συναδέλφωσης αλλά και της αλληλεγγύης των χωρών του κόσμου μέσα από τις λαϊκές μορφές τέχνης του χορού και της μουσικής, μέσα από την πλούσια παράδοση. Το Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ αποτελεί τον

αρχαιότερο πολιτιστικό θεσμό της χώρας στους τομείς του χορού και της μουσικής. Αποτελεί κομμάτι της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, με πανελλήνια και διεθνή καταξίωση. Επί 53 συνεχόμενα έτη οι λαοί του κόσμου συναντώνται κάθε Αύγουστο στη Λευκάδα για να ανταλλάξουν τα δημιουργήματα της πνευματικής και της καλλιτεχνικής τους έκφρασης, έτσι όπως αυτά σμιλεύτηκαν κατά το πέρασμα των αιώνων. Το Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ προωθεί μια νέα μορφή επικοινωνίας και προωθεί της διαφορετικότητα. Δημιουργεί νέα επίπεδα επικοινωνίας στον πολιτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό χώρο. Συγκεκριμένα, λαμβάνει χώρα την τελευταία εβδομάδα κάθε Αυγούστου με την μεγάλη παρέλαση της ειρήνης και της φιλίας, δηλαδή την βραδινή τελετή έναρξης με την ολιγόλεπτη εμφάνισης όλων των συγκροτημάτων. Συνεχίζεται με τις σταδιακές εμφανίσεις των συγκροτημάτων κατά την διάρκεια της εβδομάδας και φτάνει στο αποκορύφωμα με τη μεγαλειώδη τελετή λήξης που περιλαμβάνει τον τελικό χορό της ειρήνης από όλα τα συγκροτήματα και ανταλλαγές δώρων. Στο Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ και τις 5 αυτές δεκαετίες έχουν συμμετάσχει εκατοντάδες συγκροτήματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό και χιλιάδες ξένων και ντόπιων καλλιτεχνών. Κάθε χρόνο ο αριθμός των ξένων μουσικών, χορευτών και τραγουδιστών που συμμετέχουν στο Φεστιβάλ πλησιάζει τους 800, ενώ ο αριθμός των ντόπιων καλλιτεχνών πλησιάζει τους 300. Κάποιες από τις χώρες που κατά καιρούς έχουν πάρει μέρος στο φεστιβάλ είναι η Εσθονία, η Βενεζουέλα, η Κίνα, το Ισραήλ, το Μεξικό, οι Φιλιππίνες, η Σενεγάλη, η Ινδία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Παλαιστίνη, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ρωσία, η Τουρκία, η Λευκορωσία, η Κύπρος, η Σερβία, η Ιαπωνία, το Μεξικό, η Βουλγαρία, η Τυνησία κ.ά.

3.1.3 Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΖΕΒΕΛΕΚΗΣ

Ο Αντώνης Τζεβελέκης γεννήθηκε στις 14 Νοεμβρίου του 1914 στη Λευκάδα. Ήταν γιος του Ευστάθιου Τζεβελέκη και της Γαλλίδας Ευγενίας Σουμιέν. Ο πατέρας του ήταν ηπειρωτικής καταγωγής και άνηκε στη τάξη των εμπόρων, με έντονη συμμετοχή στο ναυτιλιακό κλάδο. Ο Αντώνης Τζεβελέκης τελείωσε την πρωτοβάθμια ως διδαχθείς κατ' οίκον και συνέχισε τις γυμνασιακές του σπουδές στη Λεόντειο Σχολή Αθηνών, απ' όπου και αποφοίτησε. Δεν έκανε άλλες σπουδές, όμως, επιδόθηκε στην τελειοποίηση δυο γλωσσών, της Γαλλικής και της Ιταλικής. Επιστρέφοντας στη Λευκάδα, ασχολήθηκε με το ναυτιλιακό γραφείο του πατέρα του, αλλά η φθίνουσα πορεία του λιμανιού μετά την κατοχή, επέβαλε τη μεταφορά του γραφείου στην

Ελευσίνα. Ωστόσο, το 1954 ο Αντώνης Τζεβελέκης σταμάτησε εντελώς τη δραστηριότητά του ως ναυτιλιακός πράκτορας και αφιερώθηκε στη μεγάλη ιδέα του: την προβολή του αγαπημένου του νησιού, της Λευκάδας. Το 1946 παντρεύτηκε την Ελένη Κουμάκη, μια γυναίκα με δυνατή προσωπικότητα και πνευματική καλλιέργεια. Τρίτο μέλος της οικογένειας είναι το μοναχοπαίδι τους, Λίζα Τζεβελέκη. Ο Αντώνης Τζεβελέκης αγαπούσε τον επτανησιακό πολιτισμό και την επτανησιακή παράδοση. Παρ' ότι δεν έκανε πανεπιστημιακές σπουδές, είχε μια εγκύκλια μόρφωση που περιελάμβανε την ελληνική και ξένη λογοτεχνία, φιλοσοφία και ιστορία. Έτσι, το 1952 εκλέχθηκε για πρώτη φορά πρόεδρος του ιστορικού Συλλόγου Λευκαδίων Αττικής "Η Αγία Μαύρα", ενώ το 1954 ο Σύλλογος έκανε δεκτή τη πρότασή του να καθιερωθούν στη Λευκάδα γιορτές αφιερωμένες στο Λόγο και τη Τέχνη. Μαζί με τη πολύτιμη συνδρομή του Δήμου Λευκάδας, του Ορφέα, της Φιλαρμονικής και άλλων πολιτιστικών φορέων του τόπου, η Λευκάδα έκτοτε κάθε Αύγουστο αποκτά μια διαφορετική όψη. Το 1962 αποτελεί σταθμό για τις Γιορτές, καθώς εμπλουτίζονται με το Φεστιβάλ Λαϊκών Χορών και Τραγουδιών, το Φολκλόρ. Ο απόηχος των γιορτών φτάνει πλέον σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ο Αντώνης Τζεβελέκης εκλέχθηκε τελευταία φορά πρόεδρος του Συλλόγου το 1978, όταν τα πρώτα σημάδια κλονισμού της υγείας του έκαναν την εμφάνισή τους. Τότε οι γιατροί του επέβαλαν μείωση των δραστηριοτήτων του και φαρμακευτική αγωγή. Ωστόσο, ο Αντώνης Τζεβελέκης περίμενε πάντοτε το καλοκαίρι για να επισκεφτεί το αγαπημένο του νησί για να δει και πάλι τις περίφημες, πλέον, γιορτές. «Έφυγε» τον Μάιο του 1989 στο Νοσοκομείο «Παμμακάριστος» στην Αθήνα.

3.1.4 ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ (1962-2012) ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΟΛΚΛΟΡ

“Το δώρο, χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής συμπεριφοράς με οικουμενικό χαρακτήρα, συνδετικός κρίκος ανάμεσα σ' αυτούς που το προσφέρουν και σ' αυτούς που το δέχονται, συνενώνει εσαεί δια της προσφοράς δότες και λήπτες. Οι δράσεις που συνήθως αναπτύσσονται γύρω από αυτό αποτυπώνουν τους κοινωνικούς δεσμούς που ενώνουν τους εμπλεκόμενους. Οι σχέσεις που διαμορφώνονται και ιστορούνται από τα «δωρήματα», σχέσεις ανταπόδοσης, ισχύος και εξουσίας, συνιστούν συναινετικές συμβολικές πράξεις αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης. Στο πλαίσιο αυτό η περίπτωση των δώρων που ανταλλάσσονται στο Φεστιβάλ Φολκλόρ Λευκάδας, μοναδικά υλικά τεκμήρια των διαδραματισθέντων κατά την πενήνταετία της ζωής

του, αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του. Δωρήματα που προσφέρονται σε φίλους οι οποίοι έμπρακτα εκδηλώνουν το ίδιο ενδιαφέρον και την ίδια αγάπη για την φολκλορική (ανα)βίωση εκφάνσεων του λαϊκού πολιτισμού δίχως να προϋποθέτουν

Φωτ. 62: Μόνιμη Έκθεση Ενθυμημάτων της πενήνταχρονης πορείας (1962-2012) του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ Λευκάδας «Τα δώρα του Φεστιβάλ»

την ανταπόδοση φαίνεται να ενισχύουν τους συμβολικούς δεσμούς που συνδέουν τις συμμετέχουσες κοινότητες με την λευκαδίτικη κοινότητα υποδοχής. Τα δώρα της ιδιότυπης *communitas* του Φεστιβάλ, δεν διαφέρουν στο φαντασιακό επίπεδο από τα «χωρίς υπολογισμό» δώρα μεταξύ συγγενών και φίλων ως το τελευταίο καταφύγιο της χαμένης αλληλεγγύης» όπως θα έλεγε και ο Maurice Godelier.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μια έκθεσης αφιερωμένης στα «Δώρα του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ Λευκάδας» είχε, τουλάχιστον για τους επιμελητές της, διττή στοχοθεσία. Αφενός να διασφαλίζει την καλύτερη δυνατή παρουσίαση των αντικειμένων-δωρημάτων και αφετέρου να προβλέπει και να υποστηρίζει την συγχρονική ανάδειξη των πολυσήμαντων διαπολιτισμικών σχέσεων που αυτά συνεπάγονται.

Η Έκθεση περιλαμβάνει αντικείμενα τα οποία είτε έχουν άμεση σχέση με τις εκδηλώσεις του Φεστιβάλ, όπως μουσικά όργανα, παραδοσιακές ενδυμασίες, αυθεντικές και μη, δίσκους και κασέτες με παραδοσιακή μουσική, μετάλλια, σημαίες, είτε αποτελούν δώρα των χορευτικών συγκροτημάτων που συμμετείχαν στο φεστιβάλ, ενδεικτικά της χώρας προέλευσής τους, όπως κούκλες με αντίγραφα παραδοσιακών ενδυμασιών, υφαντά, δίσκους, κρύσταλλα, τουριστικά είδη, ενημερωτικά-τουριστικά έντυπα κ.ά., μικροαντικείμενα δώρα προς την οργανωτική αρχή του Φεστιβάλ Φολκλόρ της Λευκάδας. Το υλικό που συγκροτεί τα ενθυμήματα της πενήνταχρονης πορείας προέρχεται κυρίως από τα δωρηθέντα αντικείμενα στον Δήμαρχο Λευκάδας, τα οποία φιλοξενούνται σήμερα στο γραφείο του Αντιδημάρχου, χώρο υποδοχής των επιτροπών και χορευτικών συγκροτημάτων, τα αντικείμενα που διασώθηκαν από τη δεκαετία του 1980 με τη φροντίδα του υπαλλήλου του

Πνευματικού Κέντρο Λευκάδας κ. Διδούς Βερυκίου και από την δωρηθείσα στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Συλλογή Αντώνη Τζεβελέκη. Η αντικειμενική-υλική αξία των αντικειμένων δεν είναι αυτή που τα χαρακτηρίζει όσο ο πλούτος των ανθρώπινων σχέσεων που διαμορφώθηκαν μεταξύ των πολιτιστικών φορέων γειτονικών αλλά και μακρινών χωρών κατά τη διάρκεια της ζωής και της επιτυχημένης πορείας του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ Λευκάδας.

Κατά τη διάρκεια των πενήντα ετών συγκεντρώθηκε σημαντικός αριθμός αντικειμένων, τα οποία καταβάλλεται προσπάθεια με την εθελοντική βοήθεια υπαλλήλων του Δήμου και νέων επιστημόνων, υπό την επίβλεψη ερευνητών του Κέντρου Λαογραφίας να καταγραφούν και τεκμηριωθούν. Το Κέντρο Λαογραφίας, το οποίο τα τελευταία χρόνια πραγματοποιεί ερευνητικό πρόγραμμα στη Λευκάδα σε συνεργασία με το Δήμο Λευκάδας, ικανοποιώντας αίτημα του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου, προς διευκόλυνση της επιστημονικής έρευνας και του σχεδιασμού ενός οργανωμένου, σύγχρονου Αποθετηρίου - Μουσείου του φεστιβάλ Φολκλόρ, ψηφιοποίησε στο εργαστήριό του το σύνολο των εντύπων προγραμμάτων των Γιορτών Λόγου και Τέχνης στη Λευκάδα / Φεστιβάλ Φολκλόρ Λευκάδας αδαπάνως για το Δήμο Λευκάδας, καταγράφει το υλικό και τεκμηριώνει αναλυτικό κατάλογο του συγκεντρωθέντος υλικού της Έκθεσης. Ειδικότερα για την δημιουργία της Έκθεσης για την επέτειο των πενήντα χρόνων λειτουργίας του θεσμού του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ αξιοποιήθηκαν ηχητικά ντοκουμέντα, κινηματογραφικά αποσπάσματα και φωτογραφίες ως καμβάς παρουσίασης του ενδιαφέροντος υλικού.

Ο φολκλωρισμός, φαινόμενο του σύγχρονου πολιτισμού, και οι πολλαπλές εκφάνσεις του, όπως τα Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών, αποτελούν ερευνητικό αντικείμενο της Λαογραφίας, που οφείλει να καταγράφει και να μελετά το σύνολο των εκδηλώσεων του λαϊκού -υλικού και άυλου- πολιτισμού. Το Κέντρο Λαογραφίας, εθνικός φορέας τεκμηρίωσης του λαϊκού πολιτισμού, στο πλαίσιο των πολλαπλών δραστηριοτήτων του, καταγράφει και μελετά το παλαιότερο Φολκλωρικό Φεστιβάλ στην Ελλάδα ως σημαντικό κοινωνικοπολιτισμικό φαινόμενο και εξαιρετικά ενδιαφέρον ερευνητικό αντικείμενο.

Το Φεστιβάλ της Λευκάδας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα σε παγκόσμια κλίμακα, πολιτισμικά γεγονότα στο είδος του και συγκεντρώνει το ενδιαφέρον φορέων και ιδιωτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προβολής και της

διαχείρισης του λαϊκού πολιτισμού με έμφαση στην παραδοσιακή μουσική και τον χορό. Η μακροχρόνια και διαρκής παρουσία του, που συσπειρώνει γύρω από την τακτική επί πενήντα συναπτά έτη διοργάνωση και την υλοποίησή του εθελοντές, καλλιτέχνες και ερμηνευτές -ντόπιους και ξένους- έχει άρρηκτα συνδεθεί με τη Λευκάδα.

Στην Έκθεση επιχειρείται να παρουσιασθεί η διαδραστική σχέση Λευκαδίων και φιλοξενουμένων που αναπτύσσεται εδώ και μισό αιώνα στο πλαίσιο του Φεστιβάλ και αποτυπώνεται σε μια σειρά υλικών αντικειμένων, ενθυμημάτων της άυλης πολιτισμικής σύμπραξης. Η αξιοποίηση των αναπαραστατικών εικόνων και των ηχοτοπιών του Φεστιβάλ Φολκλόρ στους χώρους της Έκθεσης υφαίνει τον καμβά παρουσίας των αντικειμένων, ενώ παράλληλα διαμορφώνει ένα νέο πεδίο αλληλοσυμπληρούμενων πληροφοριών που ανασυνθέτουν την φυσιογνωμία του. Ακολουθώντας τις σύγχρονες θεωρήσεις παροχής αλληλεπικαλυπτόμενων πληροφοριών που σχετίζουν έμμεσα και άμεσα τα δώρα και τις φεστιβαλικές εκδηλώσεις επιχειρούμε να υπερβούμε την απλή θέασή τους από τους επισκέπτες. Η διαμόρφωση του πολιτιστικού περιβάλλοντος θα επιτρέψει σε όσους την επισκεφθούν να περιηγηθούν στο σύνολο των διαδικασιών και των σχέσεων που (ανα)παράγει το Φεστιβάλ τον μισό αιώνα ζωής του. Οπωσδήποτε για τους άμεσους εμπλεκόμενους στο Φεστιβάλ, διοργανωτές και συμμετέχοντες πέρα από την φαινομενολογία της θέασης ενεργοποιούνται διαδικασίες ανάκλησης των βιωμένων εμπειριών του παρελθόντος μέσα από την ανατροφοδότηση της μνήμης.

Έτσι, ο σχεδιασμός και η δημιουργία του Μουσείου του Φεστιβάλ αποτελεί για τους επιμελητές της υπό παρουσίασιν Έκθεσης, ερευνητές του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, τη βάση για τη δημιουργία ενός ζωντανού πολιτιστικού οργανισμού, που ακολουθώντας τις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, θα φέρει την ευθύνη της διαμεσολαβημένης βίωσης αλλά και κατανόησης της αμφίσημης σχέσης λαϊκού πολιτισμού, παράδοσης και φολκλόρ και θα οδηγήσει στην ανανέωση του θεσμού του Φεστιβάλ.”

Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη, Ευάγγ. Καραμανές, Ζωή Μάργαραη

Φωτ. 63: Νέες Λευκαδίτισσες με παραδοσιακές νυφικές ενδυμασίες παρελαύνουν στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 64: Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Κίνας στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 65: Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Ουκρανίας στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 66: Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του Ισραήλ στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 67: Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της νοτίου Αφρικής στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 68: Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του Απόλλωνα Καρυάς στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 69: Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του Απόλλωνα Καρυάς στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 70: Παρέλαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του Πουέρτο Ρίκο στο Φεστιβάλ Φολκλόρ

Φωτ. 71: Παρέλαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του μουσικοφιλολογικού ομίλου Απόλλωνα Καρυάς στους δρόμους της Λευκάδας

**Φωτ. 72: Παρέλαση του χορευτικού συγκροτήματος του πολιτιστικού συλλόγου Λευκάδας
Φωτεινός στους δρόμους της Λευκάδας**

Φωτ. 73: Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Σερβίας στο Φεστιβάλ Φολκλόρ

Φωτ. 74: Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Ταιλάνδης στο Φεστιβάλ Φολκλόρ

Φωτ. 75: Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Βουλγαρίας στο Φεστιβάλ Φολκλόρ

Φωτ. 76: Παρέλαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του μουσικοφιλολογικού ομίλου Ορφέα στους δρόμους της Λευκάδας

Φωτ. 77: Φωτογραφικό υλικό του πρωτοπόρου του Φεστιβάλ Φολκλόρ Αντώνη Τζεβελέκη

Φωτ. 78: Αντικείμενα της συλλογής Αντώνη Τζεβελέκη

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΥΚΑΔΙΟΥ ΧΕΡΝ

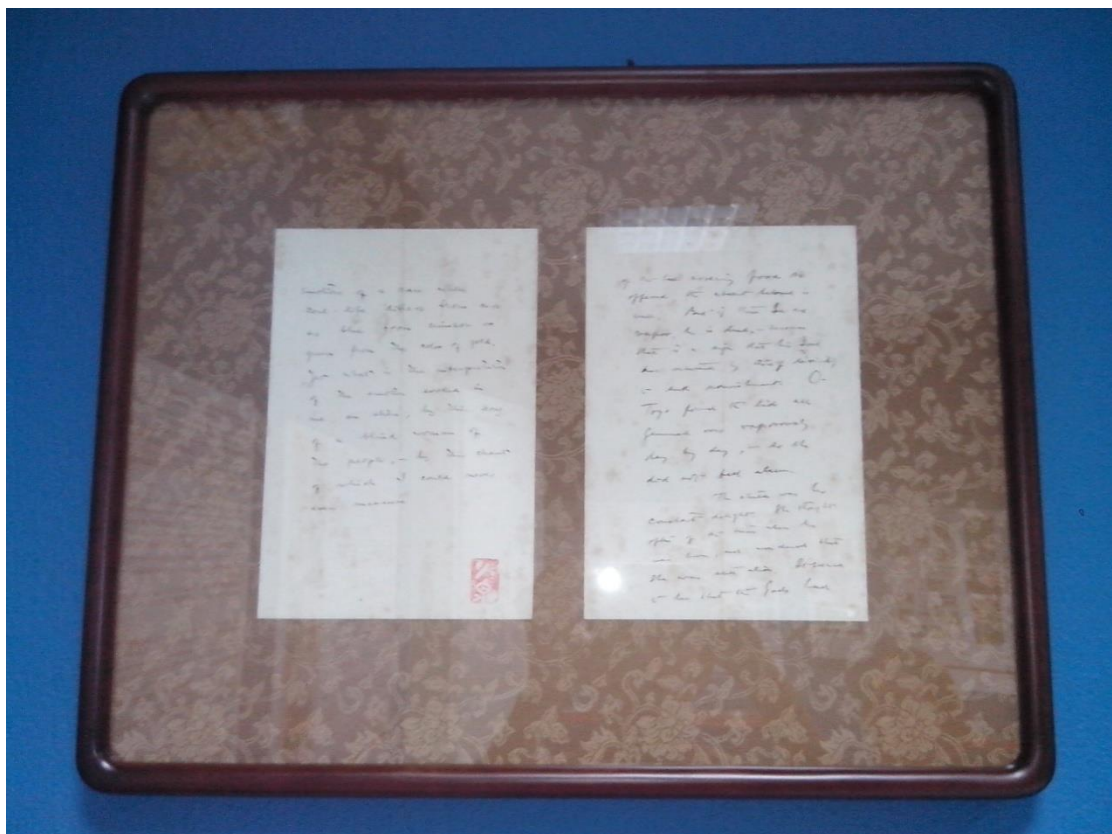
Φωτ. 79: Ιστορικό κέντρο Λευκάδιου Χερν στο Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας

Φωτ. 80: Ο Λευκάδιος Χερν

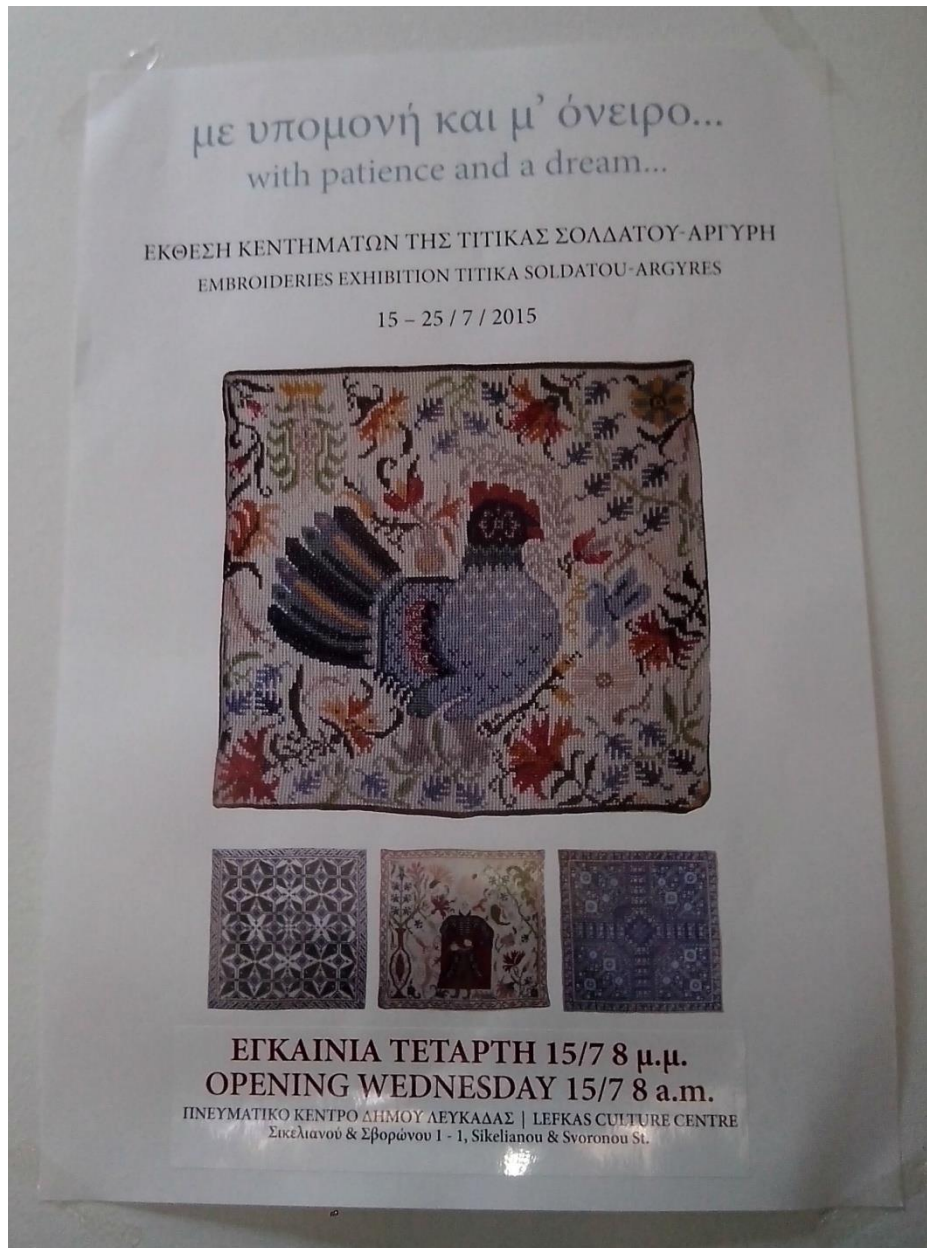

Φωτ. 81: Βιβλία του Λευκάδιου Χερν

Φωτ. 82: Το χειρόγραφο του Λευκάδιου από το «Κοκόρο»

ΕΚΘΕΣΗ ΚΕΝΤΗΜΑΤΩΝ

Φωτ. 83: Έκθεση κεντημάτων στο Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας

3.1.5 Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Φωτ. 87: Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδας

Η Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδος ιδρύθηκε το 1850 από επιφανείς Λευκαδίτες, με επικεφαλής τη Λαΐδη Ντορίνα-Πετριτσοπούλου, τον εθνικό ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, τον Πάνο Στεφανίτση, τον Γεώργιο Καλκάνη, τον Κωνσταντίνο Πλαβινίτη, τον Ευστάθιο Πήλικκα, τον Κωνσταντίνο Φίλιππα και τον Ευστάθιο Σούρμπη. Η ιδέα γεννήθηκε ύστερα από την διαπίστωση των παραπάνω ότι η Λευκάδα υστερούσε στην καλλιέργεια της μουσικής, ενώ ταυτόχρονα είχε μεγάλη πνευματική ανάπτυξη και καλλιεργούσε τον λόγο και τη τέχνη με μεγάλη επιτυχία. Έτσι, οι οκτώ βασικοί ιδρυτές, παράλληλα με τους αγώνες για την Ένωση, ίδρυσαν τη Φιλαρμονική, με σκοπό να προσφέρουν μουσική μόρφωση και ανώτερη ψυχαγωγία στους κατοίκους του νησιού. Η ίδρυση της Φιλαρμονικής τη φτώχη εκείνη οικονομικά περίοδο, φανερώνει την προοδευτική και πολιτιστική τάση των κατοίκων και την έμφυτη αγάπη τους προς τη μουσική.

Η Φιλαρμονική είναι το αρχαιότερο σωματείο της περιοχής και η δεύτερη χρονολογικά ιδρυθείσα φιλαρμονική στην Ελλάδα. Στη διάρκεια της μακράς ιστορίας της γνώρισε σπουδαίες μέρες δόξας και απέσπασε αμέτρητες διακρίσεις. Το Μουσικό Σώμα της Φιλαρμονικής έκανε τη πρώτη εμφάνισή του την παραμονή της γιορτής του Αγίου Σπυρίδωνος, στις 11 Δεκεμβρίου του 1852, αποτελούμενο από 31 μουσικούς. Το 1864 πιάσισε για την Ένωση της Επτανήσου, το 1896 συμμετείχε

στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, το 1906 πήρε μέρος στη Μεσολυμπιάδα, ενώ το 1893 κέρδισε το Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών. Η Φιλαρμονική επωμίστηκε την πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη του τόπου και δεν ανέστειλε τη λειτουργία της, ούτε σε μέρες πολύ δύσκολες για το νησί.

Η Φιλαρμονική από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα αποτελεί σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και συντηρείται κυρίως από συνδρομές, δωρεές και χορηγίες. Αριθμεί 100 μέλη και λειτουργεί Μουσική Σχολή, Μπατίνα και Μουσικά Σύνολα. Η παρουσία της σε γιορτές και φεστιβάλ αποτελεί πλέον παράδοση για το νησί, ενώ έχει συμμετάσχει και σε αμέτρητες εκδηλώσεις σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και του εξωτερικού. Τα τμήματά της πραγματοποιούν κάθε χρόνο εμφανίσεις σε συναυλίες, σε εθνικές και θρησκευτικές γιορτές. Η συμβολή της Φιλαρμονικής στις Γιορτές Λόγου και Τέχνης είναι αναμφισβήτητη.

Η Φιλαρμονική αποτελεί το μεγαλύτερο κεφάλαιο της παράδοσης της Λευκάδας. Στα 165 χρόνια λειτουργίας της αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της Λευκαδίτικης παράδοσης και έχει κερδίσει μια από τις πρώτες θέσεις ανάμεσα στις ελληνικές μπάντες. Η Φιλαρμονική κατάφερε να γίνει ο απαραίτητος σύντροφος κάθε Λευκαδίτη, σε χαρά ή λύπη, σε ειρηνική ή πολεμική περίοδο. Συμμετέχει σε κάθε κοινωνική και εθνική εκδήλωση, προσφέροντας υψηλή ποιότητα ψυχαγωγίας. Η Φιλαρμονική συνέτεινε στη μουσική μόρφωση των Λευκαδιτών και στην ευρύτερη καλλιτεχνική ανάπτυξή τους. Σήμερα, η Φιλαρμονική εξακολουθεί να προσφέρει τις υπηρεσίες της εκπληρώνοντας το εκπολιτιστικό της έργο και να εργάζεται με τον ίδιο ενθουσιασμό, πετυχαίνοντας αξιόλογη πρόοδο και αποτελέσματα, πάντα με την αγάπη όλων των Λευκαδιτών.

3.1.6 Ο ΟΡΦΕΑΣ

Το καλλιτεχνικό Σωματείο «Μουσικός Όμιλος Λευκάδας Ορφεύς» ιδρύθηκε το 1937 με σκοπό τη διδασκαλία, τη διάδοση και την ανάπτυξη της μουσικής στους τομείς της φωνητικής και έγχορδης μουσικής. Ιδρυτής είναι ο Γεράσιμος Περδικάρης και διάφοροι άλλοι αξιόλογοι νέοι της πόλης. Το Σωματείο από το 1937 μέχρι τον πόλεμο του 1940 δραστηριοποιήθηκε στους τομείς της φωνητικής και έγχορδης μουσικής, ίδρυσε χορωδία και μαντολινάτα, πραγματοποίησε μουσικές συναυλίες στη Λευκάδα και σε άλλες πόλεις, ενώ ίδρυσε και τη Μουσική Σχολή. Η δραστηριότητά του, ωστόσο, έπειτα περιορίστηκε μέχρι την μεταπελευθερωτική

περίοδο του 1951, οπότε και ανέτειλε μια νέα εποχή για το έργο του. Το 1951 το Σωματείο Ορφεύς μετονομάστηκε σε «Μουσικοφιλολογικός Όμιλος Λευκάδας Ορφεύς», ενώ το Συμβούλιό του αποφάσισε να διευρύνει τις δραστηριότητες του Ορφέα, στα πλαίσια της πνευματικής, πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης. Αμέσως, ακολούθησε μια ανοδική πορεία των δραστηριοτήτων του Σωματείου. Ο Ορφέας συμμετείχε ενεργά στις Γιορτές Λόγου και Τέχνης, οργάνωσε εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας, μουσικές συναυλίες εντός και εκτός Λευκάδας, συνέδρια και ομιλίες, ενώ ίδρυσε ραδιοφωνικό σταθμό και εγκαινίασε το Λαογραφικό Μουσείο στη πόλη της Λευκάδας. Το έργο του Ορφέα δεν θα μπορούσε να είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την αγάπη τόσο του λαού, όσο και των μελών του ίδιου του Σωματείου. Ο Ορφέας, πάντα με την απaráμιλλη στήριξη του ιδρυτή του Γεράσιμου Περδικάρη και των μελών του, μέσα στα 80 σχεδόν χρόνια λειτουργίας του, κατάφερε να γίνει ένας πλήρης μουσικός και φιλολογικός οργανισμός και να προβάλλει, μέσω των δράσεων του, τη Λευκάδα διεθνώς. Ο Ορφέας όχι μόνο δίδαξε στους νέους την αγάπη για τη μουσική, το τραγούδι, το χορό, το θέατρο, τη λογοτεχνία, την παράδοση και το πολιτισμό, κρατώντας πάντοτε τις πολιτιστικές επιδιώξεις σε υψηλό επίπεδο, αλλά επίσης σκόρπισε τη χαρά και την αισιοδοξία σε καιρούς δύσκολους για το τόπο.

Φωτ. 88: 25 Μαρτίου 1983: Στο πάρκο των ποιητών τα μέλη του Δ.Σ. μαζί με τα μέλη του χορευτικού που παρήλασαν προ των επίσημων φωτογραφίζονται

Ο Ορφέας σήμερα

Ο Ορφέας σήμερα αποτελείται από 9 τμήματα:

1. Μικτή Χορωδία

Το ρεπερτόριο της χορωδίας είναι διεθνές, με Ελληνικές και διεθνείς συμμετοχές σε χορωδιακές συναντήσεις και φεστιβάλ, με ιδιαίτερη έμφαση στα ελληνικά χορωδιακά τραγούδια και κυρίως τα λευκαδίτικα.

2. Μαντολινάτα

Το ρεπερτόριο της μαντολινάτας περιλαμβάνει κλασσικά, σύγχρονα και παραδοσιακά τραγούδια, με σκοπό της διάσωση της μουσικής παράδοσης της Επτανήσου.

3. Χορευτικό Τμήμα

Το χορευτικό τμήμα παρουσιάζει χορούς από όλη την Επτανήσο στη Λευκάδα και σε φεστιβάλ της υπόλοιπης Ελλάδα και του εξωτερικού. Το χορευτικό τμήμα του Ορφέα ήταν το ένα από τα τρία χορευτικά συγκροτήματα που συμμετείχαν στο 1^ο Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ της Λευκάδας, όπου και εμφανίζεται ανελλιπώς μέχρι σήμερα, ενώ έχει λάβει μέρος σε όλα σχεδόν τα φεστιβάλ του εξωτερικού, αποσπώντας βραβεία και διακρίσεις.

4. Μουσική Σχολή

Η μουσική σχολή επιδίδεται στην διδασκαλία διαφόρων μουσικών οργάνων στα μέλη της.

5. Λαογραφικό Μουσείο

Το μοναδικό λαογραφικό μουσείο της Λευκάδας διαθέτει εκθέματα από την αγροτική και αστική ζωή του νησιού και δέχεται κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέψεις.

6. Κινηματογραφική Λέσχη

Στην αίθουσα του «Απόλλωνα» προβάλλονται ποιοτικές ταινίες και διοργανώνεται Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου κάθε χρόνο.

7. Θεατρικό Εργαστήρι

Παρουσιάζει κάθε χρόνο θεατρικά έργα και βοηθά τους συμμετέχοντες στην αναζήτηση της θεατρικής τους έκφρασης

8. Ραδιοφωνικός Σταθμός

Το «Ράδιο Ορφέας» λειτουργεί από το 1988 με μορφωτικά, ψυχαγωγικά και ενημερωτικά προγράμματα.

9. Τμήμα Περιβάλλοντος, Εκδόσεων και Φιλολογίας

Μέλη του είναι οι άνθρωποι των Γραμμάτων που στοχεύουν στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω διοργανώσεων πολιτιστικού περιεχομένου.

Οι Δήμοι σε συνεργασία με τα πολιτιστικά κέντρα και τα πολιτιστικά σωματεία που αναφέρθηκαν παραπάνω διοργανώνουν καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου πολιτιστικές εκδηλώσεις, διατηρώντας ζωντανή την παράδοση στον τόπο. Οι παραδοσιακές εκδηλώσεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις μεγάλες χριστιανικές γιορτές και τον καθημερινό τρόπο ζωής των κατοίκων στο νησί. **Παρακάτω αναφέρονται οι πιο γνωστές γιορτές που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στη Λευκάδα:**

3.1.7 Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΦΑΚΗΣ

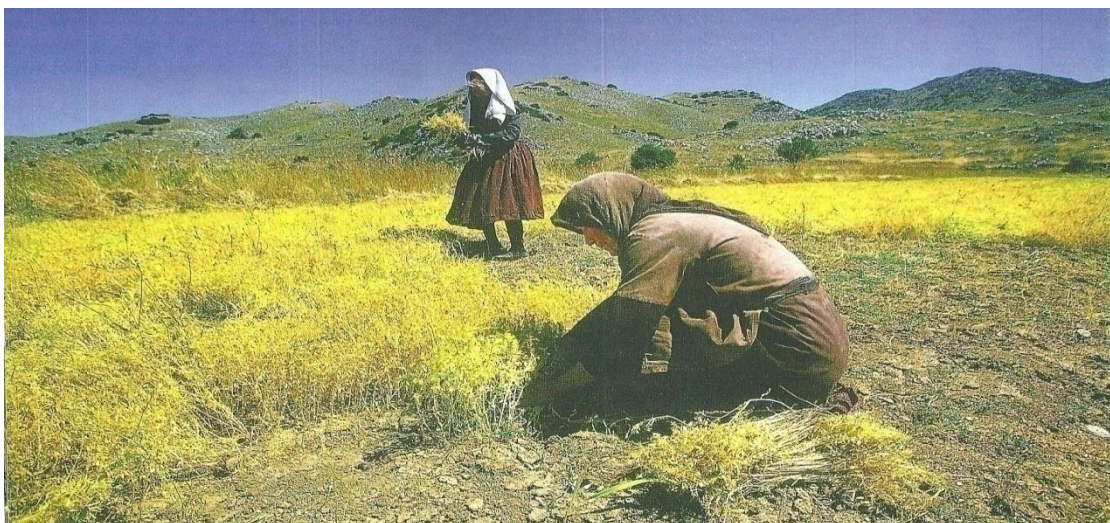
Η περίφημη φακή Λευκάδος παράγεται στο ορεινότερο χωριό, που βρίσκεται στην καρδιά του νησιού, την Εγκλουβή, σε υψόμετρο περίπου 700 μέτρων και σε απόσταση 18 χιλιομέτρων από τη Χώρα. Η φακή αποτελεί πηγή ζωής και δημιουργίας του μεγαλύτερου ποσοστού εισοδήματος των κατοίκων του χωριού. Η καλλιέργειά της είναι τόσο οικονομικό γεγονός, όσο και κοινωνικό, ηθικό και διανοητικό.

Η Γιορτή του Σωτήρος και η Γιορτή της Φακής

Τα ερείπια από το ξωκλήσι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, η «Σωτήρω», όπως την αποκαλούν οι ντόπιοι, βρίσκονται στο οροπέδιο του χωριού, πίσω από το εκκλησάκι του Άι Δονάτου, μέσα στην ιδιοκτησία Λογοθέτη. Από τα πολύ παλιά χρόνια, στο ξωκλήσι του «Σωτήρος», στις 6 Αυγούστου κάθε χρόνο, γιορτάζεται το έθιμο του μαγειρέματος της φακής. Οι κάτοικοι ξεκινούσαν από το χωριό, άλλοι με τα πόδια και άλλοι με άλογα και γαϊδούρια και πήγαιναν για τον Εσπερινό. Η οικογένεια Λογοθέτη, έβραζε από το πρωί στο «χαλκωματένιο» καζάνι φακή από τη σοδειά της και μετά τον Εσπερινό την μοίραζε μαζί με φέτες ψωμί στο κόσμο, σε πλήρινα πιάτα. Όταν έπεφτε το δειλινό, ο κόσμος κατηφόριζε για το χωριό τραγουδώντας και κουβεντιάζοντας. Επέστρεφε την επόμενη μέρα, τα ξημερώματα, για τη Θεία Λειτουργία της γιορτής του Αι Δονάτου.

Η γιορτή της φακής είναι γέννημα των κατοίκων της Εγκλουβής και η συγκομιδή της αποτελεί ιεροτελεστία. Ωστόσο, τα εκκλησάκια γκρεμίστηκαν με το σεισμό του 1948, ενώ το έθιμο κράτησε μέχρι το 1950, όταν τα Επτάνησα προσαρτήθηκαν στην Ελλάδα και τα ιδιωτικά εκκλησάκια έκλεισαν για να παραδοθούν στη Μητρόπολη. Τότε έπαψε να λειτουργεί και το ξωκλήσι της Σωτήρος και να γιορτάζεται το έθιμο. Τριάντα χρόνια μετά, το 1980, η Μητρόπολη Λευκάδας με τη βοήθεια συνδρομών, ξεκίνησε την επισκευή του Αι Δονάτου. Το έθιμο της φακής αναβίωσε στις 6 Αυγούστου 1983 και έκτοτε συνεχίζει κάθε Αύγουστο να γιορτάζεται από τους κατοίκους.

Το έθιμο της φακής είναι σπουδαία γιορτή και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παράδοσης του χωριού. Οι γυναίκες φορούν τις γιορτινές φορεσιές τους και προσφέρουν απλόχερα από τη σοδειά τους στους επισκέπτες. Στη πλατεία του Αι Δονάτου από νωρίς το μεσημέρι στήνονται πάνω σε φωτιές τα καζάνια με τη φακή. Η φακή μαγειρεύεται με νερό από τα πηγάδια, ντόπιο ελαιόλαδο, χοντρό αλάτι, ρίγανη και σκόρδο. Ακολουθεί ο Εσπερινός και η λιτανεία της εικόνας του Αι Δονάτου και της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Μαζί με τη φακή προσφέρονται ντόπιο κόκκινο κρασί, παστές σαρδέλες, ελιές και ψωμί. Στη συνέχεια, κορίτσια και αγόρια του χορευτικού συγκροτήματος της Καρυάς, ντυμένα με παραδοσιακές στολές χορεύουν συρτό, μπάλο και τη «Μηλιά», τον παραδοσιακό λευκαδίτικο μπάλο και τον «τέτζερη». Με την προσφορά της γιορτής, κλείνει ο κύκλος της φακής. Η σοδειά της καλύτερης φακής στο κόσμο αποθηκεύεται για να πουληθεί σε όσους προλάβουν να την προμηθευτούν. Και του χρόνου «ταχιά πάλαι», όπως λένε οι Εγκλουβισάνοι.

Φωτ. 89: Οι γυναίκες φορούν τη λευκή τους μαντήλα, την τσέμπερα, και τη φούστα της παραδοσιακής τους φορεσιάς, το κότολο

Φωτ. 90: Οι Εγκλουβισιάνες ξεκινούν τη δουλειά

Φωτ. 91: Το μαγείρεμα της φακής στα χαλκωματένια καζάνια

Φωτ. 92: Η βρασμένη φακή μοιράζεται στους προσκυνητές

3.1.8 Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΡΙΓΑΝΑΔΑΣ

Στο νησί της Λευκάδας, η ριγανάδα ήταν από τις πιο διαδεδομένες διατροφικές συνήθειες, που πήρε διαστάσεις εθιμικές. Η ριγανάδα ήταν ψωμί παπριασμένο σε νερό με πολλή ρίγανη, λάδι, αλάτι και ξίδι. Η ριγανάδα γεννήθηκε από διατροφική ανάγκη. Ήταν φαί εύκολο, χορταστικό, μυρωδάτο και ανόθευτο, που προτιμούσαν οι φτωχοί Λευκαδίτες, κυρίως οι χωρικοί, για να χορτάσουν τη φαμίλια τους. Αυτή η διατροφική συνήθεια από έθιμο έγινε παράδοση και πέρασε από γενιά σε γενιά με αληθινή κατάνυξη. Σήμερα, το έθιμο δεν συνηθίζεται, γιατί η ριγανάδα δεν γίνεται χωρίς μαύρο, σταρένιο ψωμί, το οποίο πλέον δεν υπάρχει. Η γιορτή της ριγανάδας πραγματοποιείται κάθε Αύγουστο στον δήμο Καρυάς. Οι ιστορικές καταβολές του εντοπίζονται από το 1983. Κατά τη διάρκεια της γιορτής ο κόσμος συγκεντρώνεται στην πλατεία του χωριού, όπου μοιράζεται η ριγανάδα. Έτσι, το γνωστό αρωματικό έθιμο αναβιώνει και αποκτά την τιμητική του.

3.1.9 Η ΓΙΟΡΤΗ ΜΕΛΙΟΥ

Πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια στο Δράγανο. Κατά τη διάρκεια της γιορτής πλήθος κόσμου συρρέει από όλα τα χωριά της Λευκάδας στο Δράγανο, όπου γίνεται η γιορτή. Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν χορό, γλέντι, εκθέσεις τοπικών παραδοσιακών προϊόντων και μελοκεράσματα. Κατά τη διάρκεια της γιορτής τιμάται ένα από τα παραδοσιακά προϊόντα της Λευκάδας, το μέλι.

3.1.10 Η ΓΙΟΡΤΗ ΚΡΑΣΙΟΥ

Η γιορτή του κρασιού πραγματοποιείται από το 1983, κάθε Αύγουστο στην πλατεία του Φρυά στους Σφακιώτες. Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν βραδιά με δημοτική και λαϊκή μουσική, γλέντι, χορό και εκθέσεις τοπικών παραδοσιακών προϊόντων και έργων λαϊκής χειροτεχνίας.

3.1.11 Η ΓΙΟΡΤΗ ΣΑΡΔΕΛΑΣ

Η γιορτή της σαρδέλας πραγματοποιείται στις 30 Ιουλίου στο Βλυχό. Εδώ οι επισκέπτες μπορούν να δοκιμάσουν φρέσκια σαρδέλα στα κάρβουνα, καθώς και άλλα τοπικά εδέσματα. Η γιορτή συνοδεύεται από πολύ χορό και γλέντι.

3.1.12 Η ΓΙΟΡΤΗ ΨΑΡΙΟΥ

Πραγματοποιείται από το 2007, το τελευταίο Σάββατο του Αυγούστου στο λιμάνι της Λυγιάς, ένα χωριό που η ιστορία του είναι στενά συνδεδεμένη με τη θάλασσα και τα ψάρια. Κατά την γιορτή, προσφέρεται στους επισκέπτες ψητή σαρδέλα, συνοδευόμενη από ντομάτα και ριζανάδα. Η γιορτή συνοδεύεται από ζωντανή μουσική και μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις.

3.1.13 Η ΓΙΟΡΤΗ ΛΑΔΟΠΙΤΑΣ

Πραγματοποιείται από το 2011 κάθε χρόνο στις 5 Αυγούστου στο χωριό Λαζαράτα. Στην πλατεία του χωριού ετοιμάζεται η λαδόπιτα από τις γυναίκες του χωριού και προσφέρεται στους επισκέπτες. Επίσης γίνεται έκθεση παραδοσιακών προϊόντων, όπως κρασί, λαδοκούλουρα, μέλι, φακές, ρίγανη και έκθεση ειδών λαϊκής τέχνης και κεντημάτων.

3.1.14 Η ΓΙΟΡΤΗ ΚΡΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΥΓΟΥ

Πραγματοποιείται στις 5 Σεπτέμβρη κάθε χρόνου στην Απόλπεινα. Κατά τη διάρκεια της γιορτής παρουσιάζεται ο παραδοσιακός τρόπος παρασκευής του κρασιού με το πάτημα των σταφυλιών και η Παρασκευή της μουσταλευριάς. Επίσης προσφέρεται στους επισκέπτες δωρεάν ντόπιο κρασί και μουσταλευριά. Στη γιορτή συμμετέχουν διάφορα χορευτικά συγκροτήματα και ορχήστρες.

3.1.15 ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΕΘΙΜΩΝ

Η Λευκάδα διαθέτει ιδιαίτερη παράδοση στο χορό και το τραγούδι, που όμοιά της δεν υπάρχει στα άλλα νησιά του Ιονίου. Αυτό το προίκισμα οδήγησε και στη σταδιακή δημιουργία των πνευματικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων και φορέων του νησιού, με πιο γνωστές τις Γιορτές Λόγου και Τέχνης. Ο μουσικοφιλολογικός Σύλλογος Ορφεύς που ιδρύθηκε το 1937, παρουσίασε στα πλαίσια του φεστιβάλ Λευκάδας την αναπαράσταση των πιο παλιών και σημαντικών εθίμων του νησιού, του λευκαδίτικου γάμου και των βαρελοφόρων γυναικών της Καρυάς.

Οι βαρελοφόρες γυναίκες

Οι βαρελοφόρες γυναίκες παρελαύνουν με τοπική ενδυμασία, κρατώντας στο κεφάλι βαρέλες. Η εμφάνισή τους δείχνει ένα τρόπο μεταφοράς του νερού από τις βρύσες στα σπίτια. Οι γυναίκες, παράλληλα με τη μεταφορά των βαρελών, μπορούσαν να κάνουν και άλλες δουλειές, όπως να πλέκουν, να γνέθουν, να τραγουδούν και να

χορεύουν. Ο χορός της τέντζερης που διατηρείται μέχρι σήμερα, δείχνει την αναπαράσταση αυτού του εθίμου.

Παραδοσιακός λευκαδίτικος γάμος

Η πρώτη αναπαράσταση λευκαδίτικου γάμου έγινε το 1954 με τη ένθερμη συμμετοχή όλων των κατοίκων του χωριού της Καρυάς, με ντόπιο γαμπρό και νύφη και παρουσιάστηκαν όλα τα έθιμα του γάμου. Αυτή η εκδήλωση αποτέλεσε τη σπίθα για τον προγραμματισμό των Γιορτών Λόγου και Τέχνης, μιας και βασίστηκε στην ιδέα του Αντώνη Τζεβελέκη. Το 1977 πραγματοποιήθηκε κινηματογράφηση του εθίμου, ενώ το 1980 ο Χωριάτικος Γάμος παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στις Γιορτές Λόγου και Τέχνης. Σήμερα, η εκδήλωση πραγματοποιείται το πρώτο Σαββατοκύριακο του Αυγούστου στο δήμο Καρυάς και διαρκεί τρεις μέρες. Στη γιορτή συμμετέχει η πλειοψηφία των κατοίκων της Καρυάς, νέοι εθελοντές που συμμετέχουν με μεράκι και φαντασία, καθώς και πλήθος επισκεπτών. Ο γάμος είναι η μεγαλύτερη εκδήλωση χαράς και γλεντιού στα χωριά της Λευκάδας και παλιότερα κρατούσε σχεδόν μια εβδομάδα.

Σκηές του λευκαδίτικου γάμου

1. Τα προζύμια

Την Τρίτη το βράδυ «αναπιάνουν» τα προζύμια για τα «κουλούρια της νύφης και του γαμπρού», τα οποία παίρνουν σχήμα μεγάλου ψωμιού και μοιράζονται στο γλέντι που ακολουθεί μετά το μυστήριο του γάμου. Το πρωί της ίδιας μέρας γίνεται το κάλεσμα των συγγενών, το κοσκίνισμα και όλες οι απαραίτητες διαδικασίες. Παράλληλα, λέγονται τα περισσότερα τραγούδια του γάμου, που αναφέρονται στο γαμπρό, τη νύφη, στους γονείς των μελλονύμφων και στους καλεσμένους.

2. Τα καρφώματα

Την Παρασκευή το απόγευμα γίνονται τα καρφώματα, δηλαδή η καταμέτρηση των προικιών της νύφης, από τις γυναίκες που είναι καλεσμένες στη γιορτή. Σε αυτή τη τελετουργία οι συμπέθεροι συγκεντρώνουν τα προικιά, ενώ ο γαμπρός κρατώντας το λιγάτο στο χέρι τα διαβάζει, καλώντας τις γυναίκες να τα παρουσιάσουν ένα προς ένα. Στη συνέχεια, κεντούν τα προικιά με μια κόκκινη κλωστή για το καλορίζικο, τα

καρφώνουν και τα τυλίγουν σε μπόγους, για να μεταφέρουν στο σπίτι του γαμπρού, ενώ οι γυναίκες τραγουδούν συμβολικά τραγούδια.

3. Η γιορτή του γάμου

Η γιορτή του γάμου ξεκινούσε το Σάββατο βράδυ με γλέντι στο σπίτι του γαμπρού και της νύφης και συνεχιζόταν ως το απόγευμα της Κυριακής. Τότε ξεκινούσαν να πάρουν τη νύφη από το σπίτι της και να την πάνε στη εκκλησία, όπου θα γινόταν το στεφάνωμα. Στο σπίτι του γαμπρού έφερναν τον κουμπάρο με τη συνοδεία οργάνων. Τα ίδια όργανα συνόδευαν τον γαμπρό και τους συμπεθέρους, παίζοντας στο δρόμο πατινάδες του γάμου, προς το σπίτι της νύφης. Την Κυριακή το πρωί η στολίστρα πήγαινε νωρίς για να στολίσει τη νύφη. Έπειτα σχηματιζόταν πομπή που θα την συνόδευε στην εκκλησία. Από τη στιγμή που έβγαινε η νύφη από το σπίτι μέχρι να φτάσει στην εκκλησία, ακούγονταν τραγούδια σχετικά με τον αποχαιρετισμό και τον αποχωρισμό απ' τους δικούς της. Όταν η νύφη έφτανε στη πόρτα του καινούριου της σπιτιού, η πεθερά της έδινε ζάχαρη καθώς και άλλο ένα γλύκισμα. Το μεσημέρι στο σπίτι του γαμπρού και της νύφης έστρωναν τραπέζι, όπου καθόντουσαν όλοι οι καλεσμένοι, έτρωγαν και τραγουδούσαν. Μετά το τραπέζι ξεκινούσε το γλέντι και ο χορός. Ακούγονταν τραγούδια ντόπια και από άλλες περιοχές της Ελλάδας, με τη συνοδεία λαϊκών οργάνων. Το απόγευμα της Κυριακής οι γονείς της νύφης έκαναν την πρώτη επίσκεψη στο σπίτι του γαμπρού, γλεντούσαν και χόρευαν. Το γλέντι σταματούσε αργά το βράδυ. Τη Δευτέρα το πρωί γινόταν τραπέζι προς τιμήν των κουμπάρων και το βράδυ γινόταν το στρώσιμο του κρεβατιού. Την Τρίτη οι συμπεθέρες με κάνιστρα στο κεφάλι, μοίραζαν στους καλεσμένους τη πίτα της νύφης και το βράδυ ο γάμος, έπειτα από μια εβδομάδα γιορτής, σχολούσε.

3.1.16 ΑΛΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Τέλος, άλλες γιορτές που πραγματοποιούνται στη Λευκάδα είναι η Πανεπτανησιακή Έκθεση Ζωγραφικής, οι τριήμερες εορταστικές εκδηλώσεις για την επέτειο της Ένωσης των Επτανήσων και το Χορωδιακό Φεστιβάλ κάθε Μάιο. Στη συνέχεια, δεν θα έπρεπε να παραλείψουμε να αναφέρουμε τα παραδοσιακά λαϊκά πανηγύρια που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παράδοσης του τόπου. Αυτά πραγματοποιούνται κάθε Ιούνιο στις Τσουκαλάδες του Αγίου Πνεύματος, στη Νικιάνα των Αγίων Πάντων και στον Άγιο Πέτρο των Αγίων Αποστόλων. Τον Ιούνιο πραγματοποιούνται επίσης τ' Αη Γιαννιού τα Λάμπαρδα στο χωριό Πινακοχώρι. Τον μήνα Ιούλιο έχουμε

τον εορτασμό της ναυτικής εβδομάδας, την συνάντηση των φιλαρμονικών, τον βαρκαρόλα, τα Βαλαωρίτεια στο Νυδρί, το παραδοσιακό λαϊκό πανηγύρι του Αγ. Ηλίας στην Εγκλουβή και το λαϊκό πανηγύρι στο Βλυχό. Τον Αύγουστο, εκτός από τις μεγαλειώδεις γιορτές που αναφέρθηκαν έχουμε και το λαϊκό πανηγύρι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στις Τσουκαλάδες, τη Λυγιά, τα Σύβοτα και τη Βασιλική, τον πανελλήνιο διαγωνισμό δημοτικού τραγουδιού στο Δρυμόνα, και τη σκακιστική βραδιά στο Μεγανήσι. Τα παραπάνω λαϊκά δρώμενα και οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο νησί της Λευκάδας αναπαριστούν την καθημερινή ζωή των κατοίκων σε παλιότερες εποχές και γεμίζουν με θαυμασμό και συγκίνηση νέους και παλιούς, ντόπιους και ξένους.

3.1.17 ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΟ ΧΟΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Μιλώντας για το νησί της Λευκάδας, θα πρέπει να γίνει μια αναφορά και στην τοπική παράδοση του νησιού στο χορό, το τραγούδι και τη μουσική. Τόσο ο χορός, όσο το τραγούδι και η μουσική αποτελούν έκφραση της συνείδησης του λαού και συνδράμουν στο ιστορικό γίνεσθαι του τόπου. Ιδιαίτερα, αποτελούν παράδειγμα της λαϊκής τέχνης, με διαχρονική παρουσία και έναν συνδετικό κρίκο του παρόντος με το παρελθόν. Από αυτή τη τοπική παράδοση γεννήθηκαν και ωρίμασαν, κατά το πέρασμα των αιώνων, όλες οι μεγαλύτερες και μικρότερες γιορτές που λαμβάνουν χώρα σήμερα στο νησί, πάντα με την απaráμιλλη στήριξη και προσπάθεια των πνευματικών ανθρώπων του.

Οι λευκαδίτικοι χοροί

Οι γνήσιοι λευκαδίτικοι χοροί αναδεικνύουν τα παραδοσιακά στοιχεία της Λευκάδας πάνω στους χορούς και στα τραγούδια. Οι χοροί είναι απλοί, ελεύθεροι και ο καθένας με τα ιδιαίτερα γνωρίσματά του, σκιαγραφούν πραγματικά στιγμιότυπα της καθημερινής ζωής του νησιού. Έχουν σχήμα κυρίως κυκλικό, είναι ζευγαρωτοί και συνοδεύονται από τα λόγια ενός τραγουδιού με αυθεντικό νησιώτικο χρώμα. Η μουσική τους είναι εύθυμη και ο βηματισμός τους μικρός και όμορφος, με παράξενα κοψίματα. Ο ρυθμικός βηματισμός αποτελεί το χαρακτηριστικό του λευκαδίτικου λαϊκού χορού. Τα λαϊκά όργανα που χρησιμοποιούνται για την εκτέλεση των τραγουδιών και των χορών είναι το κλαρίνο, το λαούτο, το βιολί και το σαντούρι. Οι χοροί, πάντα συνοδεύονται από το ανάλογο τραγούδι και από φωτογραφίες, όπου φαίνεται η αρχική θέση του χορού, το πιάσιμο των χεριών και το είδος της

ενδυμασίας.

Ειδικότερα, το νησιώτικο τραγούδι και η παραδοσιακή ενδυμασία αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των γνήσιων λευκαδίτικων χορών. Οι λευκαδίτικοι χοροί με το ιδιαίτερο νησιώτικο χρώμα τους και τις πολύπλοκες αντιθέσεις τους εκφράζουν τα λαϊκά αισθήματα του ανθρώπου και μιλούν κατευθείαν στην ψυχή του. Μερικοί από τους λευκαδίτικους χορούς και τα τραγούδια τους προέρχονται από

άλλα μέρη της

Ελλάδας, με σχετικές παραλλαγές, όπως η

πατινάδα, ο Μαραθιανός, η Μηλιά και ο Μπάλος. Ο τέντζερης είναι νεότερος με σκοπό να παρουσιάσει την κορμοστασιά της Λευκαδίτισσας, ενώ πιο γνήσιοι χοροί της Λευκάδας είναι τα Καραβάκια, ο Θιακός, τα Παλαμάκια, το Μπαρμπούνι και η Λεμονιά. Ειδικά, η πατινάδα είναι ο χορός του γάμου και χαρακτηρίζεται από εύθυμη μουσική και μικρά συρτά βήματα. Στη συνέχεια, η Μηλιά θεωρείται από τους

Φωτ. 93: Γυναικεία φορεσιά με τέντζερη από την ιματιοθήκη του μουσικοφιλολογικού ομίλου Απόλλωνα Καρυάς στην Έκθεση του Πνευματικού Κέντρου Λευκάδας

παραδοσιακότερους χορούς της Λευκάδας και ο πιο αντιπροσωπευτικός, ο οποίος χορεύεται κυρίως στην ορεινή Λευκάδα και είναι χορός διπλός. Έπειτα, μέσα από τον τέτζερη, αναβιώνει το παλιό έθιμο του κουβαλήματος του νερού από τις βρύσες στα σπίτια. Παλιότερα, στα χωριά της Λευκάδας οι γυναίκες συνήθιζαν να κουβαλάνε το νερό από τις βρύσες σε τέτζερες ή βαρέλες, που τις κουβαλούσαν στα κεφάλια τους. Μπορούσαν, συγχρόνως, να κάνουν και άλλες δουλειές, όπως να γνέθουν, να πλέκουν ή να χορεύουν. Μέσα από αυτό το έθιμο γεννήθηκε ο χορός της τέτζερης, ο οποίος εκφράζει τη δυναμικότητα της Λευκαδίτισσας γυναίκας. Τέλος, τα Καραβάκια είναι χορός θαλασσινός, ο οποίος χορευόταν στα παράλια του νησιού και λεγόταν «χορός του χαιρετισμού», σε στιγμές αποχαιρετισμού των ξενιτεμένων και σε στιγμές επιστροφής, ενώ ο Θιάκος, που αποτελεί έναν από τους πιο παλιούς χορούς της Λευκάδας, πήρε το όνομά του από την πεποίθηση ότι η παλιά Ιθάκη είναι η Λευκάδα. Οι περισσότεροι από τους παραπάνω χορούς και κυρίως η Μηλιά και ο τέτζερης αναβιώνουν κατά την περίοδο των πολυάριθμων γιορτών που πραγματοποιούνται στο νησί, θυμίζοντας στους νέους το μακρινό παρελθόν.

3.1.18 Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΛΕΥΚΑΔΙΤΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Σημαντικό κομμάτι της παράδοσης της Λευκάδας αποτελεί και η ενδυμασία, η οποία επηρεάζεται από τη γεωγραφική θέση, τις καιρικές συνθήκες, τις ασχολίες, των κατοίκων και τις επαφές με άλλους πολιτισμούς. Η λευκαδίτικη φορεσιά έχει δεχτεί επιρροές από τη Δύση και ειδικότερα από την Ιταλία και τη νότια Γαλλία. Στα χρόνια μετά τον 17^ο αιώνα η λαϊκή παραδοσιακή λευκαδίτικη φορεσιά αναφερόταν ως Ρωμαϊκή (ελληνική). Σήμερα, εξακολουθεί να φοριέται από λίγες μόνο ηλικιωμένες, κυρίως, γυναίκες στα χωριά, ενώ από τις νεότερες και στην πόλη της Λευκάδας έχει εγκαταλειφθεί περίπου από το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα. Ωστόσο, αποτελεί παράδοση για το νησί η παρουσίαση των λευκαδίτικων χορών με παραδοσιακές φορεσιές, σε κάθε μορφή γιορτής.

3.1.19 ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

Η Λευκαδίτικη αντρική και γυναικεία ενδυμασία παρουσιάζουν κάτι το μοναδικό. Ιδιαίτερα, η γυναικεία λαϊκή φορεσιά ξεχώριζε για την λιτή, απέριτη και κομψή γραμμή της. Η αντρική ενδυμασία αποτελείται από το μαντίλι ή τσίπα ή φασολέτο, το πουκάμισο, το σταυρογέλεκο, την μουραζάνα, το ζωνάρι, τις κάλτσες και τα

λουροτσάρουχα. **Η γυναικεία ενδυμασία παρουσιάζει μεγαλύτερη ποικιλία και διακρίνεται σε τρεις στολές:**

1. Η κοριτσίστικη

Η στολή που φοριέται από τις ανύπαντρες κοπέλες στα χωριά της Λευκάδας. Αποτελείται από το φουστάνι, το κότελλο και τη ποδιά.

2. Η νυφιάτικη στολή

Είναι επιβλητική, γεμάτη κομψότητα, χάρη και αρχοντιά. Αποτελείται από το φουστάνι, τη στέκα, το μαντίλι, τον τσουμπέ, το κότελλο, τα παπούτσια, το κεφαλοπάνι, το φέσι και τα κοσμήματα. Τα μαλλιά οι νύφες τα έκαναν μακριές κοτσίδες με μεγάλη χωρίστρα στη μέση του κεφαλιού, ενώ μπροστά σε κάθε αυτί έφτιαχναν μικρές μπούκλες. Επίσης φορούσαν μακριά σκουλαρίκια, στα χέρια άσπρα γάντια και άσπρες κάλτσες στα πόδια.

3. Η στολή της παντρεμένης

Είναι η στολή που φοράνε οι παντρεμένες σε όλα τα χωριά του νησιού. Αποτελείται από το φουστάνι σε σκούρο χρώμα, το καπέλο, τη ποδιά, τη στέκα, το μαντήλι, το κεφαλοπάνι, το κοντέσι, τη μπέρτα και τα παπούτσια.

Φωτ. 94: Σπάνιο άσπρο γυναικείο φόρεμα λινό, του σπιτικού αργαλειού

Φωτ. 95: Η φορεσιά της παντρεμένης (φωτ.1968)

Φωτ. 96: Ο γαμπρός με τη νύφη, το νιόφωτο

Φωτ. 97 : Κόσμημα ασημένιο του λαιμού

Φωτ. 98 : Σκουλαρίκια με μαργαριτάρια και χρυσές σταγόνες για νύφες και νιόνυφες

Φωτ. 99: Μουσείο Φωνογράφου και Παλιών Ενθυμημάτων

Φωτ. 100: Παλιά λατέρνα στο εσωτερικό του Μουσείου

3.1.20 ΤΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΩΝ ΓΙΟΡΤΩΝ

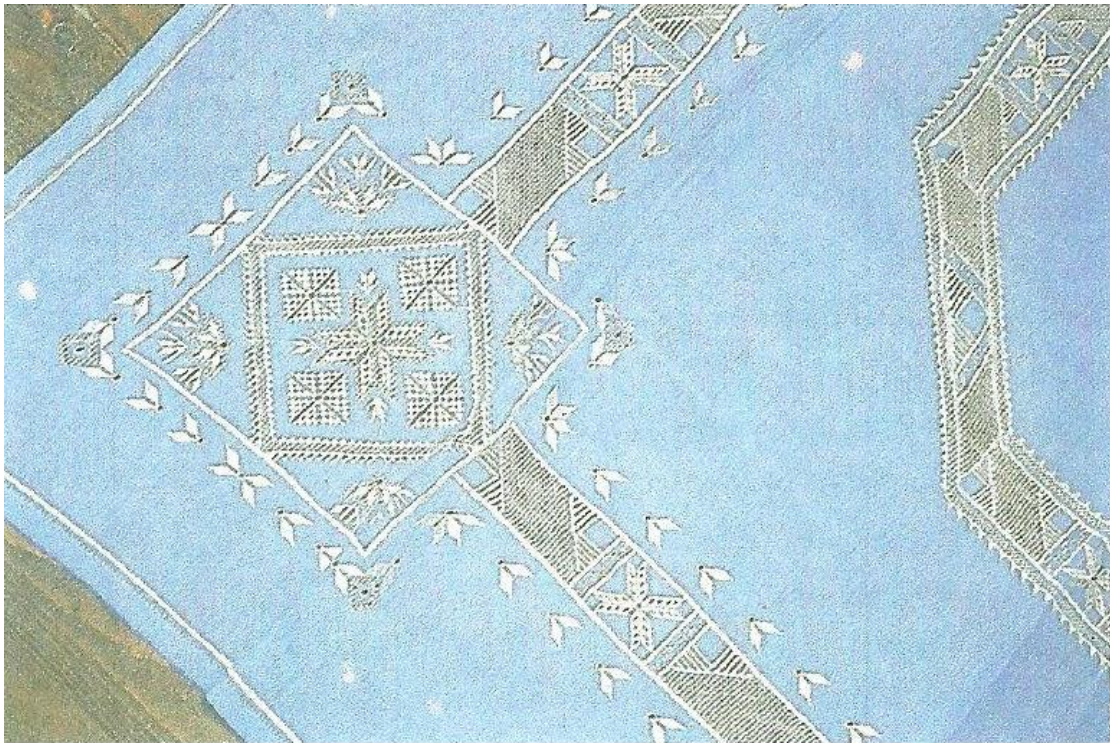
Εκτός από την επίδειξη των μουσικοχορευτικών παραδόσεων, κατά τη διάρκεια των γιορτών, παράδοση αποτελεί και η επίδειξη και προσφορά των τοπικών παραδοσιακών γεύσεων και προϊόντων, καθώς και η επίδειξη των αξιοθαύμαστων λευκαδίτικων έργων λαϊκής χειροτεχνίας.

1. Έργα λαϊκής χειροτεχνίας

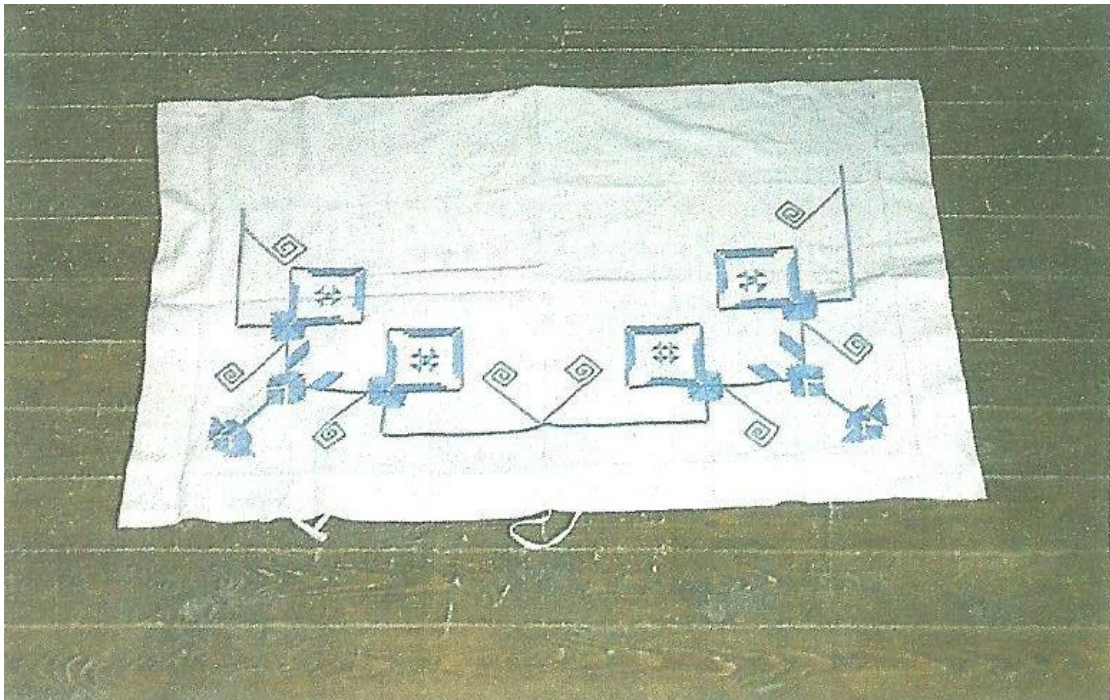
Σε όλα, σχεδόν, τα παλιά παραδοσιακά λευκαδίτικα σπίτια υπάρχει ο αργαλειός, διότι η υφαντική αποτελεί μια παράδοση αργέγονη για τον τόπο. Ωστόσο, εκτός από τα υφαντά, στα ορεινά χωριά του νησιού είχε αναπτυχθεί από τα παλιά χρόνια μια αυτόχθονη και ξεχωριστή μορφή κεντητικής τέχνης, που οι ρίζες του χάνονται στα βάθη των αιώνων. Οι Λευκαδίτισσες ύφαιναν και κεντούσαν πατροπαράδοτα. Τα κεντήματά τους απαιτούσαν φαντασία, ευαισθησία και τέχνη, ενώ τα υφαντά τους καθρέφτιζαν τη θάλασσα, τον ήλιο και το πράσινο που αντίκριζαν στο νησί.

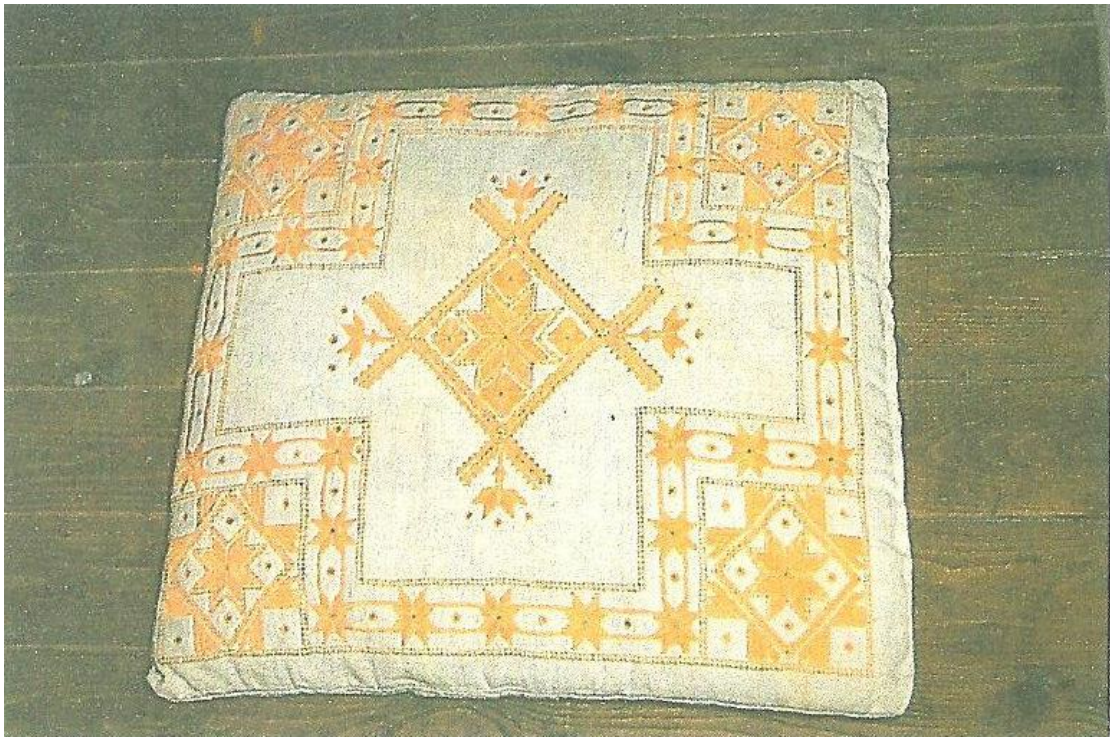
Φωτ. 101: Πλακέ φύλλα και σταυρογάζι

Φωτ. 102: Χαρακτηριστικό λοξό καφάσι στο ενωτικό των γωνιακών μοτίφ

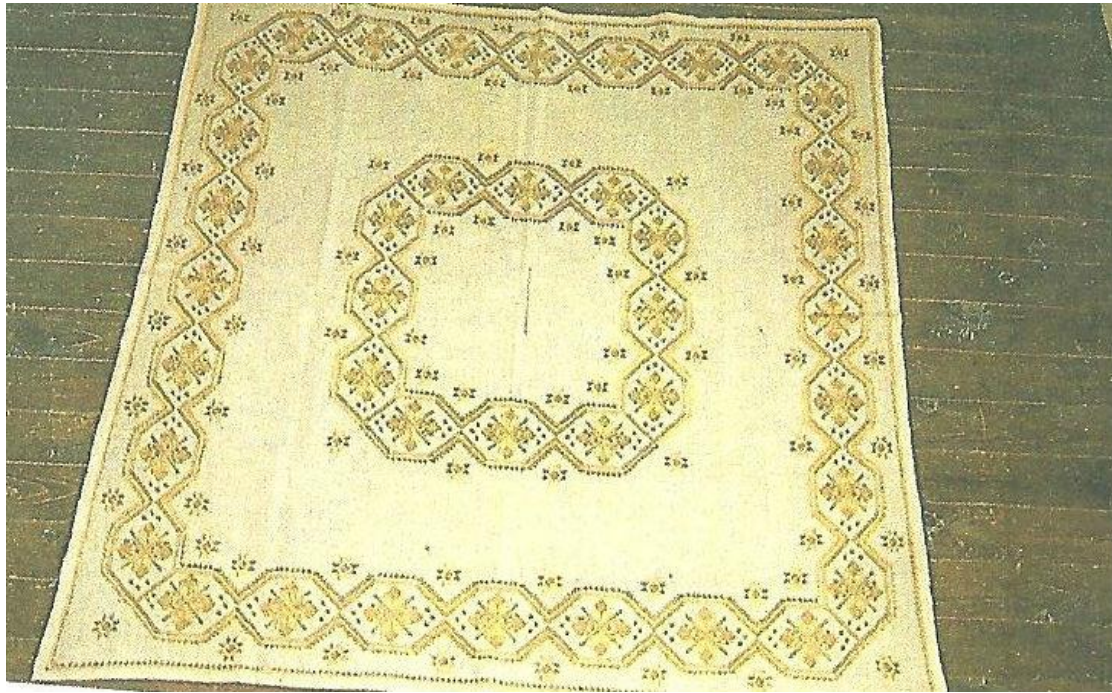
Φωτ. 103: Το κέντημα που ενώνει τα ακραία μοτίφ είναι σταυρογάζι

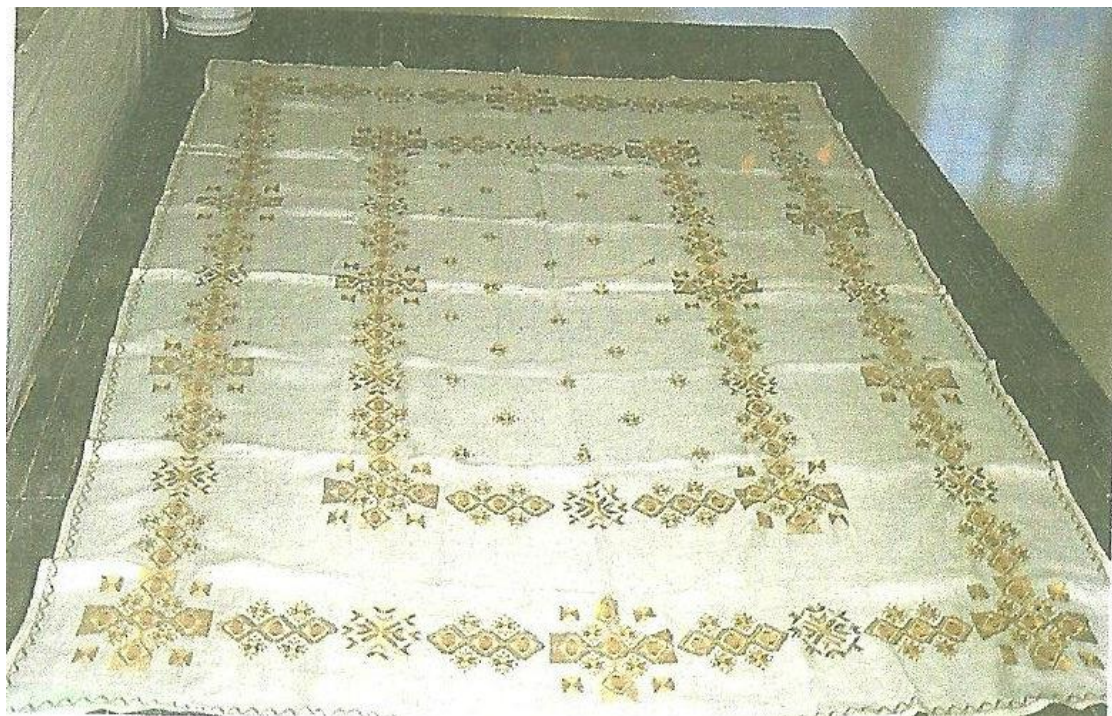
Φωτ. 104: Παλιό μοτίφ με φαναράκι και ντυμένο με ψαροκόκαλο

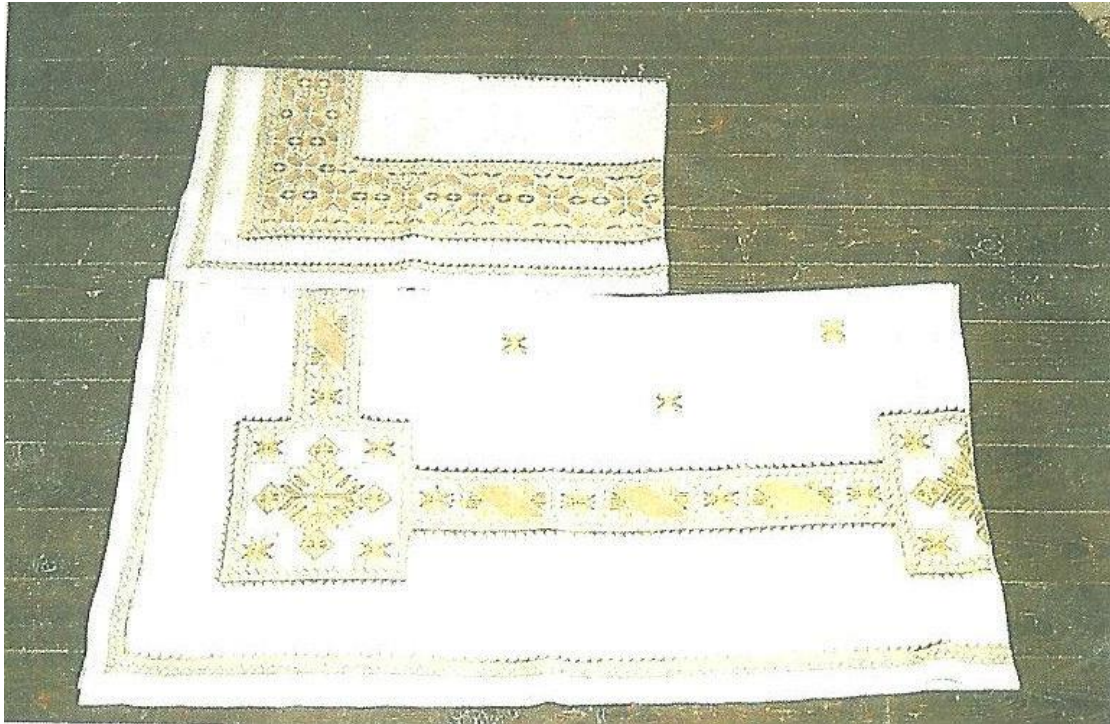
Φωτ. 105: Παλιό μοτίφ με φαναράκι κεντημένη με ψαροκόκαλο

Φωτ. 106: Δυο κύκλοι με σφραγίδες περιβεβλημένες με καφασωτά ψαροκόκαλα

Φωτ. 107: Κούπες

Φωτ. 108: Ψαράγκαθο εξωτερικά στο τελείωμα

Η καρσάνικη βελονιά

Η γνωστή και περίφημη σε όλο το νησί καρσάνικη βελονιά κατάγεται από την Καρυά, ένα χωριό με πλούσια παράδοση στην κεντητική. Την ιδιότυπη βελονιά, που έκανε το γύρο της Λευκάδας, ανακάλυψαν οι γυναίκες του χωριού. Το καρσάνικο κέντημα είναι ένα μοναδικό και αξεπέραστο είδος λαϊκής τέχνης. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην αρσενική βελονιά και την κάνει να ξεχωρίζει είναι η καφασοβελονιά, το πλακέ και το σταυρογάζι. Ακόμα και σήμερα, σε όλα τα παλιά λευκαδίτικα μπουσούλα υπάρχουν τα παλιά καλαίσθητα αρχέγονα κεντίδια που έφτιαχναν οι κοπέλες σε παλιές ανδρικές πουκαμίτσες, σεντόνια και μαξιλάρια. Ωστόσο, η ευγενική τέχνη του λευκαδίτικου κεντήματος άρχισε να φθίνει με το πέρασμα του καιρού και το ρυθμό της ζωής. Ελάχιστα δείγματα θα είχαν απομείνει, αν στα τέλη του προηγούμενου αιώνα δεν εμφανιζόταν στην Καρυά η Μαρία Σταύρακα ή Κουτσοχέρω, μια γυναίκα ανάπηρη, μα με τρομερή θέληση. Η Μαρία σε ηλικία δέκα ετών, έπεσε από ένα δέντρο και χτύπησε άσχημα στο δεξί της χέρι. Τότε οι γιατροί αναγκάστηκαν να της το κόψουν για να σωθεί. Αργότερα, από ένα παρόμοιο ατύχημα έμεινε σχεδόν ανάπηρη και το αριστερό της χέρι. Σύμφωνα με την παράδοση, η Μαρία όταν ήταν δεκαεννιά χρονών είδε ένα όραμα, μια φωνή από τον ουρανό να την διατάζει να πάει στην Καρυά και να μάθει στις κοπέλες να κεντούν,

Φωτ. 109: Το κτίριο όπου στεγάστηκε η πρώτη σχολή κεντήματος της Καρυάς με την εποπτεία της Μαρίας Κουτσοχέρω

όπως τον παλιό καιρό. Έκτοτε αφιερώθηκε σε αυτή τη θεική αποστολή, όπως την έλεγε. Ύστερα από πολλές ταπεινώσεις, η επιμονή και η πίστη της νίκησαν. Μετά από πολλή εξάσκηση και κόπο, η Μαρία έκανε την δασκάλα στα κορίτσια του χωριού

και οι συγχωριανοί της, αφού έβλεπαν πως η δουλειά της ήταν σωστή, υποχώρησαν και την παραδέχτηκαν. Έπειτα, και άνθρωποι μορφωμένοι άρχισαν να ενδιαφέρονται για την δουλειά της και να την βοηθούν ηθικά και οικονομικά. Γύρω στο 1915 η Ζωή Βαλαωρίτη, ενθουσιάστηκε τόσο με το έργο της, που με τη βοήθεια της βασίλισσας Σοφίας, κατάφερε να ιδρύσει στην Καρυά μια σχολή χειροτεχνίας, με το όνομα «Πρόοδος». Η Μαρία πέθανε στα βαθιά της γεράματα, ικανοποιημένη από τους καρπούς που είχαν αποδώσει οι προσπάθειες της και η μνήμη της έμεινε ιερή για τους κατοίκους του χωριού. Προς τιμήν της το λαογραφικό μουσείο Καρυάς πήρε το όνομά της. Σήμερα, το εμπόριο του καρσάνικου κεντήματος έχει περιοριστεί, διότι οι κεντήστρες λιγόστεψαν και οι νέες δεν μαθαίνουν πια τη βελονιά, αλλά υπάρχουν ορισμένες που κεντούν ακόμα σύμφωνα με τις επιταγές του παραδοσιακού πνεύματος. Σε λίγο, τα κεντήματα τα κεντήματα της Καρυάς θα αποτελούν είδος μουσειακό.

2. Τοπικές παραδοσιακές γεύσεις και προϊόντα

Λευκαδίτικα προϊόντα

Αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς της Λευκάδας είναι και η πατροπαράδοτη κουζίνα και τα παραδοσιακά της προϊόντα. Τα διασημότερα προϊόντα της Λευκάδας είναι οι φακές Εγκλουβής που παράγονται στο ομώνυμο ορεινό χωριό της Λευκάδας, το μέλι Αθανίου, το σαλάμι και τα λουκάνικα Λευκάδος καθώς και το κρασί. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το κρασί που παράγεται από την σπάνια

ποικιλία σταφυλιών Βερτζαμί, ελαιόλαδο και το αβγοτάραχο, από το ιβάρι της λιμνοθάλασσας. Άλλα προϊόντα που αξίζει να δοκιμάσει κανείς είναι τα παστέλια και τα μαντολάτα, η λαδόπιτα, η σουμάδα, τα λαδοκούλουρα και το ροζολί, ένα είδος λικέρ.

Παραδοσιακά λευκαδίτικα φαγητά

Η Λευκάδα έχει μια έντονη γευστική ταυτότητα, ανάλογη με την πνευματική και λαϊκή παράδοσή της. Η παραδοσιακή μαγειρική της Λευκάδας παλαιότερα, στηριζόταν κυρίως στα τοπικά προϊόντα, λόγω της δυσκολίας στην επικοινωνία με την υπόλοιπη Ελλάδα. Ένα κατεξοχήν παραδοσιακό λευκαδίτικο φαγητό, που προτιμούσαν κυρίως οι κάτοικοι των χωριών, ήταν οι πίτες. Η λαχανόπιτα, η ρυζόπιτα, η μακαρονόπιτα και το μπριάνι, αποτελούσαν ένα συνηθισμένο και εύκολο φαγητό για τους χωρικούς. Επίσης συνήθιζαν να μαγειρεύουν βραστά χόρτα κουνουπίδι ή λάχανο με τηγανητά λιανώματα, δηλαδή μικρά ψάρια. Τα ψάρια, ο μπακαλιάρος, οι σαρδέλες και τα θαλασσινά μαλάκια και όστρακα αποτελούσαν αγαπημένη λιχουδιά όλων των κατοίκων. Τα φρούτα ήταν λιγοστά και ανάλογα με την εποχή, ενώ τα κρεατικά που μαγειρεύονταν κατά κανόνα με ζυμαρικά, ρύζι, πατάτες ή ως σούπες καταναλώνονταν σπανιότερα στα χωριά, απ' ό,τι στη χώρα. Η θρεπτικότητα του λαδιού εξισορροπούσε την έλλειψη σε ζωικές τροφές.

Παραδοσιακά λευκαδίτικα πιάτα και κατασκευάσματα αποτελούν ο κόκορας μακαρονάδα, το φρυγαδέλι,, τα λαδοκούλουρα, η αλιάδα, τα λαθήρια,, η σαλαμούρα, οι κολοκυθοκορφάδες, τα τσιγαρίδια, ο βακαλάος, η ριγανάδα, η αυγόπιτα, το σοφιγάδο, το σαβόρο, το κυδωνόπαστο, η χαβαρόσουπα, η μαριδόπιτα, οι σουπιές με σπανάκι, το κουνέλι στιφάδο κ.ά.

Παραδοσιακά λευκαδίτικα γλυκίσματα

Τα γλυκίσματα για τον Λευκαδίτη, ειδικά τα παλαιότερα χρόνια, αποτελούσαν προϊόντα πολυτελείας. Η Λευκαδίτισσα νοικοκυρά παρασκεύαζε ελάχιστα γλυκίσματα, σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Κατά το εορταστικό έθιμο, παρασκεύαζε την αιβασιλόπιτα, κυρίως για την Πρωτοχρονιά, χουσμερή, κατά τους χωριάτες. Ανάλογα με το γλυκαντικό που περιέχει διακρίνεται και σε μελόπιτα, ζαχαρόπιτα και πετιμεζόπιτα. Αυτή τη πίτα, με τις ανάλογες παραλλαγές, οι Λευκαδίτες την προσέφεραν και σε γάμους και κηδείες. Άλλο γλύκισμα που κατασκεύαζε η Λευκαδίτισσα ήταν οι κουρμάδες, συνήθως τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά,

που αποτελούσαν μια παραλλαγή των αθηναϊκών μελομακάρονων. Άλλα παρασκευάσματα που έφτιαχνε η νοικοκυρά για το κέρασμα του επισκέπτη ήταν η μουστόπιτα, το πετιμέζι, τα μουστοκούλουρα και τα ζαχαροκούλουρα.

Τα Χριστόψωμα

Ξεχωριστή θέση ανάμεσα στις βασικές τελετουργίες που έκαναν και συνεχίζουν να κάνουν οι νοικοκυρές τις παραμονές του Δωδεκαημέρου έχει η κατασκευή του Χριστόψωμου ή Χριστοκούλουρου, δηλαδή του χριστουγεννιάτικου ψωμιού, σε διάφορα σχήματα και μορφές. Το έθιμο είναι παλιό, έχει θρησκευτική σημασία και δείχνει τον ιερό δεσμό του αγρότη με τη Μάνα Γη, έπειτα από ιεροτελεστίες και προσευχές. Συνδέεται επίσης με την ανάγκη των ταλαιπωρημένων ανθρώπων να γευτούν καλύτερης ποιότητας ψωμί τις άγιες μέρες. Τα Χριστόψωμα είναι πολλών ειδών, μικρά και μεγάλα, πρώτα και δεύτερα. Έχουμε τα Χριστόψωμα ή Χριστοκούλουρα, που είναι τα πιο επίσημα, τον Σταυρό, τις Βλάχες, που είναι Χριστόψωμα σε σχήμα βλάχας και τα Φωτόψωμα.

Παραδοσιακά λευκαδίτικα ποτά

Τα ποτά του Λευκαδίτη ήταν ελάχιστα και στοιχειώδη. Το κρασί, που παράγει ο ίδιος, χωρίζεται σε τρεις ποιότητες, το κεφαλιακό, το κεροπάτι και το λάγκερο. Το κεφαλιακό είναι το ανέρωτο, πρώτης ποιότητας μαύρο αγιομαυρίτικο κρασί, το κεροπάτι είναι αγνό κρασί βελτιωμένου τύπου με διαφορετικό τρόπο παραγωγής, ενώ το λάγκερο είναι ένα πολύ ελαφρό κρασί, που προτιμούσαν οι Λευκαδίτες της υπαίθρου. Άλλο ποτό που μπορεί να βρει κανείς στο σπίτι του Λευκαδίτη χωρικού είναι το τσίπουρο, δικής του κατασκευής, καθώς και το κονιάκ. Τυπικό αναψυκτικό αποτελούσε και η σουμάδα, που ήταν συμπυκνωμένο σιρόπι από πικραμύγδαλα.

3.2 ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

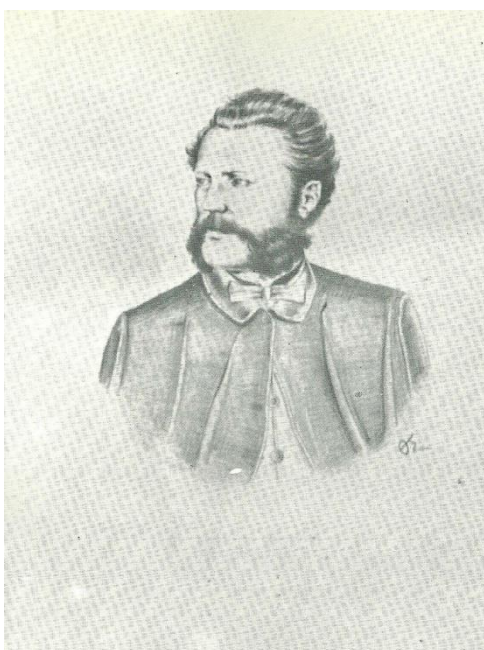
Η ατομική πνευματική δραστηριότητα εκφράζεται μέσα από τα αξιόλογα πνευματικά έργα των σπουδαιότερων εργατών της, που με αστείρευτη θέληση και επίμονη δουλειά και μόχθο, καταφέρνουν να κρατούν το πνευματικό φρόνημα αυτού του τόπου και του λαού του, στα πιο υψηλά επίπεδα. Σημαντική είναι η συμβολή της Λευκάδας στην πνευματική και καλλιτεχνική ζωή της νεότερης Ελλάδας και στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του νεοελληνικού πολιτισμού. Οι κορυφαίοι εκπρόσωποι της πνευματικής παράδοσης του τόπου είναι ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

και ο Άγγελος Σικελιανός. Εκτός από τον Βαλαωρίτη και τον Σικελιανό, υπάρχουν και πολλοί άλλοι Λευκαδίτες που διακρίθηκαν στα γράμματα, τη τέχνη, την επιστήμη και τον αθλητισμό, οι οποίοι στάθηκαν εργάτες προόδου και οικοδόμοι πολιτισμού. Οι δημιουργοί της πνευματικής και πολιτιστικής παράδοσης του νησιού αναφέρονται παρακάτω.

3.2.1 Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Η ΠΟΙΗΣΗ

Η λογοτεχνία είναι η πνευματική απασχόληση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την παιδεία και αποτελεί καθρέφτη της πνευματικής ταυτότητας ενός λαού και ενός τόπου. Από τον καιρό της Ενετοκρατίας, το 1700 περίπου, η πνευματική δραστηριότητα στη Λευκάδα, ακολούθησε μια δύσκολη ανηφορική πορεία, μέχρι να φτάσει από το σκοτάδι της δουλείας στο φως της ελευθερίας. Τα ασήμαντα πνευματικά ψελλίσματα των χρόνων της ενετοκρατίας έδωσαν τη θέση τους στον «Φωτεινό» του Βαλαωρίτη (1878) και στον «Αλαφροίσκιωτο» του Σικελιανού (1909), δίνοντας επάξια στη Λευκάδα τον τίτλο του «νησιού των ποιητών». Άλλωστε από τους μεγάλους εθνικούς ποιητές της χώρας. (Σολωμός, Α. Βαλαωρίτης, Κ. Παλαμάς, και Α. Σικελιανός) οι δυο (Βαλαωρίτης - Σικελιανός) είναι από τη Λευκάδα.

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824 - 1879)

Φωτ. 110: Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

Ο Βαλαωρίτης έμεινε δεμένος με τη Λευκάδα, πιστός στην οικογενειακή ζωή και κοντά στους αγαπημένους του ανθρώπους ως το τέλος της ζωής του. Με το βαρύ πολιτικό του ανάστημα και τα πνευματικά του δημιουργήματα επηρέασε βαθιά τη ζωή του τόπου. Γύρω από το έργο του κινήθηκαν και οι σύγχρονοί του, αλλά και ολόκληρη πνευματική και πολιτική ζωή του τόπου. Οι Λευκαδίτες εκτίμησαν ιδιαίτερα την μόνιμη παραμονή του Βαλαωρίτη στο νησί, δείχνοντάς του με κάθε τρόπο την τεράστια αφοσίωσή τους προς το πρόσωπό του.

Φωτ. 111: Το νησί του Βαλαωρίτη, η Μαδουρή

Σύντομη Βιογραφία

Φωτ. 112: Η προτομή του Βαλαωρίτη στον κεντρικό δρόμο της Λευκάδας

Γεννήθηκε στη Λευκάδα. Σπούδασε Νομικά στη Γενεύη και στο Παρίσι, αλλά ποτέ δεν άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του το πέρασε στη μόνιμη κατοικία του στην πόλη της Λευκάδας και στο ιδιωτικό νησάκι του Μαδουρή. Απουσίαζε μόνο κατά τη διάρκεια των ταξιδιών του στην Αθήνα και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Ασχολήθηκε κυρίως με την ποίηση αλλά και με την ιστορία, τη λαογραφία, ενώ μας άφησε και γοητευτικά (καθαρευουσιάνικα) πεζογραφήματα. Η πορεία του δονείται από την αγάπη του για την πατρίδα και τον θαυμασμό του για τους

αγωνιστές της προεπαναστατικής περιόδου και του 1821. Από το 1854, για πολλά χρόνια, εκπροσώπησε τη Λευκάδα στην Ιόνιο Βουλή. Διακρίθηκε ως ρήτορας και από τις γραμμές των Ριζοσπαστών αγωνίστηκε για την ένωση των Επτανήσων. Όταν το όνειρο έγινε πραγματικότητα, πέρασε στην Εθνική Βουλή, όπου και εκφώνησε τον μνημειώδη χαιρετισμό των Επτανησίων, στην πρώτη συμμετοχή τους στο ελληνικό Κοινοβούλιο, προκαλώντας παραλήρημα εθνικού ενθουσιασμού. Τα σπουδαιότερα ποιήματά του είναι τα τρία έπη: Η Κυρά Φροσύνη, ο Αθανάσιος Διάκος και ο Φωτεινός.

Φωτ. 113: Ο ιστορικός Ιερός Ναός Παντοκράτορα, όπου βρίσκεται ο τάφος του Βαλαωρίτη

Φωτ. 114, 115: Ο τάφος του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη

Άγγελος Σικελιανός (1884 - 1952)

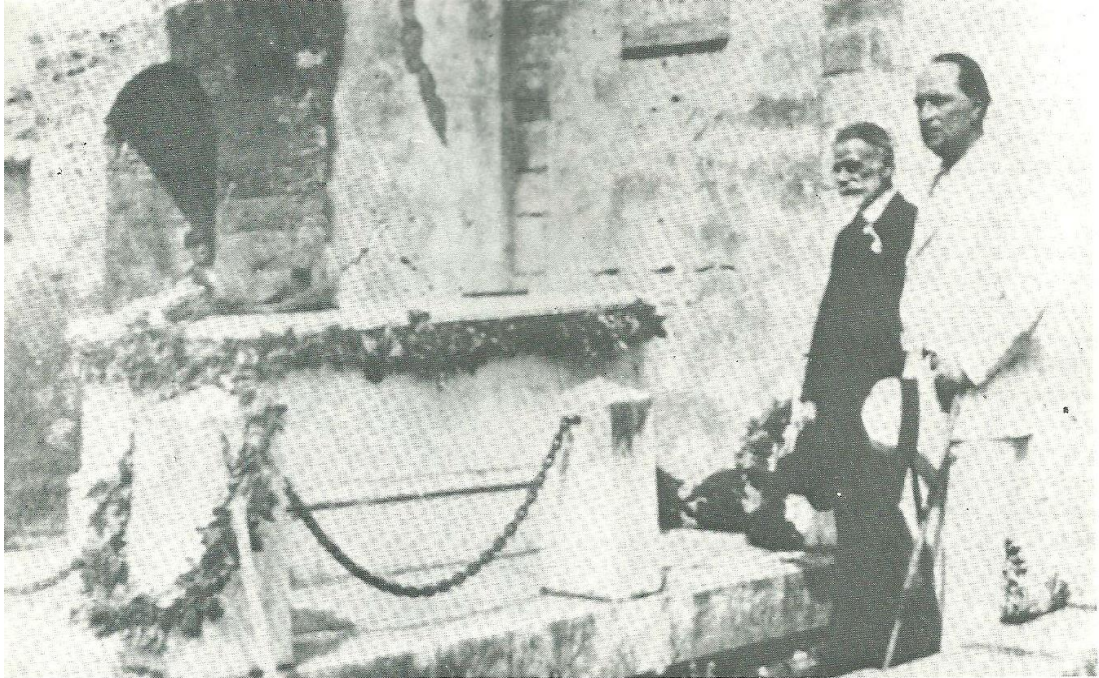

Ο Σικελιανός έφυγε και θα περιπλανηθεί. Μέσα από τα έργα του τίμησε τη γη και τη πατρίδα του και εκφράζει όλες τις πνευματικές του αναζητήσεις και ενδοσκοπήσεις. Η μόνη φορά που η Λευκάδα τον άκουσε και τον είδε ήταν το 1925, όταν τιμούσε τον Βαλαωρίτη. Για αυτό και οι ακόλουθοί του πρώτα γνωρίζουν το έργο του και έπειτα το ίδιο.

Φωτ. 116: Ο Άγγελος Σικελιανός

Φωτ. 117: Ο Άγγελος Σικελιανός στις Δελφικές Γιορτές του 1930

Φωτ. 118: Ο Παλαμάς και ο Σικελιανός προσκυνητές στον τάφο του Βαλαωρίτη στη Λευκάδα τον Ιούνιο του 1924

Φωτ. 119: Ο Άγγελος Σικελιανός ρίχνει χώμα στο νιοσκαμένο τάφο του Κωστή Παλαμά

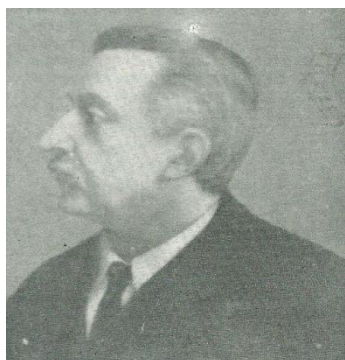
Σύντομη Βιογραφία

Μέγιστος ποιητής και εξάγγελος της Δελφικής Ιδέας. Συγκέρασε στην ποίησή του τις αρχαιοελληνικές με τις χριστιανικές αξίες δίνοντάς της πανανθρώπινο χαρακτήρα. Οργάνωσε το 1927 και το 1930 τις Δελφικές Εορτές μαζί με την πρώτη του σύζυγο, την Αμερικανίδα Εύα Πάλμερ. Οραματίστηκε να καταστήσει τους Δελφούς παγκόσμιο κέντρο συναδέλφωσης των λαών. Στο πλαίσιο των Δελφικών Εορτών έγιναν οι πρώτες σοβαρές προσπάθειες για την αναβίωση του αρχαίου δράματος στη σύγχρονη Ελλάδα. Στα χρόνια της Κατοχής αναδείχτηκε πνευματικός ηγέτης του ελληνικού λαού, με κορυφαίο τόλμημά του τον επιτάφιο ποιητικό αποχαιρετισμό στον Παλαμά (1943) στο Α΄ Νεκροταφείο της Αθήνας. Έγραψε διάφορα ποιήματα, (Αλαφροϊσκιωτος, Πρόλογος στη ζωή, Μήτηρ θεού, Ακριτικά κ.λπ.) τραγωδίες (Σίβυλλα, Ο θάνατος του Διγενή κ.λπ.) διαλέξεις, δοκίμια, κ.ά.

Φωτ. 120: Κηποθέατρο “Άγγελος Σικελιανός”

Λευκάδιος Χερν ή Γιάκουμο Κοιζούμι (1850 - 1904)

Φωτ. 121: Ο Λευκάδιος Χερν

Ο Λευκάδιος Χερν γεννήθηκε το 1850 στη Λευκάδα, όπου έζησε τα πρώτα χρόνια της ζωής του, από μάνα Κηθυριώτισσα και πατέρα Ιρλανδό. Έγραψε στην αγγλική και ιαπωνική γλώσσα και θεωρείται ένας από τους εθνικούς συγγραφείς της Ιαπωνίας.

“Αυτό που πιο πολύ με εντυπωσιάζει στην τονικότητα της λογοτεχνίας των Ελλήνων, στο συναίσθημα της τέχνης τους, στη γοητεία της σύλληψης της έννοιας ζωή, είναι η μεγάλη ευδαιμονία της ελληνικής φύσης, - μια ευδαιμονία φρέσκια σαν αυτή ενός παιδιού - συνδυασμένη με τη δύναμη της βαθιάς σκέψης την οποία κανείς δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί.” **Lafcadio Hearn Koizumi Yakumo (小泉八雲)**

“Αυτοί οι παλαιοί Έλληνες παρότι ευδαίμονες και ευγενείς σαν παιδιά, ήταν πολύ μεγάλοι φιλόσοφοι, στους οποίους στρεφόμαστε, ακόμη και σήμερα, για οδηγίες. Αυτό που ο κόσμος αισθάνεται τώρα πιο έντονα είναι η επιστροφή αυτού του παλαιού ελληνικού Πνεύματος χαράς και ευγένειας. Μπορούμε να είμαστε αρκετά βαθυστόχαστοι αλλά όλη αυτή η σκέψη μοιάζει να εξυπηρετεί, μόνο στο να σκοτεινιάζει τη ζωή μας αντί να την γεμίζει φως.” **Lafcadio Hearn Koizumi Yakumo (小泉八雲)**

Σύντομη Βιογραφία

Λογοτέχνης, μεταφραστής, δημοσιογράφος, εκπαιδευτικός. Γεννήθηκε στη Λευκάδα από Ιρλανδό πατέρα, ιατρό-ταγματάρχη του βρετανικού στρατού και μητέρα από τα Κύθηρα. Οι γονείς του χώρισαν και τον μεγάλωσε στο Δουβλίνο η ιδιόρρυθμη θεία του. Μετανάστευσε στο Οχάιο όπου ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία και από το 1889 εγκαταστάθηκε στην Ιαπωνία. Εκεί, παντρεύτηκε την κόρη ενός σαμουράι, έγινε Ιάπωνας πολίτης, ασπάστηκε τον Βουδισμό και εργάστηκε ως καθηγητής Αγγλικών.

Άφησε σπουδαία λογοτεχνικά και φιλολογικά έργα (και στα Αγγλικά και στα Ιαπωνικά) και θεωρείται εθνικός συγγραφέας της Ιαπωνίας.

Με τα βιβλία του επηρέασε τη δυτική κοινή γνώμη υπέρ της Ιαπωνίας και συνέβαλε στη διάσωση και ανάδειξη των ιαπωνικών λαϊκών μύθων και παραδόσεων. Τα πιο γνωστά έργα του είναι: *Japan: An Attempt at Interpretation* (1904), *Exotics and Retrospectives* (1898), *In Ghostly Japan* (1899), *Shadowings* (1900), *A Japanese Miscellany* (1901) και *Kwaidan* (1904).

Δημήτριος Γολέμης (1879 - 1930)

Ο Δημήτριος Γολέμης ήταν πολυεπιστήμων, ολυμπιονίκης, ποιητής, ζωγράφος και πολιτευτής. Σπούδασε Νομική, Θεολογία και Ιατρική. Δημοσίευσε πολλές ποιητικές συλλογές και διέπρεψε στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1906.

Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου (1898 - 1977)

Η Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου ήταν ποιήτρια, πεζογράφος, με συμμετοχή στο Φεμινιστικό Κίνημα, την Εθνική Αντίσταση και την Ειρηνιστική Κίνηση. Ήταν η πρώτη Ελληνίδα που βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών. Έργα της: *Στο διάβα μου* (1922), *Ιστορίες για μεγάλα παιδιά* (1938), *Γυναικείες ψυχές* (1945), *Ο μεγάλος ποταμός* (1953), *Οι δρόμοι της ζωής* (1957), κ.λπ..

Νίκος Γ. Κατηφόρης (1903 - 1967)

Ο Νίκος Γ. Κατηφόρης ήταν πεζογράφος, συγγραφέας και χρονογράφος. Έργα του: *Η Πιάτσα* (1930), *Η Διχτατορία του Σατανά* (1935), *Το Μεράκι του Άρχοντα* (1939) κ.λπ.

Γεράσιμος Δ. Γρηγόρης (1907 - 1985)

Ο Γεράσιμος Δ. Γρηγόρης ήταν σπουδαίος λογοτέχνης βραβευμένος με δυο κρατικά βραβεία λογοτεχνίας. Έγραψε ποιήματα και εξέδωσε τρεις συλλογές ποιημάτων. Ασχολήθηκε επίσης με τη μετάφραση αρχαίων Ελλήνων τραγικών, τη δημοσιογραφία και το σκίτσο. Έργα του: *Πέρα από την όχθη*, *Πορεία μέσα στη νύχτα*, *Πολιτεία ξέσκεπη*, κ.λπ.

Νάνος Βαλαωρίτης (Γέννηση 1921)

Ο Νάνος Βαλαωρίτης είναι ένας σπουδαίος υπερρεαλιστής ποιητής, πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας και πανεπιστημιακός δάσκαλος. Ήταν ο πρώτος που μετέφρασε στα αγγλικά Έλληνες ποιητές του '30. Στην Αγγλία συνδέθηκε με τον

Έλιοτ και τον κύκλο του, στο Παρίσι με τον Αντρέ Μπρετόν και στην Ελλάδα διηύθυνε τα υπερρεαλιστικά περιοδικά Πάλι και Συντέλεια.

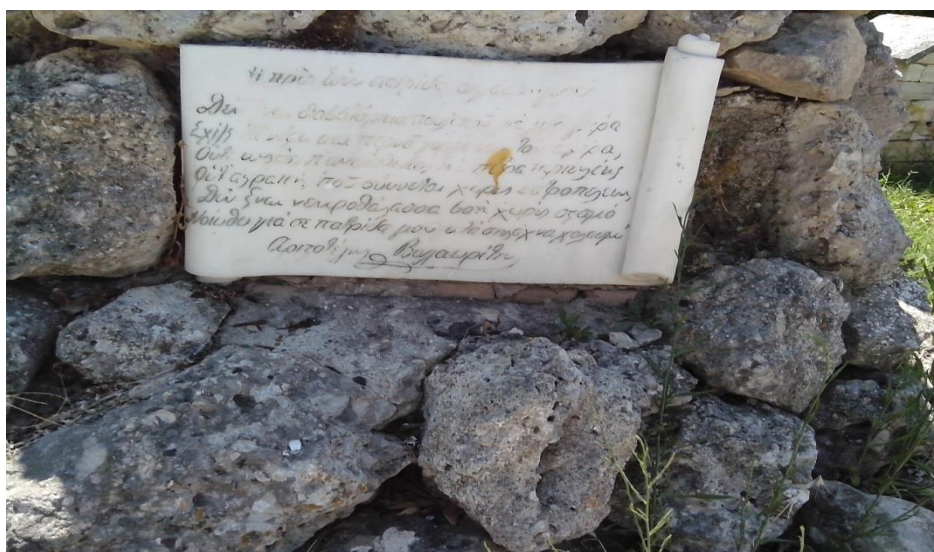
Αριστόξενος Σκιαδάς (1932 - 1994)

Ο Αριστόξενος Σκιαδάς ήταν ένας διεθνούς αναγνώρισης καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας με σπουδαίο συγγραφικό έργο. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος και Πρόεδρος της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών.

Ο ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

Φωτ. 122: Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

Φωτ. 123: Το ποίημα του Βαλαωρίτη

Φωτ. 124 Ο Άγγελος Σικελιανός

Φωτ. 125 Ο Λευκάδιος Ξέρου

Φωτ. 126: Ο Δημήτριος Γολέμης

Φωτ. 127: Η Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου

Φωτ. 128: Ο Γουλιέλμος Νταίρπφελντ

Φωτ. 129: Τα ονόματα των Πεσόντων της Λευκάδας του πολέμου του 1897

3.2.2 Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Η μετά την Ένωση περίοδος παρουσιάζει μειωμένη καλλιτεχνική δραστηριότητα, διότι η ίδια συνεχίστηκε να σχετίζεται άμεσα μόνο με τις θρησκευτικές ανάγκες του τόπου. Οι ξυλογλύπτες και οι ζωγράφοι δούλευαν κυρίως για τις εκκλησίες και εργάζονταν για την εκκλησιαστική καλλιτεχνία. Αλλά οι εκκλησίες είχαν ήδη πάρει τις απαιτούμενες διαστάσεις για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού. Συνεπώς, αφού λίγες ήταν οι καλλιτεχνικές ανάγκες, λίγοι ήταν και οι καλλιτέχνες που χρειάζονταν. Έτσι, από το 1864 οι μοναδικοί Λευκαδίτες ταγιαδόροι ήταν ο **Πάνος Προσαλέντης** (1822-1894), τα παιδιά του Ευστάθιος και Διονύσιος και ο μαθητής του Ιωαν. Βρετός. Οι πιο γνωστοί Λευκαδίτες ζωγράφοι ήταν ο **Γεωργ. Πατσαφάς** (1825-1890), ο **Σπυρ. Γαζής** (1835-1920), ο **Βασιλ. Σιδέρης** (1856-1907), ο **Λεωνίδας Σιδέρης** (1890-1957) και ο **Νικολ. Μ. Ασπρογέρακας** (1874-1942). Επίσης Λευκαδίτες από καταγωγή ήταν και ο διάσημος ζωγράφος **Θεοδ. Στάμος**, που έδωσε το όνομά του στη δημοτική αίθουσα τέχνης της Λευκάδας καθώς και ο **Επαμ. Κονιδάρης** (1837-1897).

3.2.3 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο αριθμός των Λευκαδιτών που ασχολήθηκαν ή ασχολούνται με την ιστορία δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλος. Από αυτούς άλλοι στάθηκαν στην έρευνα της ιστορίας της ιδιαίτερης πατρίδας τους και άλλοι ασχολήθηκαν με θέματα της ευρύτερης ελληνικής ιστορίας. Ο πρώτος Λευκαδίτης που ασχολήθηκε με την ιστορία ήταν ο **Δημ. Πετριτσόπουλος** (1763-1823). Ακολούθησε ο **Σπυρ. Ζαμπέλιος** (1813-1881), ένας μεγάλος Έλληνας ιστορικός που ασχολήθηκε με τον μεσαιωνικό Ελληνισμό και το αδιάσπαστο της ελληνικής εθνικότητας και ο γιος του, **Σπυρίδων Ζαμπέλιος**. Στη συνέχεια, με την ιστορία ασχολήθηκαν ο **Σπυριδ. Βλαντής** (1855-1939) και ο **Κωνσταντίνος Μαχαιράς** (1822-1907), που διεκδικεί την τιμή του ιστορικού της Λευκάδας με το πολύπλευρο έργο του, βασισμένο στα ιστορικά αρχεία της Λευκάδας. Άλλοι ιστορικοί που αξίζει να αναφερθούν είναι ο Δημοσθένης Α. Κουνιάκης, ο γυμνασιάρχης **Παν. Γ. Ροντογιάννης**, ο Νικόλαος Γερ. Σβορώνος, ο Παπαδάτος Σταύρος Ιωσήφ, ο Σπύρος Ιωαν. Ασδραχός, ο Ιωάννης Νικολ. Σταματέλος, ο Αριστοξένης Δημητ. Σκιαδάς και ο **Πανταζής Κοντομίχης**.

3.2.4 Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Η επίδειξη των σωματικών ικανοτήτων και της σωματικής ρώμης αποτελούσε για τους κατοίκους της υπαίθρου μια τοπική παράδοση. Η επίδειξη ξεκινούσε από την καθημερινή εργασία και έφτανε τη μορφή συναγωνισμού και των αθλητικών εκδηλώσεων. Η επίδειξη της σωματικής δύναμης, με τον καιρό, περιορίστηκε σε λίγες βασικές εκδηλώσεις, δηλαδή το ρίζιμο του λιθαριού, το πήδημα χωρίς φορά και το «ψαλίδι». Οι καλύτερες ευκαιρίες για τις αθλητικές εκδηλώσεις ήταν οι γιορτάσιμες μέρες και τα πανλευκάδια πανηγύρια. Από έναν τόπο με έντονο το αθλητικό στοιχείο, ήταν λογικό να βγουν και ορισμένοι σπουδαίοι αθλητές με παρουσία στον ευρύτερο ελληνικό χώρο. Αυτοί ήταν ο **Άγγελος Ιωαν. Φέτσης** και ο **Δημ. Γολέμης**, μέλη της εθνικής Ολυμπιακής ομάδας και ο **Ηλίας Βεργίνης**, κυριαρχούσα μορφή των βαλκανικών στίβων. Πιο σύγχρονοι Λευκαδίτες αθλητές υπήρξαν ο Κων/νος Διον. Γατζίας, ο Γεώργιος Ροντογιάννης, που διακρίθηκε στο δισκοβόλο και ο Φώτης Κούρτης, μέλος της εθνικής ομάδας στίβου. Σήμερα, ωστόσο, είναι το ποδόσφαιρο που κυριαρχεί στους αθλητικούς χώρους της Λευκάδας. Ο πρώτος αθλητικός όμιλος στη Λευκάδα ιδρύθηκε το 1925 με το όνομα Διεύθυνση Εθνικής Φυσικής Αγωγής (ΔΕΦΑ), ο οποίος καταργήθηκε το 1932. Ο πιο γνωστός αθλητικός σύλλογος με τη μακροβιότερη ιστορία παραμένει μέχρι σήμερα ο **Τηλυκράτης**, που διατηρεί τμήματα αθλητισμού, στίβου, ποδοσφαίρου και κολύμβησης. Έπειτα, το 1975 ιδρύθηκε ο «Γυμναστικός Σύλλογος Λευκάδος» και ο ΠΑΣ Δόξα και διάφοροι μικρότεροι αθλητικοί σύλλογοι στα χωριά της Λευκάδας, όπως ο ΠΑΣ Σφακιωτών και ο Αθλητικός όμιλος Σύβρου.

3.2.5 ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Άλλες επιστήμες που συναντάμε διακεκριμένους Λευκαδίτες είναι η Οικονομία με τον **Ιωάννη Βαλαωρίτη**, Διοικητή της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (1911-1914), η Πολιτική με τον **Κων/νο Καλκάνη** (1881-1961) και η νομική με τον **Δημήτριο Γκίνη** (1890-1979). Ένα αξιόλογο αριθμό Λευκαδιτών συναντάμε και στα διάφορα Ανώτερα και Ανώτατα Πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας και του εξωτερικού. Συγκεκριμένα, η Λευκάδα διαθέτει 110 εν ζωή καθηγητές Πανεπιστημίων σε όλο τον κόσμο, καθώς και 67 επαγγελματίες δημοσιογράφους, παράλληλα με τις εκατοντάδες των επιστημόνων, των λογοτεχνών και των καλλιτεχνών.

Αναμφίβολα, η Λευκάδα είναι ένα νησί με μεγάλη πνευματική παράδοση, γεγονός που αντικατοπτρίζεται μέσα από την ομαδική και ατομική πολιτιστική προσφορά. Ο ιδιότυπος επτανησιακός πολιτισμός και η ξεχωριστή φυσιογνωμία του νησιού έδωσαν τη δυνατότητα στη Λευκάδα να γεννήσει μερικές από τις πιο αισθαντικές ποιητικές ψυχές, κορυφαίους επιστήμονες και καλλιτέχνες με πανελλήνια αναγνώριση και διεθνή καταξίωση και προβολή. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο νησί της Λευκάδας, το οποίο αποτελεί τον μικρότερο νομό της χώρας, λειτουργούν σήμερα 10 πολιτιστικά σωματεία, 9 μουσεία και 6 βιβλιοθήκες. **Τα επιτεύγματα των διαπρεπών Λευκαδιτών στο χτες αλλά και στο σήμερα, είναι τεράστια σε σχέση με τον πληθυσμό του νησιού, γεγονός που μετατρέπει τη Λευκάδα στη γενέτειρα των ανθρώπων του πνεύματος και της τέχνης και προβάλλει το νησί του πολιτισμού σε όλες τις γωνιές του κόσμου. Η Λευκάδα, ο μικρότερος νομός της χώρας, προσφέρει εντυπωσιακά «ρεκόρ» που την κάνουν ξεχωριστή και τους Λευκαδίτες υπερήφανους.**

3.3 ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

“Δεν είναι διαβατάριο πουλί, που για μια μέρα
σχίζει τα νέφη και περνά γοργό σαν τον αγέρα,
ούτε κισσός, π’ αναίσθητος την πέτρα περιπλέκει
ούτ’ αστραπή, που σβύνεται χωρίς αστροπελέκι,
δεν είναι νεκροθάλασσα, βοή χωρίς σεισμό,
νοιώθω για σε, πατρίδα μου, στα σπλάχνα χαλασμό.”

ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

ΑΛΑΦΡΟΙΣΚΙΩΤΟΣ - Ο ΒΑΘΥΣ ΛΟΓΟΣ

“Νησί,
αβασίλευτη στο πέλαο δόξα,
ω ριζωμένο
στο πολύβοο διάστημα,
και στου Ομήρου το στίχο
λουσμένο,

βυθισμένο στον ύμνο!
Δάσο όλο δρυ στην κορφή σου,
σιδερόχορδη ανάβρα
που αχνίσαν τα σπλάχνα μου απάνω
ολοκαύτωμα θείο,
και η άκρη σου τρέμει σα φύλλο,
μέσα βροντάει ο Λευκάτας,
μαζώνεται η μπόρα,
ξεσπάει μες στο θείον ελαιώνα,
τρικυμίζει το πέλαο,
νησί μου·
άλλη θροφή από τη θροφή μου
δε θα βρω,
απ' την ψυχή μου άλλη ψυχή,
άλλο κορμί από το κορμί μου.
Αλλού οι ναοί κι αλλού οι θεοί.
Μου αστράφτει γύρω των ηρώων η μοίρα.
Τη μοναξιά στη δύναμή μου υπόταξες.
Της γλαυκομάτας η έγνοια μού είναι κλήρα!
Του νου το νόμο στα βουνά,
στον κάμπο, ολούθε βρήκες.
Να, η αγριλίδα ξεπηδάει
κλαδιά για όλες τις άγνωρες
και τις μεγάλες νίκες!”
ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΜΟΥ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ

Γενέτειρα Πατρίδα μου Λευκάδα αγαπημένη
με του Ιονίου τα κύματα είσαι αφρολουσμένη.

Γύρισα χώρες και χωριά και διάφορα ακρογύαλια
μα τα ακροθαλασσιά σου δεν φθάνονται απ' τα' άλλα.

Τα όμορφα νησάκια σου γύρω απ' το Νησί
σου δίνουν χάρη εξάίσια όπως και η Μαδουρή.

Του άξιου του ποιητού τρανού Βαλαωρίτη
που εκεί ακόμα σώζεται το πατρικό του σπίτι.

Ήταν και ο Σικελιανός σπάνιο παλικάρι
που συ Λευκάδα έβγαλες και τόχουμε καμάρι.

Οργάνωσε τις εορτές εις των Δελφών τα μέρη
και τότε μνημονεύουνε εντόπιοι και ξένοι.

Ήταν και οι δύο τους Ποιητές στον κόσμο ζακουσμένοι
που πάντα τους εφώτιζε η κυρά ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ.

Γιατί είναι προστάτης του νησιού και μάνα όλου του κόσμου
και των ξενιτεμένων μας παρηγοριά και ελπίδα
πως πάλι θα ξανάρθουνε μια μέρα στην πατρίδα.

Γι' αυτό Λευκάδα μάνα μου κι εγώ σε νοσταλγώ
και τη ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ μας θερμά παρακαλώ.

Οι Λευκαδίτες νάναι καλά όπου και αν γυρνάνε
και τη ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ μας πάντα να προσκυνάνε.

Και κάποια μέρα όλοι μας να έρθουμε κοντά ΤΗΣ
κι ευλαβικά να σκύψουμε μπρος στη σεπτήν εικόνα
να ΤΗΝ παρακαλέσουμε όσο είναι καιρός ακόμα
στον τόπο μας να έρθουμε στο όμορφο νησί μας
και εκεί να μείνουμε ξανά ως τη στερνή πνοή μας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡ.ΒΑΓΕΝΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Αναμφισβήτητα, η Λευκάδα είναι ένα νησί με έντονη λαογραφική ταυτότητα. Τα παλαιότερα χρόνια, τα λευκαδίτικα λαογραφικά δρώμενα αποτυπώνονταν σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής του Λευκαδίτη, από τα έθιμα της γέννησης και του βαπτίσματος, μέχρι τα έθιμα των Γιορτών, που ήταν και τα σημαντικότερα. Το νησί διαθέτει επίσης μια πλούσια παράδοση, η οποία περιλαμβάνει δημοτικά άσματα, παραμύθια και μύθους, αινίγματα και γλωσσοδέτες, ευχές, χαιρετισμούς, βρισιές και απειλές, επιφωνήσεις και όρκους. Επιπλέον, ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζουν και οι ιδιαίτερες ιδιοματικές λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούσαν και εξακολουθούν να χρησιμοποιούν μέχρι σήμερα οι Λευκαδίτες στην καθημερινή ομιλία τους. Τα περισσότερα από τα λαογραφικά της Λευκάδας που επί αιώνες χαρακτήριζαν και ψυχαγωγούσαν τους κατοίκους του νησιού έχουν πια σβήσει οριστικά και δεν υπάρχουν ελπίδες να αναβιώσουν. Μόνο οι αναμνήσεις των παλαιότερων θυμίζουν τα ξεχωριστά λαογραφικά χαρακτηριστικά του νησιού και των κατοίκων του.

Φωτ. 130&131: Αλωνιστικές μηχανές

Φωτ. 132: Πηγάδια

4.1 Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα έθιμα και οι ιδιωματικές λέξεις που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τη γέννηση του παιδιού στη Λευκάδα. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την παράδοση, η μέλλουσα μητέρα δεν κάνει να «μυρίζεται» ή να βλέπει νόστιμα φαγητά, αλλά να μην τα δοκιμάζει, γιατί υπάρχει κίνδυνος να αποβάλλει. Για αυτό, τα «**ξαγιαστρικάτα**» που «**ρεμπεύεται**» η έγκυος πρέπει να της το δώσουν. Τέτοια ξαγιαστρικάτα μπορεί να είναι λίγο «**ζεστοφούρني**», «**κορφούγγια**», «**βουτυρόψωμο**», πατσούρι με τυρί κ.ά. Σύμφωνα με την παράδοση αν η μέλλουσα μητέρα ομορφύνει τους δυο τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης θα κάνει κορίτσι, ενώ στην αντίθετη περίπτωση θα κάνει αγόρι. Μάλιστα, για να βγει το παιδί αρσενικό, την ώρα του στεφανώματος έβαζαν κάτω από τα στεφάνια σερνικοβότανο. Στη συνέχεια, το έβραζαν και το έπιναν. Οι Λευκαδίτες, εκτός από τα προγνωστικά για το φύλλο του παιδιού, έκαναν και προγνωστικά για το μέλλον του. Αυτό εξαρτιόταν από το ποια μέρα θα έπεφτε η γιορτή του Αγίου Βασιλείου σε σχέση με την ημέρα που τύχαινε να γεννηθεί το παιδί. Δηλαδή, αν η μέρα του Αγίου Βασιλείου έπεφτε Κυριακή, τα παιδιά που θα γεννιόντουσαν Κυριακή σε αυτό το χρόνο θα γινόντουσαν μεγάλοι άνθρωποι, αν έπεφτε Δευτέρα θα γινόντουσαν όμορφα, αν έπεφτε Τρίτη φιλάργυρα, αν έπεφτε Τετάρτη ή Πέμπτη φιλογράμματα, αν έπεφτε Παρασκευή στριμμένα και ανάποδα κτλ. Η μέλλουσα μητέρα μήνες πριν γεννήσει ετοίμαζε τα ρουχαλάκια του μωρού, τα λεγόμενα «**σπάργανα**». Την τελευταία εβδομάδα ετοιμαζόντουσαν όλοι για τα «**γεννητσούρια**». Την διαδικασία της γέννας αναλάμβανε η μαμή. Η μαμή ήταν ένα επάγγελμα δεμένο με την ιστορία του τόπου, με τα καλά της και τα κακά της, μέσα στα πλαίσια της λαϊκής ιατρικής. Μόλις έμπαινε η μαμή στο σπίτι, φώναζε «**Έρχομαι και χέλια φέρνω**», για να είναι η γέννα εύκολη και να «γλιστρήσει» το παιδί όπως το χέλι. Ο πατέρας, που απαγορευόταν να παρακολουθήσει τον τοκετό, περίμενε να του δώσουν τα «**σκαρίκια**». Στη συνέχεια, φορούσαν στο παιδί το πρώτο του ρούχο, το οποίο έπρεπε να προέρχεται από τα αποφόρια του πατέρα και το αλάτιζαν, για να γίνει φρόνιμο. Ακόμα, του έβαζαν στο μαξιλάρι του μια «**βασκαστήρα**», για να μην πιάνει το μωρό το κακό το μάτι. Κατά την τρίτη μέρα, το πότιζαν με το βότανο του σκορπιού, το λεγόμενο «**σκοποχόρτι**», για να μην το πιάνει το δηλητήριο του σκορπιού ή του φιδιού. Όταν σκοτεινίαζε, έβαζαν κάτω από το μαξιλάρι του μωρού χαλβά για να φάνε οι μοίρες που θα πάνε το βράδυ «να το μοιράσουν». Κατά τη

διάρκεια της νύχτας οι επισκέψεις απαγορεύονταν, γιατί το παιδί κινδύνευε να αδιαθετήσει. Σε περίπτωση αδιαθεσίας, του έκαναν ξόρκια και γιατροσόφια. Λίγες μέρες μετά τη γέννα, τοποθετούσαν το παιδί στη «κ'νιά» του, ενώ όταν σαραντάριζε το πήγαιναν στην εκκλησία για ευχές. Όσο η μάνα ήταν «**ασαράντιγη**», απαγορευόταν να πάει σε ξένο σπίτι, σε χαρά η λύπη ή να κυκλοφορήσει νύχτα. Όσον αφορά τη τροφή του παιδιού, το βασικότερο ήταν το γάλα της μάνας και διάφορες ελαφριές κρέμες από σιμιγδάλι, καλαμπόκι ή σιτάρι. Ορισμένες από τις ευχές που έδιναν πριν και μετά τη γέννηση του παιδιού:

1. Σε έγκυο: «Καλή σιγουριά», «Καλή ξελευτεριά»
2. Σε λεχώνα: «Να ζησ' και να χιλιοχρονήσει»

4.2 ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Το «**βαφτίση**» του παιδιού γινόταν συνήθως μέσα στο πρώτο χρόνο. Σε περίπτωση που ήταν βαριά άρρωστο, το βάφτιζαν πριν «**σαραντίσει**», για να μην καταντήσει «**τελώνιο**» ανάμεσα στους δυο κόσμους. Νονός συνήθως γινόταν αυτός που στεφάνωσε τους γονείς, γιατί έπρεπε να ξεσταυρώσει τα χέρια του, που τα σταύρωσε όταν άλλαξε τα στέφανα του γάμου. Τα παλαιότερα χρόνια το βαφτίσι γινόταν στο σπίτι και όχι στην εκκλησία, με λίγους καλεσμένους, συγγενείς και φίλους. Ο κουμπάρος φρόντιζε για τα «**φωτίκια**», τη φορεσιά δηλαδή του μωρού. Το βαφτίσι για τα κορίτσια γινόταν Σάββατο βράδυ, ενώ για τα αγόρια Κυριακή πρωί. Κατά τη τέλεση του μυστηρίου, οι γονείς έμεναν στο δίπλα δωμάτιο, μέχρι ο παπάς να αναγγείλει το όνομα του παιδιού. **Η ιεροτελεστία του βαπτίσματος:**

1. Το βαφτίσι άρχιζε με το «**Ευλογητός ο Θεός**», που το απάγγελε ο παπάς.
2. Στη συνέχεια, «**έρριχναν τα' όνομα**».
3. Έπειτα, έλεγαν το «**Πιστεύω**» τρία παιδάκια.
4. Ακολουθούσε το «**βάφτισμα**» στη κολυμπήθρα.
5. Ακολουθούσε το άλλαγμα.
6. Μετά έκαναν τις Γύρες.
7. Ακολούθως, ψαλλόταν ο Απόστολος Και το Ευαγγέλιο.
8. Η τελετή έκλεινε με τη παράδοση του μωρού από το νονό στη μητέρα.

Ύστερα, ο νονός πλήρωνε τον παπά, τον ψάλτη, τη μαμή και τα παιδιά που έψαλλαν. Από την επόμενη Κυριακή και για τρεις Κυριακές στη σειρά, πήγαιναν το παιδί στην

εκκλησία για να μεταλάβει. Το βαπτίσι στη ζωή των Λευκαδιτών ήταν πάντα ένα γεγονός χαρμόσυνο που πανηγύριζαν με μεγάλη χαρά.

4.3 ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΑΦΗΣ

Στο άγγελμα κάποιου θανάτου δημιουργούνταν ατμόσφαιρα θλίψης σε όλο το χωριό, ενώ η πρώτη ευχή που δινόταν ήταν «**Ο θεός να τον συγχωρέσει**». Ως προς την αιτία θανάτου έλεγαν «**σώθηκε το λάδι του**» ή «**σώθηκαν οι μέρες του**». Σε περιπτώσεις επώδυνων καταστάσεων έλεγαν ότι «**ο θεός τον ανάπαυσε**». Προμήγυμα θανάτου θεωρούσαν τα σκουξίματα της κουρούνας, το κράξιμο του κόρακα, το λάλημα του γκιώνη, τους κρωγμούς της κουκουβάγιας στις στέγες, τα ουρλιαχτά του σκύλου κλπ. Τις τελευταίες ώρες του μελλοθάνατου τις θεωρούσαν ώρες ξεψυχίσματος και για αυτό εκείνον που αργούσε να ξεψυχήσει τον θεωρούσαν αμαρτωλό. Μετά τη διαπίστωση του θανάτου οι συγγενείς έκλειναν τα μάτια και το στόμα του νεκρού και άδειαζαν όλα τα δοχεία του νερού, τα οποία τα ξαναγέμιζαν μετά το τέλος της κηδείας. Συγχρόνως, τοποθετούσαν σε μια άκρη του δωματίου ένα κερί αναμμένο και ένα πιάτο με νερό για το δρόσισμα της ψυχής. Στη συνέχεια, ξεκινούσαν οι περιποιήσεις του άψυχου σώματος και τοποθετούσαν το νεκρό στο ξυλοκρέβατο μαζί με τα οικεία πράγματα του αποθανόντα. Ακολουθούσαν οι θρήνοι και οι κοπετοί, που δεν σταματούσαν μέχρι να βγει ο ήλιος. Τη νύχτα έμεναν κοντά στο νεκρό οι πιο στενοί συγγενείς και την επόμενη ημέρα γινόταν η κηδεία. Η νεκρώσιμη ακολουθία τελούταν στην εκκλησία της ενορίας που άνηκε η πενθούσα οικογένεια, ενώ τιμητικά κατέθεταν στεφάνια και λουλούδια οι συγγενείς και φίλοι. Μετά τα συλλυπητήρια πρόσφεραν λαδόπιτα. Από σεβασμό προς τη μνήμη του πεθαμένου οι άντρες δεν ξυρίζονταν και οι γυναίκες φορούσαν μαύρα. Την μέρα της κηδείας ο παπάς έκανε τρισάγιο στο σπίτι και την επόμενη έφτιαχναν τη «**λειτουργιά**», έναν δίβολβο άρτο. Μνημόσυνα τελούνταν μετά από 7 με 9 μέρες και μετά από 40 μέρες με δίσκο και λειτουργία και μετά από 6 μήνες και ένα χρόνο μόνο με λειτουργία.

4.4 ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

Η προετοιμασία για τη γιορτή των Χριστουγέννων ήταν επίμοχθη και πολυήμερη. Οι γυναίκες του σπιτιού καθάριζαν και προετοιμάζαν το σπίτι μέρες πριν, ενώ ζύμωναν και το Χριστόψωμα. Το βράδυ της παραμονής κανένας δεν έπρεπε να λείπει από το δείπνο, το οποίο ήταν λιτό και νηστήσιμο. Το πρωί των Χριστουγέννων τα παιδιά

έλεγαν τα κάλαντα και έκαναν «**φουρκίσματα**» μεταξύ τους. Στη συνέχεια, πήγαιναν στην εκκλησία και μετά για φαγητό στο σπίτι και επισκέψεις. Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς έφτιαχναν την πολυσυζητημένη βασιλόπιτα, μια γιορτινή παραλλαγή της λαδόπιτας. Το βράδυ η οικογένεια δειπνούσε μαζί και το επόμενο πρωί τα παιδιά έλεγαν τα κάλαντα, στα οποία πρωταγωνιστούσε και η Φιλαρμονική. Εκείνο που πρόσεχαν αρκετά ήταν το «**ποδαρικό**». Την παραμονή των Θεοφανείων γινόταν λειτουργία και ο παπάς άγιαζε τα σπίτια του χωριού. Την επόμενη γινόταν η επίσημη λειτουργία και το πέταγμα του σταυρού στη θάλασσα, με μεγάλη επισημότητα. Μετά τα φώτα λέγανε ότι φεύγανε και τα Παγανά, τα τερατοειδή πλάσματα της λαϊκής φαντασίας των χωριανών.

4.5 ΤΑ ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ ΕΘΙΜΑ

Η κάθε ημέρα της Μεγάλης εβδομάδας είχε και έναν διαφορετικό χαρακτηρισμό που φανέρωνε το βάρος των γεγονότων:

- 1. Μεγάλη Δευτέρα ⇒ Μεγάλη Μαχαίρα**
- 2. Μεγάλη Τρίτη ⇒ Μεγάλη Θλίψη**
- 3. Μεγάλη Τετάρτη ⇒ Μεγάλο Χάλι**
- 4. Μεγάλη Πέμπτη ⇒ Μεγάλο Ντέρτι**
- 5. Μεγάλη Παρασκευή ⇒ Μεγάλη και Φοβερή Υπομονή**
- 6. Μεγάλο Σάββατο ⇒ Μέγα Θαύμα**

Οι αγρυπνίες και οι προετοιμασίες του σπιτιού άρχιζαν από τη Μεγάλη Δευτέρα. Τη Μεγάλη Τετάρτη το πρωί γινόταν η λειτουργία του Ευχελαίου, ενώ τη Μεγάλη Πέμπτη ολοκληρώνονταν οι προετοιμασίες με το ψήσιμο των ψωμιών και το βάψιμο των αυγών. Τη Μεγάλη Παρασκευή το πρωί τα παιδιά έλεγαν «**Του Χριστού τα πάθη**» και στην εκκλησία γινόταν η ακολουθία των Ωρών και τελούταν ο «**Εσπερινός**». Το απόγευμα της ίδιας μέρας σε μερικά χωριά καίγανε τον Ιούδα και το βράδυ γινόταν η περιφορά του Επιταφίου. Το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου πήγαιναν όλοι μαζί στην εκκλησία για να γιορτάσουν την Ανάσταση, ενώ δεν συνήθιζαν να τρώνε δείπνο. Την επόμενη μέρα ακολουθούσε το ψήσιμο του αρνιού με μεγάλες χαρές και γλέντια.

4.6 ΑΠΟΚΡΙΕΣ ΚΑΙ ΣΑΡΑΚΟΣΤΕΣ

4.6.1 ΟΙ ΑΠΟΚΡΙΕΣ

1. Οι Μεγάλες Απόκριες

Οι Μεγάλες Απόκριες εξαρτιόνταν από το πότε έπεφτε το Πάσχα. Διαρκούσαν 22 μέρες και άρχιζαν από τη Κυριακή του Τελώνου και του Φαρισαίου. Η δεύτερη Κυριακή ήταν του Ασώτου, η τρίτης της Απόκρεω και η τέταρτη της Τυροφάγου. Κατά τη διάρκεια του Καρναβαλιού, στα χωριά και στη πόλη, γίνονται καθημερινά, τις απογευματινές κυρίως ώρες, μεταμφιέσεις, χοροί και διασκεδάσεις, συχνά ολονύχτιες. Στην πόλη συναντούσε κανείς θεαματικές μεταμφιέσεις και παρελάσεις με άρματα, ενώ στους χορούς συμμετείχαν και τα σωματεία της Λευκάδας. Τη πρώτη Κυριακή γινόταν η είσοδος του Καρνάβαλου στη πόλη και τη τελευταία τελούταν το κάψιμό του, ύστερα από τη μεγάλη παρέλαση και η εκδήλωση ολοκληρωνόταν με το γαϊτανάκι. Την Τσικνοπέμπτη ή Μαρδουλοπέμπτη οι οικογένειες μαγείρευαν κρέας, ενώ τη Κυριακή της Τυροφάγου έφτιαχναν το βουτυρόψωμο.

2. Η μικρή Αποκριά

Η μικρή Αποκριά ήταν η γιορτή του Αγίου Φιλίππου, η οποία δεν ήταν γνωστή, λόγω της μικρής διάρκειας της.

4.6.2 ΟΙ ΣΑΡΑΚΟΣΤΕΣ

1. Η Μεγάλη Σαρακοστή

Η Μεγάλη Σαρακοστή διαρκούσε από τη Καθαρά Δευτέρα ως το Μεγάλο Σάββατο. Τότε οι Λευκαδίτες γιόρταζαν τα κούλουμα με εξόδους στην ύπαιθρο. Τρώγανε σαρακοστιανά φαγητά και γλεντούσαν, ενώ τα παιδιά πετούσαν τους αετούς. Η συγκεκριμένη γιορτή απέβλεπε στον εξαγνισμό της ψυχής, μέσω της νηστείας.

2. Ο Δεκαπενταύγουστος

Η Σαρακοστή του Αυγούστου διαρκούσε από τη 1^η ως την 14^η ημέρα του Αυγούστου. Ήταν η μόνη καλοκαιρινή νηστεία και η πιο ελαφριά.

3. Το Σαρανταήμερο

Άρχιζε στις 15 Νοεμβρίου και τελείωνε στις 24 Δεκεμβρίου. Ήταν μια νηστεία που συνήθως δεν τηρούνταν.

4.7 ΟΙ ΦΩΤΙΕΣ ΤΟΥ ΑΙ ΓΙΑΝΝΙΟΥ

Στις 24 Μαΐου κάθε χρόνο γιορτάζονται τα γενέθλια του Ιωάννου του Προδρόμου, που στη Λευκάδα ονομάζεται Αι-Γιάννης ο Ριγανάς ή Λαμπαρδογιάννης. Οι φωτιές ανάβονταν την παραμονή και το πήδημα πάνω από αυτές αποτελούσε μια τελετουργία κάθαρσης που ξόρκιζε το κακό. Άλλα τελετουργικά έθιμα του Αι-Γιαννιού ήταν ο κλήδωνας, η μοληβδομαντεία, η αυγομαντία, το χύσιμο του καντηλιού, η πηγαδομαντεία, η ονυχομαντεία και η κατοπτρομαντεία, που τελούνταν για να βρεθεί η «τύχη» των κοριτσιών.

4.8 ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

1. Παρακαλιά

Τα Παρακαλιά στη Λευκάδα ήταν η εθελοντική βοήθεια και προσφορά σε πάσχοντες συγχωριανούς. Τα Παρακαλιά λάμβαναν χώρα όταν μια οικογένεια είχε ανάγκη από ανθρωποδύναμη. Μαζεύονταν τότε οι χωριανοί στα χωράφια της οικογένειας και δούλευαν με μόχθο, ενώ η νοικοκυρά φρόντιζε για το φαγητό τους. Παρακαλιά πήγαιναν οι χωριανοί και σε πιο έκτακτες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα σε καταστροφή σπιτιού από πυρκαγιά.

2. Η προσωπική εργασία

Η εθελοντική εργασία για κατασκευή έργων κοινής ωφέλειας λεγόταν προσωπική εργασία και την υποχρέωση είχαν οι ενήλικοι άντρες της οικογένειας. Για την προσωπική εργασία μεσολαβούσε κάποια αρχή, συνήθως ο Πρόεδρος της Κοινότητας. Τα έργα που προγραμματιζόνταν ήταν συνήθως δρόμοι, δεξαμενές, εκκλησίες, κοινοτικά γραφεία κλπ. Την προσωπική εργασία οι κάτοικοι όχι μόνο δεν προσπαθούσαν να την αποφύγουν, αλλά και συναγωνίζονταν για το ποιος θα κάνει την καλύτερη.

4.9 ΤΟ ΑΣΒΕΣΤΟΚΑΜΙΝΟ

Το ασβεστοκάμινο συνέβαινε όταν υπήρχε άμεση ανάγκη για «απλουσιά». Το ασβεστοκάμινο στη Λευκάδα ήταν ένα σπουδαίο γεγονός, που κράταγε ολόκληρη περίοδο και γινόταν συνήθως από οικογένειες με ανθρωποδύναμη. Όλοι οι χωριανοί

βοηθούσαν στη διαδικασία. Οι νοικοκυραίοι φρόντιζαν για το φαγητό των εργατών, το οποίο ήταν η χαρά των χωριανών και μια ευκαιρία για γιορτή.

4.10 ΤΟ ΚΑΡΒΟΥΝΟΚΑΜΙΝΟ

Το καρβουνοκάμινο οι Λευκαδίτες δεν το είχαν σε υπόληψη, διότι ήταν βαριά δουλειά, χωρίς ιδιαίτερο κέρδος. Το έκαναν συνήθως οι πιο φτωχοί, για αυτό και συνδέθηκε με τη φτώχεια. Η διαδικασία, η οποία ήταν κουραστική και απαιτούσε πολύ μόχθο, τελούνταν συνήθως από ένα άτομο, ή σε περίπτωση που υπήρχε ανθρωποδύναμη από δύο.

4.11 Η ΦΟΥΡΝΑΡΙΣΣΑ

Το επάγγελμα της φουρνάρισσας ήταν καθαρά γυναικείο. Σε ορισμένα σπίτια της Λευκάδας, δίπλα στους παραδοσιακούς οικογενειακούς φούρνους, υπήρχαν και οι μεγάλοι φούρνοι, οι «μιτζίτικοι». Ο μιτζίτικος φούρνος έψηνε το ψωμί, τα φαγητά και τις πίτες του χωριού. Για πληρωμή οι πελάτες άφηναν ένα καρβέλι ψωμί, που λεγόταν ζεστοφούρني. Η φουρνάρισσα, προκειμένου να ειδοποιήσει τα σπίτια που θα ψήσουν, έβγαινε σε ένα παράθυρο και «**βάραιγε κόρνο**». Τις γιορτινές μέρες η φουρνάρισσα έπαιρνε και κάποια αμοιβή.

4.12 Ο ΟΝΕΙΡΟΚΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΟΥΜΙΛΑ

Ο ονειροκρίτης του Άγγελου Σουμίλα ονομάζεται «Ονειροκρίτης του Σουμίλα». Ο Λευκαδίτης Άγγελος Σουμίλας ήταν γνωστός λαικογιατρός από τον Άγιο Πέτρο της Λευκάδας(1860-135). Το «**Ονειροκριτικόν του Σουμίλα**» είναι ο μοναδικός λαϊκός ονειροκρίτης που έχει βρεθεί στη Λευκάδα και αποτελεί μέρος ενός κώδικα με γιατροσόφια, ξόρκια και ονειρομαντείες.

4.13 ΠΕΡΙΓΕΛΑΣΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

Τα περιγελαστικά δημοτικά άσματα της Λευκάδας περιγράφουν με περιπαιχτική διάθεση καταστάσεις, πρόσωπα και γεγονότα. **Οι κατηγορίες που θα μπορούσαν να χωριστούν είναι οι εξής:**

3. Ερωτικά της Αγάπης
4. Πανηγυριώτικα
5. Χαρακτηρισμοί αντρών-γυναικών

6. Λαϊκά-Παράδοξα - Τερατόλογα
7. Των χωριών
8. Της παλικάριάς και της κλεψιάς
9. Παρωδίες
10. Της τράτας
11. Άσεμνα

Τα άσματα αυτά είναι ανάλαφρα, ζωνηρά και γρήγορα και τα περισσότερα τα χόρευαν σε γρήγορο ρυθμό ή τα απαγγέλανε σε γιορταστικές συγκεντρώσεις.

4.14 ΛΑΙΚΕΣ ΣΥΝΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΙΒΑΣΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

Οι λαϊκές συνάξεις γινόντουσαν κάθε Κυριακή μετά τη λειτουργία στο προαύλιο του ναού, για να συζητηθούν τα προβλήματα του χωριού και να δοθούν συμβιβαστικές λύσεις στις διαφορές που είχαν οι συγχωριανοί. Τέτοιες διαφορές ήταν συνήθως αγροζημιές, γκρίνιες, χρέη κλπ. Όλοι καθόντουσαν στα πεζούλια του ναού και με σύνεση συζητούσαν. Βαρύνουσα γνώμη είχαν ο πρόεδρος του χωριού, ο παπάς, ο δάσκαλος και ο αγροφύλακας.

4.15 ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΜΥΘΟΙ ΜΕ ΖΩΑ

Η Λευκάδα διαθέτει επίσης μια μεγάλη συλλογή παραμυθιών και μύθων που αναφέρονται σε ζώα. **Μερικά από τα πιο γνωστά παραμύθια της Λευκάδας:**

1. Ο Αρκουδογιάννης και η Πεντάμορφη
2. Ο Αυγερινός και η Πούλια
3. Ο βασιλιάς και ο Τσίτζικας
4. Ο παπάς και ο έμπορας
5. Το παλικάρι και η βασιλοπούλα

Μερικοί από τους πιο γνωστούς μύθους της Λευκάδας:

1. Ο γάιδαρος και η γίδα
2. Το φίδι και η Αγία Χάντρα
3. Η αλεπού και ο λαγός
4. Το αρνί και ο λύκος
5. Τα σκυλιά, οι γάτες και τα ποντίκια

4.16 ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΟΔΕΤΕΣ

Η ιστορία της Λευκάδας περιλαμβάνει ακόμα μια μεγάλη συλλογή από αινίγματα και γλωσσοδέτες. Παρακάτω αναφέρονται μερικά από τα πιο γνωστά, αινίγματα:

1. Γύρω γύρω κάγκελα
στη μέση η κελαηδίστρα (η γλώσσα)
2. Πάει, πάει
και πίσω δε γυρνάει (το ποτάμι)
3. Το φίδι τρώει τη θάλασσα
κι η θάλασσα το φίδι
και στου φιδιού τη κεφαλή
καράβι ταξιδεύει (το λυχνάρι)

Γλωσσοδέτες:

1. Εκκλησιά μολυβδωτή, μολυβδοκαγκελοπελεκητή
ποιος την εμολύβδησε τη μολυβδοκαγκελοπελέκησε
ο γιος του μολυβδωτή, μολυβδοκαγκελοπελεκητή
2. Ο παπάς ο παχύς
έφαγε παχιά φακή
Μα γιατί παπά παχύ
Έφαγες παχιά φακή;
3. Άσπρη πέτρα ξέξεσπρη
κι απ' τον ήλιο ξεξασπρότερη

4.17 ΕΥΧΕΣ, ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ, ΒΡΙΣΙΕΣ -ΑΠΕΙΛΕΣ, ΕΠΙΦΩΝΗΣΕΙΣ, ΟΡΚΟΙ

4.17.1 ΕΥΧΕΣ

Οι ευχές είναι σύντομες φράσεις με μαγικοθησκευτική προέλευση, που συνοδεύονται από διάφορες κινήσεις και χειρονομίες και απευθύνονται σε ανθρώπους κάθε ηλικίας. Οι πιο συνηθισμένες ευχές δίνονται σε μικρά παιδιά, σε ανύπαντρους, σε λογοδομένους, σε αρραβωνιασμένους, σε νιόπαντρους, σε

παντρεμένους, σε εγκύους, σε βαφτίσια και σε λύπη. **Μερικές από τις πιο γενικές ευχές:**

4. Εβίβα, το λοιπόν και πάντα από τέτοια
5. Ο Θεός να μας φ'λαει...
6. Να 'σαι καλά τον Αύγουστο που 'ναι παχιές οι μύγες (αστεισμός)
7. Βοήθα, κυρά μ' Φανερωμέν'
8. Ο Θεός να σ'το ξαντ'μεψ' (να στο ανταποδώσει)

4.17.2 ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Οι χαιρετισμοί, αντιχαιρετισμοί και αποχαιρετισμοί συνοδεύονται από ανάλογες κινήσεις και χειρονομίες και διαφοροποιούνται ανάλογα με τα πρόσωπα που απευθύνονται, το ενδιαφέρον και το βαθμό συγκίνησης που προκαλούν. **Οι συνηθέστεροι χαιρετισμοί:**

1. Καλώς εκοπιάσατε
2. Καλώς ανταμωθήκαμε, δα...
3. Καλώς εσμίξαμε ο Θεός κι η Παναγία.

4.17.3 ΒΡΙΣΙΕΣ - ΑΠΕΙΛΕΣ

Οι βρισιές σε σχέση με τις απειλές εμπεριέχουν ένα ευρύτερο φάσμα δράσης, αφού εκτοξεύονται κατά πάντων. Εκείνος που απειλεί ή βρίζει κινείται απειλητικά εναντίον του άλλου, συνοδεύοντας τα λόγια του με τις κατάλληλες χειρονομίες. Αλλά και ο απειλούμενος ή υβριζόμενος ανταποκρίνεται με τις ανάλογες διαθέσεις.

Μερικές από τις πιο διαδεδομένες βρισιές:

1. Μωρή μαυροκίσσα.
2. Μωρέ αναγκεμένο.
3. Είσαι για δεσ'μο.
4. Τι τσαμπουνάς.
5. Είσαι σκερπάνι.
6. Είσαι ξουράφι ατρούχιστο.

Μερικές από τις πιο διαδεδομένες απειλές:

1. Άι, κι έγνοια σ', κακομοίρα μου.

2. Θα σ'κόψω σκαμπίλι.
3. Θα σε μάθω εγώ, πόσα απίδια παίρνει ο σάκος.
4. Κούνια που σε κούναγε.
5. Πρόσεξε, β'νό με β'νό δε σμίγει...
6. Θα σε κάμω να ρεκάξεις.

4.17.4 ΕΠΙΦΩΝΗΣΕΙΣ

Οι επιφωνήσεις είναι ζωηρές φράσεις ή κραυγές μέσα από τις οποίες εκφράζουμε τα συναισθήματά μας. Μπορεί να εκφράζουν θαυμασμό, απορία, πόνο, ειρωνεία, συμπόνια, αποδοκιμασία κτλ. **Μερικές από τις πιο συχνές επιφωνήσεις:**

1. Μπα, καμάρια μ'!
2. Μπα, ψ'χή μ'!
3. Μπα, λεβέντ'μ!
4. Ω, πράμα!
5. Ω, ψ'χή μ'!

4.17.5 ΌΡΚΟΙ

Οι όρκοι συνοδεύονται από συγκεκριμένες κινήσεις και χειρονομίες, συνήθως από γονάτισμα και σταυροκόπημα. **Οι πιο συνηθισμένοι όρκοι:**

1. Μα το Θεό (την Παναγία, τον Παντοκράτορα, τη Φανερωμένη).
2. Μα την ημέρα πού'ναι σήμερα
3. Μάτ'τη κάσσα τ'Αι-Σπυριδώνου (ή τ'Αι-Γεράσιμου)
4. Μα την πιθυμιά του (την πεθύμησή του)
5. Μα το ψωμί.

4.18 ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ

Η Λευκαδίτικη Παράδοση περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα προλήψεων και δεισιδαιμονιών που αναφέρονται σε όλες τις φάσεις της ζωής του ανθρώπου, καθώς και των ζώων, της φύσης, των αντικειμένων κλπ. **Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες προλήψεις που σχετίζονται με ζώα:**

1. **Γάτα:**

- Όταν ιδούμε μαύρη γάτα το πρωί που ξεκινάμε για τη δουλειά μας, είναι γρουσουζιά.
- Όταν η γάτα του σπιτιού βήχει, κάποιος θα αρρωστήσει.
- Όταν η γάτα νίβεται με τα ποδάρια της ή κυλιέται κάτω, θα βρέξει.

2. Σκύλος:

- Όταν κυλιέται ο σκύλος μπροστά σου, θα βρέξει.
- Όταν γαυγίζουν οι σκύλοι, θα κάνει σεισμό.
- Όταν ρυάζεται ο σκύλος, είναι κακός οiwονός.

3. Χελώνα:

- Δεν κάνει να γυρίζουμε ανάποδα τις χελώνες στα χωράφια, γιατί μουντζώνουν το Θεό.

4.19 ΤΑ ΛΕΥΚΑΔΙΤΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Τα παιδικά παιχνίδια χωρίζονται σε ομαδικά και ατομικά. Μερικά από τα πιο φημισμένα ατομικά παιχνίδια των αγοριών ήταν οι κατασκευές με ψαθί, δηλαδή χορτάρι του εμπορίου και τα πλεκτά κορδόνια με μάλλινο νήμα. Με αυτά κατασκεύαζαν καθίσματα, κοφίνια, πανέρια, διακοσμητικά κτλ, καθώς και τα «**κριτσόνια**», που ήταν ροκάνες με έλασμα καλαμιού, το ξυλοκούμπορο και τα αλογάκια. Άλλα ατομικά παιχνίδια ήταν τα κάρα, τα ξύλινα γαϊδουράκια και αλογάκια και οι καμήλες. Τα πιο γνωστά παιχνίδια των κοριτσιών ήταν ο χάρακας, το κουτσό και οι κούκλες, ενώ τα πιο γνωστά ομαδικά παιχνίδια ήταν τα πεντόβολα, η τριάδα, η «**πρώτη ελιά**», ο «**μπρίτσολας**», το «**κρυφτούλι**», η «**φωτιά**», τα «**πορτοκάλια**» και η αιώρα. Από τα πιο γνωστά αντρικά παιχνίδια ήταν το τάβλι, το σκάκι και το αμπαλί, ένα πρωτότυπο παιχνίδι που παιζόταν σε γήπεδο με ξύλινες μπάλες. Συγκεκριμένα, το παραδοσιακό λευκαδίτικο παιχνίδι «**τ' αμπαλί**» δεν συναντάται σε άλλο μέρος της Ελλάδας και η προέλευσή του παραμένει ένα ερωτηματικό.

4.20 ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Το λευκαδίτικο γλωσσικό ιδίωμα διαφέρει από εκείνο των υπόλοιπων νησιών της Επτανήσου, διότι έχει βορειοελλαδίτικο φωνηεντισμό και είναι χαρακτηριστικό του

εύθυμου χαρακτήρα των Λευκαδίων στην πόλη και στα χωριά. Οι λευκαδίτικες ιδιοματικές φράσεις χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα από τους Λευκαδίτες, οι οποίοι τις προφέρουν με το γνώριμο αργόσυρτο και αλέγρο ύφος και με την χαρακτηριστική συγκοπή των συμφώνων.

Ορισμένες χαρακτηριστικές λευκαδίτικες ιδιοματικές λέξεις:

Αβάντα = βοήθεια, στήριγμα

Αβαντσάρω = έχω να λάβω από κάποιον, μου χρωστάνε

Αβάρετος = ακούραστος

Αβασκαίνω = ματιάζω

Αβγατίζω = αυξάνω

Αβέρτο = ελεύθερο, ανοιχτό

Βαβά = γιαγιά

Βαγένι = βαρέλι κρασιού

Βαντάκα = στίβα ρούχων

Βαρυγομάω = αγανακτώ, δυσφορώ

Βελέντζα = μάλλινο κλινοσκέπασμα

Γαλουρίζω = χαριεντίζομαι με βρέφος

Γάνα = μουντζούρα

Γατσούλι = γατάκι

Γουρλώνω = ανοίγω πολύ τα μάτια, πνίγω

Δαύτος = αυτός

Δετόρος = γιατρός

Διακονεύω = ζητιανεύω

Εκειός = εκείνος

Ζαγάρι = κυνηγόςκυλο ή τιποτένιος άνθρωπος

Κακαρώνω = πεθαίνω

Καντάρω = τραγουδάω με ομάδα κανταδόρων

Καντούνι = στενό σοκάκι

Καρδαμώνω = δυναμώνω

Λακίζω = φεύγω τρέχοντας

Λαλάς = αδελφός

Λαμπαδιάζω = καίγομαι

Λαμπαρδίκια = φωτιά με πολλές και ψιλές γλώσσες
Λεβάντες = ανατολικός άνεμος
Λυγδιάζω = είμαι λερωμένος
Λέτσος = ατημέλητος
Λεγάτο = προίκα που δίνεται εγγράφως
Λιρόνι = αλητόπαιδο
Λουφάζω = μένω ακίνητος και σιωπηλός π.χ. από φόβο
Μαγαρίζω = λερώνω με ακαθαρσίες ένα τόπο
Μακιάζω = λερώνω
Μαλαγάνας = κόλακας
Μανέστρα = σούπα
Μαντανία = μάλλινο κρεβατοσκεπάσμα
Μεσάλι = τραπεζομάντηλο
Μουντζοφλίδι = χαστούκι
Μουσκλώνω = δυσαραεστούμαι
Μουσούδα = πρόσωπο
Μπαρούφα = σφάλμα
Μπασά = είσοδος
Μπακατέλα = τιποτένιο πράγμα
Μποκές = ανθοδέσμη
Μπόκολα = σκουλαρίκι
Μπουρανέλλος = κάτοικος της πόλης της Λευκάδας
Μπρατσολέτο = βραχιόλι
Μώλος = προκυμαία
Νείρομαι = επιθυμώ, ονειρεύομαι
Νεροτρουλίδα = πολυλογάς
Νιόκος = ζυμαρικό, κριθαράκι
Νιόφωτο = νιόπαντρο ζευγάρι
Νιτερέσο = συμφέρον, ενδιαφέρον, κέρδος
Ντάλια = καταμεσήμερο
Ντερλικώνω = τρώω υπερβολικά
Ντρίτα = ευθεία, με ειλικρίνεια
Ξαγκλίζω = ξεμπερδεύω π.χ. μαλλιά
Ολάκαιρος = ολόιδιος

Όρσε = να, πάρε
Παδέλα = μαγειρικό σκεύος
Παπόρι = καράβι
Παρόλα = κουβέντα
Πάστρα = καθαριότητα
Ραπόρτο = αναφορά
Ρεγάλο = δώρο
Ρεκάζω = φωνάζω δυνατά από πόνο ή φόβο
Ρεμπεύομαι = επιθυμώ
Ρεντίκολο = γελοίος
Ροδάνι = πολυλογία
Σάγιασμα = στρωσίδι
Σάψαλο = γερασμένος άνθρωπος
Σεστάρω = τακτοποιώ
Σίσκλο = δοχείο άντλησης νερού από τα πηγάδια
Σκάνιο = πείσμα
Σόμπολο = μικρή πέτρα
Τάλε κουάλε = ίδια και απαράλλαχτα
Ταχειά = του χρόνου
Τράω = βλέπω, κοιτάζω
Τρουλίδα = φλύαρος άνθρωπος
Τσάτσα = αδελφή
Τσέκια σου = μπράβο
Τσινάω = δυσαρεστούμαι
Φαμφαρόνος = πολυλογάς
Φάττο = γεγονός
Φινίρω = τελειώνω
Φιόρο = λουλούδι
Φιρί φιρί = επίτηδες, σκόπιμα
Φούσκος = χαστούκι
Χαλέπεδο = ερειπωμένο κτίσμα
Χαρδαλούπας = λαίμαργος, πολυλογάς
Χαψά = μπουκιά
Ψυχοπονιέμαι = ευσπλαχνίζομαι, λυπάμαι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ

5.1 ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΙΚΑ ΙΕΡΑ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Οι κάτοικοι της Λευκάδας κατά την αρχαιότητα, όπως και οι υπόλοιποι Έλληνες λάτρευαν το δωδεκάθεο. Αυτό μαρτυρά και η ύπαρξη των παρακάτω ειδωλολατρικών ιερών στη νησί:

5.1.1 ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΛΕΥΚΑΤΑ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Φωτ. 133, 134: Ο φάρος του Λευκάτα

Το ιερό του Λευκάτα Απόλλωνα ήταν το πιο γνωστό της Λευκάδας και το πιο φημισμένο σε ολόκληρο τον ελληνορωμαϊκό κόσμο. Το ακρωτήριο λέγεται από τους ναυτικούς, κυρίως τους ξένους, **κάβο «Δουκάτο»**, ή **κάβος της «Κυράς»** ή **«Salto di Saffo»**. Στο ακρωτήριο λειτουργεί φάρος ο οποίος είναι σε 70μ. από τη θάλασσα, ενώ 350μ. βορειοδυτικά του ακρωτηρίου βρίσκεται ο αρχαίος ναός του Απόλλωνα.

Από την ανασκαφή του Δαίρπελδ το 1905 ήρθαν στο φως θεμέλια αρχαίων οικοδομημάτων και πολλά όστρακα της ελληνικής και της ρωμαϊκής εποχής. Ο φάρος

Φωτ. 135: Φάρος Δουκάτο Λευκάδας

είναι χτισμένος σε
θεμέλια αρχαίου
οικοδομήματος, ενώ οι
λίθοι που βρέθηκαν 9μ.
από το φάρο και
προέρχονται από άλλο
άγνωστο κτίριο, εικάζεται
ότι ήταν ο ναός.
Ανατολικότερα, το
τετράγωνο κτίσμα που
βρέθηκε από τον
Δαίρπφελδ, εικάζεται ότι

ήταν ο χώρος που γινόντουσαν οι θυσίες. Ο ναός του Απόλλωνα, εκτός από τις
ανθρωποθυσίες, έδινε άσυλο και σε κάθε καταδιωκόμενο.

Το τοπωνύμιο

Ο Λευκάτας, ο άσπρος βράχος του ακρωτηρίου που θεωρείται ένας από τους πιο γνωστούς βράχους της αρχαιότητας πήρε το όνομά του από το άσπρο του χρώμα. Παράλληλα, σύμφωνα με τον Πτολεμαίο Ηφαιστίων και τον Φώτιο ο βράχος πήρε το όνομά του από έναν σύντροφο του Οδυσσέα, τον Λεύκο, ενώ ένας άλλος μύθος λέει ότι το πήρε από τον Λευκάτα, ένα νέο που πήδηξε, για να αποφύγει την καταδίωξη του θεού Απόλλωνα.

Η πρώτη μνημόνευση του βράχου υπόκειται ίσως στο ομηρικό «Λευκάς Πέτρη», στη συνέχεια αναφορά συναντάμε στον Ευριπίδη και στον Πτολεμαίο Ηφαιστίων. Ως τοπωνυμικό «Λευκάτας» αναφέρεται πρώτα από τον Ψευδοσκύλακα και έπειτα από τον Αιλιανό και τον Φώτιο, ενώ ως επίθετο του Απόλλωνα απαντάται σε μια θεσσαλική επιγραφή το 1059. Στη συνέχεια, οι Ρωμαίοι μνημονεύουν τον Λευκάτα ως **Leucata** ή **Leucates**. Η πρώτη αλλαγή του ονόματος φαίνεται να έγινε μετά το 1362, όταν κύριοι της Λευκάδας έγιναν οι Τόκκοι και τιτλοφορήθηκαν δούκες της, οπότε το ακρωτήριο ονομάστηκε «**Κάβο Δουκάτο**». Από αυτή την ονομασία έπειτα ονομάστηκε Δουκάτο και όλη η Λευκάδα. Αλλά και οι πορτογάνοι, δηλαδή οι λειμονοδείκτες που χρησιμοποιούσαν οι ναυτιλλόμενοι, αναφέρονται στον βράχο ως «**Κάβο Δουκάτο**». Μια άλλη νεότερη ονομασία που χρησιμοποιείται είναι «**Κάβος**

της Κυράς», όπου Κυρά θεωρείται η Σαπφώ. Οι κάτοικοι των κοντινών στο ακρωτήρι χωριών αναφέρονται στον Λευκάτα ως περιοχή **«της Ιράς»** ή **«της Νιράς»**. Αυτή η ονομασία προέρχεται από την παράδοση και συγκεκριμένα η πρώτη εκδοχή τη συνδέει με το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου που βρίσκεται στη περιοχή, η δεύτερη με το «ιερό» του Απόλλωνα και η τρίτη με την «ιερά» Σαπφώ.

Φωτ. 136, 137: Το απύθμενο πέλαγος στη Νηρά

Οι ανθρωποθυσίες

Ο βράχος του Απόλλωνα συνδέθηκε από τα πανάρχαια χρόνια με εξιλαστήριες ανθρωποθυσίες και κατακρημνίσεις των θυμάτων από την κορυφή του βράχου στη θάλασσα. Η αρχή των ανθρωποθυσιών σχετίζεται με τους Φοίνικες που μεταξύ του 1200 - 1100 εγκαταστάθηκαν στη Λευκάδα και ίδρυσαν εμπόριο στην Ελλάδα. Οι Φοίνικες, άνθρωποι θαλασσινοί, θυσίαζαν κάθε χρόνο νέους για να εξευμενίσουν τους θεούς και θεωρούσαν πως η τρικυμία ήταν σημάδι της οργής του θεού και κατευναζόταν μόνο με ανθρωποθυσίες. Ο Λευκάτας είναι ένας βράχος που υψώνεται σε μια ερημιά επιβλητική, πάνω από το σκοτεινό και απύθμενο Ιόνιο Πέλαγος. Για αυτό ίσως και ο Όμηρος στην Οδύσσεια αναφέρεται σε αυτόν ως μια τοποθεσία κοντά στις πύλες του Άδη. Ύστερα, στα ελληνικά χρόνια, επειδή ο Απόλλωνας ήταν θεός καθάρσιος, η ανθρωποθυσία μετατράπηκε σε καθαρτήριο για τον τόπο, το νησί και τους ανθρώπους του γενικότερα. Παλιότερα, στις αιματηρές ιεροτελεστίες θυσίαζαν και επίσημα πρόσωπα, όπως ο βασιλιάς, οι ιερείς, οι άρχοντες και έπειτα οι αιχμάλωτοι, οι δούλοι και οι εγκληματίες καταδικασμένοι σε θάνατο. Σιγά σιγά, με την εξάπλωση του ελληνικού πολιτισμού, τα ανθρώπινα θύματα αντικαταστάθηκαν με προσφορές ζώων, ενώ υπήρξε και προσπάθεια διάσωσης των κατάδικων. Συγκεκριμένα, γύρω τους έδεναν πουλιά για να επιτύχουν μια πιο ομαλή προσθαλάσσωση και σε περίπτωση που γλίτωναν, τους χάριζαν τη ζωή, αλλά έπρεπε να φύγουν από τον τόπο.

Η λατρεία του Απόλλωνα

Ο θεός Απόλλωνας ήταν και θαλάσσιος θεός και προστάτης των ναυτιλλομένων, για αυτό το λόγο και θρονιάστηκε στο βράχο του Λευκάτα, από κάποια ίσως πανάρχαια λατρεία. Ο Απόλλωνας ονομαζόταν επίσης και Λευκάδιος η Ακτιακός, από το ιερό στο ακρωτήριο Άκτιο βόρεια της Λευκάδας. Ο Απόλλωνας πρωτολατρεύτηκε στην Κρήτη, στη συνέχεια στην Αίγινα και έπειτα στην Κόρινθο. Από αυτά συμπεραίνουμε ότι τη λατρεία του θεού μετέφεραν οι Κορίνθιοι που εγκαταστάθηκαν τον 7^ο αιώνα στο νησί. Κατά το μύθο, το ιερό του Λευκάτα Απόλλωνα ιδρύθηκε από τον σύντροφο του Οδυσσέα, Λεύκο, ο οποίος έδωσε το όνομά του στο βράχο. Στο βράχο εκτός από θυσίες, γινόντουσαν και εορτές προς τιμήν του Απόλλωνα και αγώνες με προσέλευση αγωνιστών από όλα τα μέρη της Ελλάδας.

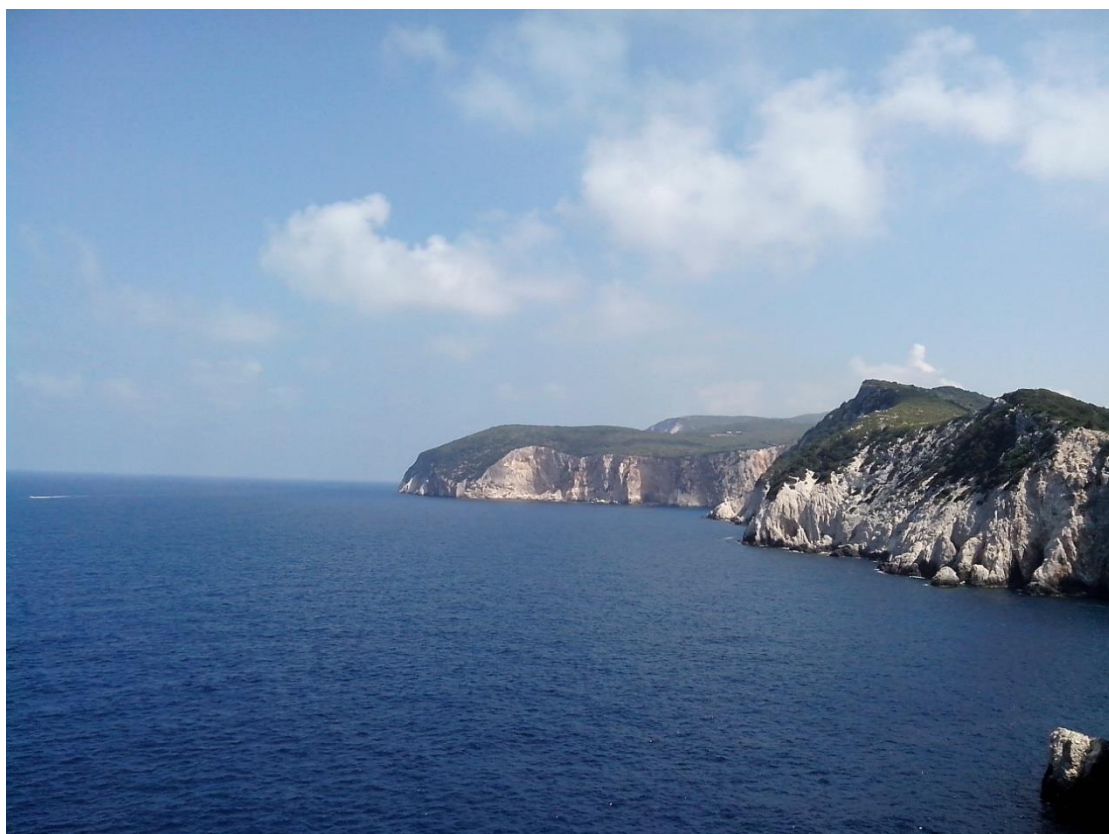

Φωτ. 138 έως 143: Τα αρχαία του ιερού ναού του Απόλλωνα

Το πήδημα από το Λευκάτα

Ο Απόλλωνας ήταν θεός καθάρσιος και γιατρός των νοσημάτων του σώματος αλλά και της ψυχής. Για αυτό θεωρείται εφευρέτης του πήδηματος από το βράχο ως σωτηρία απ' το βασανιστικό ερωτικό πάθος. Οι ερωτευμένοι πήδαγαν στη θάλασσα για να καθαριστούν από το πάθος του έρωτα. Σύμφωνα με την παράδοση, πρώτη πήδηξε από το βράχο η θεά Αφροδίτη, για να γιατρευτεί από τον έρωτά της προς τον Άδωνη, που της τον είχε πάρει ο θάνατος. Μάλιστα λέγεται ότι ο ίδιος ο Απόλλωνας την οδήγησε σε αυτό το σημείο. Οι πρώτοι θνητοί που φαίνεται να πήδηξαν από τον βράχο ήταν η Σαπφώ, που ήταν ερωτευμένη με τον Φαίωνα και ο γενάρχης των Κεφαλλήνων, Κέφαλος, που ήταν ερωτευμένος με τον Δηιονέο. Πολλά είναι και το ονόματα των θνητών που ακολούθησαν, η βασίλισσα Αρτεμισία, ο ποιητής Νικόστρατος, ο ιαμβογράφος Χαρίνος, ο Νηρέυς ο Καταναίος και άλλοι. Έτσι, το εκούσιο πήδημα από το Λευκάτα συνδέθηκε με την απαλλαγή από το ερωτικό πάθος και την ερωτική επιθυμία.

Φωτ. 144 έως 146: Τα απόκρημνα βράγια της Νηράς

Ο θρύλος

Όπως ειπώθηκε, τα νεότερα χρόνια το ακρωτήριο πήρε την ονομασία «Κάβος της Κυράς», εξαιτίας της Σαπφούς. Το παραμύθι του έρωτά της για τον Φαίωνα και το πήδημά της από τον Λευκάτα έγιναν ένας πανελλήνιος θρύλος και ο Λευκάτας ένας περίφημος βράχος. Αλλά ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει και το παραμύθι της Κυράς, που θέλει μια βασίλισσα να έβγαλε νόμο όποια «λαθέψει» να γκρεμίζεται από το βράχο. Η τύχη, όμως, έφερε να «λαθέψει» πρώτη η ίδια, να απατήσει δηλαδή τον άντρα της. Τότε κράτησε το νόμο, πήδηξε από το βράχο και σκοτώθηκε. Μια τρίτη παράδοση λέει πως όποια «λάθευε» έπρεπε να περάσει από τη μεριά του ναού στην άλλη, από την πλευρά της θάλασσας για να εξιλεωθεί. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο μύθος που θέλει τους δεισιδαίμονες ναυτικούς που περνάνε από την περιοχή να ρίχνουν κομμάτια ψωμί στη θάλασσα και να ψιθυρίζουν «**πάρε κυρά, ψωμί**».

5.1.2 ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΗΣ

Κάποια αποσπάσματα από το ποίημα του Καλλίμαχου έκαναν γνωστό πως στη Λευκάδα υπήρχε ιερό της θεάς Άρτεμης. Την άποψη αυτή ενισχύουν και τα λευκαδίτικα νομίσματα των Αλεξανδρινών, που εικονίζουν τη θεά. Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, πάνω από το χωριό Φρύνη, υπήρχε άγαλμα ή και ιερό της Άρτεμης. Οι πρώτοι που δίδαξαν τον χριστιανισμό στη Λευκάδα, αφού προσευχήθηκαν, το έκαναν να πέσει και να γίνει κομμάτια. Στην ίδια θέση ίδρυσαν το ναό της Πεφανερωμένης.

5.1.3 ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΑΙΝΕΙΑΔΑΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

Η παράδοση θέλει τον Αινεία να ίδρυσε το ναό της Αφροδίτης, καθώς έπλεε προς την Ιταλία. Ο ναός χτίστηκε πάνω σε ένα νησάκι ανάμεσα στην πόλη Νηρικό και το Διόρυκτο, τον Άγιο Νικόλαο.

5.1.4 Ο ΝΑΟΣ ΣΤΟ ΡΟΔΑΚΗ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΘΕΟΥ

Πάνω σε ένα λόφο νοτιοδυτικά των χωριών Σύβρος και Βουρνικά, ο Δαίρπφελδ με τις ανασκαφές του ανακάλυψε ένα ναό, η μορφή του οποίου παραμένει αβέβαιη. Άγνωστο είναι και σε ποια θεότητα ήταν αφιερωμένος. Σύμφωνα με τους κατοίκους των γύρω περιοχών ο ναός ίσως ήταν αφιερωμένος στη θεά Δήμητρα. Στη συνέχεια, στη θέση του ναού, χτίστηκε η μονή του Αγίου Ιωάννου στο Ροδάκι.

5.1.5 ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΘΕΟΥ ΙΕΡΟ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΣΩΤΗΡΟΣ

Άλλο άγνωστο ιερό που έφεραν στο φως οι ανασκαφές του Δαίρπφελδ ήταν στη θέση Σωτήρως στους Σκάρους, στον κάμπο του Νυδριού. Στη περιοχή βρέθηκαν λείψανα Βυζαντινής Εκκλησίας και από κάτω πολλά λείψανα ιερού.

5.1.6 ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Στη θέση «Γουλιάς», μεταξύ Αγίου Πέτρου και Σύβρου, από τις ανασκαφές του Δαίρπφελδ βρέθηκε ιερό, το οποίο ίσως ήταν αφιερωμένο στη θεά Αθηνά.

5.1.7 ΤΟ ΗΡΑΙΟ

Ηραίο ονομάστηκε το παράλιο μέρος , όπου προσορμίστηκε ο ρωμαϊκός στόλος το 197μ.Χ., όταν εξόρμησε από την Κέρκυρα ενάντια της Λευκάδας. Σε αυτό το μέρος υπήρχε ναός της Ήρας, που έδωσε και το όνομά της στην περιοχή.

5.1.8 ΛΑΤΡΕΙΑ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΩΝ

Από τις εικόνες που παρουσιάζουν τα λευκαδίτικα νομίσματα συνάγεται και η λατρεία του Αχελώου, της θεάς Αθηνάς και του ήρωα Ηρακλή.

5.1.9 ΑΝΤΡΑ ΝΥΜΦΩΝ

Ήταν η μικρή σπηλιά του ναΐσκου της Αγίας Κυριακής στο Νυδρί και πιθανώς η «Ασβοσπηλιά» στο χωριό Φρύνι, καθώς και η «Χοιρότρυπα», που βρίσκεται κοντά στη πόλη της Λευκάδας. Σε αυτά βρέθηκαν όστρακα και είδωλα αχαϊκής εποχής, αγγεία και άλλα κατάλοιπα από τη Νεολιθική και την Ελληνιστική εποχή. Άλλα ιερά ανακάλυψε ο Δαίρπφελδ στον κάμπο του Νυδριού και στους πρόποδες των Σκάρων.

5.2 Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Η ιστορία της εκκλησίας της Λευκάδας αρχίζει ελάχιστα χρόνια ύστερα από την Σταύρωση και την Ανάσταση του Θεανθρώπου. Όταν η Λευκάδα δέχτηκε το κήρυγμα του Θεανθρώπου από τον Απόστολο Παύλο και τους συνεργούς του, οι ειδωλολάτρες του νησιού, πλέον νεοφώτιστοι χριστιανοί, μετέτρεψαν τους ειδωλολατρικούς χώρους σε χώρους λατρείας του. Σύμφωνα με τις ιστορικές καταγραφές, ο χριστιανισμός πέρασε στο νησί τον χειμώνα του 65μ.Χ., όταν ο **Απόστολος Παύλος** συνοδευόμενος από τους συνεργούς του **Σωσίωνα, Ηρωδίωνα**

και Ακύλα, αγκυροβόλησε στο δεύτερο λιμάνι της Λευκάδας, απέναντι από την Νικόπολη, στη θέση όπου σήμερα υπάρχει το ιστορικό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Αντζούση. Στην τότε σπηλιά ο Απόστολος Παύλος μαζί με τους συνεργούς του και τους ελάχιστους χριστιανούς κατοίκους του νησιού πραγματοποίησε «σύναξη προσευχής» και κάπως έτσι ξεκίνησε ο χριστιανισμός στη Λευκάδα. Παράλληλα, όρισε πρώτο Επίσκοπο Λευκάδος των Σωσίωνα και έπειτα επέστρεψε στη Νικόπολη. Ο επίσκοπος, πλέον, Σωσίωνας, μαζί με τον Ηρωδίωνα και τον Ακύλα, συνοδευόμενοι από τον πρώτο πυρήνα χριστιανών, ανέβηκαν στο διπλανό λόφο, εκεί που τότε υπήρχε ο ναός της Αρτέμιδος της Λευκαδίας. Ύστερα από θερμή προσευχή, το άγαλμα της θεάς συνετρίβη, μπροστά στα έκπληκτα μάτια των Λευκαδιτών. Αυτό το θαύμα αποτέλεσε και τον σταθμό ως προς την πνευματική μεταμόρφωση των κατοίκων.

Τα χρόνια ύστερα από την Α' οικουμενική σύνοδο (325μ.Χ.) αποτελούν τον εναρκτήριο σταθμό για το ξαναζωντάνεμα του χριστιανισμού και τη θεμελίωση του μοναχισμού στο νησί. Ο επίσκοπος Λευκάδας Αγάθαρχος, που είχε λάβει μέρος στη Σύνοδο, επέστρεψε στη Λευκάδα μαζί με άλλους πέντε Πατέρες και μέλη της Συνόδου. Οι δυο από αυτούς εγκαταβίωσαν στον μοναστήρι της Φανερωμένης, ενώ υπόλοιποι τρεις έφθασαν στο ησυχαστήριο των Αγίων Πατέρων, ιδρύοντας το ιστορικό αυτό μοναστήρι.

Έτσι, ο χριστιανισμός απέκτησε γερά θεμέλια και αποτέλεσε σταθμό και την πνευματική ανανέωση και αναγέννηση των χριστιανών. Οι μαρτυρίες, ωστόσο, τους επόμενους αιώνες σιωπούν. Η μαρτυρία του επίσκοπου Κρεμώνη Λιουτπράνδου, τον 9^ο αιώνα, σηματοδοτεί τη δημιουργική παρουσία και πνευματική δράση του χριστιανισμού στο νησί. Από τον 11^ο αιώνα οι μαρτυρίες διαδέχονται η μια την άλλη, καθώς ο παρεμβατικός λόγος του μοναχισμού και ο ενεργός ρόλος της εκκλησίας διασώζουν και διαφυλάσσουν τον τόπο από τον κίνδυνο της πνευματικής και εθνικής αιχμαλωσίας του.

Στη συνέχεια, το 1331μ.Χ. οι Φράγκοι - Ανδηναυοί κατακτητές επιχειρούν να αιχμαλωτίσουν πνευματικά τον λαό, οδηγώντας στη εξορία τον Ορθόδοξο κλήρο του νησιού και επιβάλλοντας τους Λατίνους κληρικούς. Οι Λατίνοι κληρικοί, ωστόσο, σε ένα διάστημα 25 ετών, ασπάζονται τον χριστιανισμό και έτσι, επανεγκαθίσταται στο

νησί ο Ορθόδοξος κλήρος. Τη συγκεκριμένη περίοδο, η παρουσία της Ελένης Παλαιολόγου βοήθησε στην ανασυγκρότηση και ανοικοδόμηση των ιερών ναών.

Από το 1479 έως το 1684 η Λευκάδα τελεί υπό τούρκικη κυριαρχία. Την περίοδο αυτή χτίζονται ή ανακαινίζονται όλα τα μοναστήρια της ενδοχώρας. Αυτό συνέβαινε, διότι οι χριστιανοί, προσπαθώντας να διασώσουν την περιουσία τους από τις αρπακτικές διαθέσεις των Τούρκων κατακτητών και να αποφύγουν τη βαριά φορολογία, δώριζαν ή κληροδοτούσαν τα κτήματά τους στις ιερές μονές. Με αυτό τον τρόπο τα μοναστήρια απέκτησαν σημαντική περιουσία και γνώρισαν μέρες ακμής. Παράλληλα, προσέφεραν οικονομική και πνευματική στήριξη στον ταλαιπωρημένο λαό το νησιού. Αυτή τη περίοδο, αγιογραφήθηκαν, πάντα σύμφωνα με την βυζαντινή αγιογραφία, τα καθολικά των μονών, με αξιόλογες αγιογραφίες. Τα μοναστήρια που καταγράφονται αυτή τη περίοδο είναι τα εξής:

1. **Η Ιερά Μονή Φανερωμένης** πάνω από το χωριό Φρύνι
2. **Η Μονή της Οδηγήτριας** στην ενδοχώρα
3. **Η Μονή του Αγίου Ιωάννου** στο Λιβάδι
4. **Η Μονή του Αγίου Ιωάννου** στα Περιβολάκια
5. **Η Μονή του Αγίου Γεωργίου** στους Σκάρους
6. **Η Μονή του Αγίου Δημητρίου** στη Γράβα
7. **Η Μονή του Ασωμάτου Μιχαήλ** πάνω από το χωριό Βαυκερή
8. **Η Μονή του Ασωμάτου Μιχαήλ** στα Πλατύστομα
9. **Η Μονή του Προφήτη Ηλία** στους Σφακιώτες
10. **Η Μονή του Αγίου Νικολάου** στην Εγκλουβή
11. **Η Μονή του Αγίου Νικολάου** στην Ιρά
12. **Η Μονή της Κόκκινης Εκκλησιάς** στα Πλατύστομα
13. **Η Μονή του Αγίου Ιωάννου** στο Ροδάκι
14. **Η Μονή του Αγίου Γεωργίου** στο Μαραντοχώρι
15. **Η Μονή του Γενεσίου της Θεοτόκου** στο Σπανοχώρι
16. **Η Μονή της Παναγίας** στο Καλαμίτσι
17. **Η Μονή του Αγίου Κηρύκου** στο Αθάνι

Κατά το διάστημα κυριαρχίας των Ενετών, από το 1684 έως το 1797, επιχειρείται μια προσπάθεια σύντριψης του εθνικού φρονήματος, μέσα από το δογματικό γονάτισμα των Ορθόδοξων. Η Εκκλησία, όμως, μέσα από την πνευματική και εθνική

Φωτ. 147: Η μονή του Αγίου Κηρύκου

αντίσταση, καταφέρνει να διασώσει την πνευματική ενότητα των κατοίκων και να διασώσει το εθνικό τους φρόνημα.

Από το 1797 έως το 1799 ο τόπος δέχεται κάποιες πιέσεις από τους Γάλλους κατακτητές και το κήρυγμα της Γαλλικής Επανάστασης.

Ύστερα, το 1799 όταν τη σκυτάλη παίρνουν οι Ρωσοτούρκοι, η

αρχιεπισκοπή Λευκάδας και Αγίας Μαύρας προβιβάζεται σε Μητρόπολη. Το 1800 δημιουργείται η Επτανήσος Πολιτεία, ενώ το 1866, μετά την πάροδο της εξουσίας των Άγγλων και την παράδοση των Επτανήσων, η Εκκλησία της Επτανήσου ενώθηκε με την Εκκλησία της Ελλάδας.

Η Εκκλησία της Λευκάδας, στις πολύχρονες δοκιμασίες του τόπου και των ανθρώπων, διακονούσε ασταμάτητα το μυστήριο της Ορθόδοξης Πίστεως. Σε στιγμές δύσκολες δημιούργησε ελπίδα και με φιλάνθρωπο προσανατολισμό υπηρέτησε το Θεό και τον άνθρωπο. Στη δοκιμασία του μεγάλου σεισμού του 1825, έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην αναστήλωση των ερειπίων και συνέδραμε ενεργά τους δεινοπαθούντες. Αλλά και η συμβολή της στην Επανάσταση του 1821 και στην ετοιμασία για τη μεγάλη αυτή στιγμή ήταν ανυπολόγιστη. Ακόμα και την πολυπόθητη στιγμή της Ένωσης, η εγκύκλιος που συνέταξε και διάβασε ο Μητροπολίτης Λευκάδος και Αγίας Μαύρας Γρηγόριος Αραβανής, έγινε το κίνητρο υπέρ της ψήφου της Ένωσης.

Τον Σεπτέμβριο του 1899, η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Λευκάδας, προσάρτησε την Τοπική Εκκλησία της Ιθάκης στη Μητρόπολη Λευκάδος. Έκτοτε, η ίδια ονομάζεται Ιερά Μητρόπολη Λευκάδος και Ιθάκης.

Κατά τον 20^ο αιώνα, η τοπική Εκκλησία λειτουργεί φιλάνθρωπα, αναγεννητικά, προστατευτικά και παιδευτικά με στόχο την αύξηση του πληρώματός της και τη διατήρηση της ενότητας. Οι συνέπειες των δυο Παγκοσμίων Πολέμων και τα δεινά που επέφεραν οδήγησαν σε εφιαλτικό διχασμό την κοινωνία και το έθνος και κατά συνέπεια, αποτέλεσαν μεγάλη πρόκληση για την ομαλή παρουσία της Εκκλησίας. Η

μικρή τοπική Εκκλησία, ωστόσο, μέσα από το πνευματικό, ηθικό, κοινωνικό και εθνικό της έργο, οδήγησε τον μαρτυρικό λαό στην ανανέωση και αναμφίβολα, ο σωτήριος λόγος και ρόλος της συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στη ιστορία και την προσφορά των πιο σημαντικών χριστιανικών μνημείων στην ιστορία της Λευκάδας:

5.2.1 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ

Φωτ. 148: Η μονή της Φανερωμένης

Η Ιστορία της Μονής

Πάνω σε ένα γραφικό λόφο, τρία χιλιόμετρα δυτικά της πολιτείας, υψώνεται η Ιερά Μονή και ο ναός της Παναγίας της Φανερωμένης. Η ιστορία της φτάνει ως τους πρώτους αποστολικούς χρόνους, όταν ακούστηκε το κήρυγμα του Θεανθρώπου. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Ακύλας, ιδρυτής της εκκλησίας της Λευκάδας, οδήγησε τον Απόστολο Παύλο στο νησί, το 65μ.Χ. Τότε, ο Ακύλας και οι δυο βοηθοί του Σωσίωνα και Ηρωδίωνα, αφού έλαβαν την ευλογία από τον Απόστολο Παύλο, κήρυξαν το Ευαγγέλιο στην Ιερά Μονή Φανερωμένης. Στη σημερινή θέση του μοναστηριού, υψωνόταν παλιά ιερό της Θεάς Αρτέμιδος. Κατά την παράδοση, όταν ο

Ηρωδίωνας ύψωσε τα χέρια του στον ουρανό, εμφανίστηκε το είδωλο της θεάς Αρτέμιδος, το οποίο έπεσε στη γη και έγινε κομμάτια. Έτσι, σε αυτή τη θέση οι χριστιανοί Λευκαδίτες έχτισαν τον πρώτο ναό στη πόλη της Λευκάδας, προς τιμής της Φανερωμένης και η εκκλησία της Λευκάδας ξεκίνησε, με αυτό τον τρόπο, την ιστορία της. Γύρω από το ναό χτίστηκαν λίγα κελιά, ενώ το 322 μ.Χ. που ήρθαν οι πρώτοι μοναχοί, ο ναός και τα κελιά μεγάλωσαν και επεκτάθηκαν. Αργότερα, πυρκαγιά κατέστρεψε τη Μονή, αλλά οι Λευκαδίτες την ξανάχτισαν. Παρήγγειλαν, μάλιστα, την Αγία Εικόνα στον αγιογράφο Καλλίστο, εφημέριο της Αγίας Σοφίας. Όπως λέγεται, το σχέδιο της μορφής της Θεοτόκου φανερώθηκε σε αυτόν με θαυμαστό τρόπο. Έτσι, από της φανέρωση αυτή της Θεοτόκου, η εικόνα ονομάστηκε «Πεφανερωμένη» ή «Φανερωμένη». Το 1670 η Μονή αποτέλεσε για ένα μικρό διάστημα μετόχι της Παναγίας της Καρακονισιάς, στον Αμβρακικό Κόλπο. Λίγο αργότερα, το 1762 οι Ενετοί έκαψαν το Μοναστήρι, ενώ το 1866 σε μια νέα πυρκαγιά καταστράφηκε ο Ναός και η Ιερή Εικόνα, αλλά οι Λευκαδίτες τα ξανάφτιαξαν. Η νέα εικόνα κατασκευάστηκε από τον αγιογράφο Βενιαμίν Κουτράκη, ιερομόναχο του Αγίου Όρους. Η Φανερωμένη είναι το μοναδικό μοναστήρι που διατηρήθηκε, ύστερα από την απαλλοτρίωση της μοναστηριακής περιουσίας το 1925, ενώ τα υπόλοιπα μοναστήρια υπάγονται σε αυτήν από το 1933. Τις χρονιές 1936 και 1965 έγινε δεντροφύτευση της περιοχής, ενώ το 1968 ο ναός και η περιοχή ανακαινίστηκαν πλήρως. Τον Ιούλιο του 1987 έγιναν επίσημες γιορτές στην Μονή για τη συμπλήρωση της εκατονταετίας από την ανακατασκευή της εικόνας, οπότε και πλήθος κόσμου προσήλθε από ολόκληρη την Ελλάδα. Το ετήσιο πανηγύρι της «Κυράς» γίνεται κάθε χρόνο την ημέρα της Εορτής του Αγίου Πνεύματος. Τότε, πλήθος κόσμου από κάθε περιοχή της χώρας συρρέει με συγκίνηση, για να συμμετάσχει στο ιερό μυστήριο. Δίχως αμφιβολία, η Μονή της Φανερωμένης αποτελεί το θρησκευτικό κέντρο των Λευκαδιτών και ένα σημαντικό προσκύνημα που συγκεντρώνει ολόκληρο το χρόνο, όλο και περισσότερους προσκυνητές. Το μοναστήρι ανακαινίστηκε πρόσφατα, με τη δημιουργία νέας πτέρυγας κελιών ηγουμενείου, συνοδικού, βιβλιοθήκης και παρεκκλησίου. Στους χώρους του λειτουργούν το σύγχρονο Εκκλησιαστικό Μουσείο πλούσιο σε κειμήλια από την Ι. Μονή και άλλους ναούς του νησιού, καθώς και το Ναυτικό Μουσείο, με ομοιώματα πλοίων.

5.2.2 ΙΕΡΟ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Το ασκητήριο των Αγίων αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους τόπους της τοπικής εκκλησίας. Το ασκητήριο είναι ριζωμένο σε μια σπηλιά, 5 χιλιόμετρα από το χωριό Νικιάνα, στο βουνό των Σκάρων.

Φωτ. 149, 150: Ο δρόμος προς το ησυχαστήριο

Η Ιστορία

Σύμφωνα με την παράδοση το ασκητήριο ίδρυσαν τρεις από του 318 Θεοφόρους Πατέρες της Α' Οικουμενικής Συνόδου, που πραγματοποιήθηκε το 325μ.Χ. στην Νικιάνα της Βιθυνίας. Σε αυτή τη Σύνοδο συμμετείχε και ο τότε επίσκοπος Λευκάδας Αγαθάρχος. Στην επιστροφή του στο νησί, τον ακολούθησαν πέντε από τους Θεοφόρους Πατέρες, από τους οποίους οι δυο ασκήτευσαν στον μοναστήρι της Φανερωμένης, ενώ οι τρεις διάλεξαν αυτή τη σπηλιά για να περάσουν το υπόλοιπο της ζωής τους και να διδάξουν το Ευαγγέλιο. Τα ονόματά τους, δυστυχώς, δεν

σώζονται. Σε μια διπλανή σπηλιά βρίσκονται οι τάφοι τους και ο ναΐσκος που χτίστηκε προς τιμήν τους. Τους τελευταίους αιώνες το μοναστήρι λειτουργούσε ως μετόχι της Ιεράς Μονής Γεωργίου στους Σκάρους, ενώ στο παρελθόν λειτούργησε και ως το μοναδικό γυναικείο μοναστήρι στο νησί. Στο μοναστήρι εγκαταβιούσαν μοναχές ως το 1978, ενώ έκτοτε το μοναστήρι ερήμωσε.

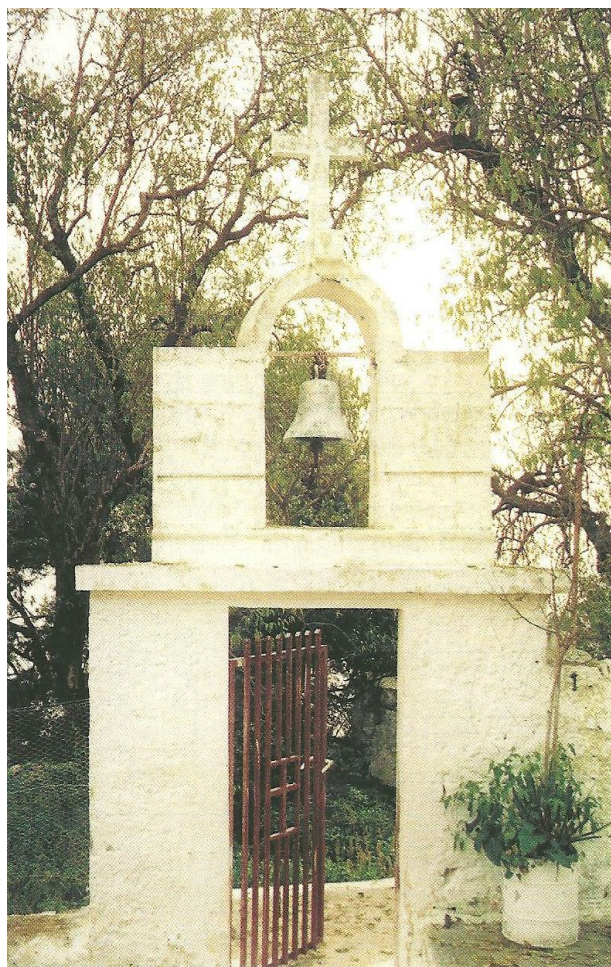

Φωτ. 151: Το ιερό ησυχαστήριο των Αγίων Πατέρων

Φωτ. 152: Ο ναός προς τιμήν των Πατέρων

5.2.3 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΡΑΣ

Φωτ. 153: Η είσοδος του Μοναστηριού

Η Μονή του Αγίου Νικολάου Ιράς ξεκίνησε το ιστορικό της ταξίδι περίπου τον 11^ομ.Χ. αιώνα, γεγονός που αποδεικνύει και ο καταπέλτης στην κεντρική είσοδο της Μονής, που παραπέμπει στα Βυζαντινά χρόνια. Περίπου τον 17^ο αιώνα φαίνεται να έγινε κάποια αναστήλωση της Μονής, ύστερα από καταστροφή της, ίσως εξαιτίας της σεισμικής δραστηριότητας του χώρου. Η περιοχή, επίσης, είναι συνδεδεμένη με ιερά, διότι πολύ κοντά βρίσκεται το ακρωτήριο Λευκάτας και ο ναός του Απόλλωνα. Το επίθετο Νιρά - Ιρά οφείλεται στην παρουσία του ιερού του Απόλλωνα.

Η Ιστορία της Μονής

Χρονολογία ίδρυσης ή θεμελίωσης της Μονής είναι το έτος 1078μ.Χ., όταν οι Σταυροφόροι κατακτητές της Ανατολής έφτασαν στο νησί, μεταφέροντας το ιερό λείψανο του Αγίου Νικολάου. Σύμφωνα με την παράδοση, οι σταυροφόροι προσέγγιζαν τα σημεία που υπήρχαν, κατά τα χρόνια της ειδωλολατρίας ιερά θεών, προκειμένου να ευλογήσουν τον τόπο και να υποδεχτούν τον Άγιο του Θεού. Έτσι, οι κατακτητές προσάραξαν σε δυο σημεία. Πρώτα στο «νησάκι του Αγίου Νικολάου», όπου υπήρχε ιερό της Αφροδίτης και έπειτα στην περι οχή Κάβο Δουκάτο, όπου υπήρχε ιερό του Ποσειδώνα και του Απόλλωνα. Εκεί έχτισαν τον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου, που αρχικά ήταν μικρός σε μέγεθος και παρουσία, αλλά με το πέρασμα των χρόνων αποτέλεσε σημαντικό πνευματικό και εθνικό πνεύμονα. Στη συνέχεια, η Μονή γρήγορα μετατράπηκε και σε σημαντικό οικονομικό παράγοντα, λόγω της

ασχολίας των πατέρων με την καλλιέργεια, την κτηνοτροφία και την μελισσοκομία. Κατά την Φραγκοκρατία, την Τουρκοκρατία και την Ενετοκρατία, η εκκλησιαστική

Φωτ. 154: Η εικόνα του Αγίου Νικολάου

δράση της Μονής συνεχίστηκε ακάθεκτη. Η Μονή δοκιμάστηκε κατά τον 19^ο αιώνα, λόγω της φορολόγησης των μονών, των κοινωνικών φαινόμενο και των φυσικών καταστροφών, αλλά κατάφερε να διασωθεί. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εικόνα του Αγίου Νικολάου εκλάπη το 1969 και βρέθηκε 10 χρόνια αργότερα, τη στιγμή της αγοραπωλησίας της. Έκτοτε, τοποθετήθηκε προς φύλαξη και προσκύνημα των πιστών. Τελευταία μοναχή υπήρξε η Μοναχή Μαρία που απεβίωσε στις 3 Αυγούστου του 1993.

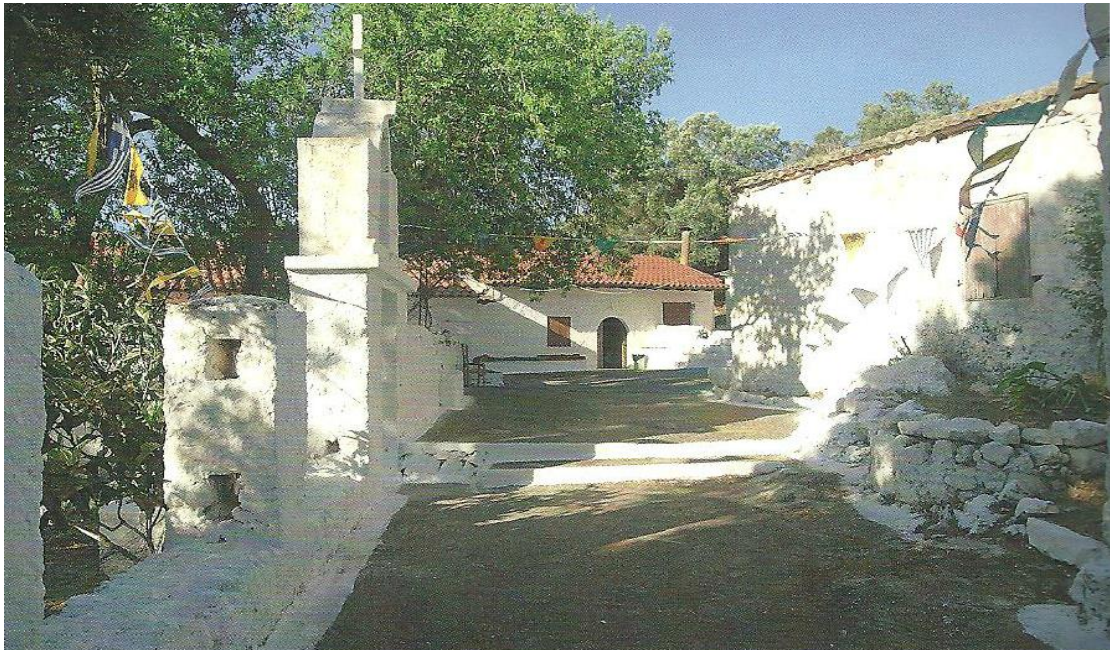
Η Προσφορά της Μονής

Στους δέκα αιώνες λειτουργίας της, η προσφορά των Πατέρων της Μονής υπήρξε πολυσήμαντη και πολύπλευρη. Οι Πατέρες μετάγγιζαν μέσα από το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας στους πιστούς και στους προσκυνητές. Σημαντικό, παράλληλα, υπήρξε και το φιλανθρωπικό τους έργο. Αναμφίβολα, η Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου αποτελεί μέσα σε ένα μυστικό και μυστηριακό τοπίο, το φυλάκιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο νησί. Υπήρξε φάρος ελπίδας και αισιοδοξίας και το έργο της είναι ανυπολόγιστο.

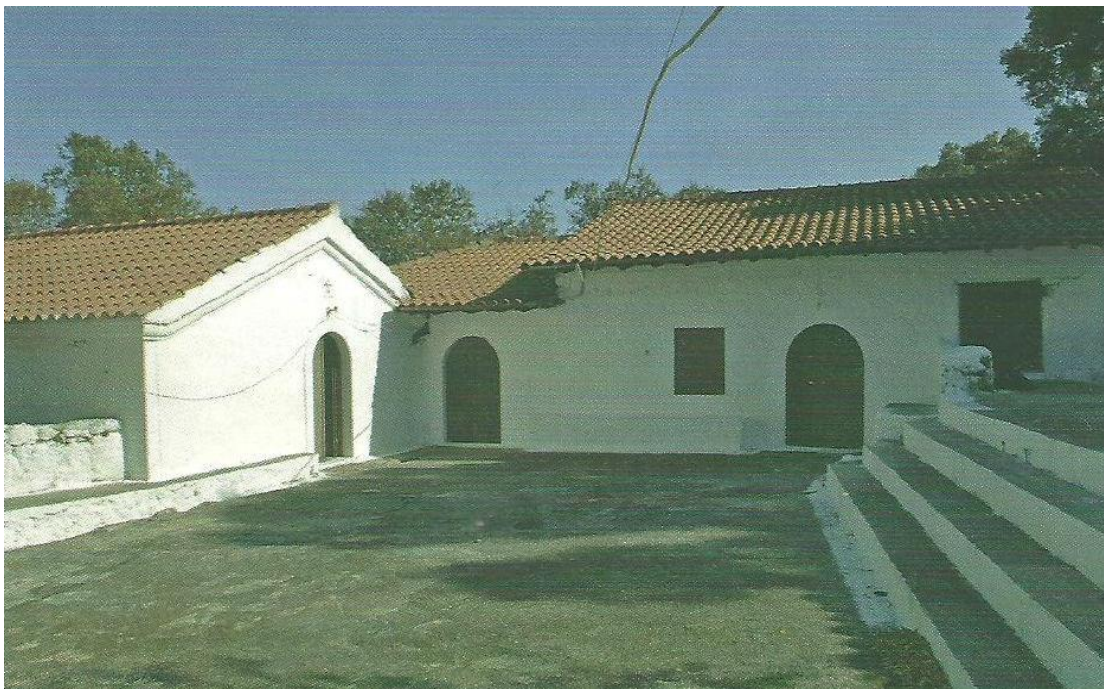
Η Μονή σήμερα

Σήμερα ένα καινούριο ξεκίνημα επιχειρείται στο μοναστήρι, με το διορισμό νέου Ηγουμενοσυμβουλίου - Διοικούσης Επιτροπής, με αποστολή την ανακαίνιση της Μονής και την ανάπλασή της σε χώρο κατάλληλο για τη διαμονή και την άσκηση μοναχικής αδελφότητας στο μέλλον. Πανηγυρίζει κάθε χρόνο στις 10 Μαΐου, σε

ανάμνηση της «παρόδου», δηλαδή της μετακομιδής του λειψάνου του Αγίου Νικολάου.

Φωτ. 155: Η είσοδος του Μοναστηριού μέσα από το εικονοστάσιο της Μονής

Φωτ. 156: Η εσωτερική αυλή της Μονής

5.2.4 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ (ΣΤΟ ΛΙΒΑΔΙ)

Το ιστορικό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννου βρίσκεται στον λόφο «Μπρινιά», λίγο ψηλότερα από το λιβάδι της Καρυάς. Οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή αυτής της τοποθεσίας είναι η απόσταση από την ταραχή και τον άστατο προβληματισμό της εγκόσμιας κοινωνίας και η προστασία της Μονής από ανεπιθύμητες επισκέψεις.

Η Ιστορία της Μονής

Η πρώτη ιστορική καταγραφή για την Ιερά Μονή αρχίζει από το 1.605 μ.Χ., κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ωστόσο, η αρχιτεκτονική του μοναστηριού μαρτυρά πως το μοναστήρι πρέπει να χτίστηκε κατά

το δεύτερο μισό του 15^{ου} αιώνα, την εποχή που η Ελένη (Υπομονή) Παλαιολογίνα εγκαταστάθηκε στην Αγία Μαύρα και συντέλεσε στη δημιουργία αξιόλογων έργων στα μοναστήρια του νησιού. Την άποψη

αυτή ενισχύουν ένα «ταπού» γραμμένο στα τούρκικα, που φυλάσσεται στο ιστορικό αρχείο της Λευκάδας και καταγράφει την σημαντική περιουσία του μοναστηριού, η οποία σίγουρα χρειάστηκε πολύχρονη διαδικασία για να αποκτηθεί, αλλά και η παρουσία, ο θάνατος και ο ενταφιασμός του μοναχού Σίμωνος Μπούα Γρίβα, το

Φωτ. 157 έως 159: Η εξωτερική όψη της Μονής του Αγίου Ιωάννου

1622, ελάχιστα χρόνια μετά την ίδρυση του ναού. Κατά την ηγουμενία του Άνθιμου Μαρίνου από το 1605 έως την ανάδειξή του σε Αρχιεπίσκοπο Λευκάδας και Αγίας Μαύρας, παρατηρείται σημαντική

πνευματική ανάπτυξη και κοινωνική παρέμβαση. Τότε, στη Μονή παραχωρήθηκαν αρκετά κτήματα του Δημοσίου και το μοναστήρι άρχισε να γίνεται μια οικονομικά υπολογίσιμη δύναμη και να αποκτά ανεξαρτησία. Εξίσου σημαντική ήταν και η συμβολή του ηγουμένου Ευγένιου Μαρίνου στην επέκταση της Μονής. Οι διάφορες δωρεές κτημάτων, που συναντάμε καθ' όλη την ιστορία της Μονής, την μετέτρεψαν στις αρχές του 19^{ου} αιώνα στην πρώτη Μονή σε περιουσία απ' όλες όσες υπήρχαν τότε στο νησί της Λευκάδας, θέση που διατήρησε έως το 1890 περίπου. Τότε, οι αλόγιστες δαπάνες, η πολιτική των κρατούντων, αλλά και η στάση της πολιτείας οδήγησαν το μοναστήρι στο δρόμο της διάλυσης. Έτσι, το μοναστήρι, χωρίς περιουσία και μοναχούς, ύστερα από μια φωτεινή τροχιά ζωής και παρουσίας στο ιστορικό γίνεσθαι του νησιού, παραδόθηκε στο μαρασμό και στη διάλυση.

Η Μονή σήμερα

Η Μονή διαλύθηκε το 1930 και η περιουσία της μοιράστηκε σε «ακτήμονες». Ακολούθησαν χρόνια παρακμής, φθοράς και ολοκληρωτικής καταστροφής. Το 1996 ο ναός καθαρίστηκε και λειτούργησε ξανά. Ακολούθησε η αναστήλωση του Καθολικού, με ενέργειες του Δήμου. Το 2010 εκπονήθηκε η μελέτη στερέωσης - αποκατάστασης των κελιών της Ι. Μονής, ενώ από το 2011 η Ιερά Μονή ανασυστήθηκε ως αυτοτελές Ν.Π.Δ.Δ. Πανηγυρίζει στις 24 Ιουνίου, στο Γενέσιο του Προδρόμου. Στη Μονή τελούνται τακτικά ακολουθίες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

5.2.5 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Το ιστορικό μοναστήρι του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου ή Κόκκινης Εκκλησίας βρίσκεται στη νοτιοδυτική πλευρά των Σκάρων, στην περιοχή των Πλατύστομων.

Φωτ. 160: Η είσοδος της Μονής

Η Ιστορία της Μονής

Η πρώτη γραπτή ιστορική αναφορά για την Ιερά Μονή αρχίζει από το 1478 μ.Χ., μια εποχή έντονα σημαδιακή για τη Λευκάδα και τον μοναχισμό στον τόπο. Κατά την εποχή της επικράτησης των Τούρκων κατακτητών, στο νησί ιδρύονται τα περισσότερα γνωστά μοναστήρια, με σημαντικό και πολύπλευρο ρόλο σε όλη τη μετέπειτα ιστορία του νησιού. Ωστόσο, τα θολωτά «στοιχεία» στον ισόγειο χώρο της μονής, που παραπέμπουν στη Βυζαντινή περίοδο, αφήνουν ανοιχτό το ενδεχόμενο η ίδρυσή της να ξεκίνησε 2 αιώνες περίπου νωρίτερα, κατά την Βυζαντινή εποχή. Αυτή τη άποψη ενισχύουν και οι αναφορές του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, που σε στίχους του αναφέρει ότι πήγε στην εκκλησιά στο τέλος του 13^{ου} αιώνα, γεγονός που αποδεικνύει ότι η ολοκλήρωση και ιστορική παρουσία της μονής ξεκίνησε πολύ νωρίτερα. Έτσι, το 1478 υπήρξε προφανώς κάποια επέκταση της μονής. Οι τρεις διαφορετικοί τρόποι δόμησης αποδεικνύουν ότι το μοναστήρι επιδιορθώθηκε τουλάχιστον τρεις φορές, λόγω φυσικών καταστροφών, λόγω της αύξησης του αριθμού των μοναχών ή της οικονομικής άνθησης. Η έκταση του συγκροτήματος αποδεικνύει ότι ο αριθμός των

μοναχών ήταν πάντοτε σημαντικός. Κατά την Φραγκοκρατία, η μονή αποτέλεσε το άτυπο αντιστασιακό κέντρο της Ορθόδοξης μαρτυρίας στη γύρω περιοχή. Το 1478 οι ιερομόναχοι Σάββας Μανωλίτης και Χαρίτων Δαμιανής έχτισαν έναν μικρό το οποίο αφιέρωσαν στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Επειδή ο ναός χτίστηκε με πέτρες και κόκκινο πηλό, η περιοχή πήρε το όνομα «Κόκκινη Εκκλησιά». Αργότερα, οι ιερομόναχοι έχτισαν δίπλα στο ναό μικρά κελιά, θεμελιώνοντας με αυτό τον τρόπο τη μονή. Στη συνέχεια, αυξήθηκε ο αριθμός των μοναχών και ακολούθησε διεύρυνση του μοναστηριού, μέχρι τη περίοδο της Ενετοκρατίας, που πήρε τη τελική του μορφή.

Φωτ. 161: Η Μονή της Κόκκινης Εκκλησιάς

Η Προσφορά της Μονής

Ανυπολόγιστη είναι η παρουσία της Μονής στο ιστορικό και πνευματικό γίγνεσθαι του τόπου. Η συμβολή των πατέρων στην ενοριακή ζωή ήταν πολυδύναμη και σημαντική, καθώς κατάφεραν να διασφαλίσουν την εθνική συνείδηση και το Ορθόδοξο φρόνημα του λαού. Οι πατέρες, σε ώρες δύσκολες, με κίνδυνο της ίδιας τους της ζωής, άνοιξαν τις πόρτες του μοναστηριού στους νέους των γύρω χωριών και, μαθαίνοντάς τους τα λιγοστά γράμματα που ήξεραν, λειτούργησαν ένα άτυπο σχολείο. Έτσι, κατάφεραν να κρατήσουν αναμμένη τη φλόγα της ελπίδας. Αλλά και

στις κοινωνικές ανάγκες του λαού οι πατέρες προσέφεραν από το υστέρημά τους. Εν κατακλείδι, η Ιερά Μονή στη μακρόχρονη πορεία της έδωσε ελπίδα και έγινε η πνευματική, ηθική, οικονομική και εθνική στήριξη του λαού, στα δύσκολα χρόνια της δοκιμασίας του τόπου.

Φωτ. 162: Τα παλαιά κελιά της Μονής

Η Μονή σήμερα

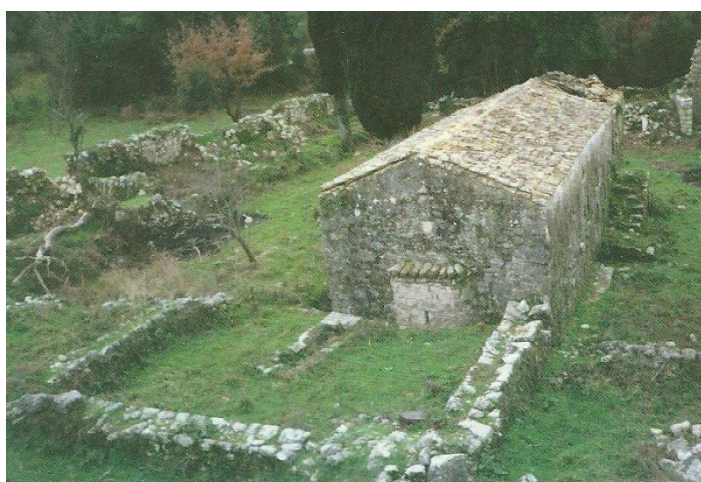
Η σύγχρονη εικόνα της μονής παρουσιάζει ανεξέλεγκτη ερείπωση και φθορά. Μόνο ο Ιερός Ναός αντέχει, ενώ η φθορά από το χρόνο και η φύση απειλούν με κατάρρευση το ιστορικό μνημείο. Εσωτερικά, ο ασβέστης έχει καλύψει όλες σχεδόν τις παλιές τοιχογραφίες. Οι παλιές εικόνες που διασώθηκαν, μεταφέρθηκαν στη συλλογή μεταβυζαντινών εικόνων στη πόλη. Το καθολικό προστατεύεται από λιθόκτιστο περίβολο, ενώ στη νότια πλευρά υπάρχουν διώροφες και τριώροφες οικοδομές, που χρησίμευσαν ως αποθήκες και χώροι φύλαξης των ζώων, ενώ κάποια αποτελούσαν τα κελιά των μοναχών και ξενώνες. Όλα αυτά τα κτίσματα σήμερα έχουν υποστεί αλόγιστη φθορά και αυτό το σημαντικό μνημείο παράδοσης παραμένει έρμαιο της ερείπωσης. Τα νεότερα χρόνια ο ναός δέχτηκε στερεωτικές παρεμβάσεις, όμως οι πτέρυγες των κελιών έχουν ερειπωθεί. Εκκρεμεί η σύνταξη πλήρους μελέτης για τη

στερέωση και αποκατάσταση του μνημείου. Η Κόκκινη Εκκλησιά αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα χριστιανικά μνημεία της Λευκάδας. Πανηγυρίζει στις 25 Μαρτίου, ενώ το Πάσχα και το καλοκαίρι τελούνται και άλλες ιερές ακολουθίες.

5.2.6 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΣΩΜΑΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

Το ιστορικό μοναστήρι του Ασωμάτου βρίσκεται νότια του χωριού Βαυκερή, σε απόσταση πέντε χιλιομέτρων από αυτό. Λέγεται έτσι, γιατί είναι αφιερωμένο, από την ίδρυσή του, στον Αρχάγγελο Μιχαήλ, τον Ασώματο.

Η Ιστορία της Μονής

Φωτ. 163: Ιερά Μονή Ασωμάτου

Φωτ. 164: Η είσοδος του Ναού από το πλάι

Έγγραφα που περιέχουν την περιουσία της μονής υπάρχουν από το 1701, γεγονός που αποδεικνύει ότι το μοναστήρι θα πρέπει να χτίστηκε τον 12^ο με 13^ο αιώνα. Τα ερείπια των κελιών, οι τοιχογραφίες και η αρχιτεκτονική παραπέμπουν στους Βυζαντινούς χρόνους. Παράλληλα, το μοναστήρι πολλές φορές δοκιμάστηκε από σεισμούς και στις ανακαινίσεις του πρωταγωνιστικό ρόλο έπαιξε η οικογένεια Κονιδάρη. Καθ' όλη τη μακρά ιστορία του το μοναστήρι αντιμετώπισε τον κίνδυνο της διάλυσης εξαιτίας των φορολογικών απαιτήσεων των κατακτητών, το νομικό

καθεστώς που κατά καιρούς επέβαλλαν, τη θύελλα της πανώλης και την καταλήστευση των οικονομικών. Μετόχι της Μονής Ασωμάτου αποτελούσε μέχρι το 1931 η Μονή του Αγίου Ιωάννου στο Ροδάκι, ενώ από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα μετόχι του ναού αποτελεί η Ιερά Μονή του Αγίου Κηρύκου.

Η Προσφορά της Μονής

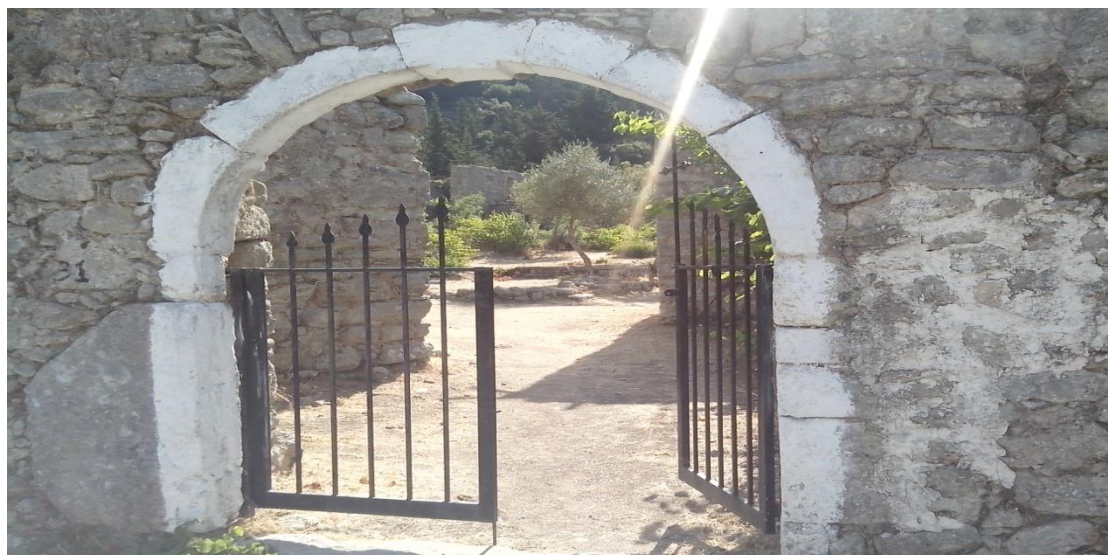
Η προσφορά της Μονής για ολόκληρους αιώνες στη διάδοση και συνέχιση του Σταυρού και της Ανάστασης του Χριστού υπήρξε κορυφαία και σημαντική. Η Μονή Ασωμάτων στα χρόνια των κατακτητών υπήρξε ο αντιστασιακός θύλακας της εθνικής αντίστασης. Στο μοναστήρι, μάλιστα, οι αδερφοί Μελέτιος και Παρθένιος Κονιδάρης, δημιούργησαν το εκκλησιαστικό, κοινωνικό και εθνικό τους έργο. Ωστόσο, η αποδυνάμωσή της και η σημαντική μείωση της φιλανθρωπίας που κατά καιρούς παρατηρείται, οφείλεται στον νομοθετικό εναγκαλισμό του μοναχισμού, στην ελαττωματική θεολογική παιδεία των μοναχών και στην αθέτηση των υποχρεώσεων αρκετών ενοικιαστών. Το έργο του μοναστηριού, όμως, εν μέσω αυτών των προκλήσεων, παρέμεινε αλώβητο. Η πνευματική και φιλανθρωπική προσφορά από τους μοναχούς συνεχίστηκε, αλλά, η απρεπή λογική της πολιτείας, τελικά, το γονάτισε.

Η Μονή σήμερα

Σήμερα τα ερειπωμένα κτίσματα γύρω από το Καθολικό, δείγματα αξιόλογης αρχιτεκτονικής, παραμένουν σιωπηλοί μάρτυρες του περασμένου μεγαλείου της Μονής. Πανηγυρίζει στις 6 Σεπτεμβρίου, σε ανάμνηση του εν Χώναις θαύματος του Αρχάγγελου Μιχαήλ, ενώ το Πάσχα και το καλοκαίρι τελούνται και άλλες ιερές ακολουθίες.

5.2.7 Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟΥΣ ΣΚΑΡΟΥΣ

Το ιστορικό μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στους Σκάρους βρίσκεται λίγο έξω από τη συνοικία των Κολυβάτων, στον Αλέξανδρο.

Φωτ. 165: Η είσοδος προς τον ιερό χώρο

Η Ιστορία της Μονής

Φωτ. 166 έως 168: Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου

Η Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου ιδρύθηκε το 1611 από τους ιερομόναχους Ιωσαφάτ Φρεμεντίνη και Πανφούριο Ρούμπη και αφιερώθηκε στο όνομα του Αγίου Γεωργίου. Λίγο αργότερα προστέθηκε και ο μοναχός Νεάρντος Σέροτα. Τα κελιά τους βρίσκονταν δίπλα στο ναΐσκο. Το 1622 ο Οθωμανός Αχμέτ Αγάς? Παραχώρησε στο μοναστήρι ολόκληρο το δάσος των Σκάρων, που αποτελείται από 1300 στρέμματα. Αργότερα, το 1709, το μοναστήρι επεκτάθηκε με νέες δωρεές και ο τότε ηγούμενος Θεοφάνης Κολυβάς, αύξησε τον αριθμό των κελιών των μοναχών. Στην ακμή του, το μοναστήρι είχε 8 μετόχια, μεταξύ των οποίων και το ασκητήριο των Αγίων Πατέρων και καλλιεργούσε περίπου 700 στρέμματα.

Η Μονή σήμερα

Το μοναστήρι σήμερα είναι διαλυμένο και ερειπωμένο. Ωστόσο, η μακρά και σημαντική ιστορία του δεν λησμονιέται. Μετά το σεισμό του 2003 το Καθολικό δεν είναι προσβάσιμο. Παρόλα αυτά έχει εκπονηθεί και εγκριθεί η μελέτη στερέωσης και αποκατάστασης του Καθολικού και των κελιών. Η Ιερά Μονή πανηγυρίζει στις 23 Απριλίου, ενώ το Πάσχα και το καλοκαίρι τελούνται υπαίθριες ακολουθίες.

Φωτ. 169, 170: Το εσωτερικό της Μονής

Ακολουθεί ονομαστική αναφορά στις υπόλοιπες διαλυμένες Ιερές Μονές της Λευκάδος:

1. **Ιερά Μονή Υπεραγίας Θεοτόκου Οδηγήτριας** στην Απόλπαινα
2. **Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου** στο Ροδάκι Βουρνικά
3. **Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου** στο Μαραντοχώρι

Ακολουθεί ονομαστική αναφορά στα μονύδρια της Λευκάδος:

1. **Ιερά Μονή Παναγίας «Δεματισάνας»** στη Γύρα
2. **Ιερά Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου** στο Σπανοχώρι
3. **Ιερά Μονή Αγίου Δημητρίου** στη Γράβα Χαραδιάτικων
4. **Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία** στο Σπανοχώρι
5. **Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου** στην Εγκλουβή
6. **Ιερά Μονή Αγίου Κηρύκου** στο Αθάνι
7. **Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου** στα Μιλιανάτα Νικολή
8. **Ιερά Μονή Ταξιάρχου Μιχαήλ** στο Αδάνι Πλατυστόμων

Ακολουθεί ονομαστική αναφορά στους Ιερούς Ενοριακούς χώρους της Λευκάδος:

1. **Μητροπολίτικος Ιερός Ναός Ευαγγελίστριας**
2. **Ιερός Ναός Γενεσίου της Θεοτόκου**
3. **Ιερός Ναός Αγίων Αναργύρων**
4. **Ιερός Ναός Αγίου Μηνά**
5. **Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου**
6. **Ιερός Ναός Αγίου Νικήτα**
7. **Ιερός Ναός Αγίου Σπυρίδωνος Αλεξάνδρου**
8. **Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου Απόλπαινας**
9. **Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Επισκοκάλαμου**
10. **Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλαμιτσίου**
11. **Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος Καλάμου**
12. **Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος Καλλιγόνιου**
13. **Ιερός Ναός Ταξιάρχων Καρυωτών**
14. **Ιερός Ναός Τιμίου Προδρόμου Κάστονος**
15. **Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου Κατούνας**

16. Ιερός Ναός Μεταμορφώσεως Σωτήρος Νικιάνας

17. Ιερός Ναός Εισοδίων Θεοτόκου Τσουκαλάδων

18. Ιερός Ναός Αγίων Αποστόλων Φρυνίου

Οι μεγαλύτεροι από τους παραπάνω Ιερούς Ενοριακούς χώρους διαθέτουν και ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο αριθμό παρεκκλησίων. Αξίζει να αναφερθεί ότι πολλά είναι και τα προσκνητάρια των δρόμων, που συναντώνται στις πιο επικίνδυνες στροφές των δρόμων της Λευκάδας. Μαρμάρινα, πέτρινα, ντενεκεδένια, ξύλινα, μικρά ή μεγάλα, περίτεχνα ή απλοϊκά, καινούρια ή παλιά, όρθια ή μισογκρεμισμένα, βρίσκονται σε κάθε γωνιά του τόπου, υποδηλώνοντας την Ορθόδοξη Πίστη του λαού και αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι της λαϊκής τέχνης.

Φωτ. 171: Η Μονή της Αγίας Παρασκευής στο Αθήνι πριν το σεισμό της 17^{ης} Νοεμβρίου του 2015

Φοτ. 172 έως 174: Η όψη της Μονής μετά τον σεισμό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΛΕΥΚΑΔΑ

6.1 ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Φωτ. 175: Το άγαλμα του Ωνάση στο Νυδρί

Όπως πρωτοειπώθηκε, μετά το 1950 η κοινωνική ζωή στο νησί βρήκε σιγά σιγά το ρυθμό της, ύστερα από μια δύσκολη και τραγική περίοδο. Από το 1960 και μετά παρατηρήθηκε έντονη κοινωνική και οικονομική άνοδος, ενώ ξεκίνησε δειλά και η εξάπλωση του τουριστικού φαινομένου. **Χρονολογία σταθμός θεωρείται το έτος 1978, οπότε και ξεκίνησε η δημιουργία ορισμένων μεγάλων ξενοδοχείων και τουριστικών καταστημάτων.** Η Λευκάδα, λόγω του Ωνάση και του Σκορπιού μπήκε νωρίτερα στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη, σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Από τη δεκαετία του 1980 η Λευκάδα γνώρισε ταχύτετους ρυθμούς ανάπτυξης και από ένα νησί με φτωχό πληθυσμό εξελίχθηκε σε ένα νησί με εισόδημα αρκετά πάνω από το μέσο ελληνικό κατά κεφαλήν εισόδημα με κύρια πηγή τον τουρισμό. Αρχικά, η τουριστική ανάπτυξη έγινε λίγο αναρχα, διότι το βάρος δόθηκε στην ανατολική πλευρά, ενώ στην δυτική τουριστική ανάπτυξη δέχτηκε αρχικά μόνο η περιοχή του Άγιου Νικήτα, λόγω της εύκολης πρόσβασης. Στις μέρες μας, ωστόσο, τα πράγματα είναι σαφώς καλύτερα, χάριν της ευκολότερης πρόσβασης στις περισσότερες περιοχές του νησιού. Τα τελευταία χρόνια επίσης, δυο περιοχές της Λευκάδας έχουν αναδειχθεί σε διεθνείς προορισμούς για water sports. Η παραλία της Βασιλικής θεωρείται το βασίλειο του windsurfing, ενώ η παραλία της Γύρας στη Λευκάδα είναι αγαπημένος προορισμός των kite surfers. Επιπλέον, η μαρίνα της Λευκάδας, που αποτελεί ένα πραγματικό στολίδι για το νησί, δέχεται κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέψεις. Πλεονέκτημα για τους επισκέπτες αποτελεί και η εύκολη πρόσβαση μέσω της πλωτής γέφυρας, που διευκολύνει τον προγραμματισμό των

διακοπών τους. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την ιδιαίτερη ομορφιά και τα αξέχαστα τοπία του νησιού, καθώς και την έντονη πνευματική ζωή και πολιτιστική κίνηση του τόπου, αναδεικνύουν την Λευκάδα ως ιδανικό τόπο για διακοπές πολλών μορφών.

Η τουριστική ανάπτυξη που έλαβε χώρα τα τελευταία 40 χρόνια, από τη μια πλευρά, έδωσε νέα ζωή στα παράλια του νησιού, αλλά, από την άλλη, προκάλεσε μετοικεσία ενός μεγάλου μέρους του ορεινού πληθυσμού προς τις παραθαλάσσιες περιοχές. Το συγκεκριμένο γεγονός, σε συνδυασμό με την μετανάστευση ορισμένων αγροτικών στοιχείων προς τις μεγάλες πόλεις, την Αθήνα, την Πάτρα, την Θεσσαλονίκη, αλλά και προς το εξωτερικό, δημιούργησαν σοβαρότατο πρόβλημα στα χωριά, τα οποία ερημώθηκαν. Επιπλέον η γη σταδιακά εγκαταλείφτηκε και οι καλλιεργημένες εγκαταστάσεις παρέμειναν έρμαιο των καιρικών συνθηκών και θύματα της εγκατάλειψης. Με αυτό το τρόπο, η καλλιέργεια θυσιάστηκε προς την τουριστική αξιοποίηση. Τα γραφικά παραδοσιακά χωριά, που κάποτε έσφυζαν από ζωή, καθώς και τα χωράφια, που κάποτε αποτέλεσαν το σημαντικότερο κοινωνικό στήριγμα, ερήμωσαν και σταδιακά εγκαταλείφτηκαν. Μέσα από τις κοινωνικές μεταβολές που έλαβαν χώρα, ο τόπος απέκτησε μια διαφορετική ατμόσφαιρα, περισσότερο λεπτεπίλεπτη και «επτανησιακή», μια ατμόσφαιρα που με σθένος συντηρούν τα αμέτρητα πολιτιστικά σωματεία του νησιού. Επιπλέον, τα εξελιγμένα μέσα συγκοινωνίας και επικοινωνίας, σε συνδυασμό πάντα με τις κοινωνικές μεταβολές και τις επιρροές από το φαινόμενο του τουρισμού, ώθησαν στην δημιουργία ενός ανθρώπου αρκετά διαφορετικού από εκείνου της προηγούμενης εποχής. Το θετικό ή και αρνητικό αντίκτυπο των παραπάνω μεταβολών στην δομή του κοινωνικού ιστού, οι δυνατότητες αξιοποίησης και τα περιθώρια βελτίωσης του τουριστικού και όχι μόνο φαινομένου, καθώς και τα προβλήματα, αλλά και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν εξετάζονται παρακάτω. Επίσης, γίνεται μια αναφορά στις τουριστικές υποδομές του νησιού, στην εξέλιξη της τουριστικής κίνησης κατά την τελευταία πενταετία, ενώ ακολουθεί και μια εκτεταμένη αναφορά στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που εξελίσσονται ή έχουν πολλά περιθώρια αξιοποίησης στη Λευκάδα.

6.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Η Λευκάδα διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό ξενοδοχείων όλων των κατηγοριών στις περισσότερες περιοχές της. Τα ξενοδοχεία του νησιού προσφέρουν μια μεγάλη ποικιλία εγκαταστάσεων και μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες όλων των επισκεπτών που επιθυμούν τουριστικές υπηρεσίες. Τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται στην ανατολική πλευρά της Λευκάδας, διότι η τουριστική ανάπτυξη ξεκίνησε από εκεί. Σύμφωνα με το booking.com, κατά τον μήνα Φεβρουάριο του έτους 2016, στο νησί της Λευκάδας ήταν καταγεγραμμένα 441 καταλύματα. Από αυτά, 26 καταλύματα είναι κατηγορίας 2 αστέρων, 14 καταλύματα είναι κατηγορίας 3 αστέρων και 6 είναι κατηγορίας 2 αστέρων. Επίσης, στο νησί υπάρχει μόνο ένα πεντάστερο ξενοδοχείο, το οποίο δεν αναφέρεται στην παραπάνω ιστοσελίδα. Το συγκεκριμένο γεγονός φανερώνει μια έλλειψη σε πολυτελή πεντάστερα ξενοδοχεία. Ωστόσο, αυτή την έλλειψη καλύπτει, κατά ένα μέρος, η υπερσύγχρονη μαρίνα της Λευκάδας που μπορεί να φιλοξενήσει ένα μεγάλο αριθμό υπερπολυτελών σκαφών. Η πολυπληθέστερη κατηγορία ξενοδοχείων στο νησί, είναι τα ξενοδοχεία δυο αστέρων, τα οποία βρίσκονται σχεδόν σε κάθε περιοχή. Όσον αφορά τον τύπο των καταλυμάτων, 258 από αυτά είναι διαμερίσματα, 78 είναι βίλες, 42 είναι ξενώνες, 33 είναι ξενοδοχεία, 19 είναι παραθεριστικές κατοικίες, ενώ υπάρχουν 4 πάρκα διακοπών, 3 εξοχικές κατοικίες, 2 πλωτά καταλύματα, 1 θέρετρο και 1 κάμπινγκ.

ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	258	5*****	1
ΒΙΛΕΣ	78	4*****	6
ΞΕΝΩΝΕΣ	42	3****	14
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	33	2**	26
ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	19	ΧΩΡΙΣ ΑΣΤΕΡΙΑ	395
ΠΑΡΚΑ ΔΙΑΚΟΠΩΝ	4		
ΕΞΟΧΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	3		
ΠΛΩΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	2		
ΘΕΡΕΤΡΑ	1		
ΚΑΜΠΙΝΓΚ	1		

6.3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Η Λευκάδα κατατάσσεται ανάμεσα στους κερδισμένους της φετινής χρονιάς, καθώς η κίνηση στο αεροδρόμιο του Ακτίου αυξήθηκε θετικά. Το νησί δεν διαθέτει δικό του αεροδρόμιο, για αυτό η μέτρηση της τουριστικής κίνησης εξετάζεται με βάση τα στοιχεία του αεροδρομίου του Ακτίου, που καλύπτει, εν μέρει, και την περιοχή της Πρέβεζας. Παρόλο που οι περισσότεροι επισκέπτες του νησιού έρχονται στην πλειοψηφία τους δια ξηράς, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε πόσοι την επισκέπτονται κάθε χρόνο, διότι δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία οδικής επισκεψιμότητας. Τα μόνα στοιχεία που διατίθενται κάθε χρόνο προς εξέταση, αφορούν τις αφίξεις στο αεροδρόμιο του Ακτίου, οι οποίες όμως δεν μπορούν να δώσουν μια σαφή εικόνα, γιατί δεν αφορούν συγκεκριμένα τη Λευκάδα, αλλά την ευρύτερη περιοχή. Επίσης, μέσω των παραπάνω στοιχείων δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί καταγραφή της κίνησης του εσωτερικού τουρισμού, που αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα ως προς την πορεία του τουριστικού φαινομένου στην χώρα. Με αυτό το τρόπο, τα μόνα στοιχεία που μπορούμε να αντλήσουμε πληροφορίες προέρχονται από τις στατιστικές του ΣΕΤΕ σχετικά με τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις των αεροδρομίων της χώρας. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κύριος όγκος των Ελλήνων τουριστών στη Λευκάδα προέρχεται από τη βόρεια και τη δυτική Ελλάδα, την πρωτεύουσα και τις μεγάλες πόλεις Θεσσαλονίκη και Πάτρα, ενώ από το εξωτερικό οι τουρίστες προέρχονται βασικά από τη βόρεια, κεντρική και δυτική Ευρώπη, κυρίως την Αγγλία, τη Γερμανία, τις Σκανδιναβικές Χώρες, την Ολλανδία, την Ιταλία και την Αυστρία, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί και το ρεύμα από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, όπως η Τσεχία, η Πολωνία και η Ουγγαρία. Οι παραδοσιακές τουριστικές αγορές που τροφοδοτούν το νησί είναι η Ρωσία, η Κίνα, η Ιαπωνία, η Κύπρος και οι Βαλκανικές Χώρες. Θέτοντας σαν αφετηρία το έτος 2010 και με προορισμό την φετινή χρονιά, παρακάτω παρουσιάζονται ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων στο συγκεκριμένο αεροδρόμιο, καθώς και η ποσοστιαία μεταβολή των διεθνών τουριστικών αφίξεων για αυτά τα έτη. Επίσης καταγράφονται οι συνολικές αφίξεις στο Ιόνιο για την τριετία 2013-2015, καθώς και η μεταβολή των τουριστικών αφίξεων για τα έτη αυτά. Ακόμα, γίνεται μια ανάλυση των δεδομένων και εξετάζονται οι πιθανοί λόγοι και οι αιτίες που οδήγησαν σε αυτά.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΤΟΥ ΑΚΤΙΟΥ 2010/2015

	2010	2011	2012	2013	2014	ΙΑΝ/ΣΕΠΤ 2015
Ιανουάριος	0	0	5	0	0	0
Φεβρουάριος	0	0	4	0	0	0
Μάρτιος	113	0	144	0	9	0
Απρίλιος	269	1.798	898	891	2.046	1.023
Μάιος	22.600	18.725	15.498	17.955	19.739	21.354
Ιούνιος	26.930	27.804	28.219	32.497	36.097	37.800
Ιούλιος	31.948	35.093	35.456	34.765	40.933	45.316
Αύγουστος	31.263	29.877	29.197	33.182	41.460	45.970
Σεπτέμβριος	24.485	25.312	27.594	29.089	29.596	32.102
Οκτώβριος	5.989	5.449	5.012	6.160	6.101	-
Νοέμβριος	0	0	0	0	5	-
Δεκέμβριος	0	0	0	0	0	-
Σύνολο	143.597	144.058	142.027	154.494	175.986	183.565

**ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΤΟΥ ΑΚΤΙΟΥ
2010/2015**

	2010	2011	2012	2013	2014	ΙΑΝ/ΣΕΠΤ 2015
Ιανουάριος	-	-	-	-100,00%	-	-
Φεβρουάριος	-	-	-	-100,00%	-	-
Μάρτιος	-	-100,00%	-	-100,00%	-	-100,00%
Απρίλιος	-72,91%	568,40%	-50,06%	-6,35%	143,3%	-50,0%
Μάιος	4,86%	-17,15%	-17,23%	15,85%	9,9%	8,2%
Ιούνιος	-8,71%	3,25%	1,49%	15,16%	11,1%	4,7%
Ιούλιος	4,72%	9,84%	1,03%	-1,95%	17,8%	10,7%
Αύγουστος	-5,46%	-4,43%	-2,28%	13,65%	25,1%	10,9%
Σεπτέμβριος	-1,05%	3,38%	9,02%	5,42%	1,9%	8,5%
Οκτώβριος	-14,92%	-9,02%	-8,02%	22,91%	-1,0%	-
Νοέμβριος	-	-	-	-	-	-
Δεκέμβριος	-	-	-	-	-	-
Σύνολο	-2,58%	0,32%	-1,41%	8,78%	14,0%	8,1%

Καταρχάς, ένα γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από την παρατήρηση των δεδομένων αφορά την τουριστική κίνηση κατά τους χειμερινούς μήνες. Παρατηρούμε ότι η κίνηση στο αεροδρόμιο του Ακτίου κατά τους μήνες Νοέμβριος, Δεκέμβριος, Ιανουάριος και Φεβρουάριος, είναι κατά βάση μηδενική, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Αυτό, προφανώς, οφείλεται στην εποχικότητα του τουριστικού φαινομένου. Στη συνέχεια, περνώντας στην ανάλυση των δεδομένων βλέπουμε ότι το έτος 2010 από το αεροδρόμιο πέρασαν συνολικά 143.597 επιβάτες, που σε σχέση με τον αριθμό των 147.402 επιβατών που καταγράφηκαν το 2009, έχουμε μια μείωση της τάξεως του 2,58%. Εδώ, η τουριστική κίνηση φαίνεται να ακολούθησε φθίνουσα πορεία, διότι ο τομέας του τουρισμού δεν έμεινε ανεπηρέαστος από την εκδήλωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο διεθνής τουρισμός άρχισε να μειώνεται στα τέλη του 2008, αποτελώντας έναν από τους τελευταίους τομείς που δέχτηκαν τις επιδράσεις της παγκόσμιας ύφεσης. Αυτή η τάση δεν άφησε ανεπηρέαστη ούτε τη χώρα μας, στην οποία αποτυπώθηκε τόσο με τη μείωση των συνολικών τουριστικών αφίξεων και διανυκτερεύσεων, όσο και με τη μείωση των χρημάτων που κατανάλωσαν οι τουρίστες στις περιοχές που Επισκέφθηκαν. Ωστόσο, η συγκρατημένη πτώση που παρατηρήθηκε για το έτος 2010 δεν επαλήθευσε τις δυσμενείς προβλέψεις των φορέων για τα Ιόνια Νησιά γενικότερα κατά το συγκεκριμένο έτος. Η τότε ενίσχυση των μεταφορών και η άμεση σύνδεση του Ιονίου με χώρες του εξωτερικού, ενίσχυσε και την διεθνή τουριστική κίνηση. Οι αριθμοί δείχνουν ότι αν και υπήρξε μια μείωση περίπου 10% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, τα αρνητικά ποσοστά συρρικνώθηκαν κατά τους μήνες αιχμής. Συγκεκριμένα για το νησί της Λευκάδας, η μείωση δεν ήταν ιδιαίτερα αισθητή, παραμένοντας στο 2,58%. Έπειτα, το έτος 2011 από το αεροδρόμιο του Ακτίου φαίνεται να πέρασαν 144.058 επισκέπτες, δίνοντας μια ελάχιστη αύξηση της τάξεως του 0,32%, ενώ το έτος 2012 από το αεροδρόμιο πέρασαν συνολικά 142.027 επισκέπτες, που έδωσαν μια μικρή μείωση της τάξεως του 1,41% επί των διεθνών τουριστικών αφίξεων. Η πτωτική τάση που παρατηρήθηκε τη συγκεκριμένη τριετία είναι απόρροια κυρίως της οικονομικής κρίσης και του ασταθούς πολιτικού κλίματος. Η κατάσταση σταθεροποιήθηκε το έτος 2013, το οποίο θεωρείται χρονιά σταθμός για τον τουρισμό, διότι οι προβλέψεις που ήθελαν τη συγκεκριμένη χρονιά να καταγράφεται ρεκόρ τουριστικών αφίξεων στην Ελλάδα γενικότερα, επαληθεύτηκαν. Ένα μεγάλο μέρος της αύξησης της τουριστικής κίνησης τη συγκεκριμένη χρονιά οφείλεται στο ασταθές κοινωνικοπολιτικό κλίμα και στην έκρυθμη κατάσταση που

επικρατούσε στις ανταγωνίστριες τουριστικά χώρες Αίγυπτο και Τουρκία, με αποτέλεσμα την εισροή των ακυρώσεων στην Ελλάδα. Ο αριθμός των αφίξεων στη χώρα το 2013 αυξήθηκε κατά 15,4% και οι εισπράξεις κατά 18,1%, με την τάση να αποτυπώνεται και στο αεροδρόμιο του Ακτίου. Συγκεκριμένα, από το αεροδρόμιο το 2013 πέρασαν 154.494 επισκέπτες, δηλαδή 12.467 περισσότεροι σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, δίνοντας μια αύξηση της τάσεως του 8,78% στον διεθνή εισερχόμενο τουρισμό σε σχέση με το 2012. Χρονιά με ιστορικό ρεκόρ αφίξεων θεωρείται και το 2014 με σχεδόν 22 εκατομμύρια τουρίστες να επισκέπτονται την Ελλάδα, παρά το αντίξοο διεθνές κλίμα. Στην άνοδο της τουριστικής κίνησης, σημαντική συμβολή είχε η κάμψη των τιμών των ξενοδοχειακών μονάδων και των αεροπορικών και ακτοπλοϊκών εισιτηρίων. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά την τεράστια αύξηση του αριθμού των τουριστών, παρατηρήθηκε μικρή άνοδος των τουριστικών εισπράξεων. Συγκεκριμένα στο αεροδρόμιο του Ακτίου παρατηρήθηκε ρεκόρ αφίξεων, με 175.986 επισκέπτες, που εκτίναξαν τις αφίξεις κατά 14% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Τέλος, τη φετινή χρονιά ο αριθμός των τουριστών γενικότερα στην Ελλάδα ακολούθησε ανοδική πορεία, αλλά με μειωμένο ρυθμό. Σε αυτό συνέβαλλε το ασταθές φορολογικό πλαίσιο που επικρατεί στη χώρα, καθώς και η κατάρρευση της ρώσικης αγοράς. Όσον αφορά το αεροδρόμιο του Ακτίου, από τον Ιανουάριο μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2015 είχε περίπου 8.000 περισσότερους επισκέπτες σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά και μια αύξηση της τάσεως του 8,1% επί των διεθνών αφίξεων.

		ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΙΟΝΙΟ 2013/2015			ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΟ ΙΟΝΙΟ 2014/2015	
	2013	2014	2015	2014	2015	
Ιανουάριος	11	6	0	-45,5%	-100,00%	
Φεβρουάριος	6	5	0	-16,7%	-100,00%	
Μάρτιος	2.457	808	2.511	-67,1%	210,8%	
Απρίλιος	34.406	35.574	32.706	3,4%	-8,1%	
Μάιος	206.818	230.545	238.057	11,5%	3,3%	
Ιούνιος	334.595	380.138	398.987	13,6%	5,0%	
Ιούλιος	419.833	487.294	505.253	16,07%	3,7%	
Αύγουστος	414.042	483.979	503.399	16,89%	4,0%	
Σεπτέμβριος	298.518	336.857	346.776	12,85%	2,9%	
Οκτώβριος	71.332	78.982	-	10,72%	-	
Νοέμβριος	2.566	795	-	-69,44%	-	
Δεκέμβριος	4.705	26	-	-99,4%	-	
Σύνολο	1.789.298	2.035.009	2.027.689	13,73%	-	

Τα παραπάνω στοιχεία αφορούν τα νησιά Κέρκυρα, Κεφαλονιά, Ζάκυνθο και Λευκάδα και αποτελούν το σύνολο των διεθνών τουριστικών αφίξεων των αντίστοιχων αεροδρομίων κατά την τριετία 2013-2015. Το έτος 2013 από τα αεροδρόμια των παραπάνω νησιών πέρασαν συνολικά 1.789.298 άτομα, ενώ το 2014 2.035.009 άτομα, δηλαδή περίπου 250.000 παραπάνω. Εδώ αποτυπώνεται η γενικότερη αύξηση του τουριστικού φαινομένου στη χώρα κατά το συγκεκριμένο έτος. Η αύξηση που παρατηρήθηκε το 2014 ήταν της τάξεως του 13,73% σε σχέση με εκείνη της προηγούμενης χρονιάς. Για τη φετινή χρονιά, δεν μπορούμε να καταλήξουμε ακόμα σε γενικά συμπεράσματα, διότι απουσιάζουν τα στοιχεία επισκεψιμότητας για τους τρεις τελευταίους μήνες τους έτους. Συγκρίνοντας τα υπάρχοντα στοιχεία, παρατηρούμε ότι το Ιόνιο στο πρώτο 9μηνο του 2015 εμφανίζει αύξηση 3,7%, αρκετά μικρότερη σε σχέση με εκείνη του προηγούμενου έτους, γεγονός που αποτυπώνει την γενικότερη κρίση που επήλθε στον τομέα του τουρισμού κατά το συγκεκριμένο έτος. Γενικά, ο αριθμός των αφίξεων, όταν δοθούν και τα υπόλοιπα στοιχεία αναμένεται να έχει μια μικρή πτώση. Ένα συμβάν που επηρέασε δραστικά τα ποσοστά είναι ο κατακερματισμός της ρώσικης αγοράς, διότι η

συγκεκριμένη αγορά κατέχει σημαντικό μέρος επί του συνολικού τουρισμού στο Ιόνιο. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι γενικότερα ο τουρισμός στα Ιόνια Νησιά εμφανίζεται, κατά βάση, ανθεκτικός σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας. Αν λάβουμε υπόψη τις προβλέψεις για την Ελλάδα και την επιδείνωση της κρίσης, ο τουρισμός στα Ιόνια Νησιά απέδωσε ικανοποιητικά ποσοστά. Παράλληλα, θετικά είναι και τα μηνύματα για τη σεζόν του 2016 σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής στοιχεία των κρατήσεων. Οι παράγοντες του τουρισμού αναμένουν μεγάλη αύξηση στην τουριστική κίνηση στα Ιόνια Νησιά, η οποία θα ενισχυθεί από τα προβλήματα που παρουσιάζουν ανταγωνίστριες χώρες, όπως τρομοκρατία, συγκρούσεις κτλ. Επίσης, αναμένεται επαναπροώθηση της ρώσικης αγοράς, λόγω των ταξιδιωτικών οδηγιών που δόθηκαν στους Ρώσους τουρίστες, όσον αφορά την ανταγωνίστρια χώρα μας Τουρκία, στα επεισόδια των περασμένων μηνών. Όσον αφορά το μερίδιο του κάθε νησιού ξεχωριστά, κατά το έτος 2014 μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασε η Ζάκυνθος, με 17,9%, ακολούθησε το Άκτιο με 14%, η Κέρκυρα με 13,1% και τέλος η Κεφαλονιά με 6%. Τη φετινή χρονιά την πρωτιά παίρνει η Λευκάδα και το Άκτιο με αύξηση 8,1% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ακολουθεί η Ζάκυνθος με 5,9%, η Κεφαλονιά με 4,5% και η Κέρκυρα με 1,6%.

6.4 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στη Λευκάδα, ο τουρισμός αποτελεί την βασική οικονομική δραστηριότητα του νησιού και των κατοίκων του. Χάριν στη γεωγραφική της θέση, του ιστορικού παρελθόντος της, του φυσικού κάλλους της και της πολιτιστικής της κληρονομιάς, η Λευκάδα αποτέλεσε από την δεκαετία του 1980 πόλο έλξης επισκεπτών τόσο από τον ελλαδικό, όσο και από τον μεσογειακό χώρο. Τα πρώτα τουριστικά βήματα πραγματοποιήθηκαν από Βρετανούς περιηγητές, υψηλού κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου. Στην συνέχεια, ακολούθησε η ανακάλυψη από τους διακινητές μαζικού τουρισμού, οι οποίοι, λόγω της έλλειψης υποδομών, καθιέρωσαν το νησί στη διεθνή τουριστική αγορά ως έναν φθηνό τουριστικό προορισμό και χρηματοδότησαν τη δημιουργία φθηνών καταλυμάτων. Ωστόσο, οι αρνητικές επιπτώσεις από τη μορφή του μαζικού τουρισμού δεν άργησαν να αποτυπωθούν στο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων. Αυτή η ανάπτυξη άρχισε να προκαλεί σοβαρά οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα στο νησί. Με αυτό τον τρόπο, το τουριστικό προϊόν της Λευκάδας μπήκε στη φάση του κορεσμού, παρουσιάζοντας στοιχεία όπως έντονη

εποχικότητα, χαμηλή ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών, προσέλκυση τουριστών χαμηλού εισοδήματος, ιδιαίτερα χαμηλές τιμές, υψηλή εξάρτηση από tour operators, χαμηλή πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, ανεπαρκή εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, υψηλή χωρική συγκέντρωση κτλ. Η λύση που δόθηκε για την ανατροπή αυτής της κατάστασης, ήταν η στροφή σε άλλα πρότυπα τουρισμού, τα οποία δίνουν έμφαση στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα και συνδέονται με τα ειδικά ενδιαφέροντα των τουριστών, δηλαδή τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Έτσι, παράλληλα με το παραδοσιακό πρότυπο τουρισμού του ήλιου και της θάλασσας, έκαναν την εμφάνισή τους και άλλες μορφές τουρισμού, όπως ο **πολιτιστικός**, ο **φυσιολατρικός**, ο **γαστρονομικός**, ο **θαλάσσιος**, ο **θρησκευτικός**, ο **αθλητικός**, ο **αγροτουρισμός**, ο **οικοτουρισμός** κ.ά. Αυτή η αλλαγή οδήγησε στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της Λευκάδας και στην στροφή του ενδιαφέροντος προς την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Ωστόσο, η τουριστική προώθηση της φυσικής ομορφιάς, του πολιτιστικού ενδιαφέροντος και των ιστορικών αξιοθέατων που διαθέτει η Λευκάδα, έρχεται αντιμέτωπη με μεγάλα προβλήματα, όπως η έλλειψη υποδομών, οι ελλείψεις στην τουριστική παιδεία, η έλλειψη συνεργασίας φορέων, η έντονη εποχικότητα και η ανεπαρκής εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού. Αυτά τα προβλήματα μπορούν να λυθούν μόνο με την συνεργασία, την οργάνωση και τις συντονισμένες κινήσεις των φορέων και των τουριστικών επιχειρήσεων. Το μοντέλο του τουρισμού των 3S (sea, sun, sand) βρίσκεται πλέον στη φάση της παρακμής, ενώ απαιτείται η ανάπτυξη ενός διαφορετικού μοντέλου τουρισμού, που θα εστιάζει στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, καθώς και στον τουρισμό ειδικών ενδιαφερόντων. Ο **θρησκευτικός**, ο **πολιτιστικός** και ο **αθλητικός** τουρισμός, μπορούν να αναδειχθούν στο νησί χωρίς ιδιαίτερες βελτιώσεις, διότι οι φορείς και οι κάτοικοι του νησιού έχουν φροντίσει να βρίσκονται σε ένα καλό σημείο ανάπτυξης. Άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που είναι διαδεδομένες στο νησί είναι ο **θαλάσσιος**, ο **κοινωνικός**, ο **μαθητικός** και ο **περιηγητικός**. Επίσης, ο οικοτουρισμός και ο συνεδριακός τουρισμός βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο, αλλά έχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης. Τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει η ανάπτυξη του εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί είναι η προστασία του περιβάλλοντος, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Άλλωστε, οι τουρίστες που ενδιαφέρονται για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, προτιμούν ένα φυσικό και

ήσυχο περιβάλλον , για γνωριμία με τους ντόπιους, τον πολιτισμό και την παράδοση. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αναγκαστικά πρέπει να γίνει παράλληλα με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, παρά τις αρνητικές του συνέπειες ως προς το περιβάλλον, διότι η ολική αντικατάσταση του από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα ήταν καταστροφική για την οικονομία του νησιού. Θα μπορούσε να γίνει μια μίξη του μαζικού τουρισμού με τις νέες μορφές τουρισμού. Με αυτό τον τρόπο, η Λευκάδα μπορεί να βρεθεί ξανά ανάμεσα στις πρώτες προτιμήσεις των τουριστών, και κυρίως εκείνων του υψηλού κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου.

Οι εναλλακτικές και οι ειδικές μορφές τουρισμού που μπορεί να υποστηρίξει η Λευκάδα, μαζί με τους ορισμούς τους, τα πλαίσια ανάπτυξης και τα περιθώρια βελτίωσης, καθώς και ορισμένες προτάσεις παρουσιάζονται παρακάτω:

6.4.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, **πολιτιστικός τουρισμός λέγεται ο τουρισμός εκείνος που γίνεται με στόχο κυρίως πολιτιστικό, περιλαμβάνοντας παράλληλα εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και τη τέχνης.**

Το πρώτο μνημείο πολιτιστικής σημασίας που αντικρίζει ο τουρίστας που εισέρχεται στο νησί είναι το Κάστρο της Αγίας Μαύρας, ενώ ξεχωριστή σημασία έχουν και τα κάστρα του Γρίβα, του Αλεξάνδρου και του Αγίου Γεωργίου, που είναι χτισμένα σε σημεία στρατηγικής σημασίας. Οι αρχαιολογικοί χώροι στο Καλλιγόνι, 2 χλμ νότια της πόλης, όπου βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας πόλης Νηρικός, καθώς και οι αρχαιολογικοί χώροι που ανάσκαψε ο Δαίρπφελδ στην περιοχή του Νυδριού, οι οποίοι σχετίζονται με το «ομηρικό ζήτημα», παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Τα καντούνια και η χαρακτηριστική αρχιτεκτονική των παλιών λευκαδίτικων σπιτιών και οι παραδοσιακοί οικισμοί, κυρίως στα ορεινά του νησιού, οι οποίοι έχουν διατηρήσουν το παραδοσιακό τους χρώμα και την πολιτιστική τους ταυτότητα. Τα αμέτρητα μουσεία και οι βιβλιοθήκες της Λευκάδας, όπως είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Λαογραφικό Μουσείο του Ορφέα, η Λευκαδιακή Χαραμόγλειος Βιβλιοθήκη, το Μουσείο Φωνογράφου, η Δημόσια Βιβλιοθήκη, το Ιστορικό Αρχείο

Λευκάδας και το Λαογραφικό Μουσείο «Μαρία Κουτσοχέρω», καθώς και το πάρκο των ποιητών στην είσοδο του νησιού φανερώνουν την πολιτιστική δράση που λαμβάνει χώρα στον τόπο. Σημαντική είναι και η μουσική παράδοση του νησιού, με τους αμέτρητους λαογραφικούς συλλόγους και σωματεία, με μακροβιότερους την Φιλαρμονική και τον Ορφέα. Τέλος, το Φεστιβάλ των Γιορτών Λόγου και Τέχνης, που αποτελεί θεσμό εδώ και 60 χρόνια και περιλαμβάνει θεατρικές παραστάσεις, φολκλόρ, ομιλίες, διαλέξεις, ειδικές θεματικές ημερίδες, συναυλίες κτλ, οι γιορτές που λαμβάνουν χώρα σε πολλά χωριά του νησιού, με πιο γνωστές τη Γιορτή Φακής, τη Γιορτή Μελιού και τη Γιορτή Κρασιού, τα λαϊκά πανηγύρια που πραγματοποιούνται σχεδόν ολόκληρο το χρόνο, το έθιμο της αναπαράστασης του παραδοσιακού λευκαδίτικου γάμου στο χωριό Καρυά και τέλος, τα έθιμα που τελούνται την Πρωτοχρονιά, τα Θεοφάνεια, τις Απόκριες και το Πάσχα κατατάσσουν τη Λευκάδα ανάμεσα στις πρώτες θέσεις των προτιμήσεων του τουριστών που ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν την κουλτούρα και τον πολιτισμό ενός τόπου. Ο τομέας του πολιτιστικού τουρισμού απαιτεί οργανωμένη διαφήμιση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και του ιδιαίτερου πνεύματος του νησιού, για την προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού επισκεπτών.

6.4.2 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός εκείνος όπου οι τουρίστες μετακινούνται από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (π.χ. Χριστούγεννα, Πάσχα κλπ) και πηγαίνουν σε ένα τόπο που θεωρείται πιο ιερός ώστε να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα είτε γιατί το είχαν σαν τάμα, είτε από ευγνωμοσύνη κλπ.

Ιούλιος
ΓΙΟΡΤΙΕΣ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ 60^η ΠΕΡΙΟΔΟΣ
26 ΙΟΥΛΙΟΥ - 2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2015
26 Ύμνος Γιορτών Λόγου και Τέχνης 60^η περίοδος
 Ημερίδα «**Αφιέρωμα στα 60χρονα των Γιορτών Λόγου και Τέχνης**»
 • Αίθουσα Συνεδρίων Πνευματικού Κέντρου • ώρα 19.00
 Μουσικοακουστική Παράσταση
Ταγκο ελ Γκρέκο με τον Μάστορα Παναγιώτη Μπαρμπατίτη
 • Ανοικτό θέατρο • ώρα 21.00
 Παραδοσιακό πανηγύρι Αγίας Παρασκευής στο Πλαίσιομα
27 Θύλοπαρούσιση «**Από το λικκόφως στο λυκαγέρας**»
 του Θεοφάνη Καλαριώτη
 • Αίθουσα Συνεδρίων Πνευματικού Κέντρου • ώρα 19.00
 Συνουλία «**60 ΧΡΟΝΙΑ ΓΙΟΡΤΕΣ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ**
90 ΧΡΟΝΙΑ ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
 με τον ήνα πνευστών και κρουστών οργάνων»
 Σύνοδο Λευκοσίων Καλλιτεχνών και Φίλων • Ανοικτό θέατρο • ώρα 21.00
 Γιορτή Αγ Παντελεήμονα στις Αλικές Κορυφών
28 Μουσική Παράσταση **Δημήτρης Ζερβουδάκης**
 Πανηγύρι Προσ Ηλία Σαρακιάς • Ανοικτό θέατρο • ώρα 21.00
29 Ημερίδα «**Δίκτυα Κοινωνικής Αλληλεγγύης**»
 • Αίθουσα Συνεδρίων Πνευματικού Κέντρου • ώρα 19.00
 Θεατρική Βραδιά
ΑΧΑΡΗΣ του Αριστοφάνη
 Πρωτοκρίτων - Βασίλης Καραγιάννης, Χρήστος Χατζηπανωγιώτης, Άρης Ερβεταλός, Φάνης Μουρατίδης κ.α
 • Ανοικτό θέατρο • ώρα 21.00
30 Ημερίδα
«Αθανάσιος Π. Ψυλλίδης και οι Ιόνιοι Νήσοι»
 • Αίθουσα Συνεδρίων Πνευματικού Κέντρου • ώρα 19.00
 Συνουλία **Sexteto** Κρατικής Συμφωνικής Ορχήστρας Βελιγραδίου
 • Ανοικτό θέατρο • ώρα 21.00
31 Ιουλίου - 1 Αυγούστου
 Συμπόσια Εταιρείας Λευκοσίων Μελετών
«Αλλαγές κυριαρχιών, ρήξεις και νέοι θεσμοί
στο Επείτανο από το 1797 έως το 1815»
 • Αίθουσα Συνεδρίων Πνευματικού Κέντρου • ώρα 19.00
1/2/3 Αναπαράσταση Χωμάτικου Γάμου στη Κορυφή
1 Συνουλία **Κορωδίας και μονοκλιτάς**
 του Μουσικοφολκλοκικού Ομίλου Ορφείας Λευκάδας
 • Ανοικτό θέατρο • ώρα 21.00
 5^η Έκθεση Παραδοσιακών προϊόντων και ειδών λαϊκής τέχνης στο Λαογραφικό
2 Βραδύ **Jazz**, Andreas Themos Jazz Quartet
 • Ανοικτό θέατρο • ώρα 21.00

Φωτ. 176: Γιορτές Λόγου και Τέχνης 60^η Περίοδος 26 Ιουλίου – 2 Αυγούστου 2015

Υπάρχουν πολλά και διάφορα θρησκευτικά μνημεία, όπως εκκλησίες, μοναστήρια, σκήτες, τοιχογραφίες, σπάνιες εικόνες, ξωκλήσια, επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί κλπ και αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες είτε της ίδιας, είτε διαφορετικής θρησκείας. (Λαγός, 2005: 72, Nolan & Nolan, 1992, Rinchede, 1992, Leppäkari, 2008)

Το μοναδικό μοναστήρι της Λευκάδας στο οποίο έχει αναπτυχθεί ο θρησκευτικός τουρισμός, είναι το Μοναστήρι της Φανερωμένης. Ωστόσο, το νησί διαθέτει αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία και ιερούς τόπους που αν προβληθούν, μπορούν να προσελκύσουν ενοριακές ομάδες, θρησκευτικούς συλλόγους ή μεμονωμένους πιστούς. Τα σημαντικότερα μνημεία της Πόλης της Λευκάδας είναι οι ναοί, κτίσματα κυρίως του 17ου και 18ου αιώνα, με χαρακτηριστική αρχιτεκτονική, τόσο στην εξωτερική του εμφάνιση όσο και στην εσωτερική. Επίσης, πλήθος μικρών ναών και μοναστηριών που περιμένουν ακόμη πρωτοβουλίες αναστήλωσης και διάσωσης, βρίσκονται διάσπαρτα σε όλο το νησί. Οι ντόπιοι αγιογράφοι και ζωγράφοι θρησκευτικών πινάκων πρέπει και αξίζει να προβληθούν, ενώ τα πανηγύρια των εξωκκλησιών και των άλλων ναών των χωριών μπορούν να προσελκύσουν πλήθος ενδιαφερομένων. Η σύνδεση του Απόστολου Παύλου με την ίδρυση της Φανερωμένης μπορεί να συστήσει δίκτυο προσκυνηματικών περιηγήσεων, όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Το ακρωτήρι Λευκάτας, με τον Ιερό Βράχο του Απόλλωνα και την μονή του Αγίου Νικολάου στην Ιρά, αποτελούν επίσης σημαντικό θρησκευτικό τόπο.

Μια καλή διαφήμιση που θα αναδείκνυε την θρησκευτική παράδοση του τόπου, με τις αμέτρητες εκκλησίες και τα μοναστήρια, θα προσέλκυε σίγουρα περισσότερους τουρίστες, τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, χρειάζεται πρωτίστως συστηματική και οργανωμένη προσπάθεια των Ο.Τ.Α. με την τοπική εκκλησία και των επαγγελματιών του τουρισμού. Μπορούν να δημιουργηθούν ειδικές προσφορές που θα απευθύνονται σε ειδικές ομάδες προσκυνητών, δημιουργία θρησκευτικών διαδρομών και κατάρτιση ξεναγών και αναστήλωση των μνημείων.

6.4.3 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σε αυτή τη μορφή τουρισμού συμπεριλαμβάνονται γεγονότα όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, αθλητικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον επαγγελματικό αθλητισμό, όπως για παράδειγμα προπονήσεις παικτών σε ειδικούς χώρους, αλλά και δραστηριότητες που έχουν χαρακτήρα ερασιτεχνικό και τα οποία πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια ενός ταξιδιού, όπως για παράδειγμα ορειβασία, ποδήλατο βουνού, καγιάκ κλπ (Λαγός: 2005: 78-79)

Φωτ. 177: Η παραλία της Βασιλικής

Η Λευκάδα αναγνωρίζεται διεθνώς ως αγαπημένος προορισμός των αθλητών wind surfing και kite surfing, με τις παραλίες της να βρίσκονται ανάμεσα στις καλύτερες της Ευρώπης για τον τουρισμό των συγκεκριμένων ενδιαφερόντων. Παράλληλα, στο νησί λειτουργούν σχολές καταδύσεων, ενώ τόσο η κολύμβηση όσο και όλα τα

υπόλοιπα είδη των θαλάσσιων σπορ αναπτύσσονται από τους τουρίστες αυτού του ενδιαφέροντος. Στην Λευκάδα τα τελευταία 13 χρόνια αναπτύσσεται επίσης και το αλεξίπτωτο πλαγιάς, γνωστό και ως παρά πέντε. Παράλληλα, το νησί αποτελεί ιδανικό προορισμό και για τους τουρίστες που ενδιαφέρονται για το συγκεκριμένο άθλημα, διότι όχι μόνο παρέχει τις κατάλληλες συνθήκες για ένα ασφαλές και όμορφο πέταγμα, αλλά παράλληλα προσφέρει και ευκαιρίες ψυχαγωγίας στους συνοδούς των αθλητών. Άλλες μορφές αθλητικού τουρισμού που μπορεί να αναπτύξει η Λευκάδα είναι η ιστιοπλοΐα, η ποδηλασία, η ιππασία, το θαλάσσιο σκι, το μπιτς βόλτσι, το ποδόσφαιρο και το τένις. Επίσης, η κατασκευή γηπέδων αθλητικής υποδομής με διεθνή πρότυπα, μπορεί να εξασφαλίσει τουρισμό και εκτός της καλοκαιρινής περιόδου, γιατί μπορεί να φιλοξενήσει δραστηριότητες όπως η προετοιμασία αθλητικών ομάδων, διότι το κλίμα του νησιού ευνοεί τους αθλητές.

6.4.4 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σε αυτή τη μορφή τουρισμού ο τουρίστας επιλέγει είτε καθ' όλη τη διάρκεια των διακοπών του ή το μεγαλύτερο διάστημα των διακοπών του να μένει σε ένα σκάφος ή ένα πλοίο, όπου εκεί θα είναι και ο κύριος χώρος για να διασκεδάσει, να ξεκουραστεί, να τραφεί, να αθληθεί κλπ. Κύρια προϊόντα του θαλάσσιου τουρισμού είναι η κρουαζιεροπλοία, η ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση και η παράκτια τουριστική ναυσιπλοΐα με θαλαμηγούς, σκάφη αναψυχής κλπ (Λαγός, 2005:79, Dwyer & Forsyth, 1998, Hung & Petrick, 2011, Scantlebury, 2007).

Οι θάλασσες και οι ακτές της Λευκάδας, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας και το εναλλασσόμενο τοπίο της, την καθιστούν ως ειδικό προορισμό για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων θαλάσσιου τουρισμού. Η μαρίνα της Λευκάδας, που λειτουργεί από το 2002, θεωρείται μια από τις πιο σύγχρονες της Μεσογείου. Με μεγάλη χωρητικότητα, που ανέρχεται στις 620 θέσεις ελλιμενισμού και 278 θέσεις εναπόθεσης σκαφών στην ξηρά, καθώς και με μια χερσαία έκταση 70.000 τ.μ., προσφέρει όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες στον επισκέπτη. Αναμφίβολα η μαρίνα της Λευκάδας αποτελεί ένα στολίδι για τον θαλάσσιο τουρισμό στο νησί. Αξίζει να σημειωθεί ότι λόγω της οργάνωσης και των υποδομών της, κάθε χρόνο, βραβεύεται με γαλάζια σημαία. Αυτή η πλωτή πολιτεία που βρίσκεται μια ανάσα από την πόλη, συναρπάζει και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη με την ιδιαιτερότητά της. Μάλιστα, οι ήσυχοι περίπατοι στις ξύλινες αποβάθρες αποτελούν παράδοση για τους κατοίκους της πόλης, όλες τις εποχές του χρόνου. Το πρόβλημα που φαίνεται να αντιμετωπίζει η Λευκάδα, το οποίο πολλές φορές αποτρέπει τους τουρίστες του συγκεκριμένου ενδιαφέροντος να επισκεφτούν με τα σκάφη τους το νησί, εντοπίζεται στην περιοχή της Αμμόγλωσσας, στο σημείο όπου τα σκάφη διέρχονται από τον διάυλο προς τη Λευκάδα. Η διαβάθυνση της Αμμόγλωσσας δεν έχει ακόμα πραγματοποιηθεί, με αποτέλεσμα τα σκάφη με βύθισμα πάνω από 2,5 μέτρα, που αποτελούν και την πλειοψηφία των σκαφών που επισκέπτονται την Λευκάδα, να αντιμετωπίζουν σοβαρότατο πρόβλημα. Έτσι, οι ταξιδιώτες είτε δεν προτιμούν τη Λευκάδα ως προορισμό, είτε δεν χρησιμοποιούν τον συγκεκριμένο διάυλο, γεγονός που ζημιώνει ολόκληρη την τοπική κοινωνία. Ειδική κατηγορία τουριστών αποτελούν οι αυτοαποκαλούμενοι «νομάδες του νερού», οι οποίοι επιλέγουν τη μαρίνα της Λευκάδας για εγκατάσταση ολόκληρο το χρόνο. Το καλοκαίρι περιπλανώνται στις

ακτογραμμές της Λευκάδας, ενώ το χειμώνα μένουν στις μαρίνες. Οι «νομάδες του νερού» αποτελούν μια οργανωμένη, μικρή κοινότητα και προέρχονται κυρίως από τις χώρες της Αγγλίας, της Γερμανίας και της Ολλανδίας. Μάλιστα, η μαρίνα της Λευκάδας αποτελεί τον πιο δημοφιλή ανάμεσα στους προορισμούς που επιλέγουν οι τουρίστες αυτού του ενδιαφέροντος. Η μαρίνα της Λευκάδας, εκτός από την σημαντική εισφορά της στην τουριστική ανάπτυξη του νησιού, καθώς αποτελεί ιδανικό χώρο ελλιμενισμού για τους ναυτικούς εξερευνητές, με ευρωπαϊκές προδιαγραφές και υπέροχα τοπία, αποτελεί ταυτόχρονα και αγαπημένο προορισμό των «στεριανών» επισκεπτών.

6.4.5 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με την Εθνική Επιτροπή Οικοτουρισμού (2012), οικοτουρισμός είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται σε οικολογικά σημαντικές περιοχές, δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής, προωθεί την προστασία και διαχείριση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με νομικά ή άλλου τύπου αποτελεσματικά μέτρα, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί τη συνοχή του κοινωνικού ιστού.

Η πλούσια χλωρίδα και πανίδα της Λευκάδας μπορεί αναμφισβήτητα να προσελκύσει τους τουρίστες οικολογικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος. Μεταξύ των πιο σημαντικών πόρων του φυσικού περιβάλλοντος του νησιού βρίσκονται τα πευκόφυτα δάση στα νοτιοδυτικά του νησιού και τα μικρά δάση από δρύες στο βουνό Σκάροι και το χωριό Χαραδιάτικα, η λίμνη στο χωριό Μαραντοχώρι, η προστατευόμενη περιοχή της λιμνοθάλασσας στη πόλη της Λευκάδας, ο καταρράκτης Δημοσάρι και οι καταρράκτες στο χωριό Ράχη, το φαράγγι της μέλισσας, καθώς και τα αμέτρητα σπήλαια και οι πηγές του νησιού, που προσφέρονται για παρατήρηση, περιπλάνηση και περίπατο. Επίσης, η περιοχή της Γύρας με τους ανεμόμυλους και τη λιμνοθάλασσα, που έχει χαρακτηριστεί ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, καθώς και η χερσόνησος στα νοτιοδυτικά του νησιού με τις υπέροχες παραλίες και την άγρια φυσική ομορφιά, το νοτιότερο ακρωτήριο του νησιού, γνωστό ως Κάβος του Λευκάτα και Πριγκιπωννήσια μπορούν πλήρως να καλύψουν τις απαιτήσεις του συγκεκριμένου τουρίστα. Ο οικοτουρισμός στη Λευκάδα βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο, αλλά παρουσιάζει πολλές ευκαιρίες ανάπτυξης.

6.4.6 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο οικολογικός τουρισμός περιλαμβάνει επισκέψεις σε περιοχές με οικολογικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον και δραστηριότητες όπως παρατήρηση πουλιών, συλλογή βοτάνων, ξενάγηση σε προστατευόμενες περιοχές κλπ.

Η λιμνοθάλασσα της Λευκάδας είναι ένας υδροβιότοπος που προστατεύεται από τη συνθήκη RAMSAR και αποτελεί φυσικό καταφύγιο εκατοντάδων ειδών αποδημητικής πανίδας. Σε κοντινή απόσταση από το νησί βρίσκονται επίσης οι υδροβιότοποι της Ακαρνανικής Ακτής στην περιοχή του Ακτίου και οι δυο γνωστές λίμνες στη Βόνιτσα. Παράλληλα, ορισμένες από τις παραλίες της Λευκάδας αποτελούν τόπο ωοτοκίας της θαλάσσιας χελώνας καρέτα-καρέτα, ωστόσο, πρόκειται για μεμονωμένες περιπτώσεις.

6.4.7 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αγροτουρισμός είναι η παράλληλη ανάπτυξη ενός συνόλου δραστηριοτήτων που έχουν ως στόχο την οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών, αλλά και γενικότερα της υπαίθρου. Είναι η μορφή εκείνη που προσπαθεί να αναδείξει τον πολιτιστικό και φυσικό πλούτο της κάθε περιοχής, να δημιουργήσει και να προωθήσει τα παραδοσιακά προϊόντα και να προσφέρει τουριστικές υπηρεσίες μικρής και ήπιας κλίμακας. (agrotourism, 2009, Phillip, Hunter & Blackstock, 2010, Koch, 2008)

Ο αγροτουρισμός στη Λευκάδα μπορεί να αναπτυχθεί κυρίως στην ορεινή πλευρά του νησιού, αλλά και στη νότια και νοτιοδυτική πλευρά. Οι περισσότεροι ορεινοί οικισμοί του νησιού παρουσιάζονται τελείως ανεπηρέαστοι από το τουριστικό ρεύμα. Επίσης τα βουνά που βρίσκονται στο κέντρο, κυρίως, του νησιού προσφέρουν ευκαιρία για ποδηλασία και ορεινή πεζοπορία.

6.4.8 ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Εμφανίζεται σε περιοχές με πολιτιστική παράδοση, ωραίο και δομημένο φυσικό περιβάλλον. Συνήθως μια ομάδα ανθρώπων, είτε μια παρέα, είτε μια οικογένεια, με την βοήθεια ενός αυτοκινήτου κυκλοφορούν σε μια περιοχή της αρεσκείας τους ώστε έτσι να την γνωρίσουν (Λαγός, 2005:79, Ross & Iso-Ahola, 1991)

Η πολιτιστική κληρονομιά, σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον και τις ομορφιές της Λευκάδας μπορούν να προσελκύσουν τους τουρίστες αυτού του ενδιαφέροντος. Οι μικρές αποστάσεις και η εύκολη πρόσβαση αποτελούν θετικά στοιχεία για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού στο νησί, αλλά απαιτείται η αποκατάσταση και συντήρηση του οδικού δικτύου, καθώς και η διάνοιξη νέων δρόμων, για την ευρύτερη διευκόλυνση των τουριστών και των κατοίκων της Λευκάδας.

6.4.9 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Στην κατηγορία αυτή οι δραστηριότητες σχετίζονται με το ορεινό και παράκτιο περιβάλλον και πραγματοποιούνται σε κατασκηνώσεις με σταθερές εγκαταστάσεις και σε κάμπινγκ. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των τουριστών που προτιμούν αυτή τη μορφή τουρισμού είναι ότι όλοι τους είναι φυσιολάτρεις και θέλουν να γνωρίσουν τον τόπο διαμονής τους και το γύρω περιβάλλον μένοντας στην ύπαιθρο και όχι σε κάποιο οργανωμένο ξενοδοχείο. (Λαγός, 2005: 78)

Στο νησί της Λευκάδας λειτουργούν αυτή τη στιγμή 8 οργανωμένα κάμπινγκ, που κάθε χρόνο φιλοξενούν πλήθος επισκεπτών. Τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται στο νοτιότερο τμήμα του νησιού, ενώ μεταξύ αυτών βρίσκεται και ένα από τα καλύτερα camping της Ελλάδας, σύμφωνα με τις κριτικές και τα σχόλια των θαμώνων. Όπως και σε όλες τις παραπάνω μορφές που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον της Λευκάδας, έτσι και εδώ ο επισκέπτης μπορεί να συνδυάσει τη διαμονή του με την εξάσκηση άλλων δραστηριοτήτων μπορεί να ανήκουν στον κύκλο ενδιαφερόντων του, όπως το ενδιαφέρον για τον πολιτισμό ή τον αθλητισμό.

6.4.10 ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός εκείνος που περιλαμβάνει διάφορες οργανωμένες εκδηλώσεις π.χ. συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετεχόντων και οι μετέχοντες μπορούν να αναπτύξουν τουριστική δραστηριότητα. Αυτά τα συνέδρια μπορούν να γίνονται είτε σε εθνικό, είτε σε διεθνές, είτε σε τοπικό επίπεδο. Είναι μια προσοδοφόρα μορφή τουρισμού μιας και τα άτομα τα οποία παίρνουν μέρος σε αυτά καθ' όλη τη διάρκεια της διαμονής τους (από δυο έως τέσσερις μέρες) λόγω του ότι ανήκουν σε υψηλά κοινωνικά στρώματα έχουν την δυνατότητα να ξοδέψουν χρήματα

και να τα αφήσουν στον τόπο που επισκέφτηκαν (Λαγός, 2005: 73, Var, Cesario & Mauser, 1985).

Ο συνεδριακός τουρισμός στο νησί, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο, έχει πολλά περιθώρια βελτίωσης και ανάπτυξης. Το νησί διαθέτει όλες τις υψηλού επιπέδου προδιαγραφές που είναι απαραίτητες για τον απαιτητικό τομέα του *συνεδριακού τουρισμού*. Η έντονη πολιτιστική ταυτότητα της Λευκάδας δίνει τη δυνατότητα στο κοινό να έρθει σε επαφή με τα πολιτιστικά επιτεύγματα και τις καινοτομίες. Η Λευκάδα, ένα νησί με έντονη πολιτιστική ζωή και ζωντανή κληρονομιά, φιλοξενεί κάθε χρόνο διοργανώσεις γύρω από τον πολιτισμό, την ποίηση και τους μεγάλους ποιητές. Η εύκολη πρόσβαση αποτελεί σίγουρα παράγοντα προσέλκυσης των επισκεπτών, αλλά ταυτόχρονα για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού απαιτείται η κατασκευή των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθέατρα και εκθεσιακοί χώροι.

6.4.11 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι η μορφή εκείνη του τουρισμού που προωθείται από επαγγελματικές ενώσεις, οργανισμούς, συνεταιρισμούς και εργατικά σωματεία, έτσι ώστε ακόμα και τα άτομα που ανήκουν στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα και βρίσκονται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι. Αυτή η μορφή τουρισμού υπάρχει σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες όπου εκεί, είτε γίνεται προσπάθεια να εξοπλιστεί κατά τέτοιο τρόπο το δημόσιο ώστε να μπορέσει να κατασκευάσει τουριστικές εγκαταστάσεις, είτε άμεσα δίνεται η οποιαδήποτε οικονομική βοήθεια στα άτομα αυτά με διάφορα είδη επιδοτήσεων όπως π.χ. δελτία διακοπών (Λαγός, 2005: 70-71, Minnaert, Maitland & Miller, 2009).

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του κοινωνικού τουρισμού, ο αριθμός των καταλυμάτων κοινωνικού τουρισμού που απευθύνεται σε δικαιούχους του ΟΑΕΔ για τα έτη 2015-2016 ανέρχεται στα 19, ενώ ο αριθμός των καταλυμάτων κοινωνικού τουρισμού που απευθύνεται σε συνταξιούχους του ΟΓΑ για τα ίδια έτη ανέρχεται στα 36. Στη Λευκάδα, η μοναδική κατασκήνωση που λειτουργεί είναι η εκκλησιαστική μαθητική κατασκήνωση «Η Φανερωμένη», υπό την αιγίδα της Ιεράς Μητρόπολης Λευκάδας. Το νησί αναμφισβήτητα μπορεί να λειτουργήσει και να φιλοξενήσει περισσότερες παιδικές κατασκηνώσεις στα πλαίσια του κοινωνικού τουρισμού.

6.4.12 ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ονομάζεται ο τουρισμός εκείνος που προτιμάται κυρίως από νέους που επιθυμούν να εκπαιδευτούν και να μορφωθούν και οι οποίοι επιλέγουν συνήθως μέρη που έχουν πλούσιο πολιτισμό ή μεγάλη παράδοση σε κάποια επιστήμη (Λαγός, 2005: 72)

Στη Λευκάδα το ΚΠΕ Σφακιωτών που ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2009 έχει ως στόχο την στήριξη του θεσμού της Εκπαίδευσης για την Αειφορία , την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στην τοπική κοινωνία. Αναπτύσσει καινοτόμες δράσεις που στοχεύουν να ενημερώσουν, να ευαισθητοποιήσουν και να δραστηριοποιήσουν πολίτες κάθε ηλικίας σε θέματα περιβάλλοντος, ποιότητας ζωής και βιώσιμης ανάπτυξης. Ειδικότερα στα πλαίσια του μαθητικού τουρισμού, φιλοξενεί προγράμματα μαθητικών ομάδων, με στόχο την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα περιβάλλοντος. Ενδεικτικά το Κέντρο κατά τη σχολική χρονιά 2013-2014 συνεργάστηκε με σχολεία από την Αργολίδα, την Άρτα, την Κέρκυρα, την Αχαΐα, τον Πειραιά, την Ζάκυνθο, τα Ιωάννινα, την Αιτωλοακαρνανία, την Κρήτη, την Θεσσαλονίκη, την Εύβοια κτλ.

6.4.13 ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο γαστρονομικός τουρισμός αποτελεί μια υποκατηγορία του πολιτιστικού τουρισμού, στον οποίο οι επισκέπτες επιδιώκουν να βιώσουν μοναδικές γαστρονομικές εμπειρίες. Σύμφωνα με τον ορισμό που έδωσε ο διάσημος Γάλλος γαστρονόμος του 18^{ου} αιώνα Ζαν-Αντέλμ Μπριγιά-Σαβαρέν γαστρονομία είναι η γνώση και η κατανόηση όλων όσων σχετίζονται με την διατροφή του ανθρώπου.

Αν και η Λευκάδα έχει πολλές δυνατότητες για την ανάπτυξη των τοπικών προϊόντων της, τα οποία διακρίνονται για την μοναδική ποιότητα και την πλούσια γεύση τους, οι ενέργειες που έχουν γίνει για την ανάδειξη του γαστρονομικού τουρισμού είναι ελάχιστες. Η Λευκάδα έχοντας να επιδείξει τα καλύτερα υλικά, όπως είναι το λάδι, το κρασί, οι φακές και τα ψάρια, αμέτρητα τοπικά εδέσματα , όπως είναι οι παραδοσιακές πίτες, η σουμάδα, τα παστέλια, τα λαδοκούλουρα, αλλά και πολλές τοπικές παραδοσιακές συνταγές, θα μπορούσε να αποτελέσει έναν προορισμό υψηλού γαστρονομικού επιπέδου. Το πρώτο βήμα που πραγματοποιήθηκε προς την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού είναι το Φεστιβάλ Λευκαδίτικης

Γαστρονομίας ξεκίνησε μόλις το 2014, διανύοντας φέτος τον δεύτερο χρόνο παρουσίας του. Το Φεστιβάλ Λευκαδίτικης Γαστρονομίας έχει ως σκοπό να αναδείξει την τοπική παράδοση και την γαστρονομία της Λευκάδας και να προωθήσει τον γαστρονομικό τουρισμό στο νησί. Κατά τις δυο ημέρες των εκδηλώσεων του φεστιβάλ πραγματοποιούνται, μεταξύ άλλων, έκθεση τοπικών προϊόντων με συμμετοχή τοπικών παραγωγών, επτανησιακά δρώμενα από τον Ορφέα, έκθεση βιβλίου και φωτογραφίας σχετικά με τη λευκαδίτικη γαστρονομία, συναυλίες και επίσκεψη στο Λαογραφικό Μουσείο. Ο «γαστροτουρίστας» μπορεί, επίσης, να παρευρεθεί τους καλοκαιρινούς μήνες στις διάφορες γιορτές παραδοσιακών προϊόντων του νησιού, όπως η γιορτή της φακής στην Εγκλουβή, η γιορτή της ριγανάδας στην Καρυά, η γιορτή του μελιού στο Δράγανο, η γιορτή του κρασιού στους Πηγαδισάνους και η γιορτή της σαρδέλας στο Βλυχό. Σε αυτές τις γιορτές ο «γαστροτουρίστας» έρχεται σε ζωντανή επαφή με τα Λευκαδίτικα παραδοσιακά εδέσματα και παρακολουθεί τον τρόπο παρασκευής τους. Για μια πιο ολοκληρωμένη εμπειρία μπορεί να επισκεφτεί τα εστιατόρια και τις γραφικές ταβέρνες του νησιού, για να απολαύσει τις ιδιαίτερες γεύσεις της τοπικής κουζίνας του νησιού. Παρόλα αυτά, η γαστρονομική περιήγηση στο νησί χρειάζεται ακόμα πολύ οργάνωση και πρωτότυπες προτάσεις. Τέτοιες προτάσεις θα μπορούσαν να είναι η δημιουργία σεμιναρίων Λευκαδίτικης κουζίνας, οι εκδρομές σε αμπέλια και τόπους καλλιέργειας και οι επισκέψεις σε οινοποιία και εργαστήρια κατασκευής των τοπικών εδεσμάτων, έτσι ώστε ο τουρίστας να έρθει σε άμεση επαφή με τη διαδικασία συγκομιδής, επεξεργασίας και μαγειρέματος των προϊόντων.

6.4.14 ΟΙΝΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο οινοτουρισμός είναι το είδος του τουρισμού που ο σκοπός του περιλαμβάνει τη γεύση, την κατανάλωση ή την αγορά του κρασιού από το μέρος παραγωγής του ή κοντά σε κείνο το μέρος. Η διαφορά του οινοτουρισμού με τα άλλα είδη του εναλλακτικού τουρισμού και του αγροτουρισμού, είναι πως ο οινοτουρισμός αποτελείται από επισκέψεις σε αμπελώνες, οινοποιίες, όπου ο τουρίστας μπορεί να γευθεί κρασιά, ή και ακόμη να πάρει μέρος στη συγκομιδή των σταφυλιών.

Η Λευκάδα ικανοποιεί τις απαιτούμενες προδιαγραφές για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού. Σύμφωνα με την οινική χωροταξία, ο αμπελώνας του Ιονίου με

4,6% βρίσκεται στην 7^η θέση του οινικού χάρτη της Ελλάδας, ως προς την έκταση των αμπελιών, μεταξύ των 9 αμπελουργικών καλλιέργειών και το πλήθος των κρασιών. Οι πιο γνωστές παραδοσιακές ποικιλίες κρασιού που καλλιεργούνται στη Λευκάδα είναι το Βερτζαμί και η Βαρδέα. Ο αμπελώνας της Λευκάδας είναι κατανομημένος ως προς τις ποικιλίες και έτσι οι τοπικοί οίνοι του νησιού παράγονται σε συγκεκριμένες περιοχές, ανάλογα με τον χρωματικό τους τύπο. Στην περιφερειακή ενότητα Λευκάδα ο δρόμος του κρασιού περιλαμβάνει πέντε επισκέψιμα οινοποιεία: το οινοποιείο «Πλαγιές Λευκάδας», το εργαστήριο τοπικού οίνου «Σύλλογος», το οινοποιείο «Vertzamo», το οινοποιείο «Λευκαδίτικη Γη» και το παραδοσιακό πετρόκτιστο οινοποιείο της Καρυάς.

6.5 ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Η εργασία κλείνει με την SWOT ANALYSIS του συνολικού τουρισμού στη Λευκάδα. Η ανάλυση SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) ως μεθοδολογικό εργαλείο θα χρησιμοποιηθεί για την καταγραφή των κυριότερων συμπερασμάτων που προκύπτουν από την καταγραφή του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του τουρισμού της Λευκάδας. Μέσω της ανάλυσης θα αναπτυχθούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της περιοχής, καθώς και οι ευκαιρίες ανάπτυξης και οι κίνδυνοι που διατρέχει, ώστε να τεθούν οι άξονες προτεραιότητας, αλλά και οι επιμέρους στόχοι. Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του εσωτερικού περιβάλλοντος της τουριστικής δραστηριότητας, εντοπίζονται τα δυνατά σημεία, τα οποία πρέπει να αναπτυχθούν, καθώς και τα αδύνατα σημεία, τα οποία πρέπει να περιοριστούν. Κατά τον ίδιο τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του εξωτερικού περιβάλλοντος, προσδιορίζονται τα σημεία που αποτελούν ευκαιρίες προς ανάπτυξη, καθώς και οι κίνδυνοι που ενδέχεται να παρουσιαστούν στο μέλλον.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
• Εύκολη πρόσβαση από ξηρά
• Νησί επισκέψιμο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους
• Κοντινή απόσταση από μεγάλα αστικά κέντρα
• Μικρές αποστάσεις

• Ήπιο μεσογειακό κλίμα
• Φυσικές ομορφιές
• Παγκόσμιας φήμης παραλίες
• Ήρεμο ανέπαφο φυσικό τοπίο
• Νησιωτικό σύμπλεγμα που συνθέτουν Πριγκιπονήσια, Καστός, Κάλαμος, Μεγανήσι
• Συνδυασμός βουνού και θάλασσας με υπέροχες εναλλαγές τοπίου
• Αξιόλογοι παραδοσιακοί και παραθαλάσσιοι οικισμοί
• Ορεινοί οικισμοί με άθικτο το περιβαλλοντικό κεφαλαίο
• Πολιτιστικό κεφάλαιο
• Σημεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος με περιβαλλοντικό ή μνημειακό χαρακτήρα
• Ιστορικά μνημεία, αρχαία ευρήματα, μυθολογία
• Αρχαιολογική, πολιτιστική, ιστορική, θρησκευτική κληρονομιά
• Πολιτιστικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά
• Ευκαιρίες για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
• Υψηλός βαθμός διαφοροποίησης

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

• Ανισορροπία ανατολικής και δυτικής - παραθαλάσσιας και ορεινής ανάπτυξης
• Συγκέντρωση του πληθυσμού στην πόλη και στα παράλια - ερήμωση ενδοχώρας
• Άνιση κατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού
• Ελλείψεις σε ειδικές τουριστικές υποδομές
• Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού
• Μη ύπαρξη ειδικού χωροταξικού σχεδίου για τον τουρισμό
• Μονοδιάστατη τουριστική εικόνα (Ήλιος - θάλασσα)
• Προσέλκυση τουριστών χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου
• Υψηλή εξάρτηση της τουριστικής ζήτησης από τον οργανωμένο τουρισμό
• Έλλειψη σύνθετων τουριστικών προϊόντων για προσέλκυση τουριστών με ειδικά ενδιαφέροντα
• Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου

• Περιορισμένη χρήση νέων τεχνολογιών
• Έλλειψη τρόπων συγκέντρωσης δεδομένων τουριστικής κίνησης
• Ανεκμετάλλευτοι τουριστικοί πόροι
• Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης φυσικών και πολιτιστικών πόρων
• Μη επαρκής προβολή ως τουριστικού προορισμού
• Μείωση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής
• Μειωμένη παράγωγή τοπικών προϊόντων
• Ελλείψεις στις μεταφορές
• Προβλήματα στο οδικό δίκτυο
• Μη σταθερή τιμολογιακή πολιτική

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

• Ολοκλήρωση Ιόνιας οδού
• Είσοδος στη νησί με πλωτή η υπέργεια γέφυρα
• Χρηματοδότηση έργων υποδομής
• Εγγύτητα με κοντινές περιοχές
• Αναβάθμιση τουριστικών υπηρεσιών
• Δημιουργία νέων εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων υψηλής ποιότητας
• Διατήρηση παραδοσιακών αγορών και προσέλκυση νέων
• Στόχευση σε οικονομικά ανώτερες βαθμίδες τουριστών
• Προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού
• Ενίσχυση υποδομών που αφορούν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (ενίσχυση αθλητικών υποδομών, αποκατάσταση θρησκευτικών μνημείων, αποκατάσταση φυσικού περιβάλλοντος, κατασκευή ποδηλατοδρόμου)
• Ασφαλής και αποτελεσματική εκμετάλλευση τουριστικών πηγών
• Αξιοποίηση και χρήση νέων τεχνολογιών
• Προστασία και ανάπτυξη φυσικού περιβάλλοντος
• Σηματοδότηση και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων
• Προβολή μνημείων και πολιτισμικής παράδοσης
• Έργα προστασίας και ανάπτυξης προστατευόμενων περιοχών
• Οργάνωση ακτών - παραλιών και διάνοιξη μονοπατιών

• Έμφαση στην αγροτική παράγωγη
• Ανάπτυξη πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής
• Δυνατότητα αξιοποίησης των τοπικών προϊόντων
• Αναβάθμιση και επέκταση οδικού δικτύου
• Αναβάθμιση αεροδρόμιου και λιμανιών
• Βελτίωση συγκοινωνιακών υποδομών
• Βελτίωση κοινωνικών και αστικών υποδομών
• Βελτιώσεις στους τομείς της ύδρευσης, της καθαριότητας και της υγείας
• Κατάρτιση και μόρφωση ανθρωπίνου δυναμικού
• Συνεργασία φορέων
• Στρατηγικός σχεδιασμός και άμεσες ενέργειες τουριστικής προβολής
• Προβολή, αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος

ΑΠΕΙΛΕΣ
• Αυξανόμενη συγκέντρωση tour operators
• Υψηλός ανταγωνισμός από νέους τουριστικούς προορισμούς
• Μειωμένη καταναλωτική δύναμη
• Χαμηλές τουριστικές υπηρεσίες
• Έλλειψη τουριστικής συνείδησης
• Υποβάθμιση περιβάλλοντος
• Φυσικά φαινόμενα (σεισμοί)
• Υψηλές τιμές
• Ελλιπής δράση δημοσίων φορέων
• Ανεπαρκής προβολή

6.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΚΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Συμπερασματικά, η απουσία ενός συγκροτημένου σχεδίου τουριστικής και οικονομικής ανάπτυξης και τα ελλείμματα στον τομέα των βασικών έργων υποδομών είναι πλέον ορατά, ενώ ο στόχος της συνεχούς ποσοτικής μεγέθυνσης του εισερχόμενου τουρισμού είναι αδιέξοδος. Παρά το γεγονός ότι η Λευκάδα αρχικά στράφηκε στον μαζικό τουρισμό, δεν υπέστη τις επιπτώσεις της αλόγιστης

τουριστικής αξιοποίησης και του οργανωμένου τουρισμού, καταφέροντας να διατηρήσει ένα ανέπαφο φυσικό τοπίο. Η Λευκάδα είναι ένας εκλεκτός τουριστικός προορισμός που χρειάζεται επαγγελματισμό και ανανέωση. Αποτελεί τον ιδανικό τόπο για την εφαρμογή ενός μοντέλου εναλλακτικού τουρισμού που μπορεί να φέρει στον τόπο αειφορία και ανάπτυξη. Η Λευκάδα δίνει μια εναλλακτική πρόταση, ένα ελεύθερο τοπίο που πρέπει να προστατευτεί για την βιώσιμη ανάπτυξή της. Δεν διαθέτει τις προοπτικές για μαζικό τουρισμό, αλλά για τουρισμό προορισμού. Επιβάλλεται να γίνει μια συντονισμένη μελέτη για την χωροταξία, τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, την βιολογική καλλιέργεια, την κτηνοτροφία και τον πολιτισμό από το ικανότατο ανθρώπινο δυναμικό της. Το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον της περιοχής πρέπει να προστατευτεί, ενώ ο μονοδιάστατος χαρακτήρας της τουριστικής ζήτησης πρέπει να δώσει τη θέση του σε μια πιο ήπια τουριστική ανάπτυξη με ανάλογες υποδομές. Πρέπει να αναδειχθούν τα μοναδικά πλεονεκτήματα της Λευκάδας και να στραφεί το ενδιαφέρον στον ποιοτικό τουρισμό, τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό, αλλά και να δοθεί έμφαση σε άλλες ομάδες. Μια από τις σημαντικότερες ελλείψεις που παρουσιάζονται είναι η έλλειψη στατιστικών σχετικά με τις αφίξεις, την προέλευση, τις διανυκτερεύσεις, τη συχνότητα επίσκεψης και τα στοιχεία κατανάλωσης των επισκεπτών, στοιχεία απαραίτητα για την αντίληψη, τον έλεγχο και την καλυτέρευση της εικόνας ως προορισμού, όσο και για τη διόρθωση τυχόν λαθών στο μάρκετινγκ. Είναι απαραίτητο να γίνουν, λοιπόν, ενέργειες προς αυτή τη κατεύθυνση, έτσι ώστε να καταγραφεί και να αναλυθεί η τουριστική κίνηση στο νησί. Με αυτό τον τρόπο οι παράγοντες του τουρισμού και όχι μόνο, θα γνωρίζουν σε ποιες αγορές θα πρέπει να επεκταθούν, αλλά και τι ενέργειες θα πρέπει να κάνουν για να προσελκύσουν και τις υπόλοιπες. Χρειάζεται να γίνουν ενέργειες για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, να δοθεί έμφαση στα τοπικά προϊόντα, να προστατευτούν και να αναδειχθούν οι λαϊκές παραδόσεις και ο πολιτισμός και φυσικά, απαιτείται η εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού. Το φυσικό, υδάτινο και πολιτιστικό περιβάλλον πρέπει να προστατευτεί και να αναδειχθεί, ενώ απαιτείται και η αναβάθμιση του ξενοδοχειακού τομέα, ειδικά του τμήματος που απαιτείται για τον εναλλακτικό τουρισμό. Η ενίσχυση της προβολής ειδικότερα των ειδικών μορφών τουρισμού κρίνεται απαραίτητη, με έναν από τους βασικούς στόχους να αποτελεί η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Η Λευκάδα έχει όλα τα απαιτούμενα προσόντα και ενδεχομένως περισσότερα από κάθε άλλο προορισμό στα Επτάνησα για να πετύχει σ' αυτή την κατεύθυνση και η

κατάσταση φαίνεται να είναι ώριμη για μια τέτοια στροφή. Βασικές επιδιώξεις πρέπει να αποτελέσουν η ανάδειξη της Λευκάδας ως ελκυστικού και εύκολα προσβάσιμου τουριστικού προορισμού όλες τις εποχές του χρόνου, καθώς και η διεθνής εδραίωση ως προορισμού πολλαπλών επιλογών, με έμφαση στο συνδυασμό βουνού και θάλασσας και στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με έμφαση στο πολιτιστικό και θρησκευτικό στοιχείο. **Αναμφίβολα, η Λευκάδα είναι ένα νησί που προσέφερε και εξακολουθεί να προσφέρει πολλά στη διαμόρφωση της ζωής του πνευματικού πολιτισμού του νεοελληνικού κόσμου και αξίζει να αναπτυχθεί προς αυτή τη κατεύθυνση. Στόχος αποτελεί η εδραίωση της Λευκάδας ως τόπου συνάντησης ανθρώπων, εποχών και πολιτισμών σε ένα αρμονικό συνταίριασμα, όπου θα παρουσιάζεται το ιστορικό της χτες και το ηρωικό της σήμερα.**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια συγκέντρωσης και μελέτης της σπάνιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της Λευκάδας. Η υπάρχουσα κατάσταση του τουρισμού στο νησί και οι προοπτικές ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, αποτελούν τους παράγοντες που οδήγησαν στην εξαγωγή συμπερασμάτων από το σύνολο της εργασίας.

Η προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αποτελεί μια προσπάθεια μεταβολής του σημερινού τουριστικού προτύπου μαζικού τουρισμού και εντάσσεται στα πλαίσια μιας πολιτικής που στοχεύει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός, καθώς και στην τουριστική και οικονομική ανάπτυξη του νομού. Η μεταβολή του προτύπου του μαζικού τουρισμού μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την σταδιακή αναδιάρθρωση της τουριστική προσφοράς. Ωστόσο, η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού θα πρέπει να γίνει παράλληλα με την ανάπτυξη των ήδη υπαρχόντων μορφών τουρισμού, για την επίτευξη της ισορροπίας.

Αναμφίβολα, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού ταιριάζουν απόλυτα στη Λευκάδα και μπορούν να προσφέρουν βιώσιμη ανάπτυξη, θέσεις εργασίας και ελαχιστοποίηση του κινδύνου ερήμωσης του νησιού. Με αυτό τον τρόπο, ο τουρισμός θα ακολουθήσει μια ήπια ανάπτυξη και θα δώσει νέα πνοή στο νησί, χωρίς να αλλοιώνει το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο του. Άλλωστε, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Λευκάδας, δηλαδή τα αξιοθέατα, τα γραφικά χωριά, οι μοναδικές παραλίες, ο πληθυσμός της υπαίθρου με τις ιδιομορφίες και την φιλοξενία του, τα ήθη, τα έθιμα και οι παραδόσεις του τόπου, είναι που την κάνουν ξεχωριστή. Αυτά τα χαρακτηριστικά δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για την εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ευνοούν την ανάπτυξή τους. Η φυσική, ιστορική, πολιτιστική, λαογραφική και θρησκευτική κληρονομιά της Λευκάδας καταδεικνύουν το μονοπάτι που πρέπει να ακολουθηθεί.

Συμπερασματικά, η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αποτελεί μια ευκαιρία οικονομικής αναζωογόνησης και προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της Λευκάδας. Θα πρέπει, όμως, να γίνει σωστός σχεδιασμός με τη

συμμετοχή τόσο των δημόσιων, όσο και των ιδιωτικών φορέων, με βασική προτεραιότητα την προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Η αγορά και οι ντόπιοι επιχειρηματίες πρέπει να στρέψουν το ενδιαφέρον τους προς αυτή τη κατεύθυνση και να στοχεύσουν στα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Σίγουρα με το βαρύ κλίμα της οικονομικής κρίσης η κατάσταση διαγράφεται δυσοίωνη ακόμα και για την κινητήριου δύναμη της ελληνικής οικονομίας, τον τουρισμό. Για αυτό το λόγο, χρειάζονται καινοτόμες ιδέες, τολμηρές αποφάσεις και κυρίως, πράξεις.

Κλείνοντας αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι οι «φυσικές» προϋποθέσεις υπάρχουν, αλλά, απαιτούνται επιπλέον οι «πνευματικές» και οι «ψυχικές». Απαιτείται ευρύτητα αντίληψης, επιστημονική προσέγγιση, διορατικότητα, ευαισθησία, τόλμη και πολιτική βούληση. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η απάντηση για τη Λευκάδα. Η αλλαγή της στρατηγικής από το μοντέλο του μαζικού τουρισμού στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού κρίνεται άμεση, αναγκαία και απαραίτητη. Το «Νησί των Ποιητών» πρέπει και αξίζει να αναπτυχθεί προς αυτή τη κατεύθυνση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΝΤΥΠΗ

Βογιατζής, Γ. (2007) *Λευκάδα Σκορπιός - Μεγανήσι - Κάλαμος - Καστός - Μαδουρή*. εκδ. Μιχάλης Τούμπης Α.Ε., Αθήνα

Βρεττού, Κ.Π. (2005) *50 χρόνια Γιορτές Λόγου και Τέχνης*. εκδ. Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας, Ιωάννινα.

Δουβίτσας, Ν.Περ. (1995). *Η καρσάνικη βελονιά*. εκδ. Πνευματικό Κέντρο Κοινότητας Καρυάς, Λευκάδα.

Ζαμπέλης, Γ. (1996) *Ιερά Μονή Κόκκινης Εκκλησιάς*. εκδ. Ενοριακό Πνευματικό Κέντρο Ι.Ν. Ευαγγελίστριας Λευκάδος, Λευκάδα.

Ζαμπέλης, Γ. (2001) *Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου*. εκδ. Ι. Μονή Αγίου Ιωάννου, Λευκάδα

Ζαμπέλης, Γ. (2003) *Ιερά Μονή Ασωμάτων Μιχαήλ*. εκδ. Ενοριακό Πνευματικό Κέντρο Ι.Ν. Ευαγγελίστριας Λευκάδος, Λευκάδα.

Ζαμπέλης, Γ. (2011) *Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Ιράς Αθανίου Λευκάδος*. εκδ. Ιερά

Κατωπόδης, Θ.Β. (1996) *Στην ηχώ της παράδοσης*. Ιδιωτική Έκδοση, Πάτρα

Κοντομίχης, Π. (1989) *Η Λευκαδίτικη Λαϊκή Φορεσιά από το 17^ο αιώνα ως τα μέσα του 20^{ου}*. εκδ. ΕΟΜΜΕΣ, Αθήνα

Κοντομίχης, Π. (1995) *Λαογραφικά Σύμμεικτα Λευκάδας*. εκδ. Μπρηγόρης, Αθήνα.

Μονή Αγίου Νικολάου Ιράς Αθανίου, Λευκάδα

Μαμαλούκας, Λ.Τ. (1995). *Ανθολογία Ποιημάτων για το νησί της Λευκάδας*. εκδ. Εφημερίδα «Λευκάς», Λευκάδα

Μοίρα, Π. & Μυλωνόπουλος, Δ. (2007) *Η τεχνική της συγγραφής εργασίας στον τουρισμό*, Interbooks, Αθήνα

Περδικάρης, Γ.Φιλ. (1992). *Ορφεύς Λευκάδος*. εκδ. Μουσικοφιλολογικός Όμιλος Ορφεύς, Λευκάδα.

Ροντογιάννης, Π.Γ. (1982) *Ιστορία της νήσου Λευκάδος* (Τόμ.Α & Τόμ.Β). Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα.

Ροντογιάννης, Γ.Π. επιμ. (1997) *Τοπική Παράδοση και Πολιτισμικός Τουρισμός. Πρακτικά Α΄ Συμποσίου: Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδος: Γιορτές Λόγου και Τέχνης: Λευκάδα 9-11 Αυγούστου 1996*, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα.

Σκλαβενίτης, Δ.Χ. και Σκλαβενίτης, Τ.Ε. επιμ. (2006) *50 Χρόνια των Γιορτών Λόγου και Τέχνης. Πρακτικά Ι΄ Συμποσίου: Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδος: Γιορτές Λόγου και Τέχνης: 11-13 Αυγούστου 2005*, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα.

Σολδάτος, Χ. (1999) *Χριστιανική Ζωγραφική: Η Μεταβυζαντινή και Επτανησιακή Τέχνη στις Εκκλησίες και τα Μοναστήρια της Λευκάδας(15^{ος} – 20^{ος} αι.)*. Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Αθήνα.

Φίλιππας, Α. (1995) *Λευκάδα, η ομηρική Ιθάκη*. εκδ. Νεφέλη, Ελλάδα.

Φιώρου, Ε. (2006) *Εγκλουβή Λευκάδας: Ένα χωριό, μια ιστορία*. Ιδιωτική Έκδοση, Αθήνα.

Χατζημανωλάκης, Γ.Ε. (1979) *Αφιέρωμα στη Λευκάδα*. εκδ. Ζηνών, Πειραιάς

Χριστοδουλίδης, Χρ. Δ. επιμ. (2006) *Ιερά Μονή Φανερωμένης Λευκάδος*. (Η΄ Έκδοση) εκδ. Ιερά Μονή Φανερωμένης Λευκάδος, Λευκάδα.

2. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

ΕΝΩΣΗ ΕΠΙΤΑΝΗΣΙΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ (2014), Λευκάδα – Γιορτές Λόγου και Τέχνης,

Πηγή από το Διαδίκτυο:

http://enosiee.blogspot.gr/2014/07/blog-post_29.html [πρόσβαση 15/7/2015].

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ, Ι. Ενοριακοί Χώροι – Ι. Μονές,

Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.imli.gr/metropolis/> [πρόσβαση 5/12/2015].

ΚΠΕ ΣΦΑΚΙΩΤΩΝ, Το Κέντρο, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://kpesfakioton.gr/?p=987> [πρόσβαση].

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΣΕΤΕ),

Διεθνείς τουριστικές αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://sete.gr/el/statistika->

[vivliothiki/statistika/?c=&cat=&key=%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B1%20%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B1%20%CE%B1%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B9%CE%B1](http://sete.gr/el/statistika-vivliothiki/statistika/?c=&cat=&key=%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B1%20%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B1%20%CE%B1%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B9%CE%B1) [πρόσβαση 20/1/2016].

ΤΑ ΝΕΑ (2015), Η Λευκάδα του πολιτισμού του Ηλία Γεωργάκη, Πηγή από το

Διαδίκτυο:

<http://www.tanea.gr/opinions/blogs/article/5219953/h-leykada-toy-politismoy/>

[πρόσβαση 20/8/2015].

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ (2012), Τα σημαντικότερα έργα – Σημεία τουριστικής

υποδομής και ανάπτυξης, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.touristiki-agora.gr/article.asp?ID=246> [πρόσβαση 10/1/2016].

AERAS NEWS (2013), Παραπέντε στην Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.aerasnews.gr/57904/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%AC%CE%B4%CE%B1/> [πρόσβαση

15/1/2016].

ALEXARIA, Εναλλακτικός Τουρισμός, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.alexaria.com/Page.php?PageID=12> [πρόσβαση 16/1/2016].

AROMA LEFKADAS (2015), Η Λευκάδα, ο τουρισμός και η ενδοχώρα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://aromalefkadas.gr/%CE%B7->

[%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-](http://aromalefkadas.gr/%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-)

[%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CE%BF%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B1/](http://aromalefkadas.gr/%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CE%BF%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B1/)

[πρόσβαση 16/1/2016].

BOOKING.COM, Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.booking.com/searchresults.el.html?aid=397622;label=gog235jc-index-el-XX-XX-unspec-gr-com-L%3Ael-O%3AwindowsS7-B%3Achrome-N%3AXX-S%3Abo->

[U%3Ac;sid=7fc25cc9d29e3db53888542607b7f863;dcid=12;class_interval=1;csflt=%7B%7D;dest_id=2805;dest_type=region;dtdisc=0;group_adults=2;group_children=0;hlrd=0;hyb_red=0;inac=0;label_click=undef;nha_red=0;no_rooms=1;offset=0;offset_unavail=1;redirected_from_city=0;redirected_from_landmark=0;redirected_from_region=0;review_score_group=empty;room1=A%2CA;sb_price_type=total;score_min=0;si=ai%2Cco%2Cci%2Cre%2Cdi;src=index;ss=LEFKADA;ss_all=0;ssb=empty;sshis=0;srpos=1;origin=search&tfl_cwh=1](http://www.booking.com/searchresults.el.html?aid=397622;label=gog235jc-index-el-XX-XX-unspec-gr-com-L%3Ael-O%3AwindowsS7-B%3Achrome-N%3AXX-S%3Abo-U%3Ac;sid=7fc25cc9d29e3db53888542607b7f863;dcid=12;class_interval=1;csflt=%7B%7D;dest_id=2805;dest_type=region;dtdisc=0;group_adults=2;group_children=0;hlrd=0;hyb_red=0;inac=0;label_click=undef;nha_red=0;no_rooms=1;offset=0;offset_unavail=1;redirected_from_city=0;redirected_from_landmark=0;redirected_from_region=0;review_score_group=empty;room1=A%2CA;sb_price_type=total;score_min=0;si=ai%2Cco%2Cci%2Cre%2Cdi;src=index;ss=LEFKADA;ss_all=0;ssb=empty;sshis=0;srpos=1;origin=search&tfl_cwh=1) [πρόσβαση 20/1/2016].

EL.GEORGAKIS, Το λευκαδίτικο γλωσσικό ιδίωμα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

http://elgeorgakis.blogspot.gr/2012/01/blog-post_5774.html [πρόσβαση 9/9/2015].

EL.WIKIPEDIA, Οινοτουρισμός, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

[πρόσβαση 25/1/2016].

EL.WIKIPEDIA, Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%AC%CE%B4%CE%B1>

[πρόσβαση 8/6/2015].

EL.WIKIPEDIA, SWOT ANALYSIS, Πηγή από το Διαδίκτυο:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7_SWOT [πρόσβαση 12/2/2016].

JOHN DOWN FOOT (2015), Απόψεις για το σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης του Δήμου Λευκάδας, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.johndownfoot.gr/?p=317> [πρόσβαση 18/1/2016].

HARADIATIKA BLOGSPOT (2012), Λευκάδα Τουρισμός Επισημάνσεις από τον Παναγιώτη Σκληρό, Πηγή από το Διαδίκτυο:

http://haradiatika.blogspot.gr/2012/01/blog-post_21.html [πρόσβαση 2/2/2016].

HISTORY-PAGES BLOGSPOT (2009), Διάσημοι Λευκαδίτες, Πηγή από το Διαδίκτυο:

http://history-pages.blogspot.gr/2009/04/blog-post_07.html [πρόσβαση 20/8/2015].

HOLIDAYS IN LEFKADA, Τι γίνεται και πότε, Πηγή από το Διαδίκτυο:

http://www.holidaysinlefkada.eu/index.php?menu_id=9&language_id=1

[πρόσβαση 20/7/2015].

IONIAN PARADISE (2013), Λόγοι για να επιλέξω τη Λευκάδα για διακοπές, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://ionianparadise.gr/uncategorized/%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%BE%CF%89-%CF%84%CE%B7-%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%B1%CE%B4%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%B1/>

[πρόσβαση 6/8/2015].

KOLIVAS.DE (2013), Ο πληθυσμός των οικισμών της ΠΕ Λευκάδας σύμφωνα με την απογραφή 2011, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.kolivas.de/archives/130997> [πρόσβαση 10/5/2015].

KOLIVAS.DE (2013), Το Ακρωτήριο Λευκάτας (ή Κάβος της Κυράς ή Κάβος της Νιράς ή Κάβο Δουκάτο), Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.kolivas.de/archives/132031> [πρόσβαση 16/5/2015].

KOSTAS MOUZAKIS (2014), 1^ο Φεστιβάλ Λευκαδίτικης Γαστρονομίας, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://kostasmouzakis.blogspot.gr/2014/07/1.html> [πρόσβαση 22/1/2016].

LA GREECE, Λευκάδα – Αξιοθέατα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lagreece.gr/lefkada-axiotheata/> [πρόσβαση 22/5/2015].

LEFKADA GOV, Αδελφοποιημένες πόλεις, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkada.gov.gr/Default.aspx?tabid=559> [πρόσβαση 3/7/2015].

LEFKADA.GR (2011), Αξιοθέατα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkada.gr/pages.asp?pageid=32&langid=1> [πρόσβαση 3/6/2015].

LEFKADA.GR, Λοιπές Εκδηλώσεις Νομού, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkada.gr/pages.asp?pageid=46&langid=1>

[πρόσβαση 26/6/2015].

LEFKADA ISLAND INFO, Η πλωτή γέφυρα της Λευκάδας, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadaislandinfo.gr/lefkadatouristikosodigos/lefkadaplotigefyra/index.html> [πρόσβαση 10/5/2015].

LEFKADA ISLAND INFO, Λευκάδα διακοπές – Μια προσωπική ματιά για τις διακοπές στη Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadaislandinfo.gr/lefkadatouristikosodigos/lefkadadiakopes/index.html>

[πρόσβαση 29/6/2015].

LEFKADA NEWS (2015), Η Λευκάδα του Πολιτισμού του Ηλία Γεωργάκη, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://lefkadanews.com/lefkaneews->

[article.php?news=20585&lefkada=lefkadapolitismos&cat=67](http://lefkadanews.com/lefkaneews-article.php?news=20585&lefkada=lefkadapolitismos&cat=67) [πρόσβαση 13/9/2015].

LEFKADA NEWS (2013), Χωρίς στοιχεία οδικής επισκεψιμότητας η Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadanews.com/lefkaneews->

[article.php?news=14015&lefkada=lefkadaepikairoitita&cat=66](http://www.lefkadanews.com/lefkaneews-article.php?news=14015&lefkada=lefkadaepikairoitita&cat=66) [πρόσβαση

24/1/2016].

LEFKADA PRESS (2014), Ο αναλυτικός πληθυσμός της Λευκάδας, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://lefkadapress.gr/kiriotes/o-analitikos-plithismos-tis-lefkadas/> [πρόσβαση

18/5/2015].

LEFKADA PRESS (2015), Γιορτές Λόγου και Τέχνης 2015, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://lefkadapress.gr/politismos/giortes-logou-ke-technis-2015/> [πρόσβαση

5/9/2015].

LEFKADA PRESS (2015), Ανοιχτή Επιστολή προς την Επιτροπή Τουρισμού, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://lefkadapress.gr/kiriotes/anichti-epistoli-pros-tin-epitropi-tourismou/>

[πρόσβαση 25/1/2016].

LEFKADA PRESS (2015), Το σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης του Δήμου Λευκάδας.

Πηγή από το Διαδίκτυο: [http://lefkadapress.gr/kiriotes/to-schedio-touristikis-](http://lefkadapress.gr/kiriotes/to-schedio-touristikis-anaptixis-tou-dimou-lefkadas/)

[anaptixis-tou-dimou-lefkadas/](http://lefkadapress.gr/kiriotes/to-schedio-touristikis-anaptixis-tou-dimou-lefkadas/) [πρόσβαση 3/2/2016].

LEFKADA SLOW GUIDE, Οι παραλίες, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadaslowguide.gr/routes/beaches/> [πρόσβαση 28/5/2015].

LEFKADA SLOW GUIDE, Διαπρεπείς Λευκαδίτες, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadaslowguide.gr/pages/distinguished-citizens-of-lefkada/> [πρόσβαση 2/9/2015].

LEFKAS TOUR, Λευκαδίτικη κουζίνα – Παραδοσιακές συνταγές, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://lefkastour.gr/index.php/111-2012-01-10-09-18-24/169-2011-12-31-11-49-28> [πρόσβαση 9/10/2015].

LEFKADA SLOW GUIDE, Κάμπινγκ στη Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadaslowguide.gr/business/accommodation/camping/> [πρόσβαση 16/1/2016].

LEFKADA SLOW GUIDE (2011), Θαλάσσιος Τουρισμός, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://lefkadaslowguide.gr/lefkada-zin/8alassios-toyrismos-otan-o-hlios-kai-h-8alassaden?category=1733> [πρόσβαση 18/1/2016].

LEFKADA SLOW GUIDE (2011), Τουρισμός και γαστρονομία, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://lefkadaslowguide.gr/lefkada-zin/toyrismos-kai-gastronomia-mia-enallaktikh-protash-?category=1733> [πρόσβαση 23/1/2016].

LEFKADA SLOW GUIDE (2011), Λίγο κρασί, λίγο θάλασσα και ο οινoturισμός στις δόξες του, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadaslowguide.gr/lefkada-zin/ligo-krasi-ligo-8alassakai-o-oinoturismos-stis-do> [πρόσβαση 23/1/2016].

LEFKADA SLOW GUIDE (2011), Σύνοψη – Συμπεράσματα από την Ημερίδα για τον Εναλλακτικό Τουρισμό, Πηγή από το Διαδίκτυο:

[http://www.lefkadaslowguide.gr/lefkada-zin/synopsh-symperasmata-apo-thn-hmerida-gia-ton-enall](http://www.lefkadaslowguide.gr/lefkada-zin/synopsh-symperasmata-apo-thn-hmerida-gia-ton-enallaktiko-tourismo) [πρόσβαση 5/2/2016].

LEFKADA WEB (2015), Τουριστική Πολιτική Ανάπτυξη για τη Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.lefkadaweb.gr/23729/%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7%CF%83-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7/> [πρόσβαση 7/2/2016].

MEGANISI TIMES (2012), Τα 10 ρεκόρ της Λευκάδας, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.meganisitimes.gr/2012/06/13/%CF%84%CE%B1-10-%CF%81%CE%B5%CE%BA%CF%8C%CF%81-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82/>
[πρόσβαση 2/11/2015].

MEGANISI TIMES (2011), Προοπτικές καλλιέργειας του θρησκευτικού τουρισμού στη Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.meganisitimes.gr/2011/11/04/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BF%CF%80%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%85/> [πρόσβαση 18/1/2016].

MY GREEK TRIP, Αξιοθέατα στη Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.mygreektrip.gr/lefkada/attractions.asp> [πρόσβαση 16/6/2015].

MY LEFKADA (2012), Σκέψεις για τον τουρισμό και την Λευκάδα, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.mylefkada.gr/eidhseis/tourismos/skepseis-gia-ton-tourismo-8632/>
[πρόσβαση 3/2/2016].

MY LEFKADA (2015), Η ομπρέλα της Λευκάδας θα αναδείξει τις νέες μορφές τουρισμού, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.mylefkada.gr/eidhseis/i-omprela-tis-lefkadas-tha-anadixi-tis-nees-morfes-tourismou-72326/> [πρόσβαση 5/2/2016].

MY LEFKADA (2015), Γιορτές Λόγου και Τέχνης στη Λευκάδα: Οι πρωτεργάτες και εμείς, Πηγή από το Διαδίκτυο:

<http://www.mylefkada.gr/lefkadas-secrets/giortes-logou-ke-technis-stin-lefkada-65067/> [πρόσβαση 18/10/2015].

3. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ

A/A	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΗΓΗ
Φωτ. 1	Η είσοδος της Λευκάδας	Λευκάδα: Σκορπιός - Μεγανήσι - Κάλαμος -Καστός - Μαδουρή, οπισθόφυλλο
Φωτ. 2	Χάρτης της Λευκάδας	Λευκάδα: Σκορπιός - Μεγανήσι - Κάλαμος -Καστός - Μαδουρή, σελ. 9
Φωτ. 3	Χάρτης της Λευκάδας του 1687	Λευκάδα: Σκορπιός - Μεγανήσι - Κάλαμος -Καστός - Μαδουρή, σελ. 11
Φωτ. 4	Η χαρακτηριστική γέφυρα που βρίσκεται στην πόλη της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 5	Η σκάλα που οδηγεί στην παραλία του Πόρτο Κατσίκι πριν το σεισμό της 17 ^{ης} Νοεμβρίου του 2015	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 6	Η σκάλα μετά τον σεισμό	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 7	Η γέφυρα που οδηγεί στο νησάκι που βρίσκεται στην παραλία Πόρτο Κατσίκι πριν το σεισμό 17 ^{ης} Νοεμβρίου του 2015	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 8	Η γέφυρα μετά τον σεισμό	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 9, 10	Πηγάδια που υπήρχαν στην περιοχή δεκάδες χρόνια διαλύθηκαν εντελώς από τον σεισμό	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 11	Τα χαρακτηριστικά στενά της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 12	Το Αρχαιολογικό Μουσείο & το Πνευματικό Κέντρο της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 13	Το ανοιχτό θέατρο της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 14	Η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 15	Τα Γενικά Αρχεία του Ν. Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 16	Η πλωτή γέφυρα της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 17, 18	Ο Καταρράκτης	Προσωπικό αρχείο

Φωτ. 19	Ο ένας από τους μύλους	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 20	Το Μεγανήσι	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 21	Οι Τηλεβόες Νήσοι	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 22, 23	Το κάστρο της Αγίας Μαύρας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 24	Το αρχαίο κτιριακό συγκρότημα που ανακαλύφθηκε στο Αθάνι Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 25	Ο φάρος του Λευκάτα από μακριά	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 26	Οι καφετέριες δίπλα στο λιμάνι	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 27	Το Κάθισμα	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 28	Ο Άγιος Νικήτας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 29, 30	Η παραλία του Γυαλού	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 31, 32, 33	Ο Γυαλός από μακριά	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 34	Το ηλιοβασίλεμα στον Γυαλό	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 35	Η σκάλα που οδηγεί στην παραλία των Εγκρεμών	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 36 έως 40	Η ξακουστή παραλία των Εγκρεμών	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 41, 42	Η παραλία του Πόρτο Κατσίκι από μακριά	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 43, 44	Η παραλία του Πόρτο Κατσίκι από την πάνω πλευρά όπου βρίσκονται τα σκαλιά	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 45, 46	Η πολυβραβευμένη παραλία του Πόρτο Κατσίκι	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 47	Το πανέμορφο ηλιοβασίλεμα στην νοτιοδυτική πλευρά της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 48	Η πόλη της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 49	Το Νυδρί	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 50	Ο κάμπος της Βασιλικής	Προσωπικό αρχείο

Φωτ. 51, 52	Η παραλία της Βασιλικής	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 53	Το Αγιοφύλλι	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 54	Χάρτης της Ελλάδας με ομηρικά ονόματα	Λευκάς, η ομηρική Ιθάκη, σελ. 7
Φωτ. 55	Wilhelm Dörpfeld	Ζηνών, σελ. 41
Φωτ. 56	Leukas-Ithaka	Λευκάς, η ομηρική Ιθάκη, εξώφυλλο
Φωτ. 57	Απόσπασμα από το βιβλίο 50 χρόνια Γιορτές Λόγου και Τέχνης	50 Χρόνια Γιορτές Λόγου και Τέχνης, σελ. 18
Φωτ. 58	Το λογότυπο των Γιορτών	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 59	Λογότυπο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 60	Το διατηρητέο κτίριο όπου στεγάζεται η Νέα Χορωδία Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 61	Το λογότυπο του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 62	Μόνιμη Έκθεση Ενθυμημάτων της πενήνταχρονης πορείας (1962-2012) του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ Λευκάδας «Τα δώρα του Φεστιβάλ»	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 63	Νέες Λευκαδίτισσες με παραδοσιακές νυφικές ενδυμασίες παρελαύνουν στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 64	Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Κίνας στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 65	Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Ουκρανίας στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 66	Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του Ισραήλ στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 67	Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της νοτίου Αφρικής στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 68	Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού	Προσωπικό αρχείο

	συγκροτήματος του Απόλλωνα Καρυάς στους δρόμους της Λευκάδας	
Φωτ. 69	Παρουσίαση μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του Απόλλωνα Καρυάς στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 70	Παρέλαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του Πουέρτο Ρίκο στο Φεστιβάλ Φολκλόρ	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 71	Παρέλαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του μουσικοφιλολογικού ομίλου Απόλλωνα Καρυάς στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 72	Παρέλαση του χορευτικού συγκροτήματος του πολιτιστικού συλλόγου Λευκάδας Φωτεινός στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 73	Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Σερβίας στο Φεστιβάλ Φολκλόρ	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 74	Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Ταυλάνδης στο Φεστιβάλ Φολκλόρ	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 75	: Παρουσίαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος της Βουλγαρίας στο Φεστιβάλ Φολκλόρ	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 76	Παρέλαση του μουσικοχορευτικού συγκροτήματος του μουσικοφιλολογικού ομίλου Ορφέα στους δρόμους της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 77	Φωτογραφικό υλικό του πρωτοπόρου του Φεστιβάλ Φολκλόρ Αντώνη Τζεβελέκη Φωτ. 78: Αντικείμενα της συλλογής Αντώνη Τζεβελέκη	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 79	Ιστορικό κέντρο Λευκάδιου Χερν στο Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 80	Ο Λευκάδιος Χερν	Προσωπικό αρχείο

Φωτ. 81	Βιβλία του Λευκάδιου Χερν	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 82	Το χειρόγραφο του Λευκάδιου από το «Κοκόρο»	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 83	Έκθεση κεντημάτων στο Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 84, 85, 86	Κεντήματα από την Έκθεση	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 87	Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδας	Ζητών, σελ 115
Φωτ. 88	25 Μαρτίου 1983: Στο πάρκο των ποιητών τα μέλη του Δ.Σ. μαζί με τα μέλη του χορευτικού που παρήλασαν προ των επίσημων φωτογραφίζονται	Ορφεύς Λευκάδος, σελ. 267
Φωτ. 89	Οι γυναίκες φορούν τη λευκή τους μαντήλα, την τσέμπερα, και τη φούστα της παραδοσιακής τους φορεσιάς, το κότολο	Εγκλουβή Λευκάδας: Ένα χωριό, μια ιστορία, σελ 125
Φωτ. 90	Οι Εγκλουβισιάνες ξεκινούν τη δουλειά	Εγκλουβή Λευκάδας: Ένα χωριό, μια ιστορία, σελ. 126
Φωτ. 91	Το μαγείρεμα της φακής στα χαλκωματένια καζάνια	Εγκλουβή Λευκάδας: Ένα χωριό, μια ιστορία, σελ. 127
Φωτ. 92	Η βρασμένη φακή μοιράζεται στους προσκυνητές	Εγκλουβή Λευκάδας: Ένα χωριό, μια ιστορία, σελ. 193
Φωτ. 93	Γυναικεία φορεσιά με τέντζερη από την ματιοθήκη του μουσικοφιλολογικού ομίλου Απόλλωνα Καρυάς στην Έκθεση του Πνευματικού Κέντρου Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 94	Σπάνιο άσπρο γυναικείο φόρεμα λινό, του σπιτικού αργαλειού	Η Λευκαδίτικη Λαϊκή Φορεσιά από το 17 ^ο αιώνα ως τα μέσα του 20 ^{ου} , σελ.75
Φωτ. 95	Η φορεσιά της παντρεμένης (φωτ.1968)	Η Λευκαδίτικη Λαϊκή Φορεσιά από το 17 ^ο αιώνα ως τα μέσα του 20 ^{ου} , σελ.72
Φωτ. 96	Ο γαμπρός με τη νύφη, το νιόφωτο	Η Λευκαδίτικη Λαϊκή Φορεσιά από το 17 ^ο αιώνα ως τα μέσα του 20 ^{ου} , σελ.115
Φωτ. 97	Κόσμημα ασημένιο του λαιμού	Η Λευκαδίτικη Λαϊκή Φορεσιά από το 17 ^ο αιώνα ως τα μέσα

		του 20 ^{ου} , σελ. 97
Φωτ. 98	Σκουλαρίκια με μαργαριτάρια και χρυσές σταγόνες για νύφες και νιόνυφες	Η Λευκαδίτικη Λαϊκή Φορεσιά από το 17 ^ο αιώνα ως τα μέσα του 20 ^{ου} , σελ. 95
Φωτ. 99	Μουσείο Φωνογράφου και Παλιών Ενθυμημάτων	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 100	Παλιά λατέρνα στο εσωτερικό του Μουσείου	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 101	Πλακέ φύλλα και σταυρογάζι	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 26
Φωτ. 102	Χαρακτηριστικό λοξό καφάσι στο ενωτικό των γωνιακών μοτίφ	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 26
Φωτ. 103	Το κέντημα που ενώνει τα ακραία μοτίφ είναι σταυρογάζι	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 27
Φωτ. 104	Παλιό μοτίφ με φαναράκι και ντυμένο με ψαροκόκαλο	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 27
Φωτ. 105	Παλιό μοτίφ με φαναράκι κεντημένη με ψαροκόκαλο	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 33
Φωτ. 106	Δυο κύκλοι με σφραγίδες περιβεβλημένες με καφασωτά ψαροκόκαλα	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 33
Φωτ. 107	Κούπες	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 30
Φωτ. 108	Ψαράγκαθο εξωτερικά στο τελείωμα	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 30
Φωτ. 109	Το κτίριο όπου στεγάστηκε η πρώτη σχολή κεντήματος της Καρυάς με την εποπτεία της Μαρίας Κουτσοχέρω	Η καρσάνικη βελονιά, σελ. 25
Φωτ. 110	Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης	Ζηνών, σελ. 34
Φωτ. 111	Το νησί του Βαλαωρίτη, η Μαδουρή	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 112	Η προτομή του Βαλαωρίτη στον κεντρικό δρόμο της Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 113	Ο ιστορικός Ιερός Ναός Παντοκράτορα, όπου βρίσκεται ο τάφος του Βαλαωρίτη	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 114, 115	Ο τάφος του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 116	Ο Άγγελος Σικελιανός	Ζηνών, σελ. 47
Φωτ. 117	Ο Άγγελος Σικελιανός στις Δελφικές Γιορτές του 1930	Ζηνών, σελ. 48

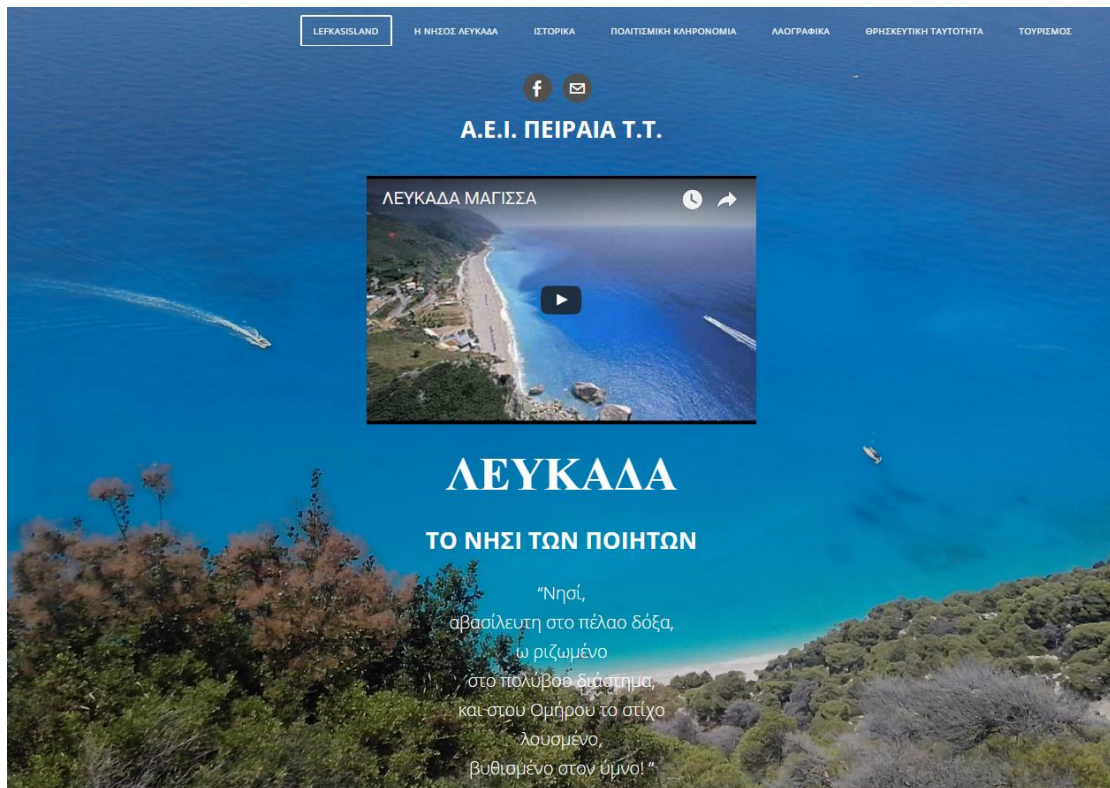
Φωτ. 118	Ο Παλαμάς και ο Σικελιανός προσκυνητές στον τάφο του Βαλαωρίτη στη Λευκάδα τον Ιούνιο του 1924	Ζητών, σελ. 35
Φωτ. 119	Ο Άγγελος Σικελιανός ρίχνει χώμα στο νιοσκαμένο τάφο του Κωστή Παλαμά	Ζητών, σελ. 50
Φωτ. 120	Κηποθέατρο “Άγγελος Σικελιανός”	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 121	Ο Λευκάδιος Χερν	Ζητών, σελ. 53
Φωτ. 122	Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 123	Το ποίημα του Βαλαωρίτη	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 124	Ο Άγγελος Σικελιανός	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 125	Ο Λευκάδιος Χερν	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 126	Ο Δημήτριος Γολέμης	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 127	Η Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 128	Ο Γουλιέλμος Νταίρπφελντ	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 129	Τα ονόματα των Πεσόντων της Λευκάδας του πολέμου του 1897	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 130, 131	Αλωνιστικές μηχανές	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 132	Πηγάδια	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 133, 134	Ο φάρος του Λευκάτα	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 135	Φάρος Δουκάτο Λευκάδας	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 136, 137	Το απύθμενο πέλαγος στη Νηρά	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 138 έως 143	Τα αρχαία του ιερού ναού του Απόλλωνα	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 144 έως 146	Τα απόκρημνα βράχια της Νηράς	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 147	Η μονή του Αγίου Κηρύκου	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 148	Η μονή της Φανερωμένης	Προσωπικό αρχείο

Φωτ. 149, 150	Ο δρόμος προς το ησυχαστήριο	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 151	Το ιερό ησυχαστήριο των Αγίων Πατέρων	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 152	Ο ναός προς τιμήν των Πατέρων	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 153	Η είσοδος του Μοναστηριού	Χριστιανική Ζωγραφική: Η Μεταβυζαντινή και Επτανησιακή Τέχνη στις Εκκλησίες και τα Μοναστήρια της Λευκάδας (15 ^{ος} – 20 ^{ος} αι.), σελ. 128
Φωτ. 154	Η εικόνα του Αγίου Νικολάου	Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Ιράς Αθανίου Λευκάδος, σελ. 89
Φωτ. 155	Η είσοδος του Μοναστηριού μέσα από το εικονοστάσιο της Μονής	Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Ιράς Αθανίου Λευκάδος, σελ. 82
Φωτ. 156	Η εσωτερική αυλή της Μονής	Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Ιράς Αθανίου Λευκάδος, σελ. 82
Φωτ. 157 έως 159	Η εξωτερική όψη της Μονής του Αγίου Ιωάννου	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 160	Η είσοδος της Μονής	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 161	Η Μονή της Κόκκινης Εκκλησιάς	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 162	Τα παλαιά κελιά της Μονής	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 163	Ιερά Μονή Ασωμάτου	Ιερά Μονή Ασωμάτου Μιχαήλ, εξώφυλλο
Φωτ. 164	Η είσοδος του Ναού από το πλάι	Χριστιανική Ζωγραφική: Η Μεταβυζαντινή και Επτανησιακή Τέχνη στις Εκκλησίες και τα Μοναστήρια της Λευκάδας (15 ^{ος} – 20 ^{ος} αι.), σελ. 97
Φωτ. 165	Η είσοδος προς τον ιερό χώρο	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 166 έως 168	Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου	Προσωπικό αρχείο

Φωτ. 169, 170	Το εσωτερικό της Μονής	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 171	Η Μονή της Αγίας Παρασκευής στο Αθάνι πριν το σεισμό της 17 ^{ης} Νοεμβρίου του 2015	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 172 έως 174	Η όψη της Μονής μετά τον σεισμό	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 175	Το άγαλμα του Ωνάση στο Νυδρί	Προσωπικό αρχείο
Φωτ. 176	Γιορτές Λόγου και Τέχνης 60 ^η Περίοδος 26 Ιουλίου – 2 Αυγούστου 2015	Πολιτιστικός Οδηγός Καλοκαίρι 2015
Φωτ. 177	Η παραλία της Βασιλικής	Προσωπικό αρχείο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

<http://lefkasisland.weebly.com/>

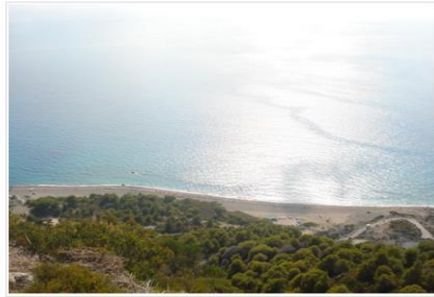

Ο διαδικτυακός τόπος <http://lefkasisland.weebly.com/> δημιουργήθηκε στα πλαίσια των υποχρεώσεων της Πτυχιακής Εργασίας με τίτλο «Προβάλλοντας πολιτιστικά δρώμενα στον τουρισμό με χρήση νέων τεχνολογιών: Μια μελέτη περίπτωσης για το νησί της Λευκάδας». Σκοπός της δημιουργίας του site αποτελεί η συγκέντρωση των στοιχείων του συνόλου της εργασίας σε ηλεκτρονική μορφή. Στόχος της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας υπήρξε η περαιτέρω υποστήριξη και προβολή της εργασίας με περισσότερα μέσα και σε μεγαλύτερο κοινό. Το site είναι χωρισμένο σε έξι κατηγορίες, όπως και η εργασία. Σε κάθε κατηγορία περιλαμβάνονται οι πληροφορίες και οι φωτογραφίες που υπάρχουν εξίσου και στην εργασία, χωρισμένες στις ίδιες ενότητες και υποενότητες. Ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί με εύκολο τρόπο στο site, επιλέγοντας την κατηγορία που τον ενδιαφέρει. Στη συνέχεια παρουσιάζονται ορισμένα print screen από τον διαδικτυακό τόπο.

ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Χορτάτα - Κομηλιό - Δράγανο - Αθάνι - Εγκρεμνοί - Πόρτο Καταίκι - Λευκάτας

Η δεύτερη διαδρομή ακολουθεί την δυτική ακτή του νησιού και οδηγεί σε δυο από τις καλύτερες παραλίες της Ελλάδας και της Μεσογείου. Προσπερνώντας από το χωριό Καλαμίττα ο επισκέπτης οδηγείται στο χωριό Χορτάτα με τα γραφικά πέτρινα σπίτια. Έπειτα περνάει από τα χωριά Κομηλιό και Δράγανο με τα πέτρινα σπίτια και το παλιό ελαιοτριβείο και καταλήγει στο χωριό Αθάνι. Το Αθάνι είναι σκαρφαλωμένο σε ένα βράχο για να προστατεύεται από τις επιδρομές των πειρατών, ενώ σήμερα έχει εξελιχθεί σε κέντρο για τους επισκέπτες που κατευθύνονται στις παραλίες του Γιαλού, των Εγκρεμνών και Πόρτο Καταίκι. Από το Αθάνι υπάρχει πρόσβαση στο Γιαλό, την απέραντη παραλία που διασχίζει όλη τη δυτική ακτή του νησιού. Πέρα από αυτό, βρίσκεται η υπέροχη παραλία των Εγκρεμνών και το Πόρτο Καταίκι. Συγκεκριμένα, στα 38 χλμ. μετά το Αθάνι, ο δρόμος οδηγεί στην μοναδική παραλία των Εγκρεμνών με τα πεντακάθαρα γαλαζοπράσινα νερά και την βοτσαλωτή άμμο, ενώ στα 40 χλμ. εκτείνεται η πιο φημισμένη παραλία του νησιού, το Πόρτο Καταίκι. Τελευταίος σταθμός αυτής της διαδρομής είναι το ακρωτήριο Λευκάτας ή Νιρά ή Κάβος της Κυράς ή Κάβο Δουκάτο. Πρόκειται για τον πιο γνωστό βράχο της αρχαιότητας. Εδώ ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει την καλύτερη θέα σε ολόκληρο το νησί. Το τοπίο με τους απόκρημνους βράχους και τα άγρια απύθμενα νερά κάθουν την ανάσα του παρατηρητή. Σε αυτό το σημείο υπάρχουν επίσης και ορισμένες άγνωστες παραλίες όπως είναι το Αμυδαλάκι, όπου η πρόσβαση γίνεται μόνο με σκάφος και η Πλάκα, το Σαρακινάρι και το Στενό, στις οποίες οδηγούν απότομα μονοπάτια. Η δεύτερη διαδρομή τελειώνει εδώ και ο επισκέπτης ακολουθεί τον ίδιο δρόμο για να επιστρέψει στην χερσόνησο.

ΛΕΥΚΑΣ: Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΙΘΑΚΗ

Η θεωρία του Γουίλιαμ Δαίρπφελντ

Wilhelm Dörpfeld

Σύμφωνα με την θεωρία του Δαίρπφελντ, η Ομηρική Ιθάκη είναι η Λευκάδα. Ο Γ. Δαίρπφελντ στο βιβλίο του "Alt-Ithaka" περιγράφει τις ανασκαφές του στη Λευκάδα, στον κάμπο του Νυδριού και τα σπουδαία ευρήματα αυτών. Το πρόβλημα «Ιθάκη» προκύπτει από τη σύγχυση που επικρατεί σχετικά με την ονομασία των τεσσάρων νησιών του ομηρικού έπους. Αυτά ήταν η Ιθάκη, το Δουλίχιο, η Σάμη και η Ζάκυνθος. Δεδομένου ότι στην κλασική αρχαιότητα, μόνο η Ιθάκη και η Ζάκυνθος είχαν τα ομηρικά τους ονόματα, το Δουλίχιο και η Σάμη θα έπρεπε να ταυτίζονται το ένα με την Κεφαλληνία και το άλλο με τη Λευκάδα. Η Λευκάδα, όμως, κατά την Ομηρική Εποχή, δεν θεωρούνταν νησί, αλλά χερσόνησος της Ακαρνανίας, ως το άνοιγμα του Ισθμού από τους Κορινθίους.

Όταν το 1900, ο Δαίρπφελντ αποφάσισε να αναζητήσει την Ιθάκη στη Λευκάδα μαζί με άλλους αρχαιολόγους, εξεπλάγη από την ανταπόκριση του νησιού στα δεδομένα του έπους. Οι ανασκαφές στη Λευκάδα και τα ευρήματα αυτών, επιβεβαίωσαν τη θεωρία του. Ο Δαίρπφελντ μετά την εξιστόρησή του προβλήματος «Ιθάκη» εκθέτει τις αποδείξεις για την ορθότητα της θεωρίας του και εξετάζει τις τοπικές, φιλολογικές και γεωγραφικές βάσεις για να βρεθεί η λύση. Κατά πρώτον, σύμφωνα με την παράδοση, από την αρχαιότητα έως τα τέλη του 19ου αιώνα, η σημερινή Ιθάκη θεωρούνταν από όλους η πατρίδα του Οδυσσέα. Η παράδοση όμως, ορισμένες φορές χάνει την αξία της, διότι και πολλές άλλες ομηρικές πόλεις και νησιά, κατά το πέρασμα των αιώνων, έχασαν την ονομασία τους. Στην περίπτωση αυτή, για να επαληθεύσουμε ή να αγνοήσουμε την παράδοση, πρέπει με ανασκαφές να την ελέγξουμε. Δεύτερον, πρέπει να εξετάσουμε αν τα τέσσερα αυτά νησιά ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Πράγματι, η σειρά των ονομάτων τους, Ιθάκη, Δουλίχιο, Σάμη, Ζάκυνθος, παρουσιάζουν τη σημερινή γεωγραφική του θέση. Τρίτον, όσον αφορά τη θέση που πολλοί κατά καιρούς έχουν υποστηρίξει, ότι δηλαδή η Λευκάδα δεν ήταν νησί κατά την ομηρική εποχή, μέσα από τα ιστορικά γεγονότα διαπιστώνεται ότι αυτή ποτέ δεν έχασε τον νησιώτικο χαρακτήρα της.

Η λύση του προβλήματος «Ιθάκη» προκύπτει, καταρχάς, από τα χαρακτηριστικά αυτής, που αναφέρονται στα Ομηρικά Έπη. Σύμφωνα με αυτά, η Ομηρική Ιθάκη βρίσκεται κοντά στη στεριά, στη δυτική πλευρά του χάρτη και γύρω της βρίσκονται τα δυο μεγάλα νησιά το Δουλίχιο και η Σάμη, ενώ το τρίτο βρίσκεται νοτιότερα. Αυτές οι προϋποθέσεις ισχύουν επακριβώς για το νησί της σημερινής Λευκάδας, αλλά όχι για την σημερινή Ιθάκη. Έτσι, ο Δαίρπφελντ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ζάκυνθος είναι αναμφίβολο το νησί που έχει και τώρα αυτό το όνομα, ενώ το ζευγάρι των νησιών Δουλίχιο και Σάμη αναφέρονται στην σημερινή Κεφαλονιά και Ιθάκη, με την Λευκάδα να είναι η ομηρική Ιθάκη. Δηλαδή:

1. Ομηρική Ζάκυνθος > Σημερινή Ζάκυνθος
2. Δουλίχιο > Κεφαλονιά
3. Σάμη > Σημερινή Ιθάκη
4. Ομηρική Ιθάκη > Σημερινή Λευκάδα

ΕΚΘΕΣΗ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ (1962-2012) ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΟΛΚΛΟΡ

ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΛΕΥΚΑΤΑ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Το ιερό του Λευκάτα Απόλλωνα ήταν το πιο γνωστό της Λευκάδας και το πιο φημισμένο σε ολόκληρο τον ελληνορωμαϊκό κόσμο. Το ακρωτήριο λέγεται από τους ναυτικούς, κυρίως τους ξένους, **κάβο «Δουκάτο»**, ή **κάβος της «Κυράς»** ή **«Salto di Saffo»**. Στο ακρωτήριο λειτουργεί φάρος ο οποίος είναι σε 70μ. από τη θάλασσα, ενώ 350μ. βορειοδυτικά του ακρωτηρίου βρίσκεται ο αρχαίος ναός του Απόλλωνα. Από την ανασκαφή του Δαίρπηφελδ το 1905 ήρθαν στο φως θεμέλια αρχαίων οικοδομημάτων και πολλά όστρακα της ελληνικής και της ρωμαϊκής εποχής. Ο φάρος είναι χτισμένος σε θεμέλια αρχαίου οικοδομήματος, ενώ οι λίθοι που βρέθηκαν 9μ. από το φάρο και προέρχονται από άλλο άγνωστο κτίριο, εικάζεται ότι ήταν ο ναός. Ανατολικότερα, το τετράγωνο κτίσμα που βρέθηκε από τον Δαίρπηφελδ, εικάζεται ότι ήταν ο χώρος που γινόντουσαν οι θυσίες. Ο ναός του Απόλλωνα, εκτός από τις ανθρωποθυσίες, έδινε άσυλο και σε κάθε καταδικωμένο.

ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Το λευκαδίτικο γλωσσικό ιδίωμα διαφέρει από εκείνο των υπόλοιπων νησιών της Επτανήσου, διότι έχει βορειοελλαδίτικο φωνηνητισμό και είναι χαρακτηριστικό του εύθυμου χαρακτήρα των Λευκαδίων στην πόλη και στα χωριά. Οι λευκαδίτικες ιδιωματικές φράσεις χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα από τους Λευκαδίτες, οι οποίοι τις προφέρουν με το γνώριμο αργόσυρτο και αλέγρο ύφος και με την χαρακτηριστική συγκοπή των συμφώνων.

Ορισμένες χαρακτηριστικές λευκαδίτικες ιδιωματικές λέξεις:

Αβάντα = βοήθεια, στήριγμα
Αβαντσάρω = έχω να λάβω από κάποιον, μου χρωστώ
Αβάρετος = ακούραστος
Αβασκαίνω = ματιάζω
Αβγατίζω = αυξάνω
Αβέρτο = ελεύθερο, ανοιχτό
Βαβά = γιαγιά
Βαγένι = βαρέλι κρασιού
Βαντάκα = στίβα ρούχων
Βαρυγομάω = αγανακτώ, δυσφορώ
Βελέντζα = μάλλινο κλινσκέπασμα
Γαλουρίζω = χαριεντίζομαι με βρέφος
Γάνα = μουντζούρα
Γατσούλι = γατάκι
Γουρλώνω = ανοίγω πολύ τα μάτια, πνίγω
Δαύτος = αυτός
Δετόρος = γιατρός
Διακονεύω = ζητιανεύω
Εκειός = εκείνος
Ζαγάρι = κυνηγόσκυλο ή τιποτένιος άνθρωπος
Κακαρώνω = πεθαίνω
Καντάρω = τραγουδάω με ομάδα κανταδόρων
Καντούι = στενό σοκάκι
Καρδαμώνω = δυναμώνω
Λακίζω = φεύγω τρέχοντας
Λαλάς = αδελφός
Λαμπαδιάζω = καίγομαι
Λαμπαρδίκια = φωτιά με πολλές και ψιλές γλώσσες
Λεβάντες = ανατολικός άνεμος

ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Το άγαλμα του Ωνάση στο Νυδρί

Όπως πρωτοειπώθηκε, μετά το 1950 η κοινωνική ζωή στο νησί βρήκε σιγά σιγά το ρυθμό της, ύστερα από μια δύσκολη και τραγική περίοδο. Από το 1960 και μετά παρατηρήθηκε έντονη κοινωνική και οικονομική άνοδος, ενώ ξεκίνησε δειλά και η εξάπλωση του τουριστικού φαινομένου.

Χρονολογία σταθμός θεωρείται το έτος 1978, οπότε και ξεκίνησε η δημιουργία ορισμένων μεγάλων ξενοδοχείων και τουριστικών καταστημάτων. Η Λευκάδα, λόγω του Ωνάση και του Σκορπιοῦ μπήκε νωρίτερα στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη, σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδας. Από τη δεκαετία του 1980 η Λευκάδα γνώρισε ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης και από ένα νησί με φτωχό πληθυσμό εξελίχθηκε σε ένα νησί με εισόδημα αρκετά πάνω από το μέσο ελληνικό κατά κεφαλήν εισόδημα με κύρια πηγή τον τουρισμό. Αρχικά, η τουριστική ανάπτυξη έγινε λίγο άναρχα, διότι το βάρος δόθηκε στην ανατολική πλευρά, ενώ στην δυτική τουριστική ανάπτυξη δέχτηκε αρχικά μόνο η περιοχή του Αγίου Νικήτα, λόγω της εύκολης πρόσβασης. Στις μέρες μας, ωστόσο, τα πράγματα είναι σαφώς καλύτερα, χάρη της ευκολότερης πρόσβασης στις περισσότερες περιοχές του νησιού. Τα τελευταία χρόνια επίσης, δυο περιοχές της Λευκάδας έχουν αναδειχθεί σε διεθνείς προορισμούς για water sports. Η παραλία της Βασιλικής θεωρείται το βασίλειο του windsurfing, ενώ η παραλία της Γύρας στη Λευκάδα είναι αγαπημένος προορισμός των kite surfers. Επιπλέον, η μαρίνα της Λευκάδας, που

αποτελεί ένα πραγματικό στολίδι για το νησί, δέχεται κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέψεις. Πλεονέκτημα για τους επισκέπτες αποτελεί και η εύκολη πρόσβαση μέσω της πλωτής γέφυρας, που διευκολύνει τον προγραμματισμό των διακοπών τους. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την ιδιαίτερη ομορφιά και τα αξέχαστα τοπία του νησιού, καθώς και την έντονη πνευματική ζωή και πολιτιστική κίνηση του τόπου, αναδεικνύουν την Λευκάδα ως ιδανικό τόπο για διακοπές πολλών μορφών.

Η τουριστική ανάπτυξη που έλαβε χώρα τα τελευταία 40 χρόνια, από τη μια πλευρά, έδωσε νέα ζωή στα παράλια του νησιού, αλλά, από την άλλη, προκάλεσε μετοικεσία ενός μεγάλου μέρους του ορεινού πληθυσμού προς τις παραθαλάσσιες περιοχές. Το συγκεκριμένο γεγονός, σε συνδυασμό με την μετανάστευση ορισμένων αγροτικών στοιχείων προς τις μεγάλες πόλεις, την Αθήνα, την Πάτρα, την Θεσσαλονίκη, αλλά και προς το εξωτερικό, δημιούργησαν σοβαρότατο πρόβλημα στα χωριά, τα οποία ερημώθηκαν. Επιπλέον η γη σταδιακά εγκαταλείφθηκε και οι καλλιεργημένες εγκαταστάσεις παρέμειναν έρμαιο των καιρικών συνθηκών και θύματα της εγκατάλειψης. Με αυτό το τρόπο, η καλλιέργεια θυσιάστηκε προς την τουριστική αξιοποίηση. Τα γραμικά παραδοσιακά χωριά, που κάποτε έσφυζαν από ζωή, καθώς και τα χωράφια, που κάποτε αποτέλεσαν το σημαντικότερο κοινωνικό στήριγμα, ερήμωσαν και σταδιακά εγκαταλείφθηκαν. Μέσα από τις κοινωνικές μεταβολές που έλαβαν χώρα, ο τόπος απόκτησε μια διαφορετική ατμόσφαιρα, περισσότερο λεπτεπίλεπτη και «επτανησιακή», μια ατμόσφαιρα που με σθένος συντηρούν τα αμέτρητα πολιτιστικά σμματαία του νησιού. Επιπλέον, τα εξελιγμένα μέσα συγκοινωνίας και επικοινωνίας, σε συνδυασμό πάντα με τις κοινωνικές μεταβολές και τις επιρροές από το φαινόμενο του τουρισμού, ώθησαν στην δημιουργία ενός ανθρώπου αρκετά διαφορετικού από εκείνου της προηγούμενης εποχής. Το θετικό ή και αρνητικό αντίκτυπο των παραπάνω μεταβολών στην δομή του κοινωνικού ιστού, οι δυνατότητες αξιοποίησης και τα περιθώρια βελτίωσης του τουριστικού και όχι μόνο φαινομένου, καθώς και τα προβλήματα, αλλά και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν εξετάζονται παρακάτω. Επίσης, γίνεται μια αναφορά στις τουριστικές υποδομές του νησιού, στην εξέλιξη της τουριστικής κίνησης κατά την τελευταία πενταετία, ενώ ακολουθεί και μια εκτεταμένη αναφορά στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που εξελίσσονται ή έχουν πολλά περιθώρια αξιοποίησης στη Λευκάδα.